

Crna Gora
Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava

Adresa: Bulevar Svetog Petra Cetinskog, br. 130
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 234 197
www.gov.me/mmp

PRIMLJENO: 23-07 2025. GOD.	
KLASIFIKACIJA: 23-3/25-13/2	
VISA:	
ERA: 606 XXVIII	23. jul 2025. godine
SKRAĆENICA:	PREDLOG:

Br: 01-040/25-604/18

Za: Skupština Crne Gore
Andrija Mandić, predsjednik

Predmet: Dopuna dokumentacije za Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije za skupštinsku proceduru

Poštovani g-dine Mandić,

U prilogu akta dostavljamo dopunu dokumentacije za skupštinsku proceduru u vezi Predloga zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije.

S poštovanjem,

Za MINISTAR ?

Fatmir Gjeka

Prilog:
- Dopuna dokumentacije za Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije

Obradila: mr Irena Varagić *Irena Varagić*
Načelnica Odjeljenja za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova
Telefon: 067173770

Crna Gora
Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava

Adresa: Bulevar Svetog Petra
Cetinjskog, br. 130
81000 Podgorica, Crna Gora
Tel: +382 20 234 197

Br. 04-040/25-660

Podgorica, 23. 06.2025. godine

VLADA CRNE GORE

Komisija za politički sistem, unutrašnju i vanjsku politiku

Komisija za ekonomsku politiku i finansijski sistem

Poštovani,

U prilogu dostavljamo Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije, na razmatranje i uvrđivanje.

S poštovanjem,

MINISTAR

Fatmir Gjeka

U prilogu:

- Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije;
- Mišljenje Sekretarijata za zakonodavstvo;
- Mišljenje Ministarstva evropskih poslova i Obrazac usklađenosti;
- Mišljenje Ministarstva pravde;
- Mišljenje Ministarstva finansija i RIA obrazac;
- Mišljenje Ministarstva javne uprave;
- Mišljenje Ministarstva ekonomskog razvoja;
- Mišljenje Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga;
- Mišljenje Generalnog sekretarijata Crne Gore;
- CPL obrazac;
- Izvještaj sa javne rasprave;
- Komunikacione teze.

VLADA CRNE GORE

Komisija za politički sistem, unutrašnji i vanjsku politiku
Komisija za ekonomsku politiku i finansijski sistem

Formular za podnošenje materijala za diskusiju

1. Mjesto i datum	Podgorica, 23. 06.2025. godine
2. Predlagač dokumenta	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava
3. Naziv dokumenta	Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije
4. Direktorat/Sektor	Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda

5. Da li je dokument iz programa rada Vlade? (ako je odgovor NE preći na pitanje broj 9.)	DA ☒ NE ☒
6. Poglavlje Programa rada Vlade	Prioritetni ☐ Tematski ☐ Normativni ☒
7. Kvartal	II kvartal 2025. godine
8. Redni broj dokumenta	ND172

9. Da li je dokument iz Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji? (ako je odgovor NE preći na pitanje broj 13.)	DA ☒ NE ☐
10. Poglavlje Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji	Broj poglavlja 19 i 23 Strategijski ☐ Zakonodavni ☒
11. Kvartal	II kvartal 2025. godine
12. Redni broj dokumenta (ID PPCG)	

13. Da li je dokument iz Srednjoročnog programa rada Vlade 2022-2024? (ako je odgovor NE preći na pitanje broj 17.)	DA ☒ NE ☐
14. Prioritet	Prioritet 3 ZDRAVI I OBRAZOVANI POJEDINCI KAO TEMELJ PROSPERITETNOG I SOLIDARNOG DRUŠTVA
15. Cilj	1B Solidarno društvo sa dostojanstven život
16. Ključna obaveza	Utvrđen Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije

17. Da li je određen stepen tajnosti dokumenta?	DA ☐ NE ☒
18. Stepen tajnosti i broj rješenja o određivanju stepena tajnosti	

19. Da li je dokument već diskutovan na KEPIF-u? (ako je odgovor NE preći na sljedeću tačku)	
Ne.	

20. Koja su osnovna pitanja za diskusiju o dokumentu na KEPIF-u?	
Usklađenost zakonodavnog okvira sa pravnom tekovinom EU; Institucionalni mehanizmi; Usklađenost sa drugim zakonima Evidencije i zaštita podataka	

21. Predlog zaključaka za KEPIF / Vladu	
1. Vlada Crne Gore je na sjednici od _____ 2025. godine, utvrdila Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije	

22. Osoba za kontakt i broj telefona	
Mirjana Pačković, generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda mirjana.packovic@mmp.gov.me telefon: 068738356	

ZAKON O ZAŠTITI JEDNAKOSTI I ZABRANI DISKRIMINACIJE*

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet

Član 1

Ovim zakonom uređuju se zaštita i promocija jednakosti radi stvaranja uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštita od diskriminacije po osnovu, rasnog ili etničkog porijekla, boje kože, nacionalne ili društvene pripadnosti, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja, pola ili prilagođavanja pola i/ili polnih karakteristika, roda ili rodnog identiteta, seksualne orijentacije, genetskih svojstava, zdravstvenog stanja, invalidnosti, starosne dobi, imovnog stanja, bračnog ili porodičnog stanja, životnog partnerstva, pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugih ličnih svojstava.

Odnos sa drugim zakonima

Član 2

Na zaštitu i promociju jednakosti i zaštitu od diskriminacije primjenjuju se i odredbe drugih zakona kojima se uređuju zaštita i zabrana od diskriminacije po pojedinim osnovama ili u vezi sa ostvarivanjem pojedinih prava, kao i promocija jednakosti.

U slučaju da je drugim zakonom propisan manji obim zaštite prava nego što je propisano ovim zakonom, primjenjivaće se ovaj zakon.

Pojam diskriminacije

Član 3

Diskriminacijom se smatra svako nepovoljno postupanje lica ili grupe lica prema licu ili grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica zbog postojanja, odnosno pretpostavke postojanja bilo kojeg osnova iz člana 1 ovog zakona.

Diskriminacijom se smatra i stavljanje lica u nepovoljniji položaj po osnovu ličnog svojstva srodnika ili drugog lica sa kojim je u ličnom odnosu ili sa njim povezanog lica, koje predstavlja osnov diskriminacije iz člana 1 ovog zakona, ali i u slučaju povezanosti sa drugim licem kad lični odnos ne postoji.

Područje primjene

Član 4

Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na:

- 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima;
- 2) uslove rada i prava iz radnog odnosa, naročito zaradu i otkaz, uslove prilikom zapošljavanja, kao i napredovanje na poslu;
- 3) sisteme socijalnog osiguranja po osnovu pola u odnosu na:
 - područje primjene i uslova pristupa tim sistemima;
 - obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa;
 - obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja po osnovu bračnog supružnika i izdržavanog lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje;
- 4) sisteme socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: bolesti, invaliditeta, starosti, prijevremene penzije, nesreće na radu i profesionalnih bolesti, nezaposlenosti;

- 5) troškove povezane sa trudnoćom i majčinstvom u premijama i davanjima pojedinaca;
- 6) sistem osiguranja i povezanih finansijskih usluga, uzimajući u obzir aktuarske faktore prilikom izračunavanja premija i drugih davanja, kad se koristi pol kao faktor koji dovodi do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima;
- 7) pristup svim oblicima stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja i prekvalifikacija uključujući i praktično radno iskustvo;
- 8) javni i politički život;
- 9) obrazovanje, vaspitanje, nauku i sport;
- 10) socijalno osiguranje, socijalnu i dječju zaštitu i stanovanje;
- 11) pristup zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti;
- 12) postupanje pred tim organima i drugim subjektima;
- 13) medije i marketing;
- 14) kulturu i umjetnost;
- 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života;
- 16) osnivanje, opremanje ili proširenje preduzetničke djelatnosti ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne djelatnosti, uključujući situaciju supružnika i partnera u zajednici života lica istog pola samozaposlenih radnika;
- 17) uslove za osnivanje privrednog društva između supružnika ili partnera u zajednici života lica istog pola kad i u mjeri u kojoj je to priznato zakonom, ne mogu biti restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva između drugih lica;
- 18) članstvo i aktivnosti u sindikalnim organizacijama, organizacijama civilnog društva ili drugim organizacijama čiji su članovi nosioci određenih profesija, uključujući benefite koje ostvaruju na osnovu članstva u tim organizacijama.

Zaštita od diskriminacije

Član 5

Pravo na zaštitu od diskriminacije pripada svim fizičkim i pravnim licima.

Pravo na naknadu štete

Član 6

Lice koje je diskriminisano ima pravo na naknadu štete (reparaciju, uključujući priznanje, kompenzaciju i restituciju) u skladu sa zakonom kojim se uređuju obligacioni odnosi, pri čemu obezbjeđena naknada mora biti djelotvorna, srazmjerna i odvrćajuća.

Pozitivne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije

Član 7

Organi i drugi subjekti donose, odnosno uvode i sprovode, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, propise i posebne mjere koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije po bilo kojem osnovu iz člana 1 ovog zakona i lica koja su diskriminisana po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona.

Mjere iz stava 1 ovog člana primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima kao razumno, objektivno i proporcionalno sredstvo za otklanjanje diskriminacije u praksi i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni.

U cilju obezbjeđivanja pune jednakosti u praksi, princip jednakog postupanja ne sprečava organe i druge subjekte da zadrže ili usvoje posebne mjere za sprečavanje ili nadoknadu nedostataka povezanih sa bilo kojim od osnova iz člana 1 ovog zakona.

Saradnja

Član 8

U cilju promovisanja principa jednakog postupanja, organi državne uprave sarađuju sa sindikalnim i drugim organizacijama, udruženjima, nevladinim organizacijama, ustanovama, institucijama i pravnim licima, koja se bave promocijom jednakosti, zaštitom ljudskih prava i sloboda, borbom protiv diskriminacije i zaštitom grupa kod kojih postoji rizik od diskriminacije, kao i pružanjem pravne, socijalne ili druge pomoći licima koja su izložena diskriminaciji.

Upotreba rodno osjetljivog jezika

Član 9

Izrazi koji se u ovom zakonu koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

II. OBLICI DISKRIMINACIJE

Neposredna i posredna diskriminacija

Član 10

Neposredna diskriminacija postoji kad se prema licu ili grupi lica, u istoj ili uporedivoj situaciji u odnosu na drugo lice ili grupu lica, nepovoljnije postupa, aktom, radnjom ili nečinjenjem, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona.

Posredna diskriminacija postoji ako prividno neutralna odredba zakona, drugog propisa ili drugog akta, kriterijum ili praksa tretira ili bi mogla tretirati lice ili grupu lica nepovoljnije u odnosu na druga lica ili grupu lica, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje tog cilja.

Razumno prilagođavanje za lica sa invaliditetom

Član 11

Kako bi se garantovalo poštovanje načela jednakog postupanja u odnosu na lica sa invaliditetom, obezbjeđuje se razumno prilagođavanje njihovim posebnim potrebama.

Organ i drugi subjekt koji pruža usluge ili omogućava pristup javnim prostorima licu sa invaliditetom obezbjeđuje:

- pristup infrastrukturi, prostoru i opremi ili
- prilagođavanje radnog vremena, raspodjelu radnih zadataka ili obezbjeđivanje resursa za obuku ili integraciju ili
- korišćenje javno dostupnih resursa na drugi način ili
- učestvovanje u javnom i društvenom životu ili
- pristup radnom mjestu i odgovarajućim uslovima rada koje ne predstavljaju nesrazmjeran i

neprimjeren teret, a potrebne su u konkretnim slučajevima kako bi se tom licu garantavalo uživanje ili ostvarivanje svih ljudskih prava i sloboda na jednakim osnovama, pri čemu se taj teret neće smatrati nesrazmjernim ako se u dovoljnoj mjeri podrži postojećim mjerama za zaštitu lica sa invaliditetom.

Neobezbjeđivanje razumnog prilagođavanja za lica sa invaliditetom smatra se oblikom diskriminacije.

Uznemiravanje

Član 12

Uznemiravanje lica ili grupe lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona je svako neželjeno ponašanje, uključujući i uznemiravanje putem audio i video nadzora, mobilnih uređaja, društvenih mreža i interneta, koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda dostojanstva tog lica odnosno grupe lica, izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja i smatra se diskriminacijom.

Segregacija

Član 13

Segregacija je svaki akt, radnja ili propuštanje da se izvrši radnja, kojima se vrši prisilno ili sistemsko razdvajanje ili razlikovanje lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona i smatra se diskriminacijom.

Govor mržnje

Član 14

Govor mržnje podrazumijeva upotrebu jednog ili više posebnih oblika izražavanja - zagovaranje, promociju ili podsticanje ocrnjivanja, mržnje ili klevetanja lica ili grupe lica, kao i svako uznemiravanje, uvredu, negativnu stereotipizaciju, stigmatizaciju ili prijetnju licu ili grupi lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona i svako opravdavanje svih ovih oblika izražavanja mržnje i netrpeljivosti, ksenofobiju, homofobiju, transfobiju, rasnu mržnju, antisemitizam ili ostale oblike izražavanja mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući i netoleranciju izraženu u formi nacionalizma, diskriminacije i neprijateljstva protiv manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Pomaganje, davanje instrukcija i najavljena namjera vršenja diskriminacije

Član 15

Diskriminacijom se smatra i pomaganje, davanje instrukcija i podsticanje lica ili grupe lica na diskriminaciju, udruživanje radi diskriminacije, kao i najavljena namjera da se određeno lice ili grupa lica diskriminišu po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona.

Teži oblici diskriminacije

Član 16

Težim oblicima diskriminacije, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona, smatra se diskriminacija:

- 1) učinjena prema istom licu ili grupi lica po više osnova iz člana 1 ovog zakona, na način da se mogu razlikovati (višestruka diskriminacija);
- 2) učinjena prema istom licu ili grupi lica po više osnova iz člana 1 ovog zakona koji međusobno djeluju u isto vrijeme na način da se ne mogu razdvojiti (interseksijska diskriminacija);
- 3) učinjena više puta prema istom licu ili grupi lica (ponovljena diskriminacija);
- 4) učinjena u dužem vremenskom periodu prema istom licu ili grupi lica (produžena diskriminacija);
- 5) učinjena na sveobuhvatan način i u kontinuitetu i duboko ukorijenjena u društvenom ponašanju, protiv grupe lica, pa i putem zakonskih pravila, politike, prakse ili kroz preovlađujuće kulturne stavove u javnom ili privatnom sektoru koji stvaraju relativne nepovoljnosti za određene grupe lica i privilegije za druge grupe lica (sistemska diskriminacija);
- 6) učinjena propagiranjem putem medija, kao i ispisivanjem i isticanjem sadržaja i simbola diskriminatorne sadržine na javnim mjestima;
- 7) koja ima naročito teške posljedice po lice koje je diskriminisano, odnosno grupu lica ili po njihovu imovinu.

Teži oblici diskriminacije iz stava 1 ovog člana smatraju se otežavajućim okolnostima o kojima će sud voditi računa prilikom odmjerenja kazne i utvrđivanja visine naknade štete.

Zaštita od viktimizacije

Član 17

Niko ne može da trpi štetne posljedice zbog prijavljivanja diskriminacije, davanja iskaza pred nadležnim organom ili nuđenja dokaza u postupku u kojem se ispituje slučaj diskriminacije (u daljem tekstu: zaštita od viktimizacije).

Zaštita od viktimizacije odnosi se na lice koje odbije naređenje za diskriminatorno postupanje.

Zaštita od viktimizacije odnosi se i na lice koje podiže svijest o žalbama vezanim za diskriminaciju ili pruža podršku podnosiocima žalbi.

Lice iz st. 1, 2 i 3 ovog člana zaštićeno je od bilo kojeg štetnog postupanja ili posljedice kao reakcije na prijavu ili učešće u postupku koji se vodi u cilju provjere kršenja načela zabrane diskriminacije.

Postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom

Član 18

Neće se smatrati diskriminacijom, u smislu člana 10 ovog zakona, nepovoljnije postupanje prema licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica:

- 1) kad je takvo postupanje propisano zakonom radi očuvanja zdravlja i bezbjednosti građana, održavanja javnog reda i mira, prevencije krivičnih djela i zaštite prava i sloboda drugih, ako su upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje nekog od tih ciljeva u demokratskom društvu i srazmjerna cilju koji se tim postupanjem treba postići;
- 2) prilikom primjene posebnih mjera ograničenog trajanja koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica ili grupe lica koja su po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona u nejednakom položaju, kad se te mjere zasnivaju na odredbama zakona, podzakonskih akata, programa ili odluka u cilju poboljšanja položaja manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica, vjerskih, jezičkih ili drugih manjina ili drugih grupa lica ili lica diskriminiranih po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona;
- 3) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, odnosno pravljenja razlike, isključenja ili davanja prvenstva zbog prirode određenog posla kod kojeg lično svojstvo lica predstavlja stvarni i odlučujući uslov obavljanja posla, ako je svrha koja se time želi postići opravdana i taj uslov srazmjeran toj svrsi;
- 4) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, učlanjenja i zasnivanja radnog odnosa u vjerskim zajednicama i drugim organizacijama, odnosno djelovanja lica koje je u skladu sa vjerskim učenjem, obredima i poslovima vjerske zajednice, kao i druge javne ili privatne organizacije čiji se sistem vrijednosti zasniva na vjerskom učenju ili uvjerenju, a koja djeluje u skladu sa Ustavom i zakonom, ako tako zahtijeva vjersko učenje ili uvjerenje, a zbog prirode tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjersko učenje ili uvjerenje predstavlja istinski, zakonit i opravdan uslov za obavljanje posla;
- 5) na osnovu starosne dobi, ako su primijenjene mjere propisane zakonom primjerene i nužne za postizanje nekog od ciljeva u demokratskom društvu, uključujući legitimnu politiku zapošljavanja, ciljeve tržišta rada i profesionalne obuke i srazmjerne cilju koji se tim mjerama treba postići;
- 6) prilikom pristupa i nabavke roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života ako je taj pristup namijenjen isključivo ili prvenstveno pripadnicima jednog pola odnosno roda ili licima sa invaliditetom, kad je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, a upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje tog cilja;
- 7) utvrđivanjem najniže ili najviše starosne granice, profesionalnog iskustva, odnosno stepena obrazovanja kao uslova za zasnivanje radnog odnosa ili kao uslova za sticanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa posebnim propisima;
- 8) utvrđivanjem primjerene najviše starosne granice kao razloga za prestanak radnog odnosa u skladu sa uslovima za sticanje prava na starosnu penziju, pri čemu transrodne žene stiču pravo na penziju kao cisrodne žene;
- 9) na osnovu državljanstva u skladu sa posebnim propisima.

Izuzeci iz stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana ne primjenjuju se na osnovu rasnog ili etničkog porijekla.

Izuzeci iz stava 1 ovog člana tumače se srazmjerno cilju i svrsi zbog kojih se utvrđuju, ako su sredstva za postizanje tog cilja srazmjerna i neophodna.

III. ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA

Nadležnost Zaštitnika

Član 19

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (u daljem tekstu: Zaštitnik) nadležan je da:

- 1) postupa po pritužbama zbog diskriminatornog postupanja organa i/ili drugih subjekata i preduzima mjere i radnje za otklanjanje diskriminacije i zaštitu prava diskriminisanog lica, ako nije pokrenut sudski postupak;
- 2) podnosiocu pritužbe koji smatra da je diskriminisan od strane organa, odnosno drugog subjekta daje potrebna obavještenja o njegovim pravima i obavezama, kao i mogućnostima sudske i druge zaštite;
- 3) sprovodi postupak mirenja lica koje smatra da je diskriminirano, uz njegov pristanak i organa, odnosno drugog subjekta na koje se odnosi pritužba zbog diskriminacije;
- 4) pokrene postupak za zaštitu od diskriminacije pred sudom ili se u tom postupku pojavi kao umješak kad stranka učini vjerovatnim, a Zaštitnik procijeni da:
 - je postupanjem tuženog izvršena diskriminacija po istom osnovu prema grupi lica sa istim ličnim svojstvima,
 - bi posljedice nejednakog postupanja bile takve prirode da mogu prouzrokovati sistemske povrede načela zabrane diskriminacije, a naročito tešku povredu dostojanstva ličnosti, ili
 - bi se lice koje traži zaštitu od diskriminacije moglo na drugi način dovesti u naročito nepovoljan položaj po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona;
- 5) upozorava javnost na pojavu težih oblika diskriminacije;
- 6) vodi posebnu evidenciju o podnijetim pritužbama u vezi sa diskriminacijom;
- 7) prikuplja i analizira podatke o slučajevima diskriminacije;
- 8) preduzima aktivnosti radi promocije jednakosti;
- 9) izvještava Skupštinu Crne Gore, u okviru godišnjeg izvještaja i kroz posebne izvještaje, o sprovedenim aktivnostima na zaštiti od diskriminacije i promociji jednakosti i
- 10) vrši i druge poslove u vezi zaštite od diskriminacije propisane zakonom kojim se uređuju nadležnost, ovlašćenja, način rada i postupanje Zaštitnika.

Podnošenje pritužbe

Član 20

Svako ko smatra da je diskriminisan aktom, radnjom ili nepostupanjem organa, odnosno drugog subjekta može se obratiti pritužbom Zaštitniku samostalno ili preko punomoćnika.

Pritužbu iz stava 1 ovog člana Zaštitniku mogu podnijeti i organizacije ili pojedinci koji se bave zaštitom ljudskih prava, uz saglasnost diskriminisanog lica ili grupe lica.

Postupanje po pritužbama iz st. 1 i 2 ovog člana sprovodi se u skladu sa propisima kojima se uređuje način rada Zaštitnika, ako ovim zakonom nije drukčije propisano.

IV. SUDSKA I ADMINISTRATIVNA ZAŠTITA

Postupak pred sudom

Član 21

Svako ko smatra da je povrijeđen diskriminatornim postupanjem organa, odnosno drugog subjekta ima pravo na zaštitu pred sudom i zaštitu u upravnom sporu, kao i pravo na mimo rješavanje spora u skladu sa zakonom i nakon prestanka pravnog odnosa u okviru kojeg se navodi da je došlo do diskriminacije.

Postupak se pokreće tužbom ili predlogom za mimo rješavanje spora.

Na postupak iz stava 2 ovog člana se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje parnični postupak i zakona kojim se uređuje upravni spor, ako ovim zakonom nije drukčije propisano.

Postupak iz stava 2 ovog člana je hitan.

U sporu za zaštitu od diskriminacije revizija je uvijek dozvoljena.

Stranke će, kad god je to moguće, nastojati da spor riješe sporazumno prije pokretanja sudskog ili drugog postupka.

Stranke se mogu sporazumjeti o predmetu spora tokom cijelog postupka.

Mjesna nadležnost

Član 22

U postupku za zaštitu od diskriminacije mjesno je nadležan, pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud na čijem području je prebivalište, odnosno sjedište tužioca.

Tužba

Član 23

Tužbom iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se tražiti i:

- 1) utvrđenje da je tuženi diskriminatorски postupao prema tužiocu;
- 2) zabrana vršenja radnje od koje prijeti diskriminacija, odnosno zabrana ponavljanja radnje diskriminacije;
- 3) uklanjanje posljedica diskriminatorskog postupanja;
- 4) naknada štete, u skladu sa zakonom;
- 5) objavljivanje u medijima presude kojom je utvrđena diskriminacija, na trošak tuženog;
- 6) poništenje diskriminatornog upravnog akta ili druge upravne radnje.

U slučajevima iz stava 1 ovog člana tužbeni zahtjev može se istaći zajedno sa zahtjevima za zaštitu prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku, ako su ovi zahtjevi u međusobnoj vezi i zasnivaju se na istom činjeničnom i pravnom osnovu.

Privremene mjere

Član 24

Prije pokretanja ili u toku postupka po tužbi iz člana 21 stav 2 ovog zakona sud može, na predlog stranke, odrediti privremene mjere.

U predlogu za određivanje privremene mjere mora se učiniti vjerovatnim da je mjera potrebna da bi se spriječila opasnost od nastupanja nenadoknadive štete, a naročito teške povrede prava na jednako postupanje ili spriječilo nasilje.

O predlogu za određivanje privremene mjere sud je dužan da donese odluku bez odlaganja.

Na postupak iz stava 1 ovog člana shodno se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje izvršni postupak.

Teret dokazivanja

Član 25

Ako tužilac iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postojala neposredna ili posredna diskriminacija, na tuženom je da dokaže da nije došlo do kršenja načela jednakog postupanja.

Pravilo o teretu dokazivanja iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i u postupanju za zaštitu od diskriminacije kod Zaštitnika.

Kolektivna tužba za zaštitu od diskriminacije

Član 26

Organizacija, tijelo ili druga ustanova osnovana u skladu sa zakonom, koja se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije određene grupe lica ili koja ima opravdan interes za zaštitu prava i interesa određene grupe lica može podnijeti tužbu iz člana 23 stav 1 tač. 1, 2, 3 i 5 ovog zakona ako iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postupanjem tuženog povrijeđeno pravo na jednako postupanje prema većem broju lica koja uglavnom pripadaju grupi čija prava tužilac štiti.

Tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti samo uz pisani pristanak grupe lica.

Izuzetno od stava 2 ovog člana, tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti i bez pisanog pristanka grupe lica ako nije poznat identitet lica koja pripadaju toj grupi i ako je to u cilju promovisanja interesa zaštićenih grupa ili zaštite ljudskih prava.

Postojeća parnica i srodne parnice

Član 27

Dok teče postupak po tužbi iz člana 26 ovog zakona ne može se pokretati drugi postupak za zaštitu od diskriminacije u pogledu istog zahtjeva protiv istog tuženog.

Pokretanje ili vođenje postupka po tužbi iz člana 26 ovog zakona ne sprečava diskriminisanu grupu lica da pred nadležnim sudom pokrene postupak za naknadu štete iz člana 23 stav 1 tačka 4 ovog zakona.

Učešće umješača

Član 28

U postupku po tužbi iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se kao umješač na strani tužioca pridružiti organizacija, tijelo ili druga ustanova iz člana 26 stav 1 ovog zakona, kao i drugo lice koje se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije lica ili određene grupe lica o čijim se pravima odlučuje u postupku.

O učešću umješača iz stava 1 ovog člana odlučuje sud u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak.

Sud će prihvatiti učešće umješača iz stava 1 ovog člana samo uz pristanak tužioca.

Umješač iz stava 1 ovog člana može preduzimati radnje u postupku i ima u postupku sva prava koja pripadaju umješaču u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak.

Obavješćavanje Zaštitnika

Član 29

Podnosilac tužbe iz člana 21 stav 2 ovog zakona koji je podnio i pritužbu Zaštitniku dužan je da pisanim putem obavijesti Zaštitnika o pokretanju sudskog postupka.

V. EVIDENCIJA

Vođenje evidencije

Član 30

Sudovi, državna tužilaštva, organizaciona jedinica organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove koja vrši policijske poslove i organi koji vrše inspekcijski nadzor dužni su da vode posebnu evidenciju o podnijetim prijavama, pokrenutim postupcima i donijetim odlukama iz svoje nadležnosti u vezi sa diskriminacijom.

Podatke iz evidencije iz stava 1 ovog člana organi iz stava 1 ovog člana dužni su da dostave Zaštitniku, najkasnije do 31. januara tekuće godine za prethodnu godinu, a na zahtjev Zaštitnika i za određeni kraći period u toku tekuće godine.

Bliži sadržaj i način vođenja evidencije iz stava 1 ovog člana propisuje organ državne uprave nadležan za ljudska i manjinska prava.

Zaštita ličnih podataka

Član 31

Na zaštitu ličnih podataka koje sadrži evidencija iz člana 30 ovog zakona primjenjuje se zakon kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti.

VI. NADZOR

Nadzor nad sprovođenjem zakona

Član 32

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donijetih za sprovođenje ovog zakona vrši organ državne uprave nadležan za ljudska i manjinska prava.

Inspekcijski nadzor

Član 33

Inspekcijski nadzor u odnosu na diskriminaciju u oblasti rada, zapošljavanja, zaštite i zdravlja na radu, zdravstvene zaštite, obrazovanja, socijalne i dječje zaštite, građevinarstva, saobraćaja, turizma i u drugim oblastima vrše inspekcije nadležne za te oblasti, u skladu sa zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor i posebnim zakonom.

Posebna ovlašćenja

Član 34

Kad se u postupku inspekcijskog nadzora utvrdi da je povrijeđen zakon ili drugi propis, pored ovlašćenja propisanih zakonom, inspektor je ovlašćen da na zahtjev lica koje smatra da je diskriminisano, a koje je pokrenulo postupak za zaštitu od diskriminacije kod nadležnog suda, privremeno odloži izvršenje rješenja, drugog akta ili radnje subjekta nadzora, do donošenja pravosnažne odluke suda.

Zahtjev iz stava 1 ovog člana može se podnijeti u roku od 15 dana od dana pokretanja postupka za zaštitu od diskriminacije kod nadležnog suda.

O zahtjevu iz stava 1 ovog člana inspektor je dužan da odluči u roku od osam dana od dana podnošenja zahtjeva.

VII. KAZNE NE ODREDBE

Član 35

Novčanom kaznom u iznosu od 1.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:

- 1) ne postupi u skladu sa članom 10 ovog zakona;
- 2) vrši svako neželjeno ponašanje, uključujući i uznemiravanje putem audio i video nadzora, mobilnih uređaja, društvenih mreža i interneta, koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda ličnog dostojanstva, izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja (član 12 stav 1);
- 3) vrši segregaciju svakim aktom, radnjom ili propuštanjem da se izvrši radnja, kojima se vrši prisilno ili sistemsko razdvajanje ili razlikovanje lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona (član 13);
- 4) upotrijebi jedan ili više posebnih oblika izražavanja - zagovaranje, promociju ili podsticanje ocrnjivanja, mržnje ili klevetanja lica ili grupe lica, kao i svako uznemiravanje, uvredu, negativnu stereotipizaciju, stigmatizaciju ili prijetnju licu ili grupi lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona i svako opravdavanje svih ovih oblika izražavanja mržnje i netrpeljivosti, ksenofobiju, homofobiju, transfobiju, rasnu mržnju, antisemitizam ili ostale oblike izražavanja mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući i netoleranciju izraženu u formi nacionalizma, diskriminacije i neprijateljstva protiv manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica (član 14);
- 5) prouzrokuje licu štetne posljedice zbog prijavljivanja slučaja diskriminacije, davanja iskaza pred nadležnim organom ili nuđenja dokaza u postupku u kojem se ispituje slučaj diskriminacije (član 17 stav 1);

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, državnom organu, organu državne uprave, organu lokalne samouprave i organu lokalne uprave novčanom kaznom u iznosu od 500 eura do 2.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i preduzetnik novčanom kaznom u iznosu od 300 eura do 6.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 150 eura do 2.000 eura.

Član 36

Novčanom kaznom u iznosu od 100 eura do 2.000 eura kazniće se odgovorno lice u državnom organu, organu državne uprave i organu lokalne uprave ako:

- 1) ne vodi posebnu evidenciju o podnijetim prijavama, pokrenutim postupcima i donijetim odlukama iz svoje nadležnosti u vezi sa diskriminacijom (član 30 stav 1);
- 2) podatke iz posebne evidencije ne dostavi Zaštitniku u rokovima propisanim članom 30 stav 2 ovog zakona.

Član 37

Novčani iznosi utvrđeni ovim zakonom biće usklađivani svakih pet godina u skladu sa stopom inflacije, kako je utvrđeno zvaničnim indeksom inflacije koji objavljuje organ uprave nadležan za poslove statistike, a u skladu sa zakonom kojim se uređuju prekršaji.

Usklađivanje iznosa vršiće se primjenom procentualne promjene indeksa inflacije u prethodnih pet godina. Ovo usklađivanje će se automatski primijeniti, bez potrebe za daljom zakonodavnom izmjenom, prvog dana godine koja slijedi nakon završetka petogodišnjeg perioda.

Ako indeks inflacije nije dostupan ili organ uprave nadležan za poslove statistike prestane da objavljuje takav indeks, usklađivanje će se vršiti na osnovu alternativne mjere inflacije ili promjena cijena koje nadležni organ smatra prikladnim.

Usklađeni novčani iznosi, nakon indeksacije, primjenjivaće se od datuma usklađivanja i važiće do sljedeće planirane indeksacije.

Član 38

Za prekršaje iz čl. 35 i 36 ovog zakona može se, samostalno ili uz novčanu kaznu izreći jedna ili više zaštitnih mjera:

- 1) oduzimanje predmeta;
- 2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti;
- 3) javno objavljivanje odluke;
- 4) uklanjanje objavljenog sadržaja.

Zaštitna mjera oduzimanja predmeta obavezno se izriče kad je prekršaj izvršen korišćenjem predmeta koji se oduzima, odnosno kad je predmet bio namijenjen izvršenju prekršaja ili je predmet koji se oduzima nastao zbog izvršenja prekršaja.

Zaštitna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti može se primijeniti u trajanju koje ne može biti duže od šest mjeseci.

Zaštitna mjera javnog objavljivanja odluke izvršava se na način što se odluka objavljuje u medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Crne Gore.

VIII. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Postupci po pritužbama i tužbama

Član 39

Započeti postupci po pritužbama i tužbama za zaštitu od diskriminacije koji nijesu okončani do dana stupanja na snagu ovog zakona okončaće se u skladu sa Zakonom o zabrani diskriminacije („Službeni list CG“, br. 46/10, 18/14 i 42/17).

Rok za donošenje podzakonskog akta

Član 40

Podzakonski akt iz člana 30 stav 3 ovog zakona donijeće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Do donošenja podzakonskog akta iz stava 1 ovog člana primjenjivaće se Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja posebne evidencije o slučajevima prijavljene diskriminacije („Službeni list CG“, broj 50/14).

Prestanak važenja

Član 41

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o zabrani diskriminacije („Službeni list CG“, br. 46/10, 18/14 i 42/17).

Stupanje na snagu

Član 42

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

*U ovaj zakon prenesene su *Direktiva Savjeta 2000/43/EZ* od 29. juna 2000. godine o primjeni načela jednakog postupanja prema licima bez obzira na njihovo rasno ili etničko porijeklo, *Direktiva Savjeta 2000/78/EZ* od 27. novembra 2000. godine o uspostavljanju opšteg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja, *Direktiva Savjeta 2004/113/EZ* od 13. decembra 2004. godine o primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pogledu pristupa i nabavke robe i pružanja usluga, *Direktiva 2006/54/EZ Evropskog Parlamenta i Savjeta* od 5. jula 2006. godine o primjeni načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada, *Direktiva 2010/41/EU Evropskog parlamenta i Savjeta* od 7. jula 2010. godine o primjeni principa jednakog postupanja prema muškarcima i ženama koji su samozaposleni, *Direktiva Savjeta 79/7/EEZ* od 19. decembra 1978. godine o postupnoj primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima socijalne sigurnosti.

O B R A Z L O Ž E N J E

I. USTAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavni osnov za donošenje zakona sadržan je u članu 16 tačka 1 Ustava Crne Gore, kojim je propisano da se zakonom uređuje način ostvarivanja ljudskih prava i sloboda, kada je to neophodno za njihovo ostvarivanje.

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Nepostojanje antidiskriminacionog zakonodavstva u Crnoj Gori je po prvi put 2010. godine uslovilo donošenje Zakona o zabrani diskriminacije. Od donošenja prvog Zakona o zabrani diskriminacije, zakon je pretrpio tri izmjene (2011., 2014., i 2017. godine). Međutim, na osnovu nalaza ekspertkinja angažovanih posredstvom TAIEX misije (25. oktobra do 3. novembra 2021. godine), konstatovano je da u postojećem Zakonu o zabrani diskriminacije postoje određeni nedostaci koji proizilaze iz opšte strukture zakona a koji nisu u potpunosti usklađeni sa pravnom tekovinom Evropske unije. Utvrđene su obaveze iz direktiva koje nisu transponovane u važeći Zakon o zabrani diskriminacije. Cijeneći nalaz ekspertkinja, donijeta je odluka da se pristupi izradi novog Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije kojim je pojednostavljena struktura zakona sa pročišćavanjem odredbi kako bi se izbjeglo preklapanje odredbi, odnosno prenormiranje, a koje je kao takvo unosilo zabunu u primjeni i ograničavalo zaštitu od diskriminacije u praksi.

Predmetnim zakonom se ističe obaveza usklađivanja svih ostalih zakona kojim se reguliše zabrana diskriminacije, ali istovremeno i unapređuje karakter zakona odnosno njegovog predmeta u dijelu promocije jednakosti kao ključnog principa ovog zakona. Donošenjem Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani će se ojačati sistem zaštite od diskriminacije i obezbijediti potpuna usklađenost sa relevantnom pravnom tekovinom Evropske unije.

III. USAGLAŠENOST SA PRAVNOM TEKOVINOM EVROPSKE UNIJE I POTVRĐENIM MEĐUNARODNIM KONVENCIJAMA

Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije usklađen je sa EU zakonodavstvom:

- Direktiva Savjeta 2000/43/EZ od 29. juna 2000. godine o primjeni načela jednakog postupanja prema licima bez obzira na njihovo rasno ili etničko porijeklo,
- Direktiva Savjeta 2000/78/EZ od 27. novembra 2000. godine o uspostavljanju opšteg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja,
- Direktiva Savjeta 2004/113/EZ od 13. decembra 2004. godine o primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pogledu pristupa i nabavke robe i pružanja usluga, Direktiva 2006/54/EZ Evropskog Parlamenta i Savjeta od 5. jula 2006. godine o primjeni načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada,
- Direktiva 2010/41/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 7. jula 2010. godine o primjeni principa jednakog postupanja prema muškarcima i ženama koji su samozaposleni,
- Direktiva Savjeta 79/7/EEZ od 19. decembra 1978. godine o postupnoj primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima socijalne sigurnosti.

IV. OBJAŠNJENJE OSNOVNIH PRAVNIH INSTITUTA

Članom 1 predloga zakona uređuje se predmet ovoga zakona, odnosno uređuje zaštita i promocija jednakosti radi stvaranja uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite od diskriminacije po različitim osnovama. Odredbom stava 1 ovog člana se proširuje lista osnova diskriminacije ali i ostavlja mogućnost da se u praksi institucije Ombudsmana i sudova prepozna i osnov koji nije eksplicitno predviđen.

Članom 2 propisuje se da se na zaštitu i promociju jednakosti i zaštitu od diskriminacije primjenjuju odredbe drugih zakona kojima se uređuju zaštita i zabrana od diskriminacije po pojedinim osnovama ili u vezi sa ostvarivanjem pojedinih prava, kao i promocija jednakosti. U slučaju da je drugim zakonom propisan manji obim zaštite prava nego što je propisano ovim zakonom, primjenjivaće se ovaj zakon.

Članom 3 se definiše pojam diskriminacije. Odredbom stav 1 ovog člana definiše se pojam diskriminacije u slučaju stavljanja u nepovoljniji položaj lica ili grupe lica u odnosu na druga lica ili grupe lica zbog postojanja, odnosno pretpostavke postojanja bilo kojeg osnova iz člana 1 ovog zakona.

Odredbom stav 2 ovog člana uvodi se i diskriminacija u slučaju stavljanja lica u nepovoljniji položaj po osnovu ličnog svojstva srodnika ili drugog lica sa kojim je u ličnom odnosu ili sa njim povezanog lica, koje predstavlja osnov diskriminacije iz člana 1 ovog zakona ali i u slučaju povezivanja kada lični odnosi ne postoje.

Članom 4 utvrđuje se područje primjene ovog zakona na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlaštenja, privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru. Propisivanjem opšte odredbe kojom se reguliše područje lične i materijalne primjene u jednom članu uspostavlja se jasno razlikovanje od oblika diskriminacije i jednaku primjenu zakona kod svih oblika diskriminacije i po svim propisanim osnovama.

Članom 5 propisuje se zaštita od diskriminacije odnosno pravo na zaštitu od diskriminacije svim fizičkim i pravnim licima.

Članom 6 propisuje se da lice koje je diskriminisano ima pravo na naknadu štete u skladu sa zakonom kojim se uređuju obligacioni odnosi.

Članom 7 utvrđuju se propisi i posebne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije od strane organa i drugih subjekata koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije po bilo kojem osnovu iz člana 1 ovog zakona i lica koja su diskriminisana po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona.

Članom 8 propisuje se da organi državne uprave, sarađuju sa sindikalnim i drugim organizacijama, udruženjima, nevladinim organizacijama, ustanovama, institucijama i pravnim licima, koji se bave promocijom jednakosti, zaštitom ljudskih prava i sloboda, zaštitom grupa kod kojih postoji rizik od diskriminacije, kao i pružanjem pravne, socijalne ili druge pomoći licima koja su izložena diskriminaciji u cilju promovisanja principa jednakog postupanja.

Članom 9 propisuje se upotreba rodno osjetljivog jezika odnosno propisuje da izrazi koji se u ovom zakonu koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Članom 10 se kao oblik diskriminacije definiše neposredna i posredna diskriminacije, kroz usklađivanje sa direktivama EU, na način da se za postojanje diskriminacije više ne zahtijeva dovođenje lica ili grupe lica u nejednak već u nepovoljniji položaj.

Članom 11 se kao oblik diskriminacije predviđa i razumno prilagođavanje za lica sa invaliditetom kako bi se garantovalo načelo jednakog postupanja.

Članom 12 se kao oblik diskriminacije prepoznaje i definiše uznemiravanje.

Članom 13 se definiše segregacija kao jedan od oblika diskriminacije.

Članom 14 se definiše govor mržnje kao jedan od oblika diskriminacije koji podrazumijeva upotrebu jednog ili više posebnih oblika izražavanja i usklađuje ista sa preporukama ECRI-ja.

Članom 15 se kao jedan od oblika diskriminacije prepoznaje i pomaganje, davanje instrukcija, podsticanje drugih na diskriminaciju, diskriminacija udruživanjem, kao i najavljena namjera da se određeno lice ili grupa lica diskriminišu po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona.

Članom 16 se definišu teži oblici diskriminacije. Uz teže oblike diskriminacije propisane važećim Zakonom, Predlogom zakona predviđaju se i dva nova oblika i to, u tački 2) *interseksijska diskriminacija*, kada je diskriminacija učinjena prema istom licu ili grupi lica po više osnova iz člana 1 ovog zakona koji međusobno djeluju u isto vrijeme na način da se ne mogu razdvojiti; i u tački 5) *sistemska diskriminacija*, kada je diskriminacija učinjena na sveobuhvatan način i u kontinuitetu i duboko ukorijenjena u društvenom ponašanju protiv grupe lica, pa i putem zakonskih pravila, politike, prakse ili kroz preovlađujuće kulturne stavove u javnom ili privatnom sektoru koji stvaraju relativne nepovoljnosti za određene grupe lica i privilegije za druge grupe lica.

Članom 17 se propisuje pravo na zaštitu od viktimizacije, na način da niko ne može trpjeti štetne posljedice zbog prijavljivanja diskriminacije, davanja iskaza pred nadležnim organom ili nudi dokaza u postupku u kojem se ispituje slučaj diskriminacije, i da su ova lica zaštićena od bilo kojeg štetnog postupanja ili posljedice kao reakcije na prijavu ili učešće u postupku koji se vodi u cilju provjere kršenja načela zabrane diskriminacije.

Članom 18 se propisuju postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom.

Članovi 19 i 20 se odnose na nadležnost Zaštitnika ljudskih prava i sloboda kao i pravo na podnošenje pritužbe instituciji Zaštitnika.

Članom 21 se definiše da svako ko smatra da je povrijeđen diskriminatornim postupanjem organa, odnosno drugog subjekta ima pravo na zaštitu pred sudom i zaštitu u upravnom sporu, kao i pravo na mimo rješavanje spora u skladu sa zakonom i nakon prestanka pravnog odnosa u okviru kojeg se navodi da je došlo do diskriminacije ima pravo na zaštitu pred sudom i zaštitu u upravnom sporu, kao i pravo na mimo rješavanje spora u skladu sa zakonom i nakon prestanka pravnog odnosa u okviru kojeg se navodi da je došlo do diskriminacije. Takođe je propisano da je u sporu za zaštitu od diskriminacije uvijek dozvoljena revizija.

Članom 22 je propisano da je u postupku zaštite od diskriminacije pored suda opšte mjesne nadležnosti, mjesno nadležan i sud na čijem području je prebivalište, odnosno sjedište tužioca.

Članom 23 se definišu, kao i u važećem Zakonu, vrste tužbenih zahtjeva koji se kumulacijom, tužbom iz člana 21 stav 2 ovog zakona mogu tražiti. Kao mogućnost propisano je da se tužbeni zahtjev

može istaći zajedno sa zahtjevima za zaštitu prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku, ako su ovi zahtjevi u međusobnoj vezi i zasnivaju se na istom činjeničnom i pravnom osnovu.

Članom 24 je definisano da sud može na predlog stranke odrediti privremene mjere prije pokretanja ili u toku postupka po tužbi iz člana 21 ovog zakona.

Članom 25 utvrđuje se teret dokazivanja. Ako tužilac iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postojala neposredna ili posredna diskriminacija, na tuženom je da dokaže da nije došlo do kršenja načela jednakog postupanja.

Članom 26 se utvrđuje mogućnost podnošenja tužbe od strane organizacije, tijela ili druge ustanove osnovane u skladu sa zakonom, koja se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije određene grupe lica ili koja ima opravdan interes za zaštitu prava i interesa određene grupe lica ako iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postupanjem tuženog povrijeđeno pravo na jednako postupanje prema većem broju lica koja uglavnom pripadaju grupi čija prava tužilac štiti, samo uz pisani pristanak grupe lica a izuzetno i bez pisanog pristanka grupe lica ako nije poznat identitet lica koja pripadaju toj grupi i ako je to u cilju promovisanja interesa zaštićenih grupa ili zaštite ljudskih prava.

Članom 27 se propisuje da se dok teče postupak po tužbi iz člana 26 ovog zakona drugi postupak za zaštitu od diskriminacije u pogledu istog zahtjeva protiv istog tuženog, kao i da postupak za nadoknadu štete može paralelno teći.

Članom 28 uvodi se mogućnost da se na strani tužioca kao umješaka može pridružiti organizacija, tijelo ili druga ustanova iz člana 27 stav 1 ovog zakona, kao i drugo lice koje se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije lica ili određene grupe lica o čijim se pravima odlučuje u postupku.

Članom 29 utvrđuje se obaveza obavještanja Zaštitnika pisanim putem o pokretanju sudskog spora.

Član 30 se odnosi na dužnost vođenja evidencije od strane sudova, državnih tužilaštava i organa državne uprave koji je nadležan za policijske poslove kao i organa koji vrše inspekcijski nadzor, o podnijetim prijavama, pokrenutim postupcima i donijetim odlukama iz svoje nadležnosti u vezi sa diskriminacijom.

Član 31 propisuje da se na zaštitu ličnih podataka koje sadrži evidencija iz člana 30 ovog zakona primjenjuje zakon kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti.

Član 32 odnosi se na vršenje nadzora nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donijetih za sprovođenje ovog zakona od strane organa državne uprave nadležnog za ljudska i manjinska prava.

Članovi 33 i 34 se odnose na inspekcijski nadzor odnosno na ulogu i posbena ovlašćenja inspekcijskog nadzora.

Članovi 35 do 37 se odnose na kaznene odredbe, odnosno prekršaje kojima su propisane novčane kazne.

Član 37 se odnosi na usklađivanje novčanih iznosa sa stopom inflacije.

Članom 38 utvrđuje se da se samostalno ili uz novčanu kaznu (članovi 35 i 36 ovog zakona) može izreći jedna ili više zaštitnih mjera.

Članovi 39 zaključno sa članom 42 se odnose na prelazne i završne odredbe, odnosno postupanje po pritužbama i tužbama, rok za donošenje podzakonskog akata, prestanak važenja odredaba Zakona o zabrani diskriminacije i stupanje na snagu.

V. PROCJENA FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Za sprovođenje ovog zakona nijesu potrebna posebna finansijska sredstva u Budžetu Crne Gore.

Crna Gora
Sekretarijat za zakonodavstvo

Adresa: Vuka Karadžića br. 3
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 231-535
fax: +382 20 231-592
www.gov.me/szz

Broj: 02-040/25-764/2

20. juna 2025. godine

Za: Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava
Gospodinu Fatmiru Gjeki, ministru

Crna Gora
MINISTARSTVO LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA
Podgorica

Primljeno:	20. 06. 25			
Org. jed.	Jed. podr.	Radi. broj	Prilog	Vrijednost
01-040/25-604/8				

Veza: Br. 01-040/25-604/8 od 17. juna 2025. godine

Predmet: Mišljenje na Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani
diskriminacije

Poštovani gospodine Gjeka,

Na **PREDLOG ZAKONA O ZAŠTITI JEDNAKOSTI I ZABRANI DISKRIMINACIJE**, iz okvira nadležnosti ovog Sekretarijata, nemamo primjedbi, budući da su primjedbe i sugestije Sekretarijata koje su se odnosile na pravno-tehničko poboljšanje teksta Predloga zakona, date predstavnici obrađivača u neposrednoj saradnji 20. juna 2025. godine, ugrađene u predloženi tekst zakona, a imajući u vidu da su na dostavljeni tekst Predloga zakona pribavljena pozitivna mišljenja koja su relevantna za ovaj Sekretarijat, i to mišljenja:

- Ministarstva ekonomskog razvoja (akt br. 12-102/25-2893/1 od 10. juna 2025. godine);
- Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga (akt br. 01-011/25-1910/2 od 10. juna 2025. godine);
- Ministarstva javne uprave (akt br. 01-040/25-2391/2 od 17. juna 2025. godine).

Ukazujemo da je na Predlog zakona neophodno pribaviti mišljenje Ministarstva pravde.

Crna Gora
Ministarstvo evropskih poslova

Adresa: Bulevar Ivana Crnjevića 167
81 000 Podgorica, Crna Gora
Tel: +382 20 481 301
www.gov.me/mep

Br. 04/4-907/25-2079/2

23. jun 2025.

Za: MINISTARSTVO LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA

ministru Fatmiru Gjekl

Veza: Dopis br: 01-040/25-604/14

Crna Gora	
MINISTARSTVO LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA	
23.06.25	
01-040/25-604/15	

Predmet: Mišljenje o usklađenosti Predloga zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije s pravnom tekovinom EU

Poštovani,

Dopisom broj 01-040/25-604/14 od 23. juna 2025. godine tražili ste mišljenje o usklađenosti Predloga zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije s pravnom tekovinom Evropske unije.

Nakon upoznavanja sa sadržinom predloga propisa, a u skladu sa nadležnostima definisanim članom 40 stav 1 alineja 2 Poslovnika Vlade Crne Gore („Sl. list CG“, br. 60/08, 14/17, 28/18, 63/22, 121/23 i 43/25) Ministarstvo evropskih poslova je saglasno sa navodima u obrascu usklađenosti predloga propisa s pravnom tekovinom Evropske unije.

S poštovanjem,

Maida Gorčević

MINISTARKA EVROPSKIH POSLOVA

Prilog:

- Izjava i tabela usklađenosti Predloga zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije s pravnom tekovinom EU

Dostavljeno:

- Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava;
- a/a

me4.eu
eu4.me

**IZJAVA O USKLAĐENOSTI NACRTA/PREDLOGA PROPISA CRNE GORE S PRAVNOM
TEKOVINOM EVROPSKE UNIJE**

Identifikacioni broj Izjave		MUMP-IU/PZ/25/01
1. Naziv nacrt/predloga propisa		
- na crnogorskom jeziku	Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije	
- na engleskom jeziku	Proposal for the Law on protection of equality and prohibition of discrimination	
2. Podaci o obrađivaču propisa		
a) Organ državne uprave koji priprema propis		
Organ državne uprave	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava	
- Sektor/odsjek	Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda	
- odgovorno lice (ime, prezime, telefon, e-mail)	Mirjana Pačković, generalna direktorica, telefon: 068738356, email: mirjana.packovic@mmp.gov.me	
- kontakt osoba (ime, prezime, telefon, e-mail)	Mirjana Pačković, generalna direktorica, telefon: 068738356, email: mirjana.packovic@mmp.gov.me	
b) Pravno lice s javnim ovlaštenjem za pripremu i sprovođenje propisa		
- Naziv pravnog lica	/	
- odgovorno lice (ime, prezime, telefon, e-mail)	/	
- kontakt osoba (ime, prezime, telefon, e-mail)	/	
3. Organi državne uprave koji primjenjuju/sprovode propis		
- Organ državne uprave	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava	
4. Usklađenost nacrt/predloga propisa s odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i njenih država članica, s jedne strane i Crne Gore, s druge strane (SSP)		
a) Odredbe SSP-a s kojima se usklađuje propis		
Glava I, Opšti principi, član 5		
b) Step en ispunjenosti obaveza koje proizilaze iz navedenih odredbi SSP-a		
☒	ispunjava u potpunosti	
☐	djelimično ispunjava	
☐	ne ispunjava	
c) Razlozi za djelimično ispunjenje, odnosno neispunjenje obaveza koje proizilaze iz navedenih odredbi SSP-a		
/		
5. Veza nacrt/predloga propisa s Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji (PPCG)		
- PPCG za period	2025-2026	
- Poglavlje, potpoglavlje	Poglavlje 19 Socijalna politika i zapošljavanje, 1.1 Planovi i potrebe, 1.2 Zakonodavni okvir, D) Antidiskriminacija i jednake mogućnosti	
	Poglavlje 23 Pravosuđe i temeljna prava, 1.1 Planovi i potrebe 1.2 Zakonodavni okvir, C) Temeljna prava	
- Rok za donošenje propisa	II kvartal 2025. godine	
- Napomena		
6. Usklađenost nacrt/predloga propisa s pravnom tekovinom Evropske unije		
a) Usklađenost s primarnim izvorima prava Evropske unije		
UFEU, Dio prvi, Načela, Glava II, Odredbe opšte primjene, član 10 / TFEU, Part one, Principles, Title II, Provisions Having General Application, Article 10		

Potpuno usklađeno / Fully harmonized

b) Usklađenost sa sekundarnim izvorima prava Evropske unije

32000L0043

Direktiva 2000/43/EZ od 29. juna 2000. godine o primjeni načela jednakog postupanja prema licima bez obzira na njihovo rasno ili etničko porijeklo / Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin, OJ L 180, 19/07/2000

Potpuno usklađeno / Fully harmonized**32000L0078**

Direktiva 2000/78/EZ od 27. novembra 2000. godine o uspostavljanju opšteg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja / Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation, OJ L 303, 02/12/2000

Potpuno usklađeno / Fully harmonized**32004L0113**

Direktiva 2004/113/EZ od 13. decembra 2004. godine o primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pogledu pristupa i nabavke robe i pružanja usluga / Council Directive 2004/113/EC of 13 December 2004 implementing the principle of equal treatment between men and women in the access to and supply of goods and services, OJ L 373, 21.12.2004

Potpuno usklađeno / Fully harmonized**32006L0054**

Direktiva 2006/54/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. jula 2006. godine o primjeni načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada / Directive 2006/54/EC of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 on the implementation of the principle of equal opportunities and equal treatment of men and women in matters of employment and occupation, OJ L 204, 26.7.2006

Potpuno usklađeno / Fully harmonized**32010L0041**

Direktiva 2010/41/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 7. jula 2010. godine o primjeni principa jednakog postupanja prema muškarcima i ženama koji su samozaposleni / Directive 2010/41/EU of the European Parliament and of the Council of 7 July 2010 on the application of the principle of equal treatment between men and women engaged in an activity in a self-employed capacity and repealing Council Directive 86/613/EEC, OJ L 180, 15.7.2010

Potpuno usklađeno / Fully harmonized**31979L0007**

Direktiva 79/7/EEZ od 19. decembra 1978. godine o postupnoj primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima socijalne sigurnosti / Council Directive 79/7/EEC of 28 December 1978 on the progressive implementation of the principle of equal treatment for men and women in matters of social security

Potpuno usklađeno / Fully harmonized

c) Usklađenost s ostalim izvorima prava Evropske unije

Ne postoje izvori prava EU ove vrste sa kojima bi se predlog propisa mogao usporediti radi dobijanja stepena njegove usklađenosti.

6.1. Razlozi za djelimičnu usklađenost ili neusklađenost nacrt/predloga propisa Gine Gore s pravnom tekovinom Evropske unije i rok u kojem je predviđeno postizanje potpune usklađenosti

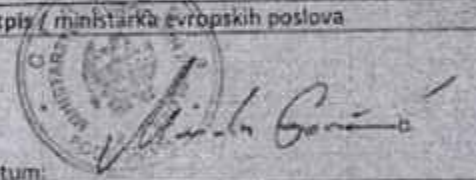
7. Ukoliko ne postoje odgovarajući propisi Evropske unije s kojima je potrebno obezbijediti usklađenost konstatovati tu činjenicu	
8. Navesti pravne akte Savjeta Evrope i ostale izvore međunarodnog prava korišćene pri izradi nacrt/predloga propisa	
Preporuka ECRI-ja u pogledu opšte politike br. 15 o borbi protiv govora mržnje (Savjet Evrope - Evropska komisija protiv rasizma i netolerancije (ECRI))	ECRI General Policy Recommendation N°15 on Combating Hate Speech (Council of Europe - European Commission against Racism and Intolerance (ECRI))
9. Navesti da li su navedeni izvori prava Evropske unije, Savjeta Evrope i ostali izvori međunarodnog prava prevedeni na crnogorski jezik (prevode dostaviti u prilogu)	
Navedeni izvori prava EU i međunarodnog prava prevedeni su na crnogorski jezik.	
10. Navesti da li je nacrt/predlog propisa iz tačke 1 Izjave o usklađenosti preveden na engleski jezik (prevod dostaviti u prilogu)	
Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije je preveden na engleski jezik.	
11. Užešće konsultanata u izradi nacrt/predloga propisa i njihovo mišljenje o usklađenosti	
U izradi Predloga zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije je postojala ekspertna podrška Savjeta evrope kroz projekat Horizontal Facility II za Zapadni Balkan i Tursku „Borba protiv diskriminacije i zaštiti prava ranjivih grupa (uključujući LGBTI, manjine i Rome) i Horizontal Facility III za Zapadni Balkan i Tursku” Borba protiv mržnje i netolerancije u Crnoj Gori”.	
Potpis / ovlašteno lice obrađivača propisa	Potpis / ministarka evropskih poslova
Fatmir Gječka, ministar	
Datum: 23.06.2025. godine	Datum:

TABELA USKLAĐENOSTI

1. Identifikacioni broj (IB) nacarta/predloga propisa		1.1. Identifikacioni broj izjave o usklađenosti i datum utvrđivanja nacarta/predloga propisa na Vladi		
MLJMP-TU/PZ/25/01		MLJMP-IU/PZ/25/01		
2. Naziv izvora prava Evropske unije i CELEX oznaka				
Direktiva Savjeta 2000/43/EZ od 29. juna 2000 o primjeni načela jednakog postupanja prema licima bez obzira na njihovo rasno ili etničko porijeklo-32000L0043				
Direktiva Savjeta 2000/78/EZ od 27. novembra 2000 o uspostavljanju opšteg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja- 32000L0078				
Direktiva Savjeta 2004/113/EZ od 13. decembra 2004 o primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pogledu pristupa i nabavke robe i pružanja usluga– 32004L0113				
Direktiva 2006/54/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. jula 2006 o primjeni načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada– 32006L0054				
Direktiva 2010/41/EU Evropskog parlamenta i Savjeta o primjeni principa jednakog postupanja prema muškarcima i ženama koji su samozaposleni – 32010L0041				
Direktiva Savjeta 79/7/EEZ o postupnoj primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima socijalne sigurnosti – 31979L0007				
3. Naziv nacarta/predloga propisa Crne Gore				
na crnogorskom jeziku		Na engleskom jeziku		
Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije		Proposal for the Law on protection of equality and prohibition of discrimination		
4. Usklađenost nacarta/predloga propisa s izvorima prava Evropske unije				
a)	b)	c)	d)	e)
Odredba i tekst odredbe izvora prava Evropske unije (član, stav, tačka)	Odredba i tekst odredbe nacarta/predloga propisa Crne Gore (član, stav, tačka)	Usklađenost odredbe nacarta/predloga propisa Crne Gore s odredbom izvora prava Evropske unije	Razlog za djelimičnu usklađenost ili neusklađenost	Rok za postizanje potpune usklađenosti
Direktiva 2000/43/EZ				
Član 1. Svrha	I. OSNOVNE ODREDBE Predmet Član 1	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 7 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
Svrha ove direktive je da se utvrdi okvir za borbu protiv diskriminacije na osnovu rasnog ili etničkog porijekla, u cilju primjenjivanja načela jednakog postupanja u državama članicama.	Ovim zakonom uređuju se zaštita i promocija jednakosti radi stvaranja uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštita od diskriminacije po osnovu, rasnog ili etničkog porijekla, boje kože, nacionalne ili društvene pripadnosti, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja,			

	polu ili prilagođavanja pola i/ili polnih karakteristika, roda ili rodnog identiteta, seksualne orijentacije, genetskih svojstava, zdravstvenog stanja, invalidnosti, starosne dobi, imovnog stanja, bračnog ili porodičnog stanja, životnog partnerstva, pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugih ličnih svojstava. Pojam diskriminacije Član 3 Diskriminacijom se smatra svako nepovoljno postupanje lica ili grupe lica prema licu ili grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica zbog postojanja, odnosno pretpostavke postojanja bilo kojeg osnova iz člana 1 ovog zakona. Diskriminacijom se smatra i stavljanje lica u nepovoljniji položaj po osnovu ličnog svojstva srodnika ili drugog lica sa kojim je u ličnom odnosu ili sa njim povezanog lica, koje predstavlja osnov diskriminacije iz člana 1 ovog zakona, ali i u slučaju povezanosti sa drugim licem kad lični odnos ne postoji.			
Član 2 Pojam diskriminacije 1. Za potrebe ove direktive, načelo jednakog postupanja je nepostojanje neposredne ili posredne diskriminacije na osnovu rasnog ili etničkog porijekla. 2. Za potrebe stava 1: (a) neposredna diskriminacija postoji ako se prema nekom licu zbog njegovog rasnog ili etničkog porijekla postupalo, ako se postupalo ili bi se postupalo nepovoljnije nego prema nekom drugom licu u sličnoj situaciji;	Neposredna i posredna diskriminacija Član 10 stav 1 Neposredna diskriminacija postoji kada se prema licu ili grupi lica, u istoj ili uporedivoj situaciji u odnosu na drugo lice ili grupu lica, nepovoljnije postupalo, aktom, radnjom ili nečinjenjem, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 7 i 8 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
b) Posredna diskriminacija postoji ako bi naizgled neutralna odredba, kriterijum ili praksa doveli osobe određenog rasnog ili etničkog porijekla u posebno nepovoljan položaj u poređenju sa drugim osobama,	Neposredna i posredna diskriminacija Član 10 stav 2 Posredna diskriminacija postoji ako prividno neutralna odredba zakona, drugog propisa ili drugog akta, kriterijum ili praksa tretira ili bi mogla tretirati lice ili grupu lica	Potpuno usklađeno	Definicija je takođe propisana članom 8 stav 2 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21,	

osim ako se takva odredba, kriterijum ili praksa objektivno mogu opravdati zakonitim ciljem, a sredstva za njegovo postizanje prikladna su i potrebna.	nepovoljnije u odnosu na druga lica ili grupu lica, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje tog cilja.		59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
d) Uznemiravanje se smatra diskriminacijom u smislu stava 1 u slučaju nepoželjnog ponašanja povezanog s rasnim ili etničkim porijeklom čiji je cilj ili učinak narušavanje dostojanstva osobe i stvaranje okruženja u kojem postoji zastrašivanje, neprijateljstvo, degradiranje, ponižavanje ili napad. U tom kontekstu, pojam uznemiravanja može biti definisan u skladu s nacionalnim pravom i praksom država članica.	Uznemiravanje Član 12 Uznemiravanje lica ili grupe lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona je svako neželjeno ponašanje, uključujući i uznemiravanje putem audio i video nadzora, mobilnih uređaja, društvenih mreža i interneta, koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda dostojanstva tog lica odnosno grupe lica, izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja i smatra se diskriminacijom.	Potpuno usklađeno	Definicija je takođe propisana članom 10 stav 1 i 2 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
e) Instrukcije kojima se podstiče diskriminacija osoba po osnovu rasnog ili etničkog porijekla smatra se diskriminacijom u smislu stava 1.	Pomaganje, davanje instrukcija i najavljena namjera vršenja diskriminacije Član 15 Diskriminacijom se smatra i pomaganje, davanje instrukcija i podsticanje lica ili grupe lica na diskriminaciju, udruživanje radi diskriminacije, kao i najavljena namjera da se određeno lice ili grupa lica diskriminišu po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona.	Potpuno usklađeno		
Član 3 Područje primjene 1. U okvirima ovlašćenja prenesenih na Zajednicu, ova direktiva primjenjuje se na sva lica, kako u javnom tako i u privatnom sektoru, uključujući državne organe, u odnosu na: (a) uslove za pristup zapošljavanju, samostalnim djelatnostima i radu, uključujući i kriterijume za odabir i uslove pri zapošljavanju, bez obzira na granu djelatnosti i na svim nivoima profesionalne hijerarhije, uključujući i napredovanje;	Područje primjene Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima;	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl 7, 8, 9, 11, 12, 13 i 14 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	

(b) pristup svim vrstama i svim nivoima profesionalnog usmjeravanja, stručnog osposobljavanja, stručnog usavršavanja i prekvalifikacije, uključujući i praktično radno iskustvo; (c) rad i radne uslove, uključujući otkaz i zaradu; (d) članstvo i djelovanje u organizacijama radnika ili poslodavaca ili bilo kakvoj organizaciji čiji članovi obavljaju određeno zanimanje, uključujući i koristi od takvih organizacija; (e) socijalnu zaštitu, uključujući socijalnu sigurnost i zdravstvenu zaštitu; (f) socijalne pogodnosti; (g) obrazovanje; (h) pristup robi i uslugama i pružanje robe i usluga dostupnih javnosti, uključujući one u oblasti stanovanja. 2. Ova direktiva ne obuhvata razlike u postupanju koje se zasnivaju na državljanstvu i ne dovodi u pitanje odredbe i uslove za ulazak i boravak državljana trećih zemalja i lica bez državljanstva na teritoriji država članica niti postupanje koje je povezano sa pravnim statusom datih državljana trećih zemalja i lica bez državljanstva.	2) uslove rada i prava iz radnog odnosa, naročito zaradu i otkaz, uslove prilikom zapošljavanja, kao i napredovanje na poslu; 3) sisteme socijalnog osiguranja po osnovu pola u odnosu na: - područje primjene i uslova pristupa tim sistemima; - obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa; - obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja po osnovu bračnog supružnika i vanbračnog supružnika i izdržavana lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje; 4) sisteme socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: bolesti, invaliditeta, starosti, prijevremene penzije, nesreće na radu i profesionalnih bolesti, nezaposlenosti; 5) troškove povezane sa trudnoćom i majčinstvom u premijama i davanjima pojedinaca; 6) sistem osiguranja i povezanih finansijskih usluga, uzimajući u obzir aktuarske faktore prilikom izračunavanja premija i drugih davanja, kad se koristi pol kao faktor koji dovodi do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima; 7) pristup svim oblicima stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja i prekvalifikacija uključujući i praktično radno iskustvo; 8) javni i politički život; 9) obrazovanje, vaspitanje, nauku i sport; 10) socijalno osiguranje, socijalnu i dječju zaštitu i stanovanje; 11) pristup zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti; 12) postupanje pred tim organima i drugim subjektima; 13) medije i marketing; 14) kulturu i umjetnost; 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života;			
--	--	--	--	--

	16) osnivanje, opremanje ili proširenje preduzetničke djelatnosti ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne djelatnosti, uključujući situaciju supružnika i partnera u zajednici života lica istog pola samozaposlenih radnika; 17) uslove za osnivanje privrednog društva između supružnika ili partnera u zajednici života lica istog pola kad i u mjeri u kojoj je to priznato zakonom, ne mogu biti restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva između drugih lica; 18) članstvo i aktivnosti u sindikalnim organizacijama, organizacijama civilnog društva ili drugim organizacijama čiji su članovi nosioci određenih profesija, uključujući benefite koje ostvaruju na osnovu članstva u tim organizacijama.			
2. Ova Direktiva ne pokriva razlike u postupanju koje se temelje na državljanstvu i ne dovodi u pitanje odredbe i uslove za ulazak i boravak državljana trećih zemalja i osoba bez državljanstva na području država članica niti postupanje koje je povezano s pravnim statusom dotičnih državljana trećih zemalja i osoba bez državljanstva.	Postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom Član 18 Neće se smatrati diskriminacijom, u smislu člana 10 ovog zakona, nepovoljnije postupanje prema licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica: 9) na osnovu državljanstva u skladu sa posebnim propisima. Izuzeci iz stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana ne primjenjuju se na osnovu osnovu rasnog ili etničkog porijekla. Izuzeci iz stava 1 ovog člana tumače se srazmjerno cilju i svrsi zbog kojih se utvrđuju, ako su sredstva za postizanje tog cilja srazmjerna i neophodna.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 95 Zakona o strancima („Sl. list Crne Gore“, br. 12/18, 3/19 i 86/22)	
Član 4. Bitni i odlučujući profesionalni zahtjevi Nezavisno od člana 2. stavova 1. i 2., države članice mogu propisati da razlika u postupanju koja se temelji na karakteristikama povezanim s rasnim ili etničkim porijeklom ne predstavlja diskriminaciju u slučajevima u kojima, zbog prirode određenih profesionalnih djelatnosti	Postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom Član 18 Neće se smatrati diskriminacijom, u smislu člana 10 ovog zakona, nepovoljnije postupanje prema licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica: 1) kad je takvo postupanje propisano zakonom radi očuvanja zdravlja i bezbjednosti građana, održavanja javnog reda i mira, prevencije krivičnih djela i zaštite prava i sloboda drugih, ako su upotrijebljena sredstva	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 14 Zakona o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom statusu vjerskih zajednica („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 008/21) i članom 15 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21,	

ili zbog konteksta u kojem se one obavljaju, takve karakteristike predstavljaju bitni i odlučujući profesionalni zahtjev, pod uslovom da je cilj legitiman i da je takav zahtjev proporcionalan.	primjerena i nužna za postizanje nekog od tih ciljeva u demokratskom društvu i srazmjerna cilju koji se tim postupanjem treba postići; 2) prilikom primjene posebnih mjera ograničenog trajanja koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica ili grupe lica koja su po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona u nejednakom položaju, kad se te mjere zasnivaju na odredbama zakona, podzakonskih akata, programa ili odluka u cilju poboljšanja položaja manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica, vjerskih, jezičkih ili drugih manjina ili drugih grupa lica ili lica diskriminiranih po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 3) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, odnosno pravljenja razlike, isključenja ili davanja prvenstva zbog prirode određenog posla kod kojeg lično svojstvo lica predstavlja stvarni i odlučujući uslov obavljanja posla, ako je svrha koja se time želi postići opravdana i taj uslov srazmjeran toj svrsi; 4) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, u članjenja i zasnivanja radnog odnosa u vjerskim zajednicama i drugim organizacijama, odnosno djelovanja lica koje je u skladu sa vjerskim učenjem, obredima i poslovima vjerske zajednice, kao i druge javne ili privatne organizacije čiji se sistem vrijednosti zasniva na vjerskom učenju ili uvjerenju, a koja djeluje u skladu sa Ustavom i zakonom, ako tako zahtijeva vjersko učenje ili uvjerenje, a zbog prirode tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjersko učenje ili uvjerenje predstavlja istinski, zakonit i opravdan uslov za obavljanje posla; Izuzeci iz stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana ne primjenjuju se na osnovu osnovu rasnog ili etničkog porijekla.		68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
---	---	--	---------------------------------------	--

	Izuzeci iz stava 1 ovog člana tumače se srazmjerno cilju i svrsi zbog kojih se utvrđuju, ako su sredstva za postizanje tog cilja srazmjerna i neophodna.			
Član 5. Pozitivno djelovanje U cilju osiguravanja potpune jednakosti u praksi, načelo jednakog postupanja ne sprečava državu članicu da zadrži ili usvoji posebne mjere radi sprečavanja ili naknade zbog nepovoljnog položaja povezanog s rasnim ili etničkim porijeklom.	Postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom Član 18 Neće se smatrati diskriminacijom, u smislu člana 10 ovog zakona, nepovoljnije postupanje prema licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica: 1) kad je takvo postupanje propisano zakonom radi očuvanja zdravlja i bezbjednosti građana, održavanja javnog reda i mira, prevencije krivičnih djela i zaštite prava i sloboda drugih, ako su upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje nekog od tih ciljeva u demokratskom društvu i srazmjerna cilju koji se tim postupanjem treba postići; 2) prilikom primjene posebnih mjera ograničenog trajanja koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica ili grupe lica koja su po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona u nejednakom položaju, kad se te mjere zasnivaju na odredbama zakona, podzakonskih akata, programa ili odluka u cilju poboljšanja položaja manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica, vjerskih, jezičkih ili drugih manjina ili drugih grupa lica ili lica diskriminiranih po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 3) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, odnosno pravljenja razlike, isključenja ili davanja prvenstva zbog prirode određenog posla kod kojeg lično svojstvo lica predstavlja stvarni i odlučujući uslov obavljanja posla, ako je svrha koja se time želi postići opravdana i taj uslov srazmjeran toj svrsi; 4) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, učlanjenja i zasnivanja radnog odnosa u vjerskim zajednicama i drugim organizacijama, odnosno djelovanja lica koje je u skladu sa vjerskim	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 15 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24) i članom 16 Zakona o rodnoj ravnopravnosti („Sl. list Crne Gore“, br. 76/07, 73/10, 40/11, 35/15).	

	učenjem, obredima i poslovima vjerske zajednice, kao i druge javne ili privatne organizacije čiji se sistem vrijednosti zasniva na vjerskom učenju ili uvjerenju, a koja djeluje u skladu sa Ustavom i zakonom, ako tako zahtijeva vjersko učenje ili uvjerenje, a zbog prirode tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjersko učenje ili uvjerenje predstavlja istinski, zakonit i opravdan uslov za obavljanje posla; 5) na osnovu starosne dobi, ako su primijenjene mjere propisane zakonom primjerene i nužne za postizanje nekog od ciljeva u demokratskom društvu, uključujući legitimnu politiku zapošljavanja, ciljeve tržišta rada i profesionalne obuke i srazmjerne cilju koji se tim mjerama treba postići; 6) prilikom pristupa i nabavke roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života ako je taj pristup namijenjen isključivo ili prvenstveno pripadnicima jednog pola odnosno roda ili licima sa invaliditetom, kad je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, a upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje tog cilja; 7) utvrđivanjem najniže ili najviše starosne granice, profesionalnog iskustva, odnosno stepena obrazovanja kao uslova za zasnivanje radnog odnosa ili kao uslova za sticanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa posebnim propisima; 8) utvrđivanjem primjerene najviše starosne granice kao razloga za prestanak radnog odnosa u skladu sa uslovima za sticanje prava na starosnu penziju, pri čemu transrodne žene stiču pravo na penziju kao cisrodne žene; 9) na osnovu državljanstva u skladu sa posebnim propisima. Izuzeci iz stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana ne primjenjuju se na osnovu osnovu rasnog ili etničkog porijekla.			
--	--	--	--	--

	Izuzeci iz stava 1 ovog člana tumače se srazmjerno cilju i svrsi zbog kojih se utvrđuju, ako su sredstva za postizanje tog cilja srazmjerna i neophodna. Pozitivne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije Član 7 Organi i drugi subjekti donose, odnosno uvode i sprovode, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, propise i posebne mjere koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije po bilo kojem osnovu iz člana 1 ovog zakona i lica koja su diskriminisana po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Mjere iz stava 1 ovog člana primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima kao razumno, objektivno i proporcionalno sredstvo za otklanjanje diskriminacije u praksi i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni. U cilju obezbjeđivanja pune jednakosti u praksi, princip jednakog postupanja neće spriječiti organe i druge subjekte da zadrže ili usvoje posebne mjere za sprečavanje ili nadoknadu nedostataka povezanih sa bilo kojim od osnova navedenih u članu 1. Tužba Član 23 Tužbom iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se tražiti i: 1) utvrđenje da je tuženi diskriminatorski postupao prema tužiocu; 2) zabrana vršenja radnje od koje prijeti diskriminacija, odnosno zabrana ponavljanja radnje diskriminacije; 3) uklanjanje posljedica diskriminatorskog postupanja; 4) naknada štete, u skladu sa zakonom; 5) objavljivanje u medijima presude kojom je utvrđena diskriminacija, na trošak tuženog; 6) poništenje diskriminatornog upravnog akta ili druge upravne radnje.			
--	---	--	--	--

	U slučajevima iz stava 1 ovog člana tužbeni zahtjev može se istaći zajedno sa zahtjevima za zaštitu prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku, ako su ovi zahtjevi u međusobnoj vezi i zasnivaju se na istom činjeničnom i pravnom osnovu.			
Član 6. Minimalni zahtjevi 1. Države članice mogu usvojiti ili zadržati propise koji su povoljniji za zaštitu načela jednakog postupanja od onih utvrđenih u ovoj Direktivi. 2. Primjena ove Direktive ni u kom slučaju ne može biti temelj za smanjivanje nivoa zaštite od diskriminacije koja već postoji u državama članicama u područjima koje pokriva ova Direktiva.	Područje primjene Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlaštenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima; 2) uslove rada i prava iz radnog odnosa, naročito zaradu i otkaz, uslove prilikom zapošljavanja, kao i napredovanje na poslu; 3) sisteme socijalnog osiguranja po osnovu pola u odnosu na: - područje primjene i uslova pristupa tim sistemima; - obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa; - obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja po osnovu bračnog supružnika i vanbračnog supružnika i izdržavana lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje; 4) sisteme socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: bolesti, invaliditeta, starosti, prijevremene penzije, nesreće na radu i profesionalnih bolesti, nezaposlenosti; 5) troškove povezane sa trudnoćom i majčinstvom u premijama i davanjima pojedinaca; 6) sistem osiguranja i povezanih finansijskih usluga, uzimajući u obzir aktuarske faktore prilikom	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 15 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	

	izračunavanja premija i drugih davanja, kad se koristi pol kao faktor koji dovodi do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima; 7) pristup svim oblicima stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja i prekvalifikacija uključujući i praktično radno iskustvo; 8) javni i politički život; 9) obrazovanje, vaspitanje, nauku i sport; 10) socijalno osiguranje, socijalnu i dječju zaštitu i stanovanje; 11) pristup zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti; 12) postupanje pred tim organima i drugim subjektima; 13) medije i marketing; 14) kulturu i umjetnost; 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života; 16) osnivanje, opremanje ili proširenje preduzetničke djelatnosti ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne djelatnosti, uključujući situaciju supružnika i partnera u zajednici života lica istog pola samozaposlenih radnika; 17) uslove za osnivanje privrednog društva između supružnika ili partnera u zajednici života lica istog pola kad i u mjeri u kojoj je to priznato zakonom, ne mogu biti restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva između drugih lica; članstvo i aktivnosti u sindikalnim organizacijama, organizacijama civilnog društva ili drugim organizacijama čiji su članovi nosioci određenih profesija, uključujući benefite koje ostvaruju na osnovu članstva u tim organizacijama. Pozitivne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije Član 7			
--	--	--	--	--

	Organi i drugi subjekti donose, odnosno uvode i sprovode, u okviru svojih nadležnosti i ovlaštenja, propise i posebne mjere koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije po bilo kojem osnovu iz člana 1 ovog zakona i lica koja su diskriminisana po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Mjere iz stava 1 ovog člana primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima kao razumno, objektivno i proporcionalno sredstvo za otklanjanje diskriminacije u praksi i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni. U cilju obezbjeđivanja pune jednakosti u praksi, princip jednakog postupanja neće spriječiti organe i druge subjekte da zadrže ili usvoje posebne mjere za sprečavanje ili nadoknadu nedostataka povezanih sa bilo kojim od osnova navedenih u članu 1.			
PRAVNA SREDSTVA I IZVRŠENJE Član 7. Zaštita prava 1. Države članice osiguravaju da sudski i/ili administrativni postupci za izvršenje obaveza koje proizilaze iz ove Direktive, uključujući i postupke mirjenja ako ih smatraju primjerenima, budu dostupni svim osobama koje smatraju da su oštećene zbog nepoštovanja načela jednakog postupanja, čak i nakon prestanka odnosa za koji se tvrdi da je u njemu došlo do diskriminacije. 2. Države članice osiguravaju da udruženja, organizacije ili drugi pravni subjekti koji u skladu s kriterijumima utvrđenim u njihovom nacionalnom pravu imaju zakoniti interes pri osiguravanju poštovanja odredaba ove Direktive, mogu	Pravo na naknadu štete Član 6 Lice koje je diskriminisano ima pravo na naknadu štete (reparaciju, uključujući priznanje, kompenzaciju i restituciju) u skladu sa zakonom kojim se uređuju obligacioni odnosi. Pored toga, obezbjeđena naknada mora biti djelotvorna, srazmjerna i odvrćajuća. III. ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA Nadležnost Zaštitnika Član 19 Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (u daljem tekstu: Zaštitnik) nadležan je da: 1) postupa po pritužbama zbog diskriminatornog postupanja organa i/ili drugih subjekata i preduzima mjere i radnje za otklanjanje diskriminacije i zaštitu prava diskriminisanog lica, ako nije pokrenut sudski postupak; 2) podnosiocu pritužbe koji smatra da je diskriminisan od strane organa, odnosno drugog subjekta daje potrebna	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 6 i 6a Zakona o rodnoj ravnopravnosti („Sl. list CG”, br. 76/07, 73/10, 40/11, 35/15), čl. 16, 206, 207, 208, 209, 210, 210a, 210b, 210v, 210g, 210d, 211, 212, Zakona o radu („Sl. list Crne Gore”, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24) i čl. 7, 8, 9, 51 -58 Zakona o upravnom postupku („Službeni list Crne Gore”, br. 56/14, 20/15, 40/16, 37/17); čl. 76, 77, 78, 78, 80, 88, 89, 205, 206 i 207 Zakona o parničnom postupku, („Sl. list CG”, br. 22/04, 28/05, 76/06, 73/10,	

u ime ili kao podrška tužitelja i uz njegov pristanak pokrenuti sve sudske i/ili administrativne postupke za izvršenje obaveza koje proizlaze iz ove Direktive. 3. Odredbe iz stava 1 i 2 ne dovode u pitanje nacionalna pravila koja se odnose na rokove za pokretanje postupka s obzirom na načelo jednakosti postupanja.	obavještenja o njegovim pravima i obavezama, kao i mogućnostima sudske i druge zaštite; 3) sprovodi postupak mirenja lica koje smatra da je diskriminirano, uz njegov pristanak i organa, odnosno drugog subjekta na koje se odnosi pritužba zbog diskriminacije; 4) pokrene postupak za zaštitu od diskriminacije pred sudom ili se u tom postupku pojavi kao umješač kad stranka učini vjerovatnim, a Zaštitnik procijeni da: - je postupanjem tuženog izvršena diskriminacija po istom osnovu prema grupi lica sa istim ličnim svojstvima, - bi posljedice nejednakog postupanja bile takve prirode da mogu prouzrokovati sistemske povrede načela zabrane diskriminacije, a naročito tešku povredu dostojanstva ličnosti, ili - bi se lice koje traži zaštitu od diskriminacije moglo na drugi način dovesti u naročito nepovoljan položaj po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 5) upozorava javnost na pojavu težih oblika diskriminacije; 6) vodi posebnu evidenciju o podnijetim pritužbama u vezi sa diskriminacijom; 7) prikuplja i analizira podatke o slučajevima diskriminacije; 8) preduzima aktivnosti radi promocije jednakosti; 9) izvještava Skupštinu Crne Gore, u okviru godišnjeg izvještaja i kroz posebne izvještaje, o sprovedenim aktivnostima na zaštiti od diskriminacije i promociji jednakosti i 10) vrši i druge poslove u vezi zaštite od diskriminacije propisane zakonom kojim se uređuju nadležnost, ovlašćenja, način rada i postupanje Zaštitnika. Podnošenje pritužbe Član 20 Svako ko smatra da je diskriminisan aktom, radnjom ili nepostupanjem organa, odnosno drugog subjekta može se obratiti pritužbom Zaštitniku samostalno ili preko punomoćnika.		47/15, 48/15, 51/17, 75/17, 62/18, 34/19, 42/19, 76/20, 108/21)	
---	--	--	--	--

	Pritužbu iz stava 1 ovog člana Zaštitniku mogu podnijeti i organizacije ili pojedinci koji se bave zaštitom ljudskih prava, uz saglasnost diskriminisanog lica ili grupe lica. Postupanje po pritužbama iz st. 1 i 2 ovog člana sprovodi se u skladu sa propisima kojima se uređuje način rada Zaštitnika, ako ovim zakonom nije drukčije propisano. IV. SUDSKA I ADMINISTRATIVNA ZAŠTITA Postupak pred sudom Član 21 Svako ko smatra da je povrijeđen diskriminatorskim postupanjem organa, odnosno drugog subjekta ima pravo na zaštitu pred sudom i zaštitu u upravnom sporu, kao i pravo na mirno rješavanje spora u skladu sa zakonom i nakon prestanka pravnog odnosa u okviru kojeg se navodi da je došlo do diskriminacije. Postupak se pokreće tužbom ili predlogom za mirno rješavanje spora. Na postupak iz stava 2 ovog člana se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje parnični postupak i zakona kojim se uređuje upravni spor, ako ovim zakonom nije drukčije propisano. Postupak iz stava 2 ovog člana je hitan. U sporu za zaštitu od diskriminacije revizija je uvijek dozvoljena. Stranke će, kad god je to moguće, nastojati da spor riješe sporazumno prije pokretanja sudskog ili drugog postupka. Stranke se mogu sporazumjeti o predmetu spora tokom cijelog postupka. Mjesna nadležnost Član 22 U postupku za zaštitu od diskriminacije mjesno je nadležan, pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud na čijem području je prebivalište, odnosno sjedište tužioca.			
--	--	--	--	--

	Tužba Član 23 Tužbom iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se tražiti i: 1) utvrđenje da je tuženi diskriminatorski postupao prema tužiocu; 2) zabrana vršenja radnje od koje prijeti diskriminacija, odnosno zabrana ponavljanja radnje diskriminacije; 3) uklanjanje posljedica diskriminatorskog postupanja; 4) naknada štete, u skladu sa zakonom; 5) objavljivanje u medijima presude kojom je utvrđena diskriminacija, na trošak tuženog; 6) poništenje diskriminatornog upravnog akta ili druge upravne radnje. U slučajevima iz stava 1 ovog člana tužbeni zahtjev može se istaći zajedno sa zahtjevima za zaštitu prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku, ako su ovi zahtjevi u međusobnoj vezi i zasnivaju se na istom činjeničnom i pravnom osnovu. Privremene mjere Član 24 Prije pokretanja ili u toku postupka po tužbi iz člana 21 stav 2 ovog zakona sud može, na predlog stranke, odrediti privremene mjere. U predlogu za izdavanje privremene mjere mora se učiniti vjerovatnim da je mjera potrebna da bi se spriječila opasnost od nastupanja nenadoknadive štete, osobito teške povrede prava na jednako postupanje ili sprječavanje nasilja. O predlogu za izdavanje privremene mjere sud je dužan da donese odluku bez odlaganja. Na postupak iz stava 1 ovog člana shodno se primjenjuju odredbe Zakona o izvršnom postupku. Teret dokazivanja Član 25 Ako tužilac iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postojala neposredna ili posredna diskriminacija, na			
--	--	--	--	--

	tuženom je da dokaže da nije došlo do kršenja načela jednakog postupanja. Pravilo o teretu dokazivanja iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i u postupanju za zaštitu od diskriminacije kod Zaštitnika. Kolektivna tužba za zaštitu od diskriminacije Član 26 Organizacija, tijelo ili druga ustanova osnovana u skladu sa zakonom, koja se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije određene grupe lica ili koja ima opravdan interes za zaštitu prava i interesa određene grupe lica može podnijeti tužbu iz člana 23 stav 1 tač. 1, 2, 3 i 5 ovog zakona ako iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postupanjem tuženog povrijeđeno pravo na jednako postupanje prema većem broju lica koja uglavnom pripadaju grupi čija prava tužilac štiti. Tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti samo uz pisani pristanak grupe lica. Izuzetno od stava 2 ovog člana, tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti i bez pisanog pristanka grupe lica ako nije poznat identitet lica koja pripadaju toj grupi i ako je to u cilju promovisanja interesa zaštićenih grupa ili zaštite ljudskih prava. Postojeća parnica i srodne parnice Član 27 Dok teče postupak po tužbi iz člana 27 ovog zakona ne može se pokretati drugi postupak za zaštitu od diskriminacije u pogledu istog zahtjeva protiv istog tuženog. Pokretanje ili vođenje postupka po tužbi iz člana 27 ovog zakona ne sprečava diskriminisanu grupu lica da pred nadležnim sudom pokrene postupak za naknadu štete iz člana 23 stav 1 tačka 4 ovog zakona. Učešće umješaka Član 28			
--	---	--	--	--

	U postupku po tužbi iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se kao umješlač na strani tužioca pridružiti organizacija, tijelo ili druga ustanova iz člana 26 stav 1 ovog zakona, kao i drugo lice koje se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije lica ili određene grupe lica o čijim se pravima odlučuje u postupku. O učešću umješlača iz stava 1 ovog člana odlučuje sud u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak. Sud će prihvatiti učešće umješlača iz stava 1 ovog člana samo uz pristanak tužioca. Umješlač iz stava 1 ovog člana može preduzimati radnje u postupku i ima u postupku sva prava koja pripadaju umješlaču u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak. Obavješćavanje Zaštitnika Član 29 Podnosilac tužbe iz člana 21 stav 2 ovog zakona koji je podnio i pritužbu Zaštitniku dužan je da pisanim putem obavijesti Zaštitnika o pokretanju sudskog postupka. VI. NADZOR Nadzor nad sprovođenjem zakona Član 32 Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donijetih za sprovođenje ovog zakona vrši organ državne uprave nadležan za ljudska i manjinska prava. Inspekcijski nadzor Član 33 Inspekcijski nadzor u odnosu na diskriminaciju u oblasti rada, zapošljavanja, zaštite i zdravlja na radu, zdravstvene zaštite, obrazovanja, socijalne i dječje zaštite, građevinarstva, saobraćaja, turizma i u drugim oblastima vrše inspekcije nadležne za te oblasti, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast inspekcijskog nadzora. Posebna ovlašćenja Član 34			
--	---	--	--	--

	Kad se u postupku inspekcijskog nadzora utvrdi da je povrijeđen zakon ili drugi propis, pored ovlašćenja propisanih zakonom, inspektor je ovlašten da na zahtjev lica koje smatra da je diskriminirano, a koje je pokrenulo postupak za zaštitu od diskriminacije kod nadležnog suda, privremeno odloži izvršenje rješenja, drugog akta ili radnje subjekta nadzora, do donošenja pravosnažne odluke suda. Zahtjev iz stava 1 ovog člana, može se podnijeti u roku od 15 dana od dana pokretanja postupka za zaštitu od diskriminacije kod nadležnog suda. O zahtjevu iz stava 1 ovog člana, inspektor je dužan da odluči u roku od osam dana od dana podnošenja zahtjeva.			
Član 8. Teret dokazivanja 1. Države članice donose sve potrebne mjere u skladu sa svojim nacionalnim pravosudnim sistemima kako bi osigurale da, u slučajevima kada osobe koje smatraju da im je nanijeta šteta zbog neprimjenjivanja načela jednakog postupanja, pred sudom ili nekim drugim nadležnim tijelom, iznesu činjenice na osnovu kojih se može pretpostaviti postojanje neposredne ili posredne diskriminacije, teret dokazivanja da nije bilo kršenja načela jednakog postupanja leži na tuženom. 2. Stav 1. ne sprečava države članice da usvoje pravila o dokazivanju koja su povoljnija za tužioce/teljke. 3. Stav 1. ne primjenjuje se u kaznenim postupcima. 4. Stavovi 1., 2. i 3. primjenjuju se i na postupke pokrenute u skladu s članom 7. stavom 2.	Tužba Član 23 Tužbom iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se tražiti i: 1) utvrđenje da je tuženi diskriminatorски postupao prema tužiocu; 2) zabrana vršenja radnje od koje prijeti diskriminacija, odnosno zabrana ponavljanja radnje diskriminacije; 3) uklanjanje posljedica diskriminatorskog postupanja; 4) naknada štete, u skladu sa zakonom; 5) objavljivanje u medijima presude kojom je utvrđena diskriminacija, na trošak tuženog; 6) poništenje diskriminatornog upravnog akta ili druge upravne radnje. U slučajevima iz stava 1 ovog člana tužbeni zahtjev može se istaći zajedno sa zahtjevima za zaštitu prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku, ako su ovi zahtjevi u međusobnoj vezi i zasnivaju se na istom činjeničnom i pravnom osnovu. Teret dokazivanja Član 25 Ako tužilac iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postojala neposredna ili posredna diskriminacija, na tuženom je da dokaže da nije došlo do kršenja načela jednakog postupanja.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 142 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	

5. Države članice ne moraju primjenjivati stav 1. na postupke u kojima relevantne činjenice ispituje sud ili nadležno tijelo.	Pravilo o teretu dokazivanja iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i u postupanju za zaštitu od diskriminacije kod Zaštitnika. Kolektivna tužba za zaštitu od diskriminacije Član 26 Organizacija, tijelo ili druga ustanova osnovana u skladu sa zakonom, koja se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije određene grupe lica ili koja ima opravdan interes za zaštitu prava i interesa određene grupe lica može podnijeti tužbu iz člana 23 stav 1 tač. 1, 2, 3 i 5 ovog zakona ako iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postupanjem tuženog povrijeđeno pravo na jednako postupanje prema većem broju lica koja uglavnom pripadaju grupi čija prava tužilac štiti. Tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti samo uz pisani pristanak grupe lica. Izuzetno od stava 2 ovog člana, tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti i bez pisanog pristanka grupe lica ako nije poznat identitet lica koja pripadaju toj grupi i ako je to u cilju promovisanja interesa zaštićenih grupa ili zaštite ljudskih prava. Postojeća parnica i srodne parnice Član 27 Dok teče postupak po tužbi iz člana 27 ovog zakona ne može se pokretati drugi postupak za zaštitu od diskriminacije u pogledu istog zahtjeva protiv istog tuženog. Pokretanje ili vođenje postupka po tužbi iz člana 27 ovog zakona ne sprečava diskriminisanu grupu lica da pred nadležnim sudom pokrene postupak za naknadu štete iz člana 23 stav 1 tačka 4 ovog zakona. Učešće umješača Član 28 U postupku po tužbi iz člana 21 stav 1 ovog zakona može se kao umješač na strani tužioca pridružiti organizacija, tijelo			
--	---	--	--	--

	ili druga ustanova iz člana 27 stav 1 ovog zakona, kao i drugo lice koje se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije lica ili određene grupe lica o čijim se pravima odlučuje u postupku, bez prava na naknadu troškova. O učešću umješača iz stava 1 ovog člana odlučuje sud u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak Sud će prihvatiti učešće umješača iz stave 1 ovog člana samo uz pristanak tužioca. Umješač iz stava 1 ovog člana može preduzimati radnje u postupku i ima u postupku sva prava koja pripadaju umješaču u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak.			
Član 9. Viktimizacija Države članice u svoje nacionalne pravne sisteme uvode mjere koje su potrebne za zaštitu pojedinaca od svakog nepovoljnog postupanja ili nepovoljnih posljedica koji su reakcija na podnošenje tužbe ili pokretanje postupka radi ostvarivanja načela jednakog postupanja.	Zaštita od viktimizacije Član 17 Niko ne može da trpi štetne posljedice zbog prijavljivanja diskriminacije, davanja iskaza pred nadležnim organom ili nuđenja dokaza u postupku u kojem se ispituje slučaj diskriminacije (u daljem tekstu zaštita od viktimizacije). Zaštita od viktimizacije odnosi se na lice koje odbije naređenje za diskriminatorno postpanje. Zaštita od viktimizacije odnosi se i na lice koje podiže svijest o žalbama vezanim za diskriminaciju ili pruža podršku podnosiocima žalbi. Lice iz st. 1, 2 i 3 ovog člana zaštićeno je od bilo kojeg štetnog postupanja ili posljedice kao reakcije na prijavu ili učešće u postupku koji se vodi u cilju provjere kršenja načela nediskriminacije.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 29 Zakona o Zaštitniku-ci ljudskih prava i sloboda ("Sl. list CG", br. 42/11, 32/14 i 21/17).	
Član 10. Širenje informacija Države članice osiguravaju da o propisima donijetim u skladu sa ovom Direktivom, kao i o relevantnim propisima koji su već na snazi, osobe na koje se oni odnose budu obaviještene na odgovarajući način i na cijeloj teritoriji države	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Materija je uređena članom 5 Zakona o objavljivanju propisa i drugih akata ("Sl. list Crne Gore", br. 5/08).	

Član 11. Socijalni dijalog 1. Države članice, u skladu sa svojim nacionalnim tradicijama i praksom, preduzimaju odgovarajuće mjere za podsticanje socijalnog dijaloga između socijalnih partnera s ciljem promovisanja jednakog postupanja, uključujući i putem nadzora prakse na radnom mjestu, kolektivnih ugovora, kodeksa ponašanja te istraživanja ili razmjene iskustava i najbolje prakse. 2. Ako je to u skladu s nacionalnom tradicijom i praksom, države članice podstiču socijalne partnere, ne dovodeći u pitanje njihovu autonomiju, da na odgovarajućem nivou sklope sporazume kojima se utvrđuju pravila protiv diskriminacije u područjima iz člana 3. koji ulaze u područje primjene kolektivnog pregovaranja. Ti sporazumi poštuju minimalne zahtjeve utvrđene ovom Direktivom i odgovarajuće nacionalne mjere implementacije.	Saradnja Član 8 U cilju promovisanja principa jednakog postupanja, organi državne uprave sarađuju sa sindikalnim i drugim organizacijama, udruženjima, nevladinim organizacijama, ustanovama, institucijama i pravnim licima, koja se bave promocijom jednakosti, zaštitom ljudskih prava i sloboda, borbom protiv diskriminacije i zaštitom grupa kod kojih postoji rizik od diskriminacije, kao i pružanjem pravne, socijalne ili druge pomoći licima koja su izložena diskriminaciji.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 2 i 7 Zakona o Socijalnom savjetu ("Sl. list Crne Gore", br. 44/18); čl. 184, 185 i 186 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
Član 12. Dijalog sa nevladinim organizacijama Države članice podstiču dijalog s odgovarajućim nevladinim organizacijama koje, u skladu s njihovim nacionalnim pravom i praksom, imaju legitiman interes za doprinošenje borbi protiv diskriminacije po osnovu rasnog ili etničkog porijekla, a u cilju promovisanja načela jednakog postupanja.	Saradnja Član 8 U cilju promovisanja principa jednakog postupanja, organi državne uprave sarađuju sa sindikalnim i drugim organizacijama, udruženjima, nevladinim organizacijama, ustanovama, institucijama i pravnim licima, koja se bave promocijom jednakosti, zaštitom ljudskih prava i sloboda, borbom protiv diskriminacije i zaštitom grupa kod kojih postoji rizik od diskriminacije, kao i pružanjem pravne, socijalne ili druge pomoći licima koja su izložena diskriminaciji.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 79 Zakona o državnoj upravi ("Sl. list CG", br. 78/18, 70/21 i 52/22.) i članom 1 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija ("Sl. list CG", br. 41/18)	
POGLAVLJE III	III. ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA Nadležnost Zaštitnika	Potpuna usklađenost	Materija je dodatno uređena čl. 17, 18, 19, 20,	

TIJELA ZA PROMOVISANJE JEDNAKOG POSTUPANJA Član 13. 1. Države članice određuju jedno ili više tijela za promovisanje jednakog postupanja prema svim osobama bez diskriminacije po osnovu rasnog ili etničkog porijekla. Ta tijela mogu biti dio tijela koja su na nacionalnom nivou nadležna za zaštitu ljudskih prava ili za zaštitu prava pojedinaca. 2. Države članice osiguravaju da u nadležnost tih tijela ulazi: - ne dovodeći u pitanje prava žrtava i udruženja, organizacija ili drugih pravnih subjekata iz člana 7. stava 2., pružanje nezavisne pomoći žrtvama diskriminacije pri pokretanju postupaka zbog diskriminacije, - vođenje nezavisnih istraživanja koja se odnose na diskriminaciju, - objavljivanje nezavisnih izvještaja i izrada preporuka o svim problemima povezanim s takvom diskriminacijom.	Član 19 Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (u daljem tekstu: Zaštitnik) nadležan je da: 1) postupa po pritužbama zbog diskriminatornog postupanja organa i drugih subjekata i preduzima mjere i radnje za otklanjanje diskriminacije i zaštitu prava diskriminisanog lica, ako nije pokrenut sudski postupak; 2) podnosiocu pritužbe koji smatra da je diskriminisan od strane organa, odnosno drugog subjekta, daje potrebna obavještenja o njegovim pravima i obavezama, kao i mogućnostima sudske i druge zaštite; 3) sprovodi postupak mirenja lica koje smatra da je diskriminirano, uz njegov pristanak, i organa, odnosno drugog subjekta, na koje se odnosi pritužba zbog diskriminacije; 4) pokrene postupak za zaštitu od diskriminacije pred sudom ili se u tom postupku pojavi kao umješač kad stranka učini vjerovatnim, a Zaštitnik procijeni da: - je postupanjem tuženog izvršena diskriminacija po istom osnovu prema grupi lica sa istim ličnim svojstvima, - bi posljedice nejednakog postupanja bile takve prirode da mogu prouzrokovati sistemske povrede načela zabrane diskriminacije, a naročito tešku povredu dostojanstva ličnosti, - bi se lice koje traži zaštitu od diskriminacije moglo na drugi način dovesti u naročito nepovoljan položaj po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 5) upozorava javnost na pojavu težih oblika diskriminacije; 6) vodi posebnu evidenciju o podnijetim pritužbama u vezi sa diskriminacijom; 7) prikuplja i analizira podatke o slučajevima diskriminacije; 8) preduzima aktivnosti radi promocije jednakosti; 9) izvještava Skupštinu Crne Gore, u okviru godišnjeg izvještaja i kroz posebne izvještaje, o sprovedenim aktivnostima na zaštiti od diskriminacije i promociji jednakosti;		21, 22, 23, 24, 25, 25a, 25b, 25c, 25d, 26, 27, 28 i 29 Zakona o Zaštitniku-ci ljudskih prava i sloboda ("Sl. list CG", br. 42/11, 32/14, 21/17).	
---	---	--	--	--

	10) vrši i druge poslove u vezi zaštite od diskriminacije propisane posebnim zakonom kojim se uređuju nadležnost, ovlašćenja, način rada i postupanje Zaštitnika. Podnošenje pritužbe Član 20 Svako ko smatra da je diskriminisan aktom, radnjom ili nepostupanjem organa, odnosno drugog subjekta može se obratiti pritužbom Zaštitniku samostalno ili preko punomoćnika. Pritužbu iz stava 1 ovog člana Zaštitniku mogu podnijeti i organizacije ili pojedinci koji se bave zaštitom ljudskih prava, uz saglasnost diskriminisanog lica ili grupe lica. Postupanje po pritužbama iz st. 1 i 2 ovog člana sprovodi se u skladu sa propisima kojima se uređuje način rada Zaštitnika, ako ovim zakonom nije drukčije propisano.			
Član 14 Usklađenost Države članice preduzimaju sve potrebne mjere kako bi obezbijedile da: (a) svi zakoni i drugi propisi suprotni načelu jednakog postupanja budu stavljeni van snage; (b) sve odredbe suprotne načelu jednakog postupanja uključene u individualne ili kolektivne ugovore ili sporazume, unutrašnja pravila preduzeća, u statute profitnih ili neprofitnih udruženja ili u statute samostalnih djelatnosti i organizacija radnika ili poslodavaca, budu ili mogu biti proglašene ništavim ili da budu izmijenjene.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Materija je uređena čl. 17, 145, 150 i 152, Ustava Crne Gore ("Sl. list Crne Gore", br. 1/07 i 38/13).	
Član 15. Sankcije Države članice utvrđuju pravila o sankcijama primjenjivima na kršenje nacionalnih propisa usvojenih u skladu s ovom Direktivom te preduzimaju sve potrebne mjere za osiguravanje njihove primjene. Predviđene sankcije, koje se mogu sastojati od isplate	Pravo na naknadu štete Član 6 Lice koje je diskriminirano ima pravo na naknadu štete (reparaciju, uključujući priznanje, kompenzaciju i restituciju) u skladu sa zakonom kojim se uređuju obligacioni odnosi. Pored toga, obezbijeđena naknada mora biti djelotvorna, srazmjerna i odvratajuća.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 205, 206, 207, 208, 209, 210, 210a, 210b, 210v, 210g, 210d, 211 i 212 Zakona o obligacionim odnosima ("Sl. list Crne Gore", br. 047/08, 04/11, 022/17)	

novčane naknade žrtvi, moraju biti učinkovite, proporcionalne i odvrtajuće. Države članice dostavljaju Komisiji te propise najkasnije do 19. jula 2003. i obavještavaju Komisiju bez odlaganja o svim kasnijim izmjenama tih propisa.	VII. KAZNE NE ODREDBE Prekršaji Član 35 – član 36 Član 38 Za prekršaje iz čl. 35 i 36 ovog zakona može se, samostalno ili uz novčanu kaznu izreći jedna ili više zaštitnih mjera: 1) oduzimanje predmeta; 2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti; 3) javno objavljivanje odluke; 4) uklanjanje objavljenog sadržaja. Zaštitna mjera oduzimanja predmeta obavezno se izriče kad je prekršaj izvršen korišćenjem predmeta koji se oduzima, odnosno kad je predmet bio namijenjen izvršenju prekršaja ili je predmet koji se oduzima nastao zbog izvršenja prekršaja. Zaštitna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti može se primijeniti u trajanju koje ne može biti duže od šest mjeseci. Zaštitna mjera javnog objavljivanja odluke izvršava se na način što se odluka objavljuje u medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Crne Gore.			
Član 16- član 19	Nema odgovarajuće odredbe	neprenosivo		
Direktiva Savjeta 2000/78/EZ				
Član 1 Svrha ove Direktive je utvrditi opšti okvir za borbu protiv diskriminacije na osnovu vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualnog opredjeljenja u vezi sa zapošljavanjem i obavljanjem zanimanja, kako bi se u državama članicama ostvarila primjena načela jednakog postupanja.	Predmet Član 1 Ovim zakonom uređuju se zaštita i promocija jednakosti radi stvaranja uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštita od diskriminacije po osnovu, rasnog ili etničkog porijekla, boje kože, nacionalne ili društvene pripadnosti, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja, pola ili prilagođavanja pola i/ili polnih karakteristika, roda ili rodnog identiteta, seksualne orijentacije, genetskih svojstava, zdravstvenog stanja, invalidnosti, starosne dobi, imovnog stanja, bračnog ili porodičnog stanja, životnog partnerstva, pripadnosti grupi,	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 14 Zakona o slobodi vjeroispovjesti i uvjerenja i pravnom statusu vjerskih zajednica ("Sl. list Crne Gore", br. 74/19 i 008/21); čl. 2, 4 i 21 Zakona o zabrani diskriminacije osoba sa invaliditetom ("Sl. list Crne Gore", 035/15, 044/15); čl. 7, 12, 13 i 14 Zakon o radu ("Sl. list Crne	

	političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugih ličnih svojstava. Pojam diskriminacije Član 3 Diskriminacijom se smatra svako nepovoljno postupanje lica ili grupe lica prema licu ili grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica zbog postojanja, odnosno pretpostavke postojanja bilo kojeg osnova iz člana 1 ovog zakona. Diskriminacijom se smatra i stavljanje lica u nepovoljniji položaj po osnovu ličnog svojstva srodnika ili drugog lica sa kojim je u ličnom odnosu ili sa njim povezanog lica, koje predstavlja osnov diskriminacije iz člana 1 ovog zakona, ali i u slučaju povezanosti sa drugim licem kad lični odnos ne postoji. Područje primjene Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima; 2) uslove rada i prava iz radnog odnosa, naročito zaradu i otkaz, uslove prilikom zapošljavanja, kao i napredovanje na poslu; 3) sisteme socijalnog osiguranja po osnovu pola u odnosu na: - područje primjene i uslova pristupa tim sistemima; - obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa; - obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja po osnovu bračnog supružnika i vanbračnog supružnika i		Gore", 074/19, 059/21, 068/21, 145/21) i članom 4 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 76/07, 73/10, 40/11 i 35/15).	
--	---	--	--	--

	izdržavana lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje; 4) sisteme socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: bolesti, invaliditeta, starosti, prijevremene penzije, nesreće na radu i profesionalnih bolesti, nezaposlenosti; 5) troškove povezane sa trudnoćom i majčinstvom u premijama i davanjima pojedinaca; 6) sistem osiguranja i povezanih finansijskih usluga, uzimajući u obzir aktuarske faktore prilikom izračunavanja premija i drugih davanja, kad se koristi pol kao faktor koji dovodi do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima; 7) pristup svim oblicima stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja i prekvalifikacija uključujući i praktično radno iskustvo; 8) javni i politički život; 9) obrazovanje, vaspitanje, nauku i sport; 10) socijalno osiguranje, socijalnu i dječju zaštitu i stanovanje; 11) pristup zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti; 12) postupanje pred tim organima i drugim subjektima; 13) medije i marketing; 14) kulturu i umjetnost; 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života; 16) osnivanje, opremanje ili proširenje preduzetničke djelatnosti ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne djelatnosti, uključujući situaciju supružnika i partnera u zajednici života lica istog pola samozaposlenih radnika; 17) uslove za osnivanje privrednog društva između supružnika ili partnera u zajednici života lica istog pola kad i u mjeri u kojoj je to priznato zakonom, ne mogu			
--	---	--	--	--

	biti restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva između drugih lica; 18) članstvo i aktivnosti u sindikalnim organizacijama, organizacijama civilnog društva ili drugim organizacijama čiji su članovi nosioci određenih profesija, uključujući benefite koje ostvaruju na osnovu članstva u tim organizacijama.			
Član 2 Pojam diskriminacije 1. Za potrebe ove Direktive „načelo jednakog postupanja“ znači nepostojanje bilo kakve neposredne ili posredne diskriminacije po osnovu bilo kojeg od razloga iz člana 1. 2. Za potrebe stava 1.: a) smatra se da se radi o neposrednoj diskriminaciji u slučaju kada se prema jednoj osobi postupa lošije nego prema drugoj osobi ili je došlo do takvog postupanja ili je moglo doći do takvog postupanja u sličnim situacijama, zbog bilo kojeg razloga iz člana 1.;	II. OBLICI DISKRIMINACIJE Neposredna i posredna diskriminacija Član 10 stav 1 Neposredna diskriminacija postoji kad se prema licu ili grupi lica, u istoj ili uporedivoj situaciji u odnosu na drugo lice ili grupu lica, nepovoljnije postupa, aktom, radnjom ili načinjenjem, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona.	potpuno usklađeno	Definicija je takođe propisana članom 8 stav 1 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
b) smatra se da se radi o posrednoj diskriminaciji u slučaju kada naizgled neutralna odredba, mjerilo ili postupanje dovede u neravnopravan položaj osobe određene vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualnog opredjeljenja, u poređenju sa ostalim osobama, osim u sljedećim slučajevima: i) ako su ta odredba, mjerilo ili postupanje objektivno opravdani legitimnim ciljem, a sredstva za postizanje tog cilja su primjerena i nužna; ili ii) ako je, u pogledu osoba s invaliditetom, poslodavac ili bilo koja osoba ili organizacija na koju se ova Direktiva primjenjuje, dužna u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, preduzeti odgovarajuće mjere u skladu s	Neposredna i posredna diskriminacija Član 10 stav 2 Posredna diskriminacija postoji ako prividno neutralna odredba zakona, drugog propisa ili drugog akta, kriterijum ili praksa tretira ili bi mogla tretirati lice ili grupu lica nepovoljnije u odnosu na druga lica ili grupu lica, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje tog cilja. Razumno prilagođavanje za lica sa invaliditetom Član 11 Kako bi se garantovalo poštovanje načela jednakog postupanja u odnosu na lica s invaliditetom, obezbjeđuje se razumno prilagođavanje njihovim posebnim potrebama.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 8 stav 2 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24), Čl. 2, 4 i 22 Zakona o zabrani diskriminacije osoba sa invaliditetom („Sl. list Crne Gore“, 35/15 i 44/15); članom 5 Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom („Sl. list Crne Gore“, 49/08, 73/10, 39/11 i 55/16).	

načelima iz člana 5., kako bi se uklonili nedostaci koje uzrokuje takva odredba, mjerilo ili postupanje.	Organ i drugi subjekt, koji pruža usluge ili omogućava pristup javnim prostorima licu sa invaliditetom obezbjeđuje: - pristup infrastrukturi, prostoru i opremi ili - prilagođavanje radnog vremena, raspodjelu radnih zadataka ili obezbjeđivanje resursa za obuku ili integraciju ili - korišćenje javno dostupnih resursa na drugi način ili - učestvovanje u javnom i društvenom životu ili - pristup radnom mjestu i odgovarajućim uslovima rada koje ne predstavljaju nesrazmjeran i neprimjeren teret, a potrebne su u konkretnim slučajevima kako bi se tom licu garantavalo uživanje ili ostvarivanje svih ljudskih prava i sloboda na jednakim osnovama. Pri čemu se taj teret neće smatrati nesrazmjernim ako se u dovoljnoj mjeri podrži postojećim mjerama za zaštitu lica s invaliditetom. Neobezbjeđivanje razumnog prilagođavanja za lica sa invaliditetom smatra se oblikom diskriminacije.			
3. Uznemiravanje se smatra oblikom diskriminacije u smislu stava 1., pri kojem dolazi do nepoželjnog ponašanja povezanog s nekim od razloga iz člana 1., sa svrhom ili učinkom povrede dostojanstva osobe i stvaranja zastrašujuće, neprijateljske, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljive sredine. U tom kontekstu, pojam uznemiravanja može se definisati u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i praksom država članica.	Uznemiravanje Član 12 Uznemiravanje nekog lica ili grupe lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona je svako neželjeno ponašanje, uključujući i uznemiravanje putem audio i video nadzora, mobilnih uređaja, društvenih mreža i interneta, koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda dostojanstva tog lica ili grupe lica, izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja i smatra se diskriminacijom.		Definicija je takođe propisana članom 10 stav 1 i 2 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
4. Podsticanje na diskriminatorsko postupanje protiv određene osobe, zbog bilo kojeg od razloga iz člana 1., smatra se diskriminacijom u značenju iz stava 1.	Pomaganje, davanje instrukcija i najavljena namjera vršenja diskriminacije Član 15 Diskriminacijom se smatra i pomaganje, davanje instrukcija i podsticanje lica ili grupe lica na diskriminaciju, udruživanje radi diskriminacije, kao i najavljena namjera da se određeno lice ili grupa lica diskriminišu po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona.	Potpuno usklađeno		

5. Ova Direktiva ne utiče na mjere koje proizilaze iz nacionalnog zakonodavstva, a koje su u demokratskom društvu potrebne zbog očuvanja javne sigurnosti, održavanja javnog reda i prevencije kaznenih djela, radi zaštite zdravlja te zaštite prava i sloboda drugih ljudi.	Postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom Član 18 Neće se smatrati diskriminacijom, u smislu člana 10 ovog zakona, nepovoljnije postupanje prema licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica: 1) kad je takvo postupanje propisano zakonom radi očuvanja zdravlja i bezbjednosti građana, održavanja javnog reda i mira, prevencije krivičnih djela i zaštite prava i sloboda drugih, ako su upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje nekog od tih ciljeva u demokratskom društvu i srazmjerna cilju koji se tim postupanjem treba postići; Izuzeci iz stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana ne primjenjuju se na osnovu osnovu rasnog ili etničkog porijekla. Izuzeci iz stava 1 ovog člana tumače se srazmjerno cilju i svrsi zbog kojih se utvrđuju, ako su sredstva za postizanje tog cilja srazmjerna i neophodna.		Materija je dodatno uređena čl. 11, 12, 13, 14 i 15, Zakona o radu („Sl. list Crne Gore”, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24), članom 4 Zakona o rodnoj ravnopravnosti („Sl. list Crne Gore”, br. 76/07, 73/10, 40/11 i 35/15); čl. 159, 225 i 443, Krivičnog zakonika Crne Gore („Sl. list Crne Gore”, 70/03, 13/04, 47/06, 040/08, 025/10, 73/10, 032/11, 064/11, 40/13, 056/13, 014/15, 42/15, 058/15, 044/17, 49/18, 3/20, 26/21, 144/21, 145/21 i 110/23).	
Član 3 Područje primjene 1. U granicama nadležnosti prenijetih na Zajednicu, ova se Direktiva primjenjuje na sve osobe, bilo u javnom ili privatnom sektoru, uključujući javna tijela, u odnosu na: a) uslove za pristup zapošljavanju, samozapošljavanju ili uslove za obavljanje zanimanja, uključujući kriterijume odabira i uslove za primanje u radni odnos, bez obzira na to o kojoj se vrsti djelatnosti radi kao i na svim profesionalnim nivoima, uključujući napredovanje;	Područje primjene Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima; 2) uslove rada i prava iz radnog odnosa, naročito zaradu i otkaz, uslove prilikom zapošljavanja, kao i napredovanje na poslu; 3) sisteme socijalnog osiguranja po osnovu pola u odnosu na:	Potpuno usklađeno		

b) pristup svim vrstama i nivoima profesionalne orijentacije, stručnog osposobljavanja, daljeg stručnog osposobljavanja i prekvalifikacije, uključujući iskustvo u praktičnom radu; c) zapošljavanje i uslove rada, uključujući otkaze i plate; d) članstva ili sudjelovanja u organizacijama radnika ili poslodavaca ili u drugim stručnim organizacijama, uključujući povlastice koje takve organizacije osiguravaju.	- područje primjene i uslova pristupa tim sistemima; - obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa; - obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja po osnovu bračnog supružnika i vanbračnog supružnika i izdržavana lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje; 4) sisteme socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: bolesti, invaliditeta, starosti, prijevremene penzije, nesreće na radu i profesionalnih bolesti, nezaposlenosti; 5) troškove povezane sa trudnoćom i majčinstvom u premijama i davanjima pojedinaca; 6) sistem osiguranja i povezanih finansijskih usluga, uzimajući u obzir aktuarske faktore prilikom izračunavanja premija i drugih davanja, kad se koristi pol kao faktor koji dovodi do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima; 7) pristup svim oblicima stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja i prekvalifikacija uključujući i praktično radno iskustvo; 8) javni i politički život; 9) obrazovanje, vaspitanje, nauku i sport; 10) socijalno osiguranje, socijalnu i dječju zaštitu i stanovanje; 11) pristup zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti; 12) postupanje pred tim organima i drugim subjektima; 13) medije i marketing; 14) kulturu i umjetnost; 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života; 16) osnivanje, opremanje ili proširenje preduzetničke djelatnosti ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne djelatnosti, uključujući situaciju supružnika i partnera u zajednici života lica istog pola samozaposlenih radnika;			
--	---	--	--	--

	17) uslove za osnivanje privrednog društva između supružnika ili partnera u zajednici života lica istog pola kad i u mjeri u kojoj je to priznato zakonom, ne mogu biti restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva između drugih lica; 18) članstvo i aktivnosti u sindikalnim organizacijama, organizacijama civilnog društva ili drugim organizacijama čiji su članovi nosioci određenih profesija, uključujući benefite koje ostvaruju na osnovu članstva u tim organizacijama.			
2. Ova Direktiva ne obuhvata razlike u postupanju po osnovu državljanstva i ne dovodi u pitanje odredbe i uslove u vezi sa ulaskom i boravkom državljanina trećih zemalja i osoba bez državljanstva na teritoriju država članica, kao ni na postupanje koje proizilazi iz pravnog statusa tih državljanina trećih zemalja i osoba bez državljanstva. 3. Ova se Direktiva ne primjenjuje na isplate bilo koje vrste koje se sprovode iz javnih ili sličnih sistema, uključujući javne sisteme socijalne sigurnosti i socijalne zaštite. 4. Države članice mogu predvidjeti da se ova Direktiva, u pogledu diskriminacije na osnovu invaliditeta ili starosne dobi, ne primjenjuje na oružane snage.	Postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom Član 18 Neće se smatrati diskriminacijom, u smislu člana 10 ovog zakona, nepovoljnije postupanje prema licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica: 1) kad je takvo postupanje propisano zakonom radi očuvanja zdravlja i bezbjednosti građana, održavanja javnog reda i mira, prevencije krivičnih djela i zaštite prava i sloboda drugih, ako su upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje nekog od tih ciljeva u demokratskom društvu i srazmjerna cilju koji se tim postupanjem treba postići; 2) prilikom primjene posebnih mjera ograničenog trajanja koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica ili grupe lica koja su po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona u nejednakom položaju, kad se te mjere zasnivaju na odredbama zakona, podzakonskih akata, programa ili odluka u cilju poboljšanja položaja manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica, vjerskih, jezičkih ili drugih manjina ili drugih grupa lica ili lica diskriminiranih po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 3) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, odnosno pravljenja razlike, isključenja ili davanja prvenstva zbog prirode određenog posla kod kojeg lično svojstvo lica	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 9 Zakona o strancima ("Sl. list Crne Gore", br. 12/18, 3/19, 086/22); članom 16 Zakona o vojsci Crne Gore ("Sl. list Crne Gore", br. 51/17 i 34/19).	

	predstavlja stvarni i odlučujući uslov obavljanja posla, ako je svrha koja se time želi postići opravdana i taj uslov srazmjeran toj svrsi; 4) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, učlanjenja i zasnivanja radnog odnosa u vjerskim zajednicama i drugim organizacijama, odnosno djelovanja lica koje je u skladu sa vjerskim učenjem, obredima i poslovima vjerske zajednice, kao i druge javne ili privatne organizacije čiji se sistem vrijednosti zasniva na vjerskom učenju ili uvjerenju, a koja djeluje u skladu sa Ustavom i zakonom, ako tako zahtijeva vjersko učenje ili uvjerenje, a zbog prirode tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjersko učenje ili uvjerenje predstavlja istinski, zakonit i opravdan uslov za obavljanje posla; 5) na osnovu starosne dobi, ako su primijenjene mjere propisane zakonom primjerene i nužne za postizanje nekog od ciljeva u demokratskom društvu, uključujući legitimnu politiku zapošljavanja, ciljeve tržišta rada i profesionalne obuke i srazmjerne cilju koji se tim mjerama treba postići; 6) prilikom pristupa i nabavke roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života ako je taj pristup namijenjen isključivo ili prvenstveno pripadnicima jednog pola odnosno roda ili licima sa invaliditetom, kad je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, a upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje tog cilja; 7) utvrđivanjem najniže ili najviše starosne granice, profesionalnog iskustva, odnosno stepena obrazovanja kao uslova za zasnivanje radnog odnosa ili kao uslova za sticanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa posebnim propisima; 8) utvrđivanjem primjerene najviše starosne granice kao razloga za prestanak radnog odnosa u skladu sa uslovima za sticanje prava na starosnu penziju, pri			
--	---	--	--	--

	čemu transrodne žene stižu pravo na penziju kao cisrodne žene; 9) na osnovu državljanstva u skladu sa posebnim propisima. Izuzeci iz stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana ne primjenjuju se na osnovu osnovu rasnog ili etničkog porijekla. Izuzeci iz stava 1 ovog člana tumače se srazmjerno cilju i svrsi zbog kojih se utvrđuju, ako su sredstva za postizanje tog cilja srazmjerna i neophodna.			
Član 4 Uslovi za obavljanje zanimanja 1. Bez obzira na član 2 st. 1 i 2, države članice mogu propisati da različito postupanje, koje se zasniva na nekom od svojstava u vezi sa bilo kojim osnovom iz člana 1, ne predstavlja diskriminaciju kada zbog prirode određenih profesionalnih djelatnosti ili zbog uslova u kojima se obavljaju takva svojstva predstavljaju stvarni i odlučujući uslov za obavljanje određenog zanimanja, ako je svrha opravdana, a zahtjev srazmjeran. 2. Države članice mogu zadržati svoje domaće zakonodavstvo koje je na snazi na datum donošenja ove direktive ili predvidjeti buduće zakonodavne odredbe za preuzimanje domaće prakse kakva postoji na datum donošenja ove direktive, u skladu sa kojom, kod profesionalnih djelatnosti u crkvama i drugim javnim ili privatnim organizacijama, čiji se sistem vrijednosti zasniva na vjeri ili uvjerenju, različito postupanje zbog vjere ili uvjerenja određenog lica ne predstavlja diskriminaciju u slučaju kada, zbog prirode tih djelatnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjera ili uvjerenje određenog lica predstavljaju stvarni,	Postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom Član 18 Neće se smatrati diskriminacijom, u smislu člana 10 ovog zakona, nepovoljnije postupanje prema licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica: 1) kad je takvo postupanje propisano zakonom radi očuvanja zdravlja i bezbjednosti građana, održavanja javnog reda i mira, prevencije krivičnih djela i zaštite prava i sloboda drugih, ako su upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje nekog od tih ciljeva u demokratskom društvu i srazmjerna cilju koji se tim postupanjem treba postići; 2) prilikom primjene posebnih mjera ograničenog trajanja koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica ili grupe lica koja su po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona u nejednakom položaju, kad se te mjere zasnivaju na odredbama zakona, podzakonskih akata, programa ili odluka u cilju poboljšanja položaja manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica, vjerskih, jezičkih ili drugih manjina ili drugih grupa lica ili lica diskriminiranih po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 3) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, odnosno pravljenja razlike, isključenja ili davanja prvenstva zbog prirode određenog posla kod kojeg lično svojstvo lica predstavlja stvarni i odlučujući uslov obavljanja posla,	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 14 Zakona o slobodi vjeroispovijesti i uvjerenja i pravnom statusu vjerskih zajednica ("Sl. list Crne Gore", 74/19 i 8/21).	

legitiman i opravdan uslov za obavljanje tog zanimanja, imajući u vidu sistem vrijednosti te organizacije. Takvo različito postupanje sprovodi se imajući u vidu ustavne odredbe i načela država članica, kao i opšta načela prava Zajednice i ne treba da služi kao opravdanje za diskriminaciju po nekom drugom osnovu. Pod uslovom da se u ostalim pitanjima poštuju odredbe ove direktive, ona ne dovodi u pitanje pravo crkava i drugih javnih ili privatnih organizacija, čiji se sistem vrijednosti zasniva na vjeri ili uvjerenju i koje djeluju u skladu sa domaćim ustavima i zakonima, da od lica koja zapošljavaju zahtijevaju rad u dobroj namjeri i odanost duhu te organizacije.	ako je svrha koja se time želi postići opravdana i taj uslov srazmjeran toj svrsi; 4) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, učlanjenja i zasnivanja radnog odnosa u vjerskim zajednicama i drugim organizacijama, odnosno djelovanja lica koje je u skladu sa vjerskim učenjem, obredima i poslovima vjerske zajednice, kao i druge javne ili privatne organizacije čiji se sistem vrijednosti zasniva na vjerskom učenju ili uvjerenju, a koja djeluje u skladu sa Ustavom i zakonom, ako tako zahtijeva vjersko učenje ili uvjerenje, a zbog prirode tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjersko učenje ili uvjerenje predstavlja istinski, zakonit i opravdan uslov za obavljanje posla; 5) na osnovu starosne dobi, ako su primijenjene mjere propisane zakonom primjerene i nužne za postizanje nekog od ciljeva u demokratskom društvu, uključujući legitimnu politiku zapošljavanja, ciljeve tržišta rada i profesionalne obuke i srazmjerne cilju koji se tim mjerama treba postići; 6) prilikom pristupa i nabavke roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života ako je taj pristup namijenjen isključivo ili prvenstveno pripadnicima jednog pola odnosno roda ili licima sa invaliditetom, kad je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, a upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje tog cilja; 7) utvrđivanjem najniže ili najviše starosne granice, profesionalnog iskustva, odnosno stepena obrazovanja kao uslova za zasnivanje radnog odnosa ili kao uslova za sticanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa posebnim propisima; 8) utvrđivanjem primjerene najviše starosne granice kao razloga za prestanak radnog odnosa u skladu sa uslovima za sticanje prava na starosnu penziju, pri			
---	--	--	--	--

	čemu transrodne žene stižu pravo na penziju kao cisrodne žene; 9) na osnovu državljanstva u skladu sa posebnim propisima. Izuzeci iz stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana ne primjenjuju se na osnovu osnovu rasnog ili etničkog porijekla. Izuzeci iz stava 1 ovog člana tumače se srazmjerno cilju i svrsi zbog kojih se utvrđuju, ako su sredstva za postizanje tog cilja srazmjerna i neophodna.			
Član 5 Razumno prilagođavanje potrebama lica s invaliditetom Kako bi se garantovalo poštovanje načela jednakog postupanja u pogledu lica s invaliditetom, obezbjeđuje se razumno prilagođavanje njihovim posebnim potrebama. To znači da poslodavci prema potrebi u određenom slučaju preduzimaju odgovarajuće mjere kako bi se licu s invaliditetom omogućio pristup zapošljavanju, učestvovanje ili napredovanje na radu ili usavršavanje, ako takve mjere za poslodavca ne predstavljaju nesrazmjerni teret. Taj teret neće se smatrati nesrazmjernim ako se u dovoljnoj mjeri podrži postojećim mjerama politike države članice za zaštitu lica s invaliditetom.	Razumno prilagođavanje za lica sa invaliditetom Član 11 Kako bi se garantovalo poštovanje načela jednakog postupanja u odnosu na lica s invaliditetom, obezbjeđuje se razumno prilagođavanje njihovim posebnim potrebama. Organ i drugi subjekt, koji pruža usluge ili omogućava pristup javnim prostorima licu sa invaliditetom obezbjeđuje: - pristup infrastrukturi, prostoru i opremi ili - prilagođavanje radnog vremena, raspodjelu radnih zadataka ili obezbjeđivanje resursa za obuku ili integraciju ili - korišćenje javno dostupnih resursa na drugi način ili - učestvovanje u javnom i društvenom životu ili - pristup radnom mjestu i odgovarajućim uslovima rada koje ne predstavljaju nesrazmjerni i neprimjeren teret, a potrebne su u konkretnim slučajevima kako bi se tom licu garantovalo uživanje ili ostvarivanje svih ljudskih prava i sloboda na jednakim osnovama. Pri čemu se taj teret neće smatrati nesrazmjernim ako se u dovoljnoj mjeri podrži postojećim mjerama za zaštitu lica s invaliditetom. Neobezbjeđivanje razumnog prilagođavanja za lica sa invaliditetom smatra se oblikom diskriminacije.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 12 Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom ("Sl. list Crne Gore", br. 49/08, 73/10, 39/11, 55/16).	
Član 6 Opravdanost različitog postupanja po osnovu starosne dobi	Postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom Član 18 Neće se smatrati diskriminacijom, u smislu člana 10 ovog zakona, nepovoljnije postupanje prema licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica:	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 1, 39 i 197d, Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Sl. list Crne Gore", br. 54/03,	

1. Bez obzira na član 2 stav 2, države članice mogu predvidjeti da se različito postupanje po osnovu starosne dobi neće smatrati diskriminacijom, ako su, u kontekstu domaćeg prava, te razlike objektivno i razumno opravdane legitimnim ciljem, uključujući legitimne ciljeve politike zapošljavanja, tržišta rada i stručnog osposobljavanja i ako su načini ostvarivanja tog cilja primjereni i neophodni. Takvo različito postupanje može, između ostalog, uključivati: (a) utvrđivanje posebnih uslova za pristup zapošljavanju i stručnom osposobljavanju, za zapošljavanje i obavljanje zanimanja, uključujući uslove u pogledu otkaza i naknada za rad, za mlade, starije radnike i lica koja su dužna da se staraju o drugima, radi podsticanja njihove stručne integracije ili obezbjeđenja njihove zaštite; (b) određivanje minimalnih uslova u pogledu starosne dobi, radnog iskustva ili godina provedenih u službi za pristup zapošljavanju ili određenim prednostima vezanim uz zaposlenje; (c) određivanje najviše starosne dobi za zapošljavanje, koja se zasniva na zahtjevima obuke za određeno radno mjesto ili na potrebi postojanja razumnog perioda zaposlenja prije penzionisanja. 2. Bez obzira na član 2 stav 2, države članice mogu predvidjeti da utvrđivanje starosne dobi za penzionisanje ili sticanje prava na starosnu	1) kad je takvo postupanje propisano zakonom radi očuvanja zdravlja i bezbjednosti građana, održavanja javnog reda i mira, prevencije krivičnih djela i zaštite prava i sloboda drugih, ako su upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje nekog od tih ciljeva u demokratskom društvu i srazmjerna cilju koji se tim postupanjem treba postići; 2) prilikom primjene posebnih mjera ograničenog trajanja koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica ili grupe lica koja su po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona u nejednakom položaju, kad se te mjere zasnivaju na odredbama zakona, podzakonskih akata, programa ili odluka u cilju poboljšanja položaja manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica, vjerskih, jezičkih ili drugih manjina ili drugih grupa lica ili lica diskriminiranih po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 3) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, odnosno pravljenja razlike, isključenja ili davanja prvenstva zbog prirode određenog posla kod kojeg lično svojstvo lica predstavlja stvarni i odlučujući uslov obavljanja posla, ako je svrha koja se time želi postići opravdana i taj uslov srazmjeran toj svrsi; 4) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, u članjenja i zasnivanja radnog odnosa u vjerskim zajednicama i drugim organizacijama, odnosno djelovanja lica koje je u skladu sa vjerskim učenjem, obredima i poslovima vjerske zajednice, kao i druge javne ili privatne organizacije čiji se sistem vrijednosti zasniva na vjerskom učenju ili uvjerenju, a koja djeluje u skladu sa Ustavom i zakonom, ako tako zahtijeva vjersko učenje ili uvjerenje, a zbog prirode tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjersko učenje ili uvjerenje predstavlja istinski, zakonit i opravdan uslov za obavljanje posla;		39/04, 61/04, 79/04, 81/04, 29/05, 14/07, 47/07, 12/07, 13/07, 79/08, 14/10, 78/10, 34/11, 39/11, 40/11, 66/12, 36/13, 038/13, 61/13, 6/14, 60/14, 060/14, 10/15, 44/15, 042/16, 55/16, 080/20, 145/21, 086/22, 099/23); čl. 15, 16 i 17 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
--	--	--	---	--

ili invalidsku penziju, za potrebe sistema socijalnog osiguranja vezanih za rad, obuhvatajući, u okviru tih sistema, određivanje različitih starosnih granica za zaposlene ili grupe ili kategorije zaposlenih i korišćenje, u okviru tih sistema, kriterijuma starosti u aktuarskim obračunima, ne predstavlja diskriminaciju po osnovu starosne dobi, pod uslovom da nemaju za posljedicu diskriminaciju po osnovu pola.	5) na osnovu starosne dobi, ako su primijenjene mjere propisane zakonom primjerene i nužne za postizanje nekog od ciljeva u demokratskom društvu, uključujući legitimnu politiku zapošljavanja, ciljeve tržišta rada i profesionalne obuke i srazmjerne cilju koji se tim mjerama treba postići; 6) prilikom pristupa i nabavke roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života ako je taj pristup namijenjen isključivo ili prvenstveno pripadnicima jednog pola odnosno roda ili licima sa invaliditetom, kad je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, a upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje tog cilja; 7) utvrđivanjem najniže ili najviše starosne granice, profesionalnog iskustva, odnosno stepena obrazovanja kao uslova za zasnivanje radnog odnosa ili kao uslova za sticanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa posebnim propisima; 8) utvrđivanjem primjerene najviše starosne granice kao razloga za prestanak radnog odnosa u skladu sa uslovima za sticanje prava na starosnu penziju, pri čemu transrodne žene stiču pravo na penziju kao cisrodne žene; 9) na osnovu državljanstva u skladu sa posebnim propisima. Izuzeci iz stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana ne primjenjuju se na osnovu osnovu rasnog ili etničkog porijekla. Izuzeci iz stava 1 ovog člana tumače se srazmjerno cilju i svrsi zbog kojih se utvrđuju, ako su sredstva za postizanje tog cilja srazmjerna i neophodna.			
Član 7 Pozitivne mjere 1. Kako bi se garantovala potpuna jednakost u praksi, načelo jednakog postupanja ne sprečava države članice da zadrže ili donesu	Pozitivne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije Član 7 Organi i drugi subjekti donose, odnosno uvode i sprovode, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, propise i posebne mjere koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 5 Zakona o zabrani diskriminacije osoba sa invaliditetom ("Sl. list Crne Gore", br. 35/15 i 44/15); članom 15 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br.	

posebne mjere za sprečavanje ili nadoknađivanje neravnopravnog položaja povezanog sa bilo kojim od osnova iz člana 1. 2. U pogledu lica s invaliditetom, načelo jednakog postupanja ne dovodi u pitanje pravo država članica da zadrže ili donesu odredbe o zaštiti zdravlja i bezbjednosti na radu, kao i mjere kojima je cilj stvaranje ili zadržavanje odredaba ili mogućnosti za obezbjeđenje ili podsticanje uključivanja tih lica u radno okruženje.	diskriminacije po bilo kojem osnovu iz člana 1 ovog zakona i lica koja su diskriminisana po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Mjere iz stava 1 ovog člana primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima kao razumno, objektivno i proporcionalno sredstvo za otklanjanje diskriminacije u praksi i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni. U cilju obezbjeđivanja pune jednakosti u praksi, princip jednakog postupanja neće spriječiti organe i druge subjekte da zadrže ili usvoje posebne mjere za sprečavanje ili nadoknadu nedostataka povezanih sa bilo kojim od osnova navedenih u članu 1. Razumno prilagođavanje za lica sa invaliditetom Član 11 Kako bi se garantovalo poštovanje načela jednakog postupanja u odnosu na lica s invaliditetom, obezbjeđuje se razumno prilagođavanje njihovim posebnim potrebama. Organ i drugi subjekt, koji pruža usluge ili omogućava pristup javnim prostorima licu sa invaliditetom obezbjeđuje: - pristup infrastrukturi, prostoru i opremi ili - prilagođavanje radnog vremena, raspodjelu radnih zadataka ili obezbjeđivanje resursa za obuku ili integraciju ili - korišćenje javno dostupnih resursa na drugi način ili - učestvovanje u javnom i društvenom životu ili - pristup radnom mjestu i odgovarajućim uslovima rada koje ne predstavljaju nesrazmjeran i neprimjeren teret, a potrebne su u konkretnim slučajevima kako bi se tom licu garantavalo uživanje ili ostvarivanje svih ljudskih prava i sloboda na jednakim osnovama. Pri čemu se taj teret neće smatrati nesrazmjernim ako se u dovoljnoj mjeri podrži postojećim mjerama za zaštitu lica s invaliditetom. Neobezbjeđivanje razumnog prilagođavanja za lica sa invaliditetom smatra se oblikom diskriminacije.		74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24), članom 17 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 76/07, 73/10, 40/11, 35/15) i članom 14 Zakona o zaštiti i zdravlju na radu ("Sl. list Crne Gore", br. 34/14, 44/18).	
--	--	--	---	--

	Postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom Član 18 Neće se smatrati diskriminacijom, u smislu člana 10 ovog zakona, nepovoljnije postupanje prema licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica: 1) kad je takvo postupanje propisano zakonom radi očuvanja zdravlja i bezbjednosti građana, održavanja javnog reda i mira, prevencije krivičnih djela i zaštite prava i sloboda drugih, ako su upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje nekog od tih ciljeva u demokratskom društvu i srazmjerna cilju koji se tim postupanjem treba postići; 2) prilikom primjene posebnih mjera ograničenog trajanja koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica ili grupe lica koja su po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona u nejednakom položaju, kad se te mjere zasnivaju na odredbama zakona, podzakonskih akata, programa ili odluka u cilju poboljšanja položaja manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica, vjerskih, jezičkih ili drugih manjina ili drugih grupa lica ili lica diskriminiranih po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 3) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, odnosno pravljenja razlike, isključenja ili davanja prvenstva zbog prirode određenog posla kod kojeg lično svojstvo lica predstavlja stvarni i odlučujući uslov obavljanja posla, ako je svrha koja se time želi postići opravdana i taj uslov srazmjeran toj svrsi; 4) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, učlanjenja i zasnivanja radnog odnosa u vjerskim zajednicama i drugim organizacijama, odnosno djelovanja lica koje je u skladu sa vjerskim učenjem, obredima i poslovima vjerske zajednice, kao i druge javne ili privatne organizacije čiji se sistem vrijednosti zasniva na vjerskom učenju ili uvjerenju, a			
--	--	--	--	--

	koja djeluje u skladu sa Ustavom i zakonom, ako tako zahtijeva vjersko učenje ili uvjerenje, a zbog prirode tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjersko učenje ili uvjerenje predstavlja istinski, zakonit i opravdan uslov za obavljanje posla; 5) na osnovu starosne dobi, ako su primijenjene mjere propisane zakonom primjerene i nužne za postizanje nekog od ciljeva u demokratskom društvu, uključujući legitimnu politiku zapošljavanja, ciljeve tržišta rada i profesionalne obuke i srazmjerne cilju koji se tim mjerama treba postići; 6) prilikom pristupa i nabavke roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života ako je taj pristup namijenjen isključivo ili prvenstveno pripadnicima jednog pola odnosno roda ili licima sa invaliditetom, kad je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, a upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje tog cilja; 7) utvrđivanjem najniže ili najviše starosne granice, profesionalnog iskustva, odnosno stepena obrazovanja kao uslova za zasnivanje radnog odnosa ili kao uslova za sticanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa posebnim propisima; 8) utvrđivanjem primjerene najviše starosne granice kao razloga za prestanak radnog odnosa u skladu sa uslovima za sticanje prava na starosnu penziju, pri čemu transrodne žene stiču pravo na penziju kao cisrodne žene; 9) na osnovu državljanstva u skladu sa posebnim propisima. Izuzeci iz stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana ne primjenjuju se na osnovu osnovu rasnog ili etničkog porijekla. Izuzeci iz stava 1 ovog člana tumače se srazmjerno cilju i svrsi zbog kojih se utvrđuju, ako su sredstva za postizanje tog cilja srazmjerna i neophodna.			
--	--	--	--	--

	Tužba Član 23 Tužbom iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se tražiti i: 1) utvrđenje da je tuženi diskriminatorski postupao prema tužiocu; 2) zabrana vršenja radnje od koje prijeti diskriminacija, odnosno zabrana ponavljanja radnje diskriminacije; 3) uklanjanje posljedica diskriminatorskog postupanja; 4) naknada štete, u skladu sa zakonom; 5) objavljivanje u medijima presude kojom je utvrđena diskriminacija, na trošak tuženog; 6) poništenje diskriminatornog upravnog akta ili druge upravne radnje. U slučajevima iz stava 1 ovog člana tužbeni zahtjev može se istaći zajedno sa zahtjevima za zaštitu prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku, ako su ovi zahtjevi u međusobnoj vezi i zasnivaju se na istom činjeničnom i pravnom osnovu.			
Član 8 Minimalni zahtjevi 1. Države članice mogu uvesti ili zadržati odredbe koje su za zaštitu načela jednakog postupanja povoljnije od odredaba iz ove direktive. 2. Sprovođenje ove direktive ne može ni pod kakvim okolnostima biti osnov za snižavanje nivoa zaštite od diskriminacije koju države članice već pružaju u oblastima obuhvaćenim ovom direktivom.	Područje primjene Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima; 2) uslove rada i prava iz radnog odnosa, naročito zaradu i otkaz, uslove prilikom zapošljavanja, kao i napredovanje na poslu; 3) sisteme socijalnog osiguranja po osnovu pola u odnosu na: - područje primjene i uslova pristupa tim sistemima;	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 9 Ustava Crne Gore ("Sl. list Crne Gore", br. 1/07 i 38/13); članom 5 Zakona o zabrani diskriminacije osoba sa invaliditetom ("Sl. list Crne Gore", br. 35/15, 44/15); članom 17 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 76/07, 73/10, 40/11 i 35/15).	

	- obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa; - obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja po osnovu bračnog supružnika i vanbračnog supružnika i izdržavana lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje; 4) sisteme socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: bolesti, invaliditeta, starosti, prijevremene penzije, nesreće na radu i profesionalnih bolesti, nezaposlenosti; 5) troškove povezane sa trudnoćom i majčinstvom u premijama i davanjima pojedinaca; 6) sistem osiguranja i povezanih finansijskih usluga, uzimajući u obzir aktuarske faktore prilikom izračunavanja premija i drugih davanja, kad se koristi pol kao faktor koji dovodi do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima; 7) pristup svim oblicima stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja i prekvalifikacija uključujući i praktično radno iskustvo; 8) javni i politički život; 9) obrazovanje, vaspitanje, nauku i sport; 10) socijalno osiguranje, socijalnu i dječju zaštitu i stanovanje; 11) pristup zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti; 12) postupanje pred tim organima i drugim subjektima; 13) medije i marketing; 14) kulturu i umjetnost; 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života; 16) osnivanje, opremanje ili proširenje preduzetničke djelatnosti ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne djelatnosti, uključujući situaciju supružnika i partnera u zajednici života lica istog pola samozaposlenih radnika;			
--	---	--	--	--

	17) uslove za osnivanje privrednog društva između supružnika ili partnera u zajednici života lica istog pola kad i u mjeri u kojoj je to priznato zakonom, ne mogu biti restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva između drugih lica; 18) članstvo i aktivnosti u sindikalnim organizacijama, organizacijama civilnog društva ili drugim organizacijama čiji su članovi nosioci određenih profesija, uključujući benefite koje ostvaruju na osnovu članstva u tim organizacijama. Pozitivne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije Član 7 Organi i drugi subjekti donose, odnosno uvode i sprovode, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, propise i posebne mjere koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije po bilo kojem osnovu iz člana 1 ovog zakona i lica koja su diskriminisana po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Mjere iz stava 1 ovog člana primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima kao razumno, objektivno i proporcionalno sredstvo za otklanjanje diskriminacije u praksi i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni. U cilju obezbjeđivanja pune jednakosti u praksi, princip jednakog postupanja neće spriječiti organe i druge subjekte da zadrže ili usvoje posebne mjere za sprečavanje ili nadoknadu nedostataka povezanih sa bilo kojim od osnova navedenih u članu 1.			
Član 9 Pravna zaštita 1. Države članice obezbjeđuju da su svim licima koja smatraju da im je učinjena	III. ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA Nadležnost Zaštitnika Član 19 Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (u daljem tekstu: Zaštitnik) nadležan je da:	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 28 i 30 Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda ("Sl. list Crne Gore", 42/11, 32/14, 21/17); čl. 6 i 6a, Zakona o rodnoj	

nepravda, zbog toga što nije bilo primijenjeno načelo jednakog postupanja, čak i kad je odnos u kojem je navodno došlo do diskriminacije prestao, dostupni sudski i/ili upravni postupci i, ako se smatraju primjerenim, postupci mirenja, radi sprovođenja obaveza iz ove direktive. 2. Države članice obezbjeđuju da se udruženja, organizacije ili druga pravna lica koja, u skladu sa kriterijumima utvrđenim njihovim domaćim pravom, imaju legitimni interes da obezbjeđuju postupanje u skladu s odredbama ove direktive, mogu uključiti u bilo koji sudski i/ili upravni postupak radi sprovođenja obaveza iz ove direktive, bilo u ime podnosioca tužbe ili kao podrška podnosiocu tužbe, uz njegov ili njen pristanak. 3. St. 1 i 2 ne dovode u pitanje domaća pravila koja se odnose na vremenska ograničenja za pokretanje postupka kada je riječ o načelu jednakog postupanja.	1) postupa po pritužbama zbog diskriminatornog postupanja organa i drugih subjekata i preduzima mjere i radnje za otklanjanje diskriminacije i zaštitu prava diskriminisanog lica, ako nije pokrenut sudski postupak; 2) podnosiocu pritužbe koji smatra da je diskriminisan od strane organa, odnosno drugog subjekta, daje potrebna obavještenja o njegovim pravima i obavezama, kao i mogućnostima sudske i druge zaštite; 3) sprovodi postupak mirenja lica koje smatra da je diskriminirano, uz njegov pristanak, i organa, odnosno drugog subjekta, na koje se odnosi pritužba zbog diskriminacije; 4) pokrene postupak za zaštitu od diskriminacije pred sudom ili se u tom postupku pojavi kao umješač kad stranka učini vjerovatnim, a Zaštitnik procijeni da: 1. je postupanjem tuženog izvršena diskriminacija po istom osnovu prema grupi lica sa istim ličnim svojstvima, 2. bi posljedice nejednakog postupanja bile takve prirode da mogu prouzrokovati sistemske povrede načela zabrane diskriminacije, a naročito tešku povredu dostojanstva ličnosti, 3. bi se lice koje traži zaštitu od diskriminacije moglo na drugi način dovesti u naročito nepovoljan položaj po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 5) upozorava javnost na pojavu težih oblika diskriminacije; 6) vodi posebnu evidenciju o podnijetim pritužbama u vezi sa diskriminacijom; 7) prikuplja i analizira podatke o slučajevima diskriminacije; 8) preduzima aktivnosti radi promocije jednakosti; 9) izvještava Skupštinu Crne Gore, u okviru godišnjeg izvještaja i kroz posebne izvještaje, o sprovedenim aktivnostima na zaštiti od diskriminacije i promociji jednakosti; 10) vrši i druge poslove u vezi zaštite od diskriminacije propisane posebnim zakonom kojim se uređuju nadležnost, ovlašćenja, način rada i postupanje Zaštitnika. Podnošenje pritužbe		ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 76/07, 73/10, 40/11, 35/15); članom 16 Zakona o radu ("Sl. list Crne Gore", br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24), članom 205, 206, 207, 208, 209, 210, 210a, 210b, 210v, 210g, 210d, 211 i 212 Zakona o obligacionim odnosima ("Sl. list Crne Gore", br. 047/08, 04/11, 022/17); čl. 7, 8, 9, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57 i 69 Zakona o upravnom postupku ("Sl. list Crne Gore", br. 056/14, 020/15, 040/16 037/17); čl. 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 205, 206, 207, 207a, 208, 208a Zakona o parničnom postupku ("Sl. list Crne Gore", br. 022/04, 028/05, 076/06, 073/10, 047/15, 048/15, 051/17, 075/17, 062/18, 034/19, 042/19, 076/20, 108/21).	
--	--	--	--	--

	Član 20 Svako ko smatra da je diskriminisan aktom, radnjom ili nepostupanjem organa, odnosno drugog subjekta može se obratiti pritužbom Zaštitniku samostalno ili preko punomoćnika. Pritužbu iz stava 1 ovog člana Zaštitniku mogu podnijeti i organizacije ili pojedinci koji se bave zaštitom ljudskih prava, uz saglasnost diskriminisanog lica ili grupe lica. Postupanje po pritužbama iz st. 1 i 2 ovog člana sprovodi se u skladu sa propisima kojima se uređuje način rada Zaštitnika, ako ovim zakonom nije drukčije propisano. IV. SUDSKA I ADMINISTRATIVNA ZAŠTITA Postupak pred sudom Član 21 Svako ko smatra da je povrijeđen diskriminatorским postupanjem organa, odnosno drugog subjekta ima pravo na zaštitu pred sudom i zaštitu u upravnom sporu, kao i pravo na mirno rješavanje spora u skladu sa zakonom i nakon prestanka pravnog odnosa u okviru kojeg se navodi da je došlo do diskriminacije. Postupak se pokreće tužbom ili predlogom za mirno rješavanje spora. Na postupak iz stava 2 ovog člana se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje parnični postupak i zakona kojim se uređuje upravni spor, ako ovim zakonom nije drukčije propisano. Postupak iz stava 2 ovog člana je hitan. U sporu za zaštitu od diskriminacije revizija je uvijek dozvoljena. Stranke će, kad god je to moguće, nastojati da spor riješe sporazumno prije pokretanja sudskog ili drugog postupka. Stranke se mogu sporazumjeti o predmetu spora tokom cijelog postupka. Mjesna nadležnost			
--	---	--	--	--

	Član 22 U postupku za zaštitu od diskriminacije mjesno je nadležan, pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud na čijem području je prebivalište, odnosno sjedište tužioca. Tužba Član 23 Tužbom iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se tražiti i: 1) utvrđenje da je tuženi diskriminatorski postupao prema tužiocu; 2) zabrana vršenja radnje od koje prijeti diskriminacija, odnosno zabrana ponavljanja radnje diskriminacije; 3) uklanjanje posljedica diskriminatorskog postupanja; 4) naknada štete, u skladu sa zakonom; 5) objavljivanje u medijima presude kojom je utvrđena diskriminacija, na trošak tuženog; 6) poništenje diskriminatornog upravnog akta ili druge upravne radnje. U slučajevima iz stava 1 ovog člana tužbeni zahtjev može se istaći zajedno sa zahtjevima za zaštitu prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku, ako su ovi zahtjevi u međusobnoj vezi i zasnivaju se na istom činjeničnom i pravnom osnovu. Privremene mjere Član 24 Prije pokretanja ili u toku postupka po tužbi iz člana 21 stav 2 ovog zakona sud može, na predlog stranke, odrediti privremene mjere. U predlogu za izdavanje privremene mjere mora se učiniti vjerovatnim da je mjera potrebna da bi se spriječila opasnost od nastupanja nenadoknadive štete, osobito teške povrede prava na jednako postupanje ili sprječavanje nasilja. O predlogu za izdavanje privremene mjere sud je dužan da donese odluku bez odlaganja. Na postupak iz stava 1 ovog člana shodno se primjenjuju odredbe Zakona o izvršnom postupku.			
--	---	--	--	--

	Teret dokazivanja Član 25 Ako tužilac iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postojala neposredna ili posredna diskriminacija, na tuženom je da dokaže da nije došlo do kršenja načela jednakog postupanja. Pravilo o teretu dokazivanja iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i u postupanju za zaštitu od diskriminacije kod Zaštitnika. Kolektivna tužba za zaštitu od diskriminacije Član 26 Organizacija, tijelo ili druga ustanova osnovana u skladu sa zakonom, koja se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije određene grupe lica ili koja ima opravdan interes za zaštitu prava i interesa određene grupe lica može podnijeti tužbu iz člana 23 stav 1 tač. 1, 2, 3 i 5 ovog zakona ako iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postupanjem tuženog povrijeđeno pravo na jednako postupanje prema većem broju lica koja uglavnom pripadaju grupi čija prava tužilac štiti. Tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti samo uz pisani pristanak grupe lica. Izuzetno od stava 2 ovog člana, tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti i bez pisanog pristanka grupe lica ako nije poznat identitet lica koja pripadaju toj grupi i ako je to u cilju promovisanja interesa zaštićenih grupa ili zaštite ljudskih prava. Postojeća parnica i srodne parnice Član 27 Dok teče postupak po tužbi iz člana 27 ovog zakona ne može se pokretati drugi postupak za zaštitu od diskriminacije u pogledu istog zahtjeva protiv istog tuženog. Pokretanje ili vođenje postupka po tužbi iz člana 27 ovog zakona ne sprečava diskriminisanu grupu lica da pred			
--	---	--	--	--

	nadležnim sudom pokrene postupak za naknadu štete iz člana 23 stav 1 tačka 4 ovog zakona. Učešće umješaka Član 28 U postupku po tužbi iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se kao umješak na strani tužioca pridružiti organizacija, tijelo ili druga ustanova iz člana 27 stav 1 ovog zakona, kao i drugo lice koje se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije lica ili određene grupe lica o čijim se pravima odlučuje u postupku, bez prava na naknadu troškova. O učešću umješaka iz stava 1 ovog člana odlučuje sud u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak. Sud će prihvatiti učešće umješaka iz stava 1 ovog člana samo uz pristanak tužioca. Umješak iz stava 1 ovog člana može preduzimati radnje u postupku i ima u postupku sva prava koja pripadaju umješaku u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak. Obavješćavanje Zaštitnika Član 29 Podnosilac tužbe iz člana 21 stav 2 ovog zakona koji je podnio i pritužbu Zaštitniku dužan je da pisanim putem obavijesti Zaštitnika o pokretanju sudskog postupka. VI. NADZOR Nadzor nad sprovođenjem zakona Član 32 Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donijetih za sprovođenje ovog zakona vrši organ državne uprave nadležan za ljudska i manjinska prava. Inspekcijski nadzor Član 33 Inspekcijski nadzor u odnosu na diskriminaciju u oblasti rada, zapošljavanja, zaštite i zdravlja na radu, zdravstvene zaštite, obrazovanja, socijalne i dječje zaštite,			
--	---	--	--	--

	građevinarstva, saobraćaja, turizma i u drugim oblastima vrše inspekcije nadležne za te oblasti, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast inspekcijskog nadzora. Posebna ovlašćenja Član 34 Kad se u postupku inspekcijskog nadzora utvrdi da je povrijeđen zakon ili drugi propis, pored ovlašćenja propisanih zakonom, inspektor je ovlašćen da na zahtjev lica koje smatra da je diskriminisano, a koje je pokrenulo postupak za zaštitu od diskriminacije kod nadležnog suda, privremeno odloži izvršenje rješenja, drugog akta ili radnje subjekta nadzora, do donošenja pravosnažne odluke suda. Zahtjev iz stava 1 ovog člana može se podnijeti u roku od 15 dana od dana pokretanja postupka za zaštitu od diskriminacije kod nadležnog suda. O zahtjevu iz stava 1 ovog člana inspektor je dužan da odluči u roku od osam dana od dana podnošenja zahtjeva. Pravo na naknadu štete Član 6 Lice koje je diskriminisano ima pravo na naknadu štete (reparaciju, uključujući priznanje, kompenzaciju i restituciju) u skladu sa zakonom kojim se uređuju obligacioni odnosi. Pored toga, obezbijeđena naknada mora biti djelotvorna, srazmjerna i odvrćajuća.			
Član 10 Teret dokazivanja 1. Države članice preduzimaju potrebne mjere u skladu sa svojim domaćim pravosudnim sistemima, kako bi obezbijedile da je teret dokazivanja da nije bilo povrede načela jednakog postupanja na strani tuženog, u slučajevima kada lica koja smatraju da im je nanesena nepravda, jer na njih nije primijenjeno načelo jednakog postupanja, iznesu pred sudom ili drugim nadležnim organom, činjenice iz kojih se može	Teret dokazivanja Član 25 Ako tužilac iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postojala neposredna ili posredna diskriminacija, na tuženom je da dokaže da nije došlo do kršenja načela jednakog postupanja. Pravilo o teretu dokazivanja iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i u postupanju za zaštitu od diskriminacije kod Zaštitnika. Učešće umješaka Član 28	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 142, Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	

pretpostaviti da je došlo do neposredne ili posredne diskriminacije. 2. Stav 1 ne sprečava države članice da donesu pravila o dokazivanju, koja su povoljnija za tužioca. 3. Stav 1 ne primjenjuje se na krivične postupke. 4. St. 1, 2 i 3 primjenjuju se i na sve pravne postupke pokrenute u skladu sa članom 9 stav 2. 5. Države članice ne moraju primjenjivati stav 1 na postupke u kojima je sud ili nadležni organ dužan da ispita činjenično stanje.	U postupku po tužbi iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se kao umješlač na strani tužioca pridružiti organizacija, tijelo ili druga ustanova iz člana 27 stav 1 ovog zakona, kao i drugo lice koje se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije lica ili određene grupe lica o čijim se pravima odlučuje u postupku, bez prava na naknadu troškova. O učešću umješlaca iz stava 1 ovog člana odlučuje sud u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak. Sud će prihvatiti učešće umješlaca iz stava 1 ovog člana samo uz pristanak tužioca. Umješlač iz stava 1 ovog člana može preduzimati radnje u postupku i ima u postupku sva prava koja pripadaju umješlaču u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak.			
Član 11 Viktimizacija Države članice uvode u svoje domaće pravne sisteme potrebne mjere kojima se zaposleni štite od otkaza ili nekog drugog nepovoljnog postupanja od strane poslodavca, kao reakcije na pritužbu iznesenu u okviru preduzeća ili na bilo koji drugi pravni postupak koji ima za cilj sprovođenje usklađivanja sa načelom jednakog postupanja.	Zaštita od viktimizacije Član 17 Niko ne može da trpi štetne posljedice zbog prijavljivanja diskriminacije, davanja iskaza pred nadležnim organom ili nuđenja dokaza u postupku u kojem se ispituje slučaj diskriminacije (u daljem tekstu zaštita od viktimizacije). Zaštita od viktimizacije odnosi se na lice koje odbije naređenje za diskriminatorno postpanje. Zaštita od viktimizacije odnosi se i na lice koje podiže svijest o žalbama vezanim za diskriminaciju ili pruža podršku podnosiocima žalbi. Lice iz st. 1, 2 i 3 ovog člana zaštićeno je od bilo kojeg štetnog postupanja ili posljedice kao reakcije na prijavu ili učešće u postupku koji se vodi u cilju provjere kršenja načela nediskriminacije.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 6 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 76/07, 73/10, 40/11, 35/15); članom 29 Zakona o Zaštitniku-ci ljudskih prava i sloboda ("Sl. list Crne Gore", 42/11, 32/14 i 21/17).	
Član 12 Širenje informacija Države članice svim odgovarajućim sredstvima obezbjeđuju da svim licima na koja se to može odnositi, odredbe donesene u skladu s ovom direktivom i relevantne odredbe iz ove oblasti koje su već na snazi, budu dostupne na cijeloj	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Materija je uređena članom 5 Zakona o objavljivanju propisa i drugih akata ("Sl. list Crne Gore", br. 5/08).	

njihovoj teritoriji, na primjer na radnom mjestu.				
Član 13 Socijalni dijalog 1. U skladu sa svojim domaćim običajima i praksom, države članice preduzimaju odgovarajuće mjere radi promovisanja dijaloga između socijalnih partnera u cilju podsticanja jednakog postupanja, između ostalog, putem praćenja praksi na radnom mjestu, kolektivnih sporazuma, kodeksa ponašanja i putem istraživanja ili razmjene iskustava i dobrih praksi. 2. Ako je to u skladu sa domaćim tradicijama i praksom, države članice podstiču socijalne partnere, ne dovodeći u pitanje njihovu autonomiju, da na odgovarajućem nivou zaključuju sporazume kojima se propisuju antidiskriminatorna pravila u oblastima iz člana 3 koje potpadaju pod kolektivno pregovaranje. Tim sporazumima poštuju se minimalni zahtjevi utvrđeni ovom direktivom i relevantnim domaćim sprovedbenim mjerama.	Saradnja Član 8 U cilju promovisanja principa jednakog postupanja, organi državne uprave sarađuju sa sindikalnim i drugim organizacijama, udruženjima, nevladinim organizacijama, ustanovama, institucijama i pravnim licima, koja se bave promocijom jednakosti, zaštitom ljudskih prava i sloboda, borbom protiv diskriminacije i zaštitom grupa kod kojih postoji rizik od diskriminacije, kao i pružanjem pravne, socijalne ili druge pomoći licima koja su izložena diskriminaciji.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 2 i 7, Zakona o Socijalnom savjetu ("Sl. list Crne Gore", br. 044/018); čl. 184 i 186, Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
Član 14 Dijalog sa nevladinim organizacijama Države članice podstiču dijalog s odgovarajućim nevladinim organizacijama koje, u skladu sa svojim domaćim pravom i praksom, imaju legitiman interes u doprinosu borbi protiv diskriminacije po bilo kom osnovu iz člana 1 u cilju promovisanja načela jednakog postupanja.	Saradnja Član 8 Organi državne uprave, prilikom pripremanja strategija i predloga zakona kojima se utvrđuju rješenja za postizanje ciljeva ovog zakona, sarađuju sa sindikalnim i drugim organizacijama, udruženjima, nevladinim organizacijama, ustanovama, institucijama i pravnim licima, koji se bave promocijom jednakosti, zaštitom ljudskih prava i sloboda, zaštitom grupa kod kojih postoji rizik od diskriminacije, kao i pružanjem pravne, socijalne ili druge pomoći licima koja su izložena diskriminaciji.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 79 Zakona o državnoj upravi ("Sl. list CG", br. 78/018, 70/2021 i 52/2022); članom 3 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u primjeni zakona i strategija ("Sl. list CG", br. 41/18).	

Član 15 Sjeverna Irska 1. Radi rješavanja problema nedovoljne zastupljenosti jedne od najvažnijih vjerskih zajednica u policijskoj službi Sjeverne Irske, različito postupanje vezano za prijem u tu službu, što obuhvata i pomoćno osoblje, ne smatra se diskriminacijom ukoliko te razlike u postupanju izričito odobrava domaće zakonodavstvo. 2. Radi očuvanja ravnoteže mogućnosti za zapošljavanje učitelja u Sjevernoj Irskoj, uz istovremeno podsticanje pomirenja istorijskih podjela između glavnih vjerskih zajednica na tom području, odredbe o vjeri i uvjerenju iz ove direktive ne primjenjuju se na zapošljavanje učitelja u školama Sjeverne Irske ukoliko je to izričito odobreno domaćim zakonodavstvom.	Nema odgovarajuće odredbe	neprenosivo		
Član 16 Usklađenost Države članice preduzimaju potrebne mjere kako bi se: (a) ukinuli svi zakoni i drugi propisi koji su protivni načelu jednakog postupanja; (b) proglasile ništavim ili izmijenile sve odredbe koje su protivne načelu jednakog postupanja, u individualnim ili kolektivnim sporazumima, internim poslovnicima preduzeća ili propisima kojima se uređuju samostalne djelatnosti i profesije i udruženja radnika ili poslodavaca.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Materija je uređena čl. 17, 145, 150 i 152, Ustava Crne Gore ("Sl. list Crne Gore", br. 1/07, 38/13).	
Član 17 Sankcije Države članice donose pravila o sankcijama koja se primjenjuju na kršenja odredbi	Pravo na naknadu štete Član 6 Lice koje je diskriminisano ima pravo na naknadu štete (reparaciju, uključujući priznanje, kompenzaciju i restituciju) u skladu sa zakonom kojim se uređuju	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 205, 206, 207, 208, 210a, 210b, 210v, 210g, 210d, 211 i 212 Zakona o obligacionim odnosima ("Sl.	

nacionalnog zakonodavstva donesenih u skladu s ovom Direktivom, a preduzimaju i sve potrebne mjere kako bi se osigurala primjena tih pravila. Sankcije, koje mogu uključivati isplatu odštete žrtvi, moraju biti djelotvorne, proporcionalne i odvraćajuće.	obligacioni odnosi. Pored toga, obezbijeđena naknada mora biti djelotvorna, srazmjerna i odvraćajuća. VII. KAZNE NE ODREDBE Član 35 – član 36 Član 38 Za prekršaje iz čl. 35 i 36 ovog zakona može se, samostalno ili uz novčanu kaznu izreći jedna ili više zaštitnih mjera: 1) oduzimanje predmeta; 2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti; 3) javno objavljivanje odluke; 4) uklanjanje objavljenog sadržaja. Zaštitna mjera oduzimanja predmeta obavezno se izriče kad je prekršaj izvršen korišćenjem predmeta koji se oduzima, odnosno kad je predmet bio namijenjen izvršenju prekršaja ili je predmet koji se oduzima nastao zbog izvršenja prekršaja. Zaštitna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti može se primijeniti u trajanju koje ne može biti duže od šest mjeseci. Zaštitna mjera javnog objavljivanja odluke izvršava se na način što se odluka objavljuje u medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Crne Gore.		list Crne Gore", br. 047/08, 04/11, 022/17).	
Države članice o tim odredbama obavještavaju Komisiju najkasnije do 2. decembra 2003., a neodložno je obavještavaju i o svakoj naknadnoj izmjeni koja bi na te odredbe mogla uticati.	Nema odgovarajuće odredbe	neprenosivo		
Član 18- član 21	Nema odgovarajuće odredbe	neprenosivo		
Direktiva Savjeta 2004/113/EZ				
Član 1 Svrha Svrha ove Direktive je utvrditi okvir za suzbijanje diskriminacije po osnovu pola u	I. OSNOVNE ODREDBE Predmet Član 1 Ovim zakonom uređuju se zaštita i promocija jednakosti radi stvaranja uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 4 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 76/07, 73/10, 40/11 i 35/15).	

pogledu mogućnosti dobijanja i nabavke robe, odnosno pružanja usluga, radi učinkovite primjene načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u državama članicama.	zaštita od diskriminacije po osnovu, rasnog ili etničkog porijekla, boje kože, nacionalne ili društvene pripadnosti, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja, pola ili prilagođavanja pola i/ili polnih karakteristika, roda ili rodnog identiteta, seksualne orijentacije, genetskih svojstava, zdravstvenog stanja, invalidnosti, starosne dobi, imovnog stanja, bračnog ili porodičnog stanja, životnog partnerstva, pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugih ličnih svojstava. Pojam diskriminacije Član 3 Diskriminacijom se smatra svako nepovoljno postupanje lica ili grupe lica prema licu ili grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica zbog postojanja, odnosno pretpostavke postojanja bilo kojeg osnova iz člana 1 ovog zakona. Diskriminacijom se smatra i stavljanje lica u nepovoljniji položaj po osnovu ličnog svojstva srodnika ili drugog lica sa kojim je u ličnom odnosu ili sa njim povezanog lica, koje predstavlja osnov diskriminacije iz člana 1 ovog zakona, ali i u slučaju povezanosti sa drugim licem kad lični odnos ne postoji. Područje primjene Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života;			
Član 2 Definicije Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije:	II. OBLICI DISKRIMINACIJE Neposredna i posredna diskriminacija Član 10 stav 1 Neposredna diskriminacija postoji kad se prema licu ili grupi lica, u istoj ili uporedivoj situaciji u odnosu na drugo	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 8 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 76/07, 73/10, 40/11, 35/15).	

a) neposredna diskriminacija: ako se prema osobi, zbog svog pola, primjenjuje nepovoljniji tretman nego što ga ima ili bi ga imala druga osoba u uporedivoj situaciji;	lice ili grupu lica, nepovoljnije postupajući, aktom, radnjom ili nečinjenjem, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona.			
b) posredna diskriminacija: ako prividno neutralna odredba, kriterijum ili postupak može na određeni način staviti u nepovoljniji položaj osobe jednog pola u odnosu na osobe drugog pola, osim ako je ta odredba, kriterijum odnosno postupak objektivno opravdan legitimnim ciljem i ako su sredstva za postizanje tog cilja primjerena i nužna;	Član 10 stav 2 Posredna diskriminacija postoji ako prividno neutralna odredba zakona, drugog propisa ili drugog akta, kriterijum ili praksa tretira ili bi mogla tretirati lice ili grupu lica nepovoljnije u odnosu na druga lica ili grupu lica, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje tog cilja.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 4 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 76/07, 73/10, 40/11, 35/15).	
c) uznemiravanje: neželjeno ponašanje uslovljeno polom osobe, kojim se želi povrijediti njeno lično dostojanstvo odnosno kojim se postiže takav učinak, i stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, neugodno ili uvredljivo okruženje;	Uznemiravanje Član 12 Uznemiravanje lica ili grupe lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona je svako neželjeno ponašanje, uključujući i uznemiravanje putem audio i video nadzora, mobilnih uređaja, društvenih mreža i interneta, koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda dostojanstva tog lica odnosno grupe lica, izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja i smatra se diskriminacijom.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 10 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list CG", br. 76/07, 73/10, 40/11, 35/15).	

d) seksualno uznemiravanje: bilo koji oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja seksualne prirode, kojim se želi povrijediti lično dostojanstvo osobe odnosno kojim se postiže takav učinak, i stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, neugodno ili uvredljivo okruženje.	Uznemiravanje Član 12 Uznemiravanje lica ili grupe lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona je svako neželjeno ponašanje, uključujući i uznemiravanje putem audio i video nadzora, mobilnih uređaja, društvenih mreža i interneta, koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda dostojanstva tog lica odnosno grupe lica, izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja i smatra se diskriminacijom.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 10 stav 3 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list CG", br. 76/07, 73/10, 40/11, 35/15) i članom 211c Krivičnog zakonika Crne Gore ("Sl. list RCG", br. 70/2003, 13/2004, 47/2006 i "Sl. list CG", br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011 - drugi zakon, 40/2013, 56/2013, 14/2015, 42/2015, 58/2015 - drugi zakon, 44/2017, 49/2018, 3/2020, 26/2021 - ispravka, 144/21 i 145/21 i 110/23).	
Član 3 Područje primjene 1. U granicama ovlašćenja dodijeljenih Zajednici, ova se Direktiva primjenjuje na sve osobe koje se bave nabavkom robe i pružanjem usluga dostupnih javnosti, bez obzira pripada li dotična osoba javnom ili privatnom sektoru, uključujući tijela javne vlasti, i koje se nude izvan područja privatnog i porodičnog života i transakcija u tom kontekstu. 2. va Direktiva ne dovodi u pitanje slobodu pojedinca da odabere ugovornog partnera, ako se taj odabir pojedinca ne temelji na polu ugovornog partnera. 3. Ova se Direktiva ne primjenjuje na sadržaj medija i oglasa niti na obrazovanje. 4. Ova se Direktiva ne primjenjuje na područje zapošljavanja i rada. Ova se Direktiva ne primjenjuje na područje samozapošljavanja,	Područje primjene Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života;	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 2 Zakona o obligacionim odnosima ("Sl. list Crne Gore", 47/08, 4/11 i 22/17).	

budući da je ono obuhvaćeno drugim zakonodavnim aktima Zajednice.			
Član 4 Načelo jednakog postupanja 1. Za potrebe ove Direktive, načelo jednakog postupanja prema muškarcima i ženama znači da: a) je zabranjena svaka neposredna diskriminacija na osnovu pola, uključujući nepovoljnije postupanje prema ženama zbog trudnoće ili majčinstva; b) je zabranjena svaka posredna diskriminacija na osnovu pola, 2. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje povoljnije odredbe koje se odnose na zaštitu žena u pogledu trudnoće i majčinstva. 3. Uznemiravanje i seksualno uznemiravanje u smislu ove Direktive smatra se diskriminacijom po osnovu pola te se, stoga, zabranjuje. Ako osoba odbije ili podlegne takvom ponašanju, to se ne smije upotrijebiti kao osnova za odluku koja utiče na tu osobu. 4. Podsticanje na neposrednu ili posrednu diskriminaciju po osnovu pola se, u smislu ove Direktive, smatra se diskriminacijom. 5. Ova Direktiva ne isključuje razlike u postupanju, ako se dostava robe i pružanje usluga isključivo ili prvenstveno osobama jednog pola opravdava zakonitim ciljem, a	I. OSNOVNE ODREDBE Predmet Član 1 Ovim zakonom uređuju se zaštita i promocija jednakosti radi stvaranja uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštita od diskriminacije po osnovu, rasnog ili etničkog porijekla, boje kože, nacionalne ili društvene pripadnosti, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja, pola ili prilagođavanja pola i/ili polnih karakteristika, roda ili rodnog identiteta, seksualne orijentacije, genetskih svojstava, zdravstvenog stanja, invalidnosti, starosne dobi, imovnog stanja, bračnog ili porodičnog stanja, životnog partnerstva, pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugih ličnih svojstava. Odnos sa drugim zakonima Član 2 Na zaštitu i promociju jednakosti i zaštitu od diskriminacije primjenjuju se i odredbe drugih zakona kojima se uređuju zaštita i zabrana od diskriminacije po pojedinim osnovama ili u vezi sa ostvarivanjem pojedinih prava, kao i promocija jednakosti. U slučaju da je drugim zakonom propisan manji obim zaštite prava nego što je propisano ovim zakonom, primjenjivaće se ovaj zakon. Pojam diskriminacije Član 3 Diskriminacijom se smatra svako nepovoljno postupanje lica ili grupe lica prema licu ili grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica zbog postojanja, odnosno pretpostavke postojanja bilo kojeg osnova iz člana 1 ovog zakona. Diskriminacijom se smatra i stavljanje lica u nepovoljniji položaj po osnovu ličnog svojstva srodnika ili drugog lica sa kojim je u ličnom odnosu ili sa njim	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 4, 15, 16, 17, 18 i 19 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 76/07, 73/10, 40/11 i 35/15); i članom 211c Krivičnog zakonika Crne Gore ("Sl. list RCG", br. 70/2003, 13/2004, 47/2006 i "Službeni list CG", br. 40/2008, 25/10, 32/11, 64/11 - drugi zakon, 40/13, 56/13, 14/15, 42/15, 58/15 - drugi zakon, 44/17, 49/18, 3/20, 26/21 - ispravka, 144/21 i 145/21 i 110/23).

sredstva za postizanje tog cilja su prikladna i potrebna.	povezanog lica, koje predstavlja osnov diskriminacije iz člana 1 ovog zakona, ali i u slučaju povezanosti sa drugim licem kad lični odnos ne postoji. II. OBLICI DISKRIMINACIJE Neposredna i posredna diskriminacija Član 10 Neposredna diskriminacija postoji kad se prema licu ili grupi lica, u istoj ili uporedivoj situaciji u odnosu na drugo lice ili grupu lica, nepovoljnije postupa, aktom, radnjom ili nečinjenjem, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Posredna diskriminacija postoji ako prividno neutralna odredba zakona, drugog propisa ili drugog akta, kriterijum ili praksa tretira ili bi mogla tretirati lice ili grupu lica nepovoljnije u odnosu na druga lica ili grupu lica, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje tog cilja. Uznemiravanje Član 12 Uznemiravanje lica ili grupe lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona je svako neželjeno ponašanje, uključujući i uznemiravanje putem audio i video nadzora, mobilnih uređaja, društvenih mreža i interneta, koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda dostojanstva tog lica odnosno grupe lica, izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja i smatra se diskriminacijom. Postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom Član 18 Neće se smatrati diskriminacijom, u smislu člana 10 ovog zakona, nepovoljnije postupanje prema licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica: 1) kad je takvo postupanje propisano zakonom radi očuvanja zdravlja i bezbjednosti građana, održavanja			
--	--	--	--	--

	javnog reda i mira, prevencije krivičnih djela i zaštite prava i sloboda drugih, ako su upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje nekog od tih ciljeva u demokratskom društvu i srazmjerna cilju koji se tim postupanjem treba postići; 2) prilikom primjene posebnih mjera ograničenog trajanja koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica ili grupe lica koja su po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona u nejednakom položaju, kad se te mjere zasnivaju na odredbama zakona, podzakonskih akata, programa ili odluka u cilju poboljšanja položaja manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica, vjerskih, jezičkih ili drugih manjina ili drugih grupa lica ili lica diskriminiranih po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 3) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, odnosno pravljenja razlike, isključenja ili davanja prvenstva zbog prirode određenog posla kod kojeg lično svojstvo lica predstavlja stvarni i odlučujući uslov obavljanja posla, ako je svrha koja se time želi postići opravdana i taj uslov srazmjeran toj svrsi; 4) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, u članjenja i zasnivanja radnog odnosa u vjerskim zajednicama i drugim organizacijama, odnosno djelovanja lica koje je u skladu sa vjerskim učenjem, obredima i poslovima vjerske zajednice, kao i druge javne ili privatne organizacije čiji se sistem vrijednosti zasniva na vjerskom učenju ili uvjerenju, a koja djeluje u skladu sa Ustavom i zakonom, ako tako zahtijeva vjersko učenje ili uvjerenje, a zbog prirode tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjersko učenje ili uvjerenje predstavlja istinski, zakonit i opravdan uslov za obavljanje posla; 5) na osnovu starosne dobi, ako su primijenjene mjere propisane zakonom primjerene i nužne za postizanje			
--	---	--	--	--

	nekog od ciljeva u demokratskom društvu, uključujući legitimnu politiku zapošljavanja, ciljeve tržišta rada i profesionalne obuke i srazmjerne cilju koji se tim mjerama treba postići; 6) prilikom pristupa i nabavke roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života ako je taj pristup namijenjen isključivo ili prvenstveno pripadnicima jednog pola odnosno roda ili licima sa invaliditetom, kad je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, a upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje tog cilja; 7) utvrđivanjem najniže ili najviše starosne granice, profesionalnog iskustva, odnosno stepena obrazovanja kao uslova za zasnivanje radnog odnosa ili kao uslova za sticanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa posebnim propisima; 8) utvrđivanjem primjerene najviše starosne granice kao razloga za prestanak radnog odnosa u skladu sa uslovima za sticanje prava na starosnu penziju, pri čemu transrodne žene stiču pravo na penziju kao cisrodne žene; 9) na osnovu državljanstva u skladu sa posebnim propisima. Izuzeci iz stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana ne primjenjuju se na osnovu osnovu rasnog ili etničkog porijekla. Izuzeci iz stava 1 ovog člana tumače se srazmjerno cilju i svrsi zbog kojih se utvrđuju, ako su sredstva za postizanje tog cilja srazmjerna i neophodna.			
Član 5 Aktuarski faktori Države članice osiguravaju da ni u jednom novom ugovoru zaključenom nakon 21. decembra 2007., prilikom obračuna premija i davanja u svrhu osiguravajućih i povezanih finansijskih usluga, upotreba pola kao faktora	Nema odgovarajuće odredbe	neprenosivo		

ne dovede do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima. Nezavisno od stava 1., do 21. decembra 2007. države članice mogu odlučiti da dopuste proporcionalne razlike u pojedinačnim premijama i davanjima, ako je upotreba pola kao odlučujućeg faktora kod procjene rizika na osnovu relevantnih i preciznih aktuarskih i statističkih podataka. Dotične države članice o tome obavještavaju Komisiju i osiguravaju redovno prikupljanje, objavljivanje i ažuriranje preciznih podataka koji su relevantni za upotrebu pola kao odlučujućeg aktuarskog faktora. Pomenute države članice preispituju svoju odluku pet godina nakon 21. decembra 2007. uzimajući u obzir izvještaj Komisije pomenut u članu 16. i Komisiji prosleđuju rezultate tog preispitivanja. U svakom slučaju, troškovi vezani za trudnoću i majčinstvo ne smiju dovesti do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima. Države članice mogu odložiti primjenu mjera potrebnih za usklađivanje s ovim stavom za najkasnije dva mjeseca nakon 21. decembra 2007. U tom slučaju dotične države članice o tome odmah obavještavaju Komisiju.				
Član 6 Pozitivna akcija Radi osiguranja potpune jednakosti muškaraca i žena u praksi, načelo jednakog postupanja ne sprječava države članice da zadrže ili usvoje posebne mjere kako bi spriječile ili nadoknadile nepovoljni položaj zbog pola.	Pozitivne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije Član 7 Organi i drugi subjekti donose, odnosno uvode i sprovode, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, propise i posebne mjere koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije po bilo kojem osnovu iz člana 1 ovog zakona i lica koja su diskriminisana po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 15, 16, 17, 18, 19 i 20, Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 76/07, 73/10, 40/11, 35/15); čl. 7 i 15 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	

	Mjere iz stava 1 ovog člana primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima kao razumno, objektivno i proporcionalno sredstvo za otklanjanje diskriminacije u praksi i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni. U cilju obezbjeđivanja pune jednakosti u praksi, princip jednakog postupanja neće spriječiti organe i druge subjekte da zadrže ili usvoje posebne mjere za sprečavanje ili nadoknadu nedostataka povezanih sa bilo kojim od osnova navedenih u članu 1. Postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom Član 18 Neće se smatrati diskriminacijom, u smislu člana 10 ovog zakona, nepovoljnije postupanje prema licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica: 1) kad je takvo postupanje propisano zakonom radi očuvanja zdravlja i bezbjednosti građana, održavanja javnog reda i mira, prevencije krivičnih djela i zaštite prava i sloboda drugih, ako su upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje nekog od tih ciljeva u demokratskom društvu i srazmjerna cilju koji se tim postupanjem treba postići; 2) prilikom primjene posebnih mjera ograničenog trajanja koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica ili grupe lica koja su po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona u nejednakom položaju, kad se te mjere zasnivaju na odredbama zakona, podzakonskih akata, programa ili odluka u cilju poboljšanja položaja manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica, vjerskih, jezičkih ili drugih manjina ili drugih grupa lica ili lica diskriminiranih po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 3) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, odnosno pravljenja razlike, isključenja ili davanja prvenstva zbog			
--	--	--	--	--

	prirode određenog posla kod kojeg lično svojstvo lica predstavlja stvarni i odlučujući uslov obavljanja posla, ako je svrha koja se time želi postići opravdana i taj uslov srazmjeran toj svrsi; 4) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, učlanjenja i zasnivanja radnog odnosa u vjerskim zajednicama i drugim organizacijama, odnosno djelovanja lica koje je u skladu sa vjerskim učenjem, obredima i poslovima vjerske zajednice, kao i druge javne ili privatne organizacije čiji se sistem vrijednosti zasniva na vjerskom učenju ili uvjerenju, a koja djeluje u skladu sa Ustavom i zakonom, ako tako zahtijeva vjersko učenje ili uvjerenje, a zbog prirode tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjersko učenje ili uvjerenje predstavlja istinski, zakonit i opravdan uslov za obavljanje posla; 5) na osnovu starosne dobi, ako su primijenjene mjere propisane zakonom primjerene i nužne za postizanje nekog od ciljeva u demokratskom društvu, uključujući legitimnu politiku zapošljavanja, ciljeve tržišta rada i profesionalne obuke i srazmjerne cilju koji se tim mjerama treba postići; 6) prilikom pristupa i nabavke roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života ako je taj pristup namijenjen isključivo ili prvenstveno pripadnicima jednog pola odnosno roda ili licima sa invaliditetom, kad je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, a upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje tog cilja; 7) utvrđivanjem najniže ili najviše starosne granice, profesionalnog iskustva, odnosno stepena obrazovanja kao uslova za zasnivanje radnog odnosa ili kao uslova za sticanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa posebnim propisima; 8) utvrđivanjem primjerene najviše starosne granice kao razloga za prestanak radnog odnosa u skladu sa			
--	---	--	--	--

	uslovima za sticanje prava na starosnu penziju, pri čemu transrodne žene stižu pravo na penziju kao cisrodne žene; 9) na osnovu državljanstva u skladu sa posebnim propisima. Izuzeci iz stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana ne primjenjuju se na osnovu osnovu rasnog ili etničkog porijekla. Izuzeci iz stava 1 ovog člana tumače se srazmjerno cilju i svrsi zbog kojih se utvrđuju, ako su sredstva za postizanje tog cilja srazmjerna i neophodna. Tužba Član 23 Tužbom iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se tražiti i: 1) utvrđenje da je tuženi diskriminatorски postupao prema tužiocu; 2) zabrana vršenja radnje od koje prijeti diskriminacija, odnosno zabrana ponavljanja radnje diskriminacije; 3) uklanjanje posljedica diskriminatorskog postupanja; 4) naknada štete, u skladu sa zakonom; 5) objavljivanje u medijima presude kojom je utvrđena diskriminacija, na trošak tuženog; 6) poništenje diskriminatornog upravnog akta ili druge upravne radnje. U slučajevima iz stava 1 ovog člana tužbeni zahtjev može se istaći zajedno sa zahtjevima za zaštitu prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku, ako su ovi zahtjevi u međusobnoj vezi i zasnivaju se na istom činjeničnom i pravnom osnovu.			
Član 7 Minimalni zahtjevi 1. Radi zaštite načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama, države članice mogu uvesti ili zadržati povoljnije odredbe od onih utvrđenih u ovoj Direktivi.	Područje primjene Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlaštenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 15 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	

2. Primjena ove Direktive ni u kom slučaju ne predstavlja osnov za smanjenje nivoa zaštite od diskriminacije koju su države članice već osigurale u područjima obuhvaćenim u ovoj Direktivi.	privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima; 2) uslove rada i prava iz radnog odnosa, naročito zaradu i otkaz, uslove prilikom zapošljavanja, kao i napredovanje na poslu; 3) sisteme socijalnog osiguranja po osnovu pola u odnosu na: - područje primjene i uslova pristupa tim sistemima; - obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa; - obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja po osnovu bračnog supružnika i vanbračnog supružnika i izdržavana lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje; 4) sisteme socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: bolesti, invaliditeta, starosti, prijevremene penzije, nesreće na radu i profesionalnih bolesti, nezaposlenosti; 5) troškove povezane sa trudnoćom i majčinstvom u premijama i davanjima pojedinaca; 6) sistem osiguranja i povezanih finansijskih usluga, uzimajući u obzir aktuarske faktore prilikom izračunavanja premija i drugih davanja, kad se koristi pol kao faktor koji dovodi do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima; 7) pristup svim oblicima stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja i prekvalifikacija uključujući i praktično radno iskustvo; 8) javni i politički život; 9) obrazovanje, vaspitanje, nauku i sport; 10) socijalno osiguranje, socijalnu i dječju zaštitu i stanovanje; 11) pristup zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti; 12) postupanje pred tim organima i drugim subjektima;			
---	---	--	--	--

	13) medije i marketing; 14) kulturu i umjetnost; 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života; 16) osnivanje, opremanje ili proširenje preduzetničke djelatnosti ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne djelatnosti, uključujući situaciju supružnika i partnera u zajednici života lica istog pola samozaposlenih radnika; 17) uslove za osnivanje privrednog društva između supružnika ili partnera u zajednici života lica istog pola kad i u mjeri u kojoj je to priznato zakonom, ne mogu biti restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva između drugih lica; 18) članstvo i aktivnosti u sindikalnim organizacijama, organizacijama civilnog društva ili drugim organizacijama čiji su članovi nosioci određenih profesija, uključujući benefite koje ostvaruju na osnovu članstva u tim organizacijama. Pozitivne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije Član 7 Organi i drugi subjekti donose, odnosno uvode i sprovode, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, propise i posebne mjere koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije po bilo kojem osnovu iz člana 1 ovog zakona i lica koja su diskriminisana po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Mjere iz stava 1 ovog člana primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima kao razumno, objektivno i proporcionalno sredstvo za otklanjanje diskriminacije u praksi i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni.			
--	---	--	--	--

	U cilju obezbjeđivanja pune jednakosti u praksi, princip jednakog postupanja neće spriječiti organe i druge subjekte da zadrže ili usvoje posebne mjere za sprečavanje ili nadoknadu nedostataka povezanih sa bilo kojim od osnova navedenih u članu 1.			
Član 8 Pravna zaštita 1. Države članice osiguravaju da radi izvršenja obaveza shodno ovoj Direktivi sudski i/ili upravni postupci, uključujući postupke mirenja, kada se oni smatraju prikladnim, budu dostupni svim osobama koje se smatraju oštećenim zbog nepoštovanja načela jednakog postupanja, čak i nakon završetka odnosa u kojem je došlo do navodne diskriminacije. 2. U svoje nacionalne pravosudne sisteme, države članice uvode potrebne mjere za osiguranje stvarne i učinkovite naknade ili restitucije, kako odluče države članice, za gubitak ili štetu koju je oštećena osoba pretrpjela kao posljedicu diskriminacije u smislu ove Direktive, na način koji ima učinak odvratanja i proporcionalan je pretrpljenoj šteti. Prethodno utvrđivanje gornje granice ne ograničava pomenute naknade ili restitucije. 3. Države članice osiguravaju da udruženja, organizacije i ostali pravni subjekti koja u skladu s kriterijumima utvrđenim u nacionalnom zakonodavstvu, imaju legitiman interes za osiguranje usklađenosti s odredbama ove Direktive, djelujući u ime ili kao podrška tužitelju uz njegovo/njeno odobrenje, mogu sudjelovati u svim sudskim i/ili upravnim postupcima predviđenim za primjenu obaveza shodno ovoj Direktivi.	III. ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA Nadležnost Zaštitnika Član 19 Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (u daljem tekstu: Zaštitnik) nadležan je da: 1) postupa po pritužbama zbog diskriminatornog postupanja organa i/ili drugih subjekata i preduzima mjere i radnje za otklanjanje diskriminacije i zaštitu prava diskriminisanog lica, ako nije pokrenut sudski postupak; 2) podnosiocu pritužbe koji smatra da je diskriminisan od strane organa, odnosno drugog subjekta daje potrebna obavještenja o njegovim pravima i obavezama, kao i mogućnostima sudske i druge zaštite; 3) sprovodi postupak mirenja lica koje smatra da je diskriminirano, uz njegov pristanak i organa, odnosno drugog subjekta na koje se odnosi pritužba zbog diskriminacije; 4) pokrene postupak za zaštitu od diskriminacije pred sudom ili se u tom postupku pojavi kao umješač kad stranka učini vjerovatnim, a Zaštitnik procijeni da: - je postupanjem tuženog izvršena diskriminacija po istom osnovu prema grupi lica sa istim ličnim svojstvima, - bi posljedice nejednakog postupanja bile takve prirode da mogu prouzrokovati sistemske povrede načela zabrane diskriminacije, a naročito tešku povredu dostojanstva ličnosti, ili - bi se lice koje traži zaštitu od diskriminacije moglo na drugi način dovesti u naročito nepovoljan položaj po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; upozorava javnost na pojavu težih oblika diskriminacije;	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 28 i 30, Zakona o zaštitniku-ci ljudskih prava i sloboda ("Sl. list Crne Gore", br. 42/11, 32/14, 21/17); čl. 6 i 6a, Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 76/07, 73/10, 40/11 i 35/15); članom 16, Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24); čl. 206, 207, 208, 209, 210, 210a, 210b, 210v, 210g, 210d, 211, 212 Zakona o obligacionim odnosima ("Sl. list Crne Gore", 47/08, 4/11, 22/17); čl. 7, 8, 9, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 69, Zakona o upravnom postupku ("Sl. list Crne Gore", br. 56/14, 20/15, 40/16 i 37/17); čl. 76 – čl. 88, čl. 205 – čl. 208 Zakona o parničnom postupku ("Sl. list Crne Gore", 22/04, 28/05, 76/06, 73/10, 47/15, 48/15, 51/17, 75/17, 62/18, 34/19, 42/19, 76/20, 108/21).	

4. Stavovi 1. i 3. ne dovode u pitanje nacionalne propise vezane za rokove za podizanje tužbi koje se odnose na načelo jednakog postupanja.	5) vodi posebnu evidenciju o podnijetim pritužbama u vezi sa diskriminacijom; 6) prikuplja i analizira podatke o slučajevima diskriminacije; 7) preduzima aktivnosti radi promocije jednakosti; 8) izvještava Skupštinu Crne Gore, u okviru godišnjeg izvještaja i kroz posebne izvještaje, o sprovedenim aktivnostima na zaštiti od diskriminacije i promociji jednakosti i 9) vrši i druge poslove u vezi zaštite od diskriminacije propisane zakonom kojim se uređuju nadležnost, ovlašćenja, način rada i postupanje Zaštitnika. Podnošenje pritužbe Član 20 Svako ko smatra da je diskriminisan aktom, radnjom ili nepostupanjem organa, odnosno drugog subjekta može se obratiti pritužbom Zaštitniku samostalno ili preko punomoćnika. Pritužbu iz stava 1 ovog člana Zaštitniku mogu podnijeti i organizacije ili pojedinci koji se bave zaštitom ljudskih prava, uz saglasnost diskriminisanog lica ili grupe lica. Postupanje po pritužbama iz st. 1 i 2 ovog člana sprovodi se u skladu sa propisima kojima se uređuje način rada Zaštitnika, ako ovim zakonom nije drukčije propisano. IV. SUDSKA I ADMINISTRATIVNA ZAŠTITA Postupak pred sudom Član 21 Svako ko smatra da je povrijeđen diskriminatorskim postupanjem organa, odnosno drugog subjekta ima pravo na zaštitu pred sudom i zaštitu u upravnom sporu, kao i pravo na mirno rješavanje spora u skladu sa zakonom i nakon prestanka pravnog odnosa u okviru kojeg se navodi da je došlo do diskriminacije. Postupak se pokreće tužbom ili predlogom za mirno rješavanje spora.			
--	--	--	--	--

	Na postupak iz stava 2 ovog člana se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje parnični postupak i zakona kojim se uređuje upravni spor, ako ovim zakonom nije drukčije propisano. Postupak iz stava 2 ovog člana je hitan. U sporu za zaštitu od diskriminacije revizija je uvijek dozvoljena. Stranke će, kad god je to moguće, nastojati da spor riješe sporazumno prije pokretanja sudskog ili drugog postupka. Stranke se mogu sporazumjeti o predmetu spora tokom cijelog postupka. Mjesna nadležnost Član 22 U postupku za zaštitu od diskriminacije mjesno je nadležan, pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud na čijem području je prebivalište, odnosno sjedište tužioca. Tužba Član 23 Tužbom iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se tražiti i: 1) utvrđenje da je tuženi diskriminatorski postupao prema tužiocu; 2) zabrana vršenja radnje od koje prijeti diskriminacija, odnosno zabrana ponavljanja radnje diskriminacije; 3) uklanjanje posljedica diskriminatorskog postupanja; 4) naknada štete, u skladu sa zakonom; 5) objavljivanje u medijima presude kojom je utvrđena diskriminacija, na trošak tuženog; 6) poništenje diskriminatornog upravnog akta ili druge upravne radnje. U slučajevima iz stava 1 ovog člana tužbeni zahtjev može se istaći zajedno sa zahtjevima za zaštitu prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku, ako su ovi			
--	---	--	--	--

	zahtjevi u međusobnoj vezi i zasnivaju se na istom činjeničnom i pravnom osnovu. Privremene mjere Član 24 Prije pokretanja ili u toku postupka po tužbi iz člana 21 stava 2 ovog zakona sud može, na predlog stranke, odrediti privremene mjere. U predlogu za izdavanje privremene mjere mora se učiniti vjerovatnim da je mjera potrebna da bi se spriječila opasnost od nastupanja nenadoknadive štete, osobito teške povrede prava na jednako postupanje ili sprječavanje nasilja. O predlogu za izdavanje privremene mjere sud je dužan da donese odluku bez odlaganja. Na postupak iz stava 1 ovog člana shodno se primjenjuju odredbe Zakona o izvršnom postupku. Teret dokazivanja Član 25 Ako tužilac iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postojala neposredna ili posredna diskriminacija, na tuženom je da dokaže da nije došlo do kršenja načela jednakog postupanja. Pravilo o teretu dokazivanja iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i u postupanju za zaštitu od diskriminacije kod Zaštitnika. Kolektivna tužba za zaštitu od diskriminacije Član 26 Organizacija, tijelo ili druga ustanova osnovana u skladu sa zakonom, koja se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije određene grupe lica ili koja ima opravdan interes za zaštitu prava i interesa određene grupe lica može podnijeti tužbu iz člana 23 stav 1 tač. 1, 2, 3 i 5 ovog zakona ako iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postupanjem tuženog povrijeđeno			
--	--	--	--	--

	pravo na jednako postupanje prema većem broju lica koja uglavnom pripadaju grupi čija prava tužilac štiti. Tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti samo uz pisani pristanak grupe lica. Izuzetno od stava 2 ovog člana, tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti i bez pisanog pristanka grupe lica ako nije poznat identitet lica koja pripadaju toj grupi i ako je to u cilju promovisanja interesa zaštićenih grupa ili zaštite ljudskih prava. Postojeća parnica i srodne parnice Član 27 Dok teče postupak po tužbi iz člana 27 ovog zakona ne može se pokretati drugi postupak za zaštitu od diskriminacije u pogledu istog zahtjeva protiv istog tuženog. Pokretanje ili vođenje postupka po tužbi iz člana 27 ovog zakona ne sprečava diskriminisanu grupu lica da pred nadležnim sudom pokrene postupak za naknadu štete iz člana 23 stav 1 tačka 4 ovog zakona. Učešće umješača Član 28 U postupku po tužbi iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se kao umješač na strani tužioca pridružiti organizacija, tijelo ili druga ustanova iz člana 26 stav 1 ovog zakona, kao i drugo lice koje se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije lica ili određene grupe lica o čijim se pravima odlučuje u postupku. O učešću umješača iz stava 1 ovog člana odlučuje sud u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak. Sud će prihvatiti učešće umješača iz stava 1 ovog člana samo uz pristanak tužioca. Umješač iz stava 1 ovog člana može preduzimati radnje u postupku i ima u postupku sva prava koja			
--	---	--	--	--

	pripadaju umješaču u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak. Obavješćavanje Zaštitnika Član 29 Podnosilac tužbe iz člana 21 stav 2 ovog zakona koji je podnio i pritužbu Zaštitniku dužan je da pisanim putem obavijesti Zaštitnika o pokretanju sudskog postupka. VI. NADZOR Nadzor nad sprovođenjem zakona Član 32 Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donijetih za sprovođenje ovog zakona vrši organ državne uprave nadležan za ljudska i manjinska prava. Inspekcijski nadzor Član 33 Inspekcijski nadzor u odnosu na diskriminaciju u oblasti rada, zapošljavanja, zaštite i zdravlja na radu, zdravstvene zaštite, obrazovanja, socijalne i dječje zaštite, građevinarstva, saobraćaja, turizma i u drugim oblastima vrše inspekcije nadležne za te oblasti, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast inspekcijskog nadzora. Posebna ovlašćenja Član 34 Kad se u postupku inspekcijskog nadzora utvrdi da je povrijeđen zakon ili drugi propis, pored ovlašćenja propisanih zakonom, inspektor/ka je ovlašćen/a da na zahtjev lica koje smatra da je diskriminisano, a koje je pokrenulo postupak za zaštitu od diskriminacije kod nadležnog suda, privremeno odloži izvršenje rješenja, drugog akta ili radnje subjekta nadzora, do donošenja pravosnažne odluke suda. Zahtjev iz stava 1 ovog člana, može se podnijeti u roku od 15 dana od dana pokretanja postupka za zaštitu od diskriminacije kod nadležnog suda.			
--	---	--	--	--

	O zahtjevu iz stava 1 ovog člana, inspektor/ka je dužan/a da odluči u roku od osam dana od dana podnošenja zahtjeva.			
Član 9 Teret dokazivanja 1. U skladu sa svojim nacionalnim pravosudnim sistemima, države članice preduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale da kada osobe koje se smatraju oštećenima zbog nepoštovanja načela jednakog postupanja, pred sudom ili drugim nadležnim tijelom utvrde činjenice na osnovu kojih se može pretpostaviti da je došlo do neposredne ili posredne diskriminacije, tuženi/a mora dokazati da se nije prekršilo načelo jednakog postupanja. 2. Odredbe iz stava 1. ne sprječavaju države članice da uvedu pravila o dokazivanju koja su povoljnija za tužitelje/ke. 3. Stav 1. ne primjenjuje se na kaznene postupke. 4. Stavovi 1., 2. i 3. takođe se primjenjuju na sve postupke u skladu s članom 8. stavom 3. 5. Države članice nijesu obavezne primijeniti stav 1. na postupke u kojima je sud ili drugo nadležno tijelo zaduženo za ispitivanje činjenica u vezi sa slučajem.	Tužba Član 23 Tužbom iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se tražiti i: 1) utvrđenje da je tuženi diskriminatorски postupao prema tužiocu; 2) zabrana vršenja radnje od koje prijeti diskriminacija, odnosno zabrana ponavljanja radnje diskriminacije; 3) uklanjanje posljedica diskriminatorskog postupanja; 4) naknada štete, u skladu sa zakonom; 5) objavljivanje u medijima presude kojom je utvrđena diskriminacija, na trošak tuženog; 6) poništenje diskriminatornog upravnog akta ili druge upravne radnje. U slučajevima iz stava 1 ovog člana tužbeni zahtjev može se istaći zajedno sa zahtjevima za zaštitu prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku, ako su ovi zahtjevi u međusobnoj vezi i zasnivaju se na istom činjeničnom i pravnom osnovu. Teret dokazivanja Član 25 Ako tužilac iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postojala neposredna ili posredna diskriminacija, na tuženom je da dokaže da nije došlo do kršenja načela jednakog postupanja. Pravilo o teretu dokazivanja iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i u postupanju za zaštitu od diskriminacije kod Zaštitnika. Učešće umješaka Član 28	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 142 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	

	U postupku po tužbi iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se kao umješlač na strani tužioca pridružiti organizacija, tijelo ili druga ustanova iz člana 26 stav 1 ovog zakona, kao i drugo lice koje se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije lica ili određene grupe lica o čijim se pravima odlučuje u postupku. O učešću umješlača iz stava 1 ovog člana odlučuje sud u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak. Sud će prihvatiti učešće umješlača iz stava 1 ovog člana samo uz pristanak tužioca. Umješlač iz stava 1 ovog člana može preduzimati radnje u postupku i ima u postupku sva prava koja pripadaju umješlaču u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak.			
Član 10 Viktimizacija U svoje nacionalne pravosudne sisteme, države članice uvode potrebne mjere za zaštitu osoba od svakog nepovoljnog postupanja ili nepovoljne posljedice kao reakcije na tužbu ili sudske postupke u svrhu primjene usklađenosti s načelom jednakog postupanja.	Zaštita od viktimizacije Član 17 Niko ne može da trpi štetne posljedice zbog prijavljivanja diskriminacije, davanja iskaza pred nadležnim organom ili nuđenja dokaza u postupku u kojem se ispituje slučaj diskriminacije (u daljem tekstu zaštita od viktimizacije). Zaštita od viktimizacije odnosi se na lice koje odbije naređenje za diskriminatorno postpanje. Zaštita od viktimizacije odnosi se i na lice koje podiže svijest o žalbama vezanim za diskriminaciju ili pruža podršku podnosiocima žalbi. Lice iz st. 1, 2 i 3 ovog člana zaštićeno je od bilo kojeg štetnog postupanja ili posljedice kao reakcije na prijavu ili učešće u postupku koji se vodi u cilju provjere kršenja načela nediskriminacije.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 6 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 76/07, 73/10, 40/11, 035/15); članom 29, Zakona o Zaštitniku-ci ljudskih prava i sloboda ("Sl. list Crne Gore", br. 42/11, 32/14 i 21/17).	
Član 11 Dijalog sa relevantnim zainteresovanim stranama U cilju promovisanja načela jednakog postupanja, države članice podstiču dijalog s relevantnim zainteresovanim stranama u čijem je zakonitom interesu, shodno	Saradnja Član 8 U cilju promovisanja principa jednakog postupanja, organi državne uprave sarađuju sa sindikalnim i drugim organizacijama, udruženjima, nevladinim organizacijama, ustanovama, institucijama i pravnim licima, koja se bave promocijom jednakosti, zaštitom ljudskih prava i sloboda, borbom protiv diskriminacije i zaštitom grupa kod kojih	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 79 Zakona o državnoj upravi ("Sl. list CG", br. 78/018, 70/2021 i 52/2022); članom 3 Uredbe o izboru predstavnika-ca nevladinih organizacija u radna tijela koja formiraju	

nacionalnom zakonodavstvu i praksi, da u području dobijanja i nabavke robe, odnosno pružanja usluga, daju svoj doprinos borbi protiv diskriminacije po osnovu pola.	postoji rizik od diskriminacije, kao i pružanjem pravne, socijalne ili druge pomoći licima koja su izložena diskriminaciji.		organi državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija ("Sl. list Crne Gore", br. 41/18).	
Član 12 Tijela za jednakost 1. Države članice imenuju i usvajaju potrebne odredbe za djelovanje jednog ili više tijela za promovisanje, analizu, praćenje i podršku jednakog postupanja svih osoba bez diskriminacije na osnovu pola. Ova tijela mogu biti u sastavu agencija koje su na nacionalnom nivou zadužene za obranu ljudskih prava ili zaštitu prava pojedinaca, ili za primjenu načela jednakog postupanja. 2. Države članice osiguravaju da nadležnosti tijela iz stava 1 uključe: a) pružanje nezavisne pomoći žrtvama diskriminacije u njihovim tužbama zbog diskriminacije, ne dovodeći u pitanje prava žrtava i udruženja, organizacija ili drugih pravnih tijela iz člana 8. stava 3.; b) sprovođenje nezavisnih anketa o diskriminaciji; c) objavljivanje nezavisnih izvještaja i sastavljanje preporuka o svim pitanjima koja se odnose na ovakvu diskriminaciju.	III. ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA Nadležnost Zaštitnika Član 19 Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (u daljem tekstu: Zaštitnik) nadležan je da: 1) postupa po pritužbama zbog diskriminatornog postupanja organa i drugih subjekata i preduzima mjere i radnje za otklanjanje diskriminacije i zaštitu prava diskriminisanog lica, ako nije pokrenut sudski postupak; 2) podnosiocu pritužbe koji smatra da je diskriminisan od strane organa, odnosno drugog subjekta, daje potrebna obavještenja o njegovim pravima i obavezama, kao i mogućnostima sudske i druge zaštite; 3) sprovodi postupak mirenja lica koje smatra da je diskriminirano, uz njegov pristanak, i organa, odnosno drugog subjekta, na koje se odnosi pritužba zbog diskriminacije; 4) pokrene postupak za zaštitu od diskriminacije pred sudom ili se u tom postupku pojavi kao umješak kad stranka učini vjerovatnim, a Zaštitnik procijeni da: 1. je postupanjem tuženog izvršena diskriminacija po istom osnovu prema grupi lica sa istim ličnim svojstvima, 2. bi posljedice nejednakog postupanja bile takve prirode da mogu prouzrokovati sistemske povrede načela zabrane diskriminacije, a naročito tešku povredu dostojanstva ličnosti, 3. bi se lice koje traži zaštitu od diskriminacije moglo na drugi način dovesti u naročito nepovoljan položaj po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 5) upozorava javnost na pojavu težih oblika diskriminacije; 6) vodi posebnu evidenciju o podnijetim pritužbama u vezi sa diskriminacijom;	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 28, 29 i 30, Zakona o Zaštitniku-ci ljudskih prava i sloboda ("Sl. list Crne Gore", 042/11, 032/14, 021/17).	

	7) prikuplja i analizira podatke o slučajevima diskriminacije; 8) preduzima aktivnosti radi promocije jednakosti; 9) izvještava Skupštinu Crne Gore, u okviru godišnjeg izvještaja i kroz posebne izvještaje, o sprovedenim aktivnostima na zaštiti od diskriminacije i promociji jednakosti; 10) vrši i druge poslove u vezi zaštite od diskriminacije propisane posebnim zakonom kojim se uređuju nadležnost, ovlašćenja, način rada i postupanje Zaštitnika. Podnošenje pritužbe Član 20 Svako ko smatra da je diskriminisan aktom, radnjom ili nepostupanjem organa, odnosno drugog subjekta može se obratiti pritužbom Zaštitniku samostalno ili preko punomoćnika. Pritužbu iz stava 1 ovog člana Zaštitniku mogu podnijeti i organizacije ili pojedinci koji se bave zaštitom ljudskih prava, uz saglasnost diskriminisanog lica ili grupe lica. Postupanje po pritužbama iz st. 1 i 2 ovog člana sprovodi se u skladu sa propisima kojima se uređuje način rada Zaštitnika, ako ovim zakonom nije drukčije propisano. V. EVIDENCIJA Vođenje evidencije Član 30 Sudovi, državna tužilaštva, organizaciona jedinica organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove koja vrši policijske poslove i organi koji vrše inspekcijski nadzor dužni su da vode posebnu evidenciju o podnijetim prijavama, pokrenutim postupcima i donijetim odlukama iz svoje nadležnosti u vezi sa diskriminacijom. Podatke iz evidencije iz stava 1 ovog člana organi iz stava 1 ovog člana dužni su da dostave Zaštitniku, najkasnije do 31. januara tekuće godine za prethodnu godinu, a na zahtjev Zaštitnika i za određeni kraći period u toku tekuće godine.			
--	---	--	--	--

	Bliži sadržaj i način vođenja evidencije iz stava 1 ovog člana propisuje organ državne uprave nadležan za ljudska i manjinska prava. Zaštita ličnih podataka Član 31 Na zaštitu ličnih podataka koje sadrži evidencija iz člana 30 ovog zakona primjenjuje se zakon kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti.			
Član 13 Usklađenost Države članice preduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale poštovanje načela jednakog postupanja u pogledu pristupa robi i nabavke robe, odnosno pružanja usluga u okviru opsega ove Direktive, a posebno: a) ukidanje svih zakona i drugih propisa koji su u suprotnosti sa načelom jednakog postupanja; b) proglašavanje ništavim ili izmjenu svih ugovornih odredbi, unutrašnjih pravila preduzeća i propisa koji uređuju profitna ili neprofitna udruženja, u suprotnosti sa načelom jednakog postupanja.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Materija je uređena čl. 17, 145, 150 i 152 Ustava Crne Gore ("Sl. list Crne Gore", br. 1/07 i 38/13).	
Član 14 Kazne Države članice utvrđuju pravila o kaznama za kršenje nacionalnih odredbi koje su usvojene shodno ovoj Direktivi i preduzimaju sve potrebne mjere kako bi osigurale njihovu primjenu. Kazne koje mogu uključivati plaćanje naknade žrtvi su učinkovite, srazmjerne i odvraćajuće. Države članice obavještavaju Komisiju o ovim odredbama najkasnije do 21. decembra 2007. i bez odlaganja izvještavaju o svim naknadnim izmjenama.	Pravo na naknadu štete Član 6 Lice koje je diskriminisano ima pravo na naknadu štete (reparaciju, uključujući priznanje, kompenzaciju i restituciju) u skladu sa zakonom kojim se uređuju obligacioni odnosi. Pored toga, obezbijeđena naknada mora biti djelotvorna, srazmjerna i odvraćajuća. VII. KAZNE NE ODREDBE Član 35 - član 36 Član 38	Potpuno usklađeno	Materija je takođe uređena čl. 206, 207, 208, 209, 210, 210a, 210b, 210v, 210g, 210d, 211, 212 Zakona o obligacionim odnosima ("Sl. list Crne Gore", 47/08, 4/11 i 22/17).	

	Za prekršaje iz čl. 35 i 36 ovog zakona može se, samostalno ili uz novčanu kaznu izreći jedna ili više zaštitnih mjera: 1) oduzimanje predmeta; 2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti; 3) javno objavljivanje odluke; 4) uklanjanje objavljenog sadržaja. Zaštitna mjera oduzimanja predmeta obavezno se izriče kad je prekršaj izvršen korišćenjem predmeta koji se oduzima, odnosno kad je predmet bio namijenjen izvršenju prekršaja ili je predmet koji se oduzima nastao zbog izvršenja prekršaja. Zaštitna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti može se primijeniti u trajanju koje ne može biti duže od šest mjeseci. Zaštitna mjera javnog objavljivanja odluke izvršava se na način što se odluka objavljuje u medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Crne Gore.			
Član 15 Širenje informacija Države članice treba da se pobrinu da na cjelokupnom području svoje teritorije, koristeći sva prikladna sredstva, upoznaju relevantne osobe sa odredbama koje su usvojene shodno ovoj Direktivi zajedno sa već važećim pripadajućim odredbama.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Materija je uređena članom 5 Zakona o objavljivanju propisa i drugih akata („Sl. list Crne Gore”, br. 5/08).	
Član 16- član 19	Nema odgovarajuće odredbe	neprenosivo		
Direktiva 2006/54/EZ				
Član 1 Svrha Svrha ove direktive je da se obezbijedi sprovođenje načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i zanimanja. Ona u tu svrhu sadrži odredbe za sprovođenje načela jednakog postupanja s obzirom na:	I. OSNOVNE ODREDBE Predmet Član 1 Ovim zakonom uređuju se zaštita i promocija jednakosti radi stvaranja uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštita od diskriminacije po osnovu, rasnog ili etničkog porijekla, boje kože, nacionalne ili društvene pripadnosti, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja,	Potpuno usklađeno	Materija je takođe uređena članom 17 Zakona o rodnoj ravnopravnosti („Sl. list Crne Gore”, br. 46/07, 73/10, 40/11, 35/15) i članom 7 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore”, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	

(a) mogućnost zapošljavanja, uključujući napredovanje, i stručnog osposobljavanja; (b) radne uslove, uključujući zaradu; (c) profesionalne sisteme socijalnog osiguranja. Ona sadrži i odredbe koje obezbjeđuju djelotvornije sprovođenje tog načela utvrđivanjem odgovarajućih postupaka.	pola ili prilagođavanja pola i/ili polnih karakteristika, roda ili rodnog identiteta, seksualne orijentacije, genetskih svojstava, zdravstvenog stanja, invalidnosti, starosne dobi, imovnog stanja, bračnog ili porodičnog stanja, životnog partnerstva, pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugih ličnih svojstava. Pojam diskriminacije Član 3 Diskriminacijom se smatra svako nepovoljno postupanje lica ili grupe lica prema licu ili grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica zbog postojanja, odnosno pretpostavke postojanja bilo kojeg osnova iz člana 1 ovog zakona. Diskriminacijom se smatra i stavljanje lica u nepovoljniji položaj po osnovu ličnog svojstva srodnika ili drugog lica sa kojim je u ličnom odnosu ili sa njim povezanog lica, koje predstavlja osnov diskriminacije iz člana 1 ovog zakona, ali i u slučaju povezanosti sa drugim licem kad lični odnos ne postoji.			
Član 2 Definicije 1. Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije: a) „neposredna diskriminacija“ postoji ako osoba zbog svog pola ima nepovoljniji tretman nego što ga ima ili bi ga imala druga osoba u uporedivoj situaciji	II. OBLICI DISKRIMINACIJE Neposredna i posredna diskriminacija Član 10 stav 1 Neposredna diskriminacija postoji kad se prema licu ili grupi lica, u istoj ili uporedivoj situaciji u odnosu na drugo lice ili grupu lica, nepovoljnije postupa, aktom, radnjom ili nečinjenjem, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona.	Potpuno usklađeno	Materija je takođe uređena članom 7 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 46/07, 73/10, 40/11, 35/15) i članom 8 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
b) „posredna diskriminacija“ postoji ako prividno neutralna odredba, kriterijum ili postupak može na određeni način staviti u nepovoljniji položaj osobe jednog pola u odnosu na osobe drugog pola, osim ako je ta odredba, kriterijum odnosno postupak objektivno opravdan legitimnim ciljem i ako su sredstva za postizanje tog cilja primjerena i nužna;	Neposredna i posredna diskriminacija Član 10 stav 2 Posredna diskriminacija postoji ako prividno neutralna odredba zakona, drugog propisa ili drugog akta, kriterijum ili praksa tretira ili bi mogla tretirati lice ili grupu lica nepovoljnije u odnosu na druga lica ili grupu lica, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana	Potpuno usklađeno	Materija je takođe uređena članom 7 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 46/07, 73/10, 40/11, 35/15) i članom 8 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	

	zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje tog cilja.			
c) „uznemiravanje” je svako neželjeno ponašanje uslovljeno polom osobe kojim se želi povrijediti njeno lično dostojanstvo i stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje odnosno kojim se postiže takav učinak;	Uznemiravanje Član 12 Uznemiravanje lica ili grupe lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona je svako neželjeno ponašanje, uključujući i uznemiravanje putem audio i video nadzora, mobilnih uređaja, društvenih mreža i interneta, koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda dostojanstva tog lica odnosno grupe lica, izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja i smatra se diskriminacijom.	Potpuno usklađeno	Materija je takođe uređena članom 7 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 46/07, 73/10, 40/11, 35/15) i članom 10 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore”, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
d) seksualno uznemiravanje” je svaki neželjeni oblik verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe odnosno kojim se postiže takvo dejstvo, posebno kada to ponašanje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje	Uznemiravanje Član 12 Uznemiravanje lica ili grupe lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona je svako neželjeno ponašanje, uključujući i uznemiravanje putem audio i video nadzora, mobilnih uređaja, društvenih mreža i interneta, koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda dostojanstva tog lica odnosno grupe lica, izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja i smatra se diskriminacijom.	Potpuno usklađeno	Materija je takođe uređena članom 7 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. List CG", br. 46/07, 73/10, 40/11, 35/15), članom 10 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore”, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24) i članom 211c Krivičnog zakonika Crne Gore ("Sl list RCG", br. 70/2003, 13/2004, 47/2006 i "Službeni list CG", br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011 - drugi zakon, 40/2013, 56/2013, 14/2015, 42/2015, 58/2015 - drugi zakon, 44/2017, 49/2018, 3/2020, 26/2021 - ispravka, 144/2021 i 145/21 i 110/23).	
e) zarada je uobičajena osnovna ili minimalna zarada ili plata odnosno bilo koja druga naknada, bilo u novcu ili u naturi, koju radnik/radnica prima od poslodavca, bilo	Nema odgovarajuće odredbe		Definicija nije predmet regulisanja ovog propisa	

neposredno ili posredno, u vezi sa radnim odnosom;				
f) „profesionalni sistemi socijalnog osiguranja” su sistemi koji nijesu uređeni Direktivom Savjeta 79/7/EEZ od 19. decembra 1978. o postupnoj primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u području socijalne sigurnosti, čija je svrha osigurati davanja radnicima određenog preduzeća ili grupe preduzeća, grane djelatnosti, zanimanja ili grupe zanimanja, bilo da se radi o zaposlenima ili samozaposlenima, kojima se nadopunjuju ili zamjenjuju davanja na temelju zakonskih sistema socijalnog osiguranja, bez obzira je li članstvo u tim sistemima obavezno ili dobrovoljno.	Nema odgovarajuće odredbe		Definicija nije predmet regulisanja ovog propisa	
Član 3 Pozitivno djelovanje Države članice mogu nastaviti da sprovode odnosno utvrđuju mjere u smislu člana 141 stav 4 Ugovora u cilju obezbjeđivanja potpune i stvarne jednakosti muškaraca i žena u poslovnom životu.	Pozitivne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije Član 7 Organi i drugi subjekti donose, odnosno uvode i sprovode, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, propise i posebne mjere koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije po bilo kojem osnovu iz člana 1 ovog zakona i lica koja su diskriminisana po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Mjere iz stava 1 ovog člana primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima kao razumno, objektivno i proporcionalno sredstvo za otklanjanje diskriminacije u praksi i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni. U cilju obezbjeđivanja pune jednakosti u praksi, princip jednakog postupanja neće spriječiti organe i druge subjekte da zadrže ili usvoje posebne mjere za sprečavanje ili nadoknadu nedostataka povezanih sa bilo kojim od osnova navedenih u članu 1.	Potpuno usklađeno	Materija je takođe uređena čl. 15, 16, 17, 18, 19 i 20, Zakona o rodnoj ravnopravnosti (“Sl. list Crne Gore”, br. 46/07, 73/10, 40/11, 35/15).	

	Postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom Član 18 Neće se smatrati diskriminacijom, u smislu člana 10 ovog zakona, nepovoljnije postupanje prema licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica: 1) kad je takvo postupanje propisano zakonom radi očuvanja zdravlja i bezbjednosti građana, održavanja javnog reda i mira, prevencije krivičnih djela i zaštite prava i sloboda drugih, ako su upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje nekog od tih ciljeva u demokratskom društvu i srazmjerna cilju koji se tim postupanjem treba postići; 2) prilikom primjene posebnih mjera ograničenog trajanja koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica ili grupe lica koja su po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona u nejednakom položaju, kad se te mjere zasnivaju na odredbama zakona, podzakonskih akata, programa ili odluka u cilju poboljšanja položaja manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica, vjerskih, jezičkih ili drugih manjina ili drugih grupa lica ili lica diskriminiranih po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 3) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, odnosno pravljenja razlike, isključenja ili davanja prvenstva zbog prirode određenog posla kod kojeg lično svojstvo lica predstavlja stvarni i odlučujući uslov obavljanja posla, ako je svrha koja se time želi postići opravdana i taj uslov srazmjeran toj svrsi; 4) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, učlanjenja i zasnivanja radnog odnosa u vjerskim zajednicama i drugim organizacijama, odnosno djelovanja lica koje je u skladu sa vjerskim učenjem, obredima i poslovima vjerske zajednice, kao i druge javne ili privatne organizacije čiji se sistem vrijednosti zasniva na vjerskom učenju ili uvjerenju, a			
--	--	--	--	--

	koja djeluje u skladu sa Ustavom i zakonom, ako tako zahtijeva vjersko učenje ili uvjerenje, a zbog prirode tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjersko učenje ili uvjerenje predstavlja istinski, zakonit i opravdan uslov za obavljanje posla; 5) na osnovu starosne dobi, ako su primijenjene mjere propisane zakonom primjerene i nužne za postizanje nekog od ciljeva u demokratskom društvu, uključujući legitimnu politiku zapošljavanja, ciljeve tržišta rada i profesionalne obuke i srazmjerne cilju koji se tim mjerama treba postići; 6) prilikom pristupa i nabavke roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života ako je taj pristup namijenjen isključivo ili prvenstveno pripadnicima jednog pola odnosno roda ili licima sa invaliditetom, kad je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, a upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje tog cilja; 7) utvrđivanjem najniže ili najviše starosne granice, profesionalnog iskustva, odnosno stepena obrazovanja kao uslova za zasnivanje radnog odnosa ili kao uslova za sticanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa posebnim propisima; 8) utvrđivanjem primjerene najviše starosne granice kao razloga za prestanak radnog odnosa u skladu sa uslovima za sticanje prava na starosnu penziju, pri čemu transrodne žene stiču pravo na penziju kao cisrodne žene; 9) na osnovu državljanstva u skladu sa posebnim propisima. Izuzeci iz stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana ne primjenjuju se na osnovu osnovu rasnog ili etničkog porijekla. Izuzeci iz stava 1 ovog člana tumače se srazmjerno cilju i svrsi zbog kojih se utvrđuju, ako su sredstva za postizanje tog cilja srazmjerna i neophodna.			
--	--	--	--	--

Član 4 Zabrana diskriminacije Uklanja se svaka neposredna i posredna diskriminacija na osnovu pola s obzirom na sve aspekte i uslove nagrađivanja za isti rad odnosno rad kojem je pripisana jednaka vrijednost. Posebno ako se za određivanje zarade koristi sistem klasifikacije radnih mjesta, on se mora temeljiti na istim kriterijumima za muškarce i žene i biti sastavljen tako da isključuje svaku diskriminaciju na osnovu pola.	I. OSNOVNE ODREDBE Predmet Član 1 Ovim zakonom uređuju se zaštita i promocija jednakosti radi stvaranja uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštita od diskriminacije po osnovu, rasnog ili etničkog porijekla, boje kože, nacionalne ili društvene pripadnosti, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja, pola ili prilagođavanja pola i/ili polnih karakteristika, roda ili rodnog identiteta, seksualne orijentacije, genetskih svojstava, zdravstvenog stanja, invalidnosti, starosne dobi, imovnog stanja, bračnog ili porodičnog stanja, životnog partnerstva, pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugih ličnih svojstava. Pojam diskriminacije Član 3 Diskriminacijom se smatra svako nepovoljno postupanje lica ili grupe lica prema licu ili grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica zbog postojanja, odnosno pretpostavke postojanja bilo kojeg osnova iz člana 1 ovog zakona. Diskriminacijom se smatra i stavljanje lica u nepovoljniji položaj po osnovu ličnog svojstva srodnika ili drugog lica sa kojim je u ličnom odnosu ili sa njim povezanog lica, koje predstavlja osnov diskriminacije iz člana 1 ovog zakona, ali i u slučaju povezanosti sa drugim licem kad lični odnos ne postoji. Područje primjene Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i	Potpuno usklađeno	Materija je takođe uređena članom 4 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 46/07, 73/10, 40/11, 35/15); čl. 7, 8, i 99 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
---	---	--------------------------	--	--

	privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima; 2) uslove rada i prava iz radnog odnosa, naročito zaradu i otkaz, uslove prilikom zapošljavanja, kao i napredovanje na poslu; 3) sisteme socijalnog osiguranja po osnovu pola u odnosu na: - područje primjene i uslova pristupa tim sistemima; - obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa; - obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja po osnovu bračnog supružnika i vanbračnog supružnika i izdržavana lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje; 4) sisteme socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od slijedećih rizika: bolesti, invaliditeta, starosti, prijevremene penzije, nesreće na radu i profesionalnih bolesti, nezaposlenosti; 5) troškove povezane sa trudnoćom i majčinstvom u premijama i davanjima pojedinaca; 6) sistem osiguranja i povezanih finansijskih usluga, uzimajući u obzir aktuarske faktore prilikom izračunavanja premija i drugih davanja, kad se koristi pol kao faktor koji dovodi do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima; 7) pristup svim oblicima stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja i prekvalifikacija uključujući i praktično radno iskustvo; 8) javni i politički život; 9) obrazovanje, vaspitanje, nauku i sport; 10) socijalno osiguranje, socijalnu i dječju zaštitu i stanovanje; 11) pristup zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti; 12) postupanje pred tim organima i drugim subjektima;			
--	--	--	--	--

	13) medije i marketing; 14) kulturu i umjetnost; 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života; 16) osnivanje, opremanje ili proširenje preduzetničke djelatnosti ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne djelatnosti, uključujući situaciju supružnika i partnera u zajednici života lica istog pola samozaposlenih radnika; 17) uslove za osnivanje privrednog društva između supružnika ili partnera u zajednici života lica istog pola kad i u mjeri u kojoj je to priznato zakonom, ne mogu biti restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva između drugih lica; 18) članstvo i aktivnosti u sindikalnim organizacijama, organizacijama civilnog društva ili drugim organizacijama čiji su članovi nosioci određenih profesija, uključujući benefite koje ostvaruju na osnovu članstva u tim organizacijama.			
Član 5 Zabrana diskriminacije Ne dovodeći u pitanje član 4, zabranjuje se neposredna ili posredna diskriminacija na osnovu pola u strukovnim sistemima socijalne sigurnosti, naročito u odnosu na: (a) područje primjene tih sistema i uslove pristupanja sistemima; (b) obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa; (c) obračun davanja, uključujući dopunska davanja koja se isplaćuju za bračnog druga i izdržavane članove porodice, i uslove kojima je uređeno trajanje i zadržavanje prava na davanja.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Materija je uređena čl. 8, 11 i 33, Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	

Član 6 Personalno područje primjene Ovo se poglavlje primjenjuje na radno stanovništvo, uključujući samozaposlene, osobe čija je aktivnost prekinuta zbog bolesti, majčinstva, nezgode ili prisilne nezaposlenosti, osobe koje traže posao kao i na penzionisane radnike i radnike s invaliditetom i njihove članove porodice, u skladu s nacionalnim pravom i/ili praksom.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Materija je uređena čl. 17, 33 i 87 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24)	
Član 7 Materijalno područje primjene 1. Ovo poglavlje primjenjuje se na: (a) strukovne sisteme socijalne sigurnosti koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: (i) bolesti; (ii) invaliditeta; (iii) starosti, uključujući prijevremeno penzionisanje; (iv) nesreće na radu i profesionalne bolesti; (v) nezaposlenosti; (b) strukovne sisteme socijalne sigurnosti kojima se predviđaju druga socijalna davanja, bilo u novcu ili u naturi, a naročito davanja čl. porodice nakon smrti korisnika i porodični dodaci, ako predstavljaju naknadu koju poslodavac plaća radniku na osnovu radnog odnosa. 2. Ovo poglavlje primjenjuje se i na penzijske sisteme za određenu kategoriju radnika kao što su državni službenici, ako se davanja iz sistema isplaćuju na osnovu radnog odnosa sa poslodavcem u javnom sektoru. Ovo važi nezavisno od činjenice što je taj sistem dio opšteg obaveznog sistema.	Nema odgovarajuće odredbe		Materija je uređena čl. 16, 17a i 27a, Zakona openzijskom i invalidskom osiguranju („Sl. list Crne Gore“, 54/03, 39/04, 061/04, 79/04, 81/04, 29/05, 14/07, 47/07, 12/07, 13/07, 79/08, 14/10, 78/10, 34/11, 39/11, 040/11, 066/12, 036/13, 038/13, 061/13, 006/14, 060/14, 060/14, 010/15, 044/15, 042/16, 055/16, 080/20, 145/21, 086/22, 099/23); kao i članom 7, Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti („Sl. list Crne Gore“, br. 027/13, 001/15, 042/15, 047/15, 056/16, 066/16, 001/17, 031/17, 042/17, 050/17, 059/21, 145/21, 145/21 od, 003/23).	

Član 8 Isključenja iz materijalnog opsega primjene 1. Ovo se poglavlje ne primjenjuje na: a) pojedinačne ugovore za samozaposlene osobe; b) sisteme za samozaposlene osobe koji imaju samo jednog člana, c) kod radnika, na ugovore o osiguranju u kojima poslodavac ne sudjeluje kao stranka; d) neobavezujuće odredbe sistema strukovnog socijalnog osiguranja koje se čl. nude pojedinačno i kojima se jamče: i. dodatna davanja; ii. ili izbor datuma od kojega će se početi isplaćivati uobičajena davanja samozaposlenima ili izbor između više davanja; e) sisteme stručnog socijalnog osiguranja utoliko ako se davanja financiraju doprinosima koje radnici uplaćuju na dobrovoljnoj osnovi. 2. Ovo poglavlje ne sprečava poslodavca da osobama koje su dostigle starosnu granicu za sticanje prava na penziju u smislu odobravanja penzije iz sistema stručnog socijalnog osiguranja, ali koje još nisu dostigle zakonsku starosnu granicu za sticanje prava na starosnu penziju, odobri dodatak uz penziju sa ciljem izjednačavanja ili približnog izjednačavanja ukupnog iznosa davanja koji se isplaćuje tim osobama i iznosa koji se isplaćuje osobama drugog pola koje se nalaze u istom položaju, ali koje su već dostigle zakonsku starosnu granicu za sticanje prava na tu penziju, sve dok	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo	
---	----------------------------------	--------------------	--

korisnici dodatka ne dostignu tu starosnu granicu.				
Član 9 Primjeri diskriminacije 1. Odredbe protivne načelu jednakog postupanja su one odredbe koje se posredno ili neposredno temelje na polu i kojima se: a) određuje koje osobe mogu sudjelovati u profesionalnom sistemu socijalnog osiguranja; b) utvrđuje obavezna ili dobrovoljna priroda sudjelovanja u profesionalnom sistemu socijalnog osiguranja; c) utvrđuju različita pravila u pogledu pristupne starosne dobi ili najmanjeg trajanja zaposlenja ili članstva u sistemu koje je potrebno za primanje naknada; d) utvrđuju različita pravila za povrat doprinosa ako radnik napusti sistem prije ispunjenja uslova koji mu jamče odgođeno pravo na dugoročna davanja, osim kako je predviđeno u tački (h) i (j); e) postavljaju različiti uvlovi za odobravanje davanja ili se davanja ograničavaju na radnike jednog pola; f) utvrđuju različite starosne granice za stjecanje prava na penziju; g) za vrijeme roditeljskog odsustva ili odustva iz porodičnih razloga koji plaća poslodavac i koji je osiguran na temelju zakona ili sporazuma obustavlja zadržavanje ili sticanje prava; h) određuju različite visine davanja, osim kod sistema definisanih davanja gdje je to	II. OBLICI DISKRIMINACIJE Neposredna i posredna diskriminacija Član 10 Neposredna diskriminacija postoji kad se prema licu ili grupi lica, u istoj ili uporedivoj situaciji u odnosu na drugo lice ili grupu lica, nepovoljnije postupa, aktom, radnjom ili nečinjenjem, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Posredna diskriminacija postoji ako prividno neutralna odredba zakona, drugog propisa ili drugog akta, kriterijum ili praksa tretira ili bi mogla tretirati lice ili grupu lica nepovoljnije u odnosu na druga lica ili grupu lica, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje tog cilja. Razumno prilagođavanje za lica sa invaliditetom Član 11 Kako bi se garantovalo poštovanje načela jednakog postupanja u odnosu na lica s invaliditetom, obezbjeđuje se razumno prilagođavanje njihovim posebnim potrebama. Organ i drugi subjekt, koji pruža usluge ili omogućava pristup javnim prostorima licu sa invaliditetom obezbjeđuje: - pristup infrastrukturi, prostoru i opremi ili - prilagođavanje radnog vremena, raspodjelu radnih zadataka ili obezbjeđivanje resursa za obuku ili integraciju ili - korišćenje javno dostupnih resursa na drugi način ili - učestvovanje u javnom i društvenom životu ili - pristup radnom mjestu i odgovarajućim uslovima rada koje ne predstavljaju nesrazmjern i neprimjeren teret, a potrebne su u konkretnim slučajevima kako bi se tom licu garantavalo uživanje ili ostvarivanje svih ljudskih prava i	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 11, Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24), kao i čl. 4 i 7 Zakona o rodnoj ravnopravnosti („Sl. list Crne Gore“, br. 76/07, 73/10, 40/11 i 35/15).	

nužno zbog primjene faktora aktuarske računice koji se razlikuju prema polu; kod sistema definisanih kapitalizovanih davanja određeni elementi smiju biti nejednaki ako je nejednakost u iznosima rezultat učinaka primjene aktuarskih faktora koji se razlikuju prema polu u periodu finansiranja programa; a) određuju različite visine doprinosa radnika; b) određuju različite visine doprinosa poslodavaca, osim: - kod sistema definisanih doprinosa, ako je cilj izjednačiti ili približno izjednačiti krajnji iznos naknada za oba pola; - kod programa definisanih kapitalizovanih davanja, kod kojih doprinosi poslodavca trebaju da osiguraju dovoljna sredstva potrebnih za pokrivanje troška definisanih davanja; c) utvrđuju različita mjerila odnosno mjerila koja se primjenjuju samo na radnike određenog pola s obzirom na jamčenje ili zadržavanje prava na odložena davanja nakon što radnik napusti sistem, osim kako je predviđeno u tački (h) i (j). Ako o odobravanju davanja u smislu ovog poglavlja odlučuju nadležna upravna tijela sistema, ta su tijela dužna poštovati načelo jednakog postupanja.	sloboda na jednakim osnovama. Pri čemu se taj teret neće smatrati nesrazmjernim ako se u dovoljnoj mjeri podrži postojećim mjerama za zaštitu lica s invaliditetom. Neobezbjeđivanje razumnog prilagođavanja za lica sa invaliditetom smatra se oblikom diskriminacije. Uznemiravanje Član 12 Uznemiravanje lica ili grupe lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona je svako neželjeno ponašanje, uključujući i uznemiravanje putem audio i video nadzora, mobilnih uređaja, društvenih mreža i interneta, koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda dostojanstva tog lica odnosno grupe lica, izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja i smatra se diskriminacijom. Segregacija Član 13 Segregacija je svaki akt, radnja ili propuštanje da se izvrši radnja, kojima se vrši prisilno ili sistemsko razdvajanje ili razlikovanje lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona i smatra se diskriminacijom. Govor mržnje Član 14 Govor mržnje podrazumijeva upotrebu jednog ili više posebnih oblika izražavanja - zagovaranje, promociju ili podsticanje ocrnjivanja, mržnje ili klevetanja lica ili grupe lica, kao i svako uznemiravanje, uvredu, negativnu stereotipizaciju, stigmatizaciju ili prijetnju licu ili grupi lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona i svako opravdavanje svih ovih oblika izražavanja mržnje i netrepljivosti, ksenofobiju, homofobiju, transfobiju, rasnu mržnju, antisemitizam ili ostale oblike izražavanja mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući i netoleranciju izraženu u formi nacionalizma, diskriminacije i			
--	--	--	--	--

	neprijateljstva protiv manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Pomaganje, davanje instrukcija i najavljena namjera vršenja diskriminacije Član 15 Diskriminacijom se smatra i pomaganje, davanje instrukcija i podsticanje lica ili grupe lica na diskriminaciju, udruživanje radi diskriminacije, kao i najavljena namjera da se određeno lice ili grupa lica diskriminišu po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Teži oblici diskriminacije Član 16 Težim oblicima diskriminacije, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona, smatra se diskriminacija: 1) učinjena prema istom licu ili grupi lica po više osnova iz člana 1 ovog zakona, na način da se mogu razlikovati (višestruka diskriminacija); 2) učinjena prema istom licu ili grupi lica po više osnova iz člana 1 ovog zakona koji međusobno djeluju u isto vrijeme na način da se ne mogu razdvojiti (interseksijska diskriminacija); 3) učinjena više puta prema istom licu ili grupi lica (ponovljena diskriminacija); 4) učinjena u dužem vremenskom periodu prema istom licu ili grupi lica (produžena diskriminacija); 5) učinjena na sveobuhvatan način i u kontinuitetu i duboko ukorijenjena u društvenom ponašanju protiv grupe lica, pa i putem zakonskih pravila, politike, prakse ili kroz preovlađujuće kulturne stavove u javnom ili privatnom sektoru koji stvaraju relativne nepovoljnosti za određene grupe lica i privilegije za druge grupe lica (sistemska diskriminacija); 6) učinjena propagiranjem putem medija, kao i ispisivanjem i isticanjem sadržaja i simbola diskriminatorne sadržine na javnim mjestima;			
--	---	--	--	--

	7) koja ima naročito teške posljedice po lice koje je diskriminisano, odnosno grupu lica ili po njihovu imovinu. Teži oblici diskriminacije iz stava 1 ovog člana smatraju se otežavajućim okolnostima o kojima će sud voditi računa prilikom odmjerenja kazne i utvrđivanja visine naknade štete.			
Član 10 Implementacija u pogledu samozaposlenih osoba 1. Države članice će preduzeti potrebne korake kako bi se odredbe profesionalnog sistema socijalnog osiguranja za samozaposlene osobe koje su suprotne načelu jednakog postupanja revidirale s učinkom najkasnije od 1. januara 1993., a kod država članica koje su pristupile nakon tog datuma do početka primjene Direktive 86/378/EEZ na njihovom području. 2. Odredbe ovog poglavlja ne onemogućavaju da se na prava i obaveze koje se odnose na razdoblje članstva u profesionalnom sistemu socijalnog osiguranja za samozaposlene osobe prije revizije sistema i dalje primjenjuju odredbe sistema koje su bile na snazi u tom razdoblju.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Materija je uređena članom 11 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
Član 11 Mogućnost odgađanja u slučaju samozaposlenih osoba Što se tiče profesionalnog sistema socijalnog osiguranja za samozaposlena lica, države članice mogu odložiti obaveznu primjenu načela jednakog postupanja u odnosu na: (a) određivanje starosne granice za sticanje prava na starosnu ili redovnu penziju i moguće implikacije za druga davanja:	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Materija je uređena članom 11 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	

i. do datuma kada se takva jednakost ostvari u obaveznim sistemima; ii. ili najkasnije do datuma kad je takva jednakost propisana direktivom; (b) porodične penzije, dok se u pravu Zajednice u tom pogledu ne uspostavi načelo jednakog postupanja u obaveznim sistemima socijalnog osiguranja; (c) primjenu člana 9 stav 1 tačka i u odnosu na primjenu faktora aktuarske računice, do 1. januara 1999. godine, a za države članice koje su pristupile nakon tog datuma do početka primjene Direktive 86/378/EEZ na njihovoj teritoriji.				
Član 12 Retroaktivni efekat 1. Mjere za primjenu ovog poglavlja u odnosu na radnike uključuju sva davanja iz profesionalnih sistema socijalnog osiguranja koja potiču iz perioda zaposlenja nakon 17. maja 1990. i primjenjuju se retroaktivno do tog datuma, osim kod radnika i drugih korisnika – članova porodice radnika koji su prije tog datuma pokrenuli sudski ili drugi istovjetni postupak na osnovu nacionalnog prava. U tom se slučaju mjere za implementaciju primjenjuju retroaktivno do 8. aprila 1976. i uključuju sva davanja koja potiču iz razdoblja zaposlenja nakon tog datuma. Za države članice koje su pristupile Zajednici nakon 8. aprila 1976. i prije 17. maja 1990. taj se datum zamjenjuje datumom kad se član 141. Ugovora počeo primjenjivati na njihovom području. 2. Druga rečenica stav 1. ne spriječava primjenu nacionalnih propisa u vezi sa rokovima za podnošenje tužbi na temelju nacionalnog prava u odnosu na radnike i druge	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Materija je uređena članom 11 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	

korisnike – članove porodica radnika koji su pokrenuli sudski postupak ili drugi istovjetni postupak na temelju nacionalnog prava prije 17. maja 1990., pod uslovom da oni nisu nepovoljniji za tu vrstu tužbe u odnosu na slične tužbe u okviru nacionalnog prava i da u praksi ne onemogućavaju ostvarivanje prava osiguranih na osnovu prava Zajednice. 3. Za države članice koje su Zajednici pristupile nakon 17. maja 1990. i koje su 1. januara 1994. bile stranke Sporazuma o Evropskom gospodarskom prostoru, datum 17. maja 1990. iz prve rečenice stav 1. zamjenjuje se datumom 1. januara 1994. 4. Za ostale države članice koje su Zajednici pristupile nakon 17. maja 1990., datum 17. maja 1990. iz stava 1. i 2. zamjenjuje se datumom kad se član 141. Ugovora počeo primjenjivati na njihovom području.				
Član 13 Fleksibilna starosna dob za odlazak u penziju Ako muškarci i žene imaju pod istim uslovima pravo na fleksibilnu starosnu dob za odlazak u penziju, to se neće smatrati nespojivim s ovim poglavljem.	Postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom Član 18 Neće se smatrati diskriminacijom, u smislu člana 10 ovog zakona, nepovoljnije postupanje prema licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica: 8) utvrđivanjem primjerene najviše starosne granice kao razloga za prestanak radnog odnosa u skladu sa uslovima za sticanje prava na starosnu penziju, pri čemu transrodne žene stiču pravo na penziju kao cisrodne žene; 9) na osnovu državljanstva u skladu sa posebnim propisima. Izuzeci iz stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana ne primjenjuju se na osnovu osnovu rasnog ili etničkog porijekla. Izuzeci iz stava 1 ovog člana tumače se srazmjerno cilju i svrsi zbog kojih se utvrđuju, ako su sredstva za postizanje tog cilja srazmjerna i neophodna.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 1, 17, 17a, 38, 39, 40, 41 i 197d Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju („Sl. list RCG“, br. 54/03, 39/04, 61/04, 79/04, 14/07 i 47/07 i „Sl. list CG“, br. 79/08, 14/10, 78/10, 34/11, 66/12, 38/13, 61/13, 60/14, 10/15, 44/15, 42/16, 55/16, 80/20, 145/21, 86/22 i 99/23).	

Član 14 Zabrana diskriminacije 1. Zabranjuje se neposredna ili posredna diskriminacija na osnovu pola u javnom ili privatnom sektoru, uključujući državne organe, u odnosu na: (a) uslove za pristup zaposlenju, samozaposlenju ili zanimanju, uključujući kriterijume za izbor kandidata i uslove za zapošljavanje, u svim granama djelatnosti i na svim nivoima profesionalne hijerarhije, uključujući napredovanje na poslu; (b) pristup svim vrstama i nivoima profesionalne orijentacije, stručnog osposobljavanja i stručnog usavršavanja i prekvalifikacije, uključujući praktično radno iskustvo; (c) uslove zaposlenja i radne uslove, uključujući uslove otkaza, kao i zaradu, kako je predviđeno u članu 141 Ugovora; (d) članstvo i učestvovanje u organizacijama radnika ili poslodavaca odnosno bilo kakvoj organizaciji koja okuplja pripadnike određene struke, uključujući povlastice koje daju te organizacije.	I. OSNOVNE ODREDBE Predmet Član 1 Ovim zakonom uređuju se zaštita i promocija jednakosti radi stvaranja uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštita od diskriminacije po osnovu, rasnog ili etničkog porijekla, boje kože, nacionalne ili društvene pripadnosti, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja, pola ili prilagođavanja pola i/ili polnih karakteristika, roda ili rodnog identiteta, seksualne orijentacije, genetskih svojstava, zdravstvenog stanja, invalidnosti, starosne dobi, imovnog stanja, bračnog ili porodičnog stanja, životnog partnerstva, pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugih ličnih svojstava. Odnos sa drugim zakonima Član 2 Na zaštitu i promociju jednakosti i zaštitu od diskriminacije primjenjuju se i odredbe drugih zakona kojima se uređuju zaštita i zabrana od diskriminacije po pojedinim osnovama ili u vezi sa ostvarivanjem pojedinih prava, kao i promocija jednakosti. U slučaju da je drugim zakonom propisan manji obim zaštite prava nego što je propisano ovim zakonom, primjenjivaće se ovaj zakon. Područje primjene Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja,	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 4, Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", 076/07, 073/10, 040/11, 035/15); čl. 7, 8, 11, 12, 13, 14 i 15, Zakona o radu ("Sl. list Crne Gore", br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).
---	--	--------------------------	--

	bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima; 2) uslove rada i prava iz radnog odnosa, naročito zaradu i otkaz, uslove prilikom zapošljavanja, kao i napredovanje na poslu; 3) sisteme socijalnog osiguranja po osnovu pola u odnosu na: - područje primjene i uslova pristupa tim sistemima; - obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa; - obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja po osnovu bračnog supružnika i vanbračnog supružnika i izdržavana lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje; 4) sisteme socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: bolesti, invaliditeta, starosti, prijevremene penzije, nesreće na radu i profesionalnih bolesti, nezaposlenosti; 5) troškove povezane sa trudnoćom i majčinstvom u premijama i davanjima pojedinaca; 6) sistem osiguranja i povezanih finansijskih usluga, uzimajući u obzir aktuarske faktore prilikom izračunavanja premija i drugih davanja, kad se koristi pol kao faktor koji dovodi do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima; 7) pristup svim oblicima stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja i prekvalifikacija uključujući i praktično radno iskustvo; 8) javni i politički život; 9) obrazovanje, vaspitanje, nauku i sport; 10) socijalno osiguranje, socijalnu i dječju zaštitu i stanovanje; 11) pristup zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti; 12) postupanje pred tim organima i drugim subjektima; 13) medije i marketing; 14) kulturu i umjetnost;			
--	--	--	--	--

	15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života; 16) osnivanje, opremanje ili proširenje preduzetničke djelatnosti ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne djelatnosti, uključujući situaciju supružnika i partnera u zajednici života lica istog pola samozaposlenih radnika; 17) uslove za osnivanje privrednog društva između supružnika ili partnera u zajednici života lica istog pola kad i u mjeri u kojoj je to priznato zakonom, ne mogu biti restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva između drugih lica; 18) članstvo i aktivnosti u sindikalnim organizacijama, organizacijama civilnog društva ili drugim organizacijama čiji su članovi nosioci određenih profesija, uključujući benefite koje ostvaruju na osnovu članstva u tim organizacijama. II. OBLICI DISKRIMINACIJE Neposredna i posredna diskriminacija Član 10 Neposredna diskriminacija postoji kad se prema licu ili grupi lica, u istoj ili uporedivoj situaciji u odnosu na drugo lice ili grupu lica, nepovoljnije postupa, aktom, radnjom ili nečinjenjem, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Posredna diskriminacija postoji ako prividno neutralna odredba zakona, drugog propisa ili drugog akta, kriterijum ili praksa tretira ili bi mogla tretirati lice ili grupu lica nepovoljnije u odnosu na druga lica ili grupu lica, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje tog cilja.			
2. Države članice mogu predvidjeti da različito postupanje u odnosu na mogućnost zapošljavanja i odgovarajućeg	Postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom Član 18	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 15 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore”,	

osposobljavanja, koje se zasniva na određenom svojstvu vezanom za pol, ne predstavlja diskriminaciju ako zbog prirode datog posla ili zbog konteksta u kome se on obavlja to svojstvo predstavlja stvaran i odlučujući zahtjev posla, pod uslovom da je takvo različito postupanje opravdano legitimnim ciljem i da je takav zahtjev srazmjeran.	Neće se smatrati diskriminacijom, u smislu člana 10 ovog zakona, nepovoljnije postupanje prema licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica: 4) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, u članjenja i zasnivanja radnog odnosa u vjerskim zajednicama i drugim organizacijama, odnosno djelovanja lica koje je u skladu sa vjerskim učenjem, obredima i poslovima vjerske zajednice, kao i druge javne ili privatne organizacije čiji se sistem vrijednosti zasniva na vjerskom učenju ili uvjerenju, a koja djeluje u skladu sa Ustavom i zakonom, ako tako zahtijeva vjersko učenje ili uvjerenje, a zbog prirode tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjersko učenje ili uvjerenje predstavlja istinski, zakonit i opravdan uslov za obavljanje posla; 5) na osnovu starosne dobi, ako su primijenjene mjere propisane zakonom primjerene i nužne za postizanje nekog od ciljeva u demokratskom društvu, uključujući legitimnu politiku zapošljavanja, ciljeve tržišta rada i profesionalne obuke i srazmjerne cilju koji se tim mjerama treba postići; Izuzeci iz stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana ne primjenjuju se na osnovu osnovu rasnog ili etničkog porijekla. Izuzeci iz stava 1 ovog člana tumače se srazmjerno cilju i svrsi zbog kojih se utvrđuju, ako su sredstva za postizanje tog cilja srazmjerna i neophodna.		br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
Član 15 Povratak sa porodijskog odsustva Žena koja koristi porodijsko odsustvo ima pravo po isteku tog odsustva da se vrati na svoje radno mjesto ili na istovjetno radno mjesto, pod uslovima koji za nju nijesu manje povoljni i ima pravo da uživa sva poboljšanja radnih uslova na koja bi imala pravo za vrijeme svog odsustva.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Materija je uređena članom 130, Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
Član 16 Roditeljsko i odsustvo u slučaju usvojenja	Neodgovarajuća odredba	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 127 i 135, Zakona o radu („Sl. list Crne	

Ova Direktiva ne dovodi u pitanje pravo država članica da priznaju posebna prava na roditeljsko i/ili odsustvo u slučaju usvajanja. Države članice koje priznaju ta prava preduzimaju potrebne mjere kako bi radnike i radnice zaštitile od otpuštanja zbog korišćenja tih prava i brinu se da se oni po isteku tog odsustva imaju pravo vratiti se na svoje radno mjesto, odnosno na isto radno mjesto, pod uslovima koji za njih nijesu manje povoljni, te da uživaju sva poboljšanja radnih uslova na koja bi imali pravo za vrijeme svoje odsutnosti.			Gore", br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
Član 17 Pravna zaštita 1. Države članice osiguravaju svim osobama koje se smatraju oštećenima zbog neprimjenjivanja načela jednakog postupanja mogućnost pokretanja sudskog postupka u svrhu sprovođenja obaveza na osnovu ove Direktive, čak i nakon prestanka odnosa u kojem se dogodila navodna diskriminacijska mogućnost, a nakon eventualnog obraćanja drugim nadležnim tijelima i postupaka mirenja tamo gdje države članice to smatraju primjerenim. 2. Države članice osiguravaju da udruženja, organizacije i druga pravna lica koja prema kriterijumima utvrđenim u nacio- nalnom pravu posjeduju legitiman interes u osiguravanju poštovanja odredbi ove Uredbe mogu uz suglasnost podnosioca pritužbe uključiti u bilo koji sudski i/ili upravni postupak predviđen za izvršavanje obaveza na osnovu ove Direktive u ime ili na strani podnosioca pritužbe.	III. ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA Nadležnost Zaštitnika Član 19 Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (u daljem tekstu: Zaštitnik) nadležan je da: 1. postupa po pritužbama zbog diskriminatorskog postupanja organa i drugih subjekata i preduzima mjere i radnje za otklanjanje diskriminacije i zaštitu prava diskriminisanog lica, ako nije pokrenut sudski postupak; 2. podnosiocu pritužbe koji smatra da je diskriminisan od strane organa, odnosno drugog subjekta daje potrebna obavještenja o njegovim pravima i obavezama, kao i mogućnostima sudske i druge zaštite; 3. sprovodi postupak mirenja lica koje smatra da je diskriminisano, uz njegov pristanak i organa, odnosno drugog subjekta na koje se odnosi pritužba zbog diskriminacije; 4. pokrene postupak za zaštitu od diskriminacije pred sudom ili se u tom postupku pojavi kao umješač kad stranka učini vjerovatnim, a Zaštitnik procijeni da: - je postupanjem tuženog izvršena diskriminacija po istom osnovu prema grupi lica sa istim ličnim svojstvima,	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 6 i 6a, Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 76/07, 73/10, 40/11 i 35/15); čl. 139, 140 i 141 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24); čl. 205 – čl. 212 Zakona o obligacionim odnosima ("Sl. list Crne Gore", br. 47/08, 4/11, 22/17); čl. 7, 8, 9, čl. 51 – čl. 58 Zakona o upravnom postupku ("Sl. list Crne Gore", br. 56/14, 20/15, 40/16, 37/17); čl. 76 - čl. 89a, čl. 205 - čl. 208a Zakona o parničnom postupku, ("Sl. list Crne Gore", br. 22/04, 28/05, 76/06, 73/10, 47/15, 48/15, 51/17, 75/17, 62/18, 34 / 19, 42/19, 76/20, 108/21).	

3. Stavovi 1. i 2. ne utiču na nacionalne propise u vezi s rokovima za podnošenje tužbi koje se tiču načela jednakog postupanja.	- bi posljedice nejednakog postupanja bile takve prirode da mogu prouzrokovati sistemske povrede načela zabrane diskriminacije, a naročito tešku povredu dostojanstva ličnosti, ili - bi se lice koje traži zaštitu od diskriminacije moglo na drugi način dovesti u naročito nepovoljan položaj po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 5. upozorava javnost na pojavu težih oblika diskriminacije; 6. vodi posebnu evidenciju o podnijetim pritužbama u vezi sa diskriminacijom; 7. prikuplja i analizira podatke o slučajevima diskriminacije; 8. preduzima aktivnosti radi promocije jednakosti; 9. izvještava Skupštinu Crne Gore, u okviru godišnjeg izvještaja i kroz posebne izvještaje, o sprovedenim aktivnostima na zaštiti od diskriminacije i promociji jednakosti; 10. vrši i druge poslove u vezi zaštite od diskriminacije propisane zakonom kojim se uređuju nadležnost, ovlašćenja, način rada i postupanje Zaštitnika. Podnošenje pritužbe Član 20 Svako ko smatra da je diskriminisan aktom, radnjom ili nepostupanjem organa, odnosno drugog subjekta može se obratiti pritužbom Zaštitniku samostalno ili preko punomoćnika. Pritužbu iz stava 1 ovog člana Zaštitniku mogu podnijeti i organizacije ili pojedinci koji se bave zaštitom ljudskih prava, uz saglasnost diskriminisanog lica ili grupe lica. Postupanje po pritužbama iz st. 1 i 2 ovog člana sprovodi se u skladu sa propisima kojima se uređuje način rada Zaštitnika, ako ovim zakonom nije drukčije propisano. IV. SUDSKA I ADMINISTRATIVNA ZAŠTITA Postupak pred sudom			
---	--	--	--	--

	Član 21 Svako ko smatra da je povrijeđen diskriminatorskim postupanjem organa, odnosno drugog subjekta ima pravo na zaštitu pred sudom i zaštitu u upravnom sporu, kao i pravo na mirno rješavanje spora u skladu sa zakonom i nakon prestanka pravnog odnosa u okviru kojeg se navodi da je došlo do diskriminacije. Postupak se pokreće tužbom ili predlogom za mirno rješavanje spora. Na postupak iz stava 2 ovog člana se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje parnični postupak i zakona kojim se uređuje upravni spor, ako ovim zakonom nije drukčije propisano. Postupak iz stava 2 ovog člana je hitan. U sporu za zaštitu od diskriminacije revizija je uvijek dozvoljena. Stranke će, kad god je to moguće, nastojati da spor riješe sporazumno prije pokretanja sudskog ili drugog postupka. Stranke se mogu sporazumjeti o predmetu spora tokom cijelog postupka. Mjesna nadležnost Član 22 U postupku za zaštitu od diskriminacije mjesno je nadležan, pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud na čijem području je prebivalište, odnosno sjedište tužioca. Tužba Član 23 Tužbom iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se tražiti i: 1. utvrđenje da je tuženi diskriminatorski postupao prema tužiocu; 2. zabrana vršenja radnje od koje prijeti diskriminacija, odnosno zabrana ponavljanja radnje diskriminacije; 3. uklanjanje posljedica diskriminatorskog postupanja; 4. naknada štete, u skladu sa zakonom;			
--	---	--	--	--

	5. objavljivanje u medijima presude kojom je utvrđena diskriminacija, na trošak tuženog; 6. poništenje diskriminatornog upravnog akta ili druge upravne radnje. U slučajevima iz stava 1 ovog člana tužbeni zahtjev može se istaći zajedno sa zahtjevima za zaštitu prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku, ako su ovi zahtjevi u međusobnoj vezi i zasnivaju se na istom činjeničnom i pravnom osnovu. Privremene mjere Član 24 Prije pokretanja ili u toku postupka po tužbi iz člana 21 stav 2 ovog zakona sud može, na predlog stranke, odrediti privremene mjere. U predlogu za određivanje privremene mjere mora se učiniti vjerovatnim da je mjera potrebna da bi se spriječila opasnost od nastupanja nenadoknadive štete, a naročito teške povrede prava na jednako postupanje ili spriječilo nasilje. O predlogu za određivanje privremene mjere sud je dužan da donese odluku bez odlaganja. Na postupak iz stava 1 ovog člana shodno se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje izvršni postupak. Teret dokazivanja Član 25 Ako tužilac iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postojala neposredna ili posredna diskriminacija, na tuženom je da dokaže da nije došlo do kršenja načela jednakog postupanja. Pravilo o teretu dokazivanja iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i u postupanju za zaštitu od diskriminacije kod Zaštitnika. Kolektivna tužba za zaštitu od diskriminacije Član 26 Organizacija, tijelo ili druga ustanova osnovana u skladu sa zakonom, koja se u okviru svoje djelatnosti bavi			
--	---	--	--	--

	zaštitom od diskriminacije određene grupe lica ili koja ima opravdan interes za zaštitu prava i interesa određene grupe lica može podnijeti tužbu iz člana 23 stav 1 tač. 1, 2, 3 i 5 ovog zakona ako iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postupanjem tuženog povrijeđeno pravo na jednako postupanje prema većem broju lica koja uglavnom pripadaju grupi čija prava tužilac štiti. Tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti samo uz pisani pristanak grupe lica. Izuzetno od stava 2 ovog člana, tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti i bez pisanog pristanka grupe lica ako nije poznat identitet lica koja pripadaju toj grupi i ako je to u cilju promovisanja interesa zaštićenih grupa ili zaštite ljudskih prava. Postojeća parnica i srodne parnice Član 27 Dok teče postupak po tužbi iz člana 27 ovog zakona ne može se pokretati drugi postupak za zaštitu od diskriminacije u pogledu istog zahtjeva protiv istog tuženog. Pokretanje ili vođenje postupka po tužbi iz člana 27 ovog zakona ne sprečava diskriminisanu grupu lica da pred nadležnim sudom pokrene postupak za naknadu štete iz člana 23 stav 1 tačka 4 ovog zakona. Učešće umješača Član 28 U postupku po tužbi iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se kao umješač na strani tužioca pridružiti organizacija, tijelo ili druga ustanova iz člana 26 stav 1 ovog zakona, kao i drugo lice koje se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije lica ili određene grupe lica o čijim se pravima odlučuje u postupku. O učešću umješača iz stava 1 ovog člana odlučuje sud u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak. Sud će prihvatiti učešće umješača iz stava 1 ovog člana samo uz pristanak tužioca.			
--	---	--	--	--

	Umješač iz stava 1 ovog člana može preduzimati radnje u postupku i ima u postupku sva prava koja pripadaju umješaču u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak. Obavješćavanje Zaštitnika Član 29 Podnosilac tužbe iz člana 21 stav 2 ovog zakona koji je podnio i pritužbu Zaštitniku dužan je da pisanim putem obavijesti Zaštitnika o pokretanju sudskog postupka. VI. NADZOR Nadzor nad sprovođenjem zakona Član 32 Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donijetih za sprovođenje ovog zakona vrši organ državne uprave nadležan za ljudska i manjinska prava. Inspekcijski nadzor Član 33 Inspekcijski nadzor u odnosu na diskriminaciju u oblasti rada, zapošljavanja, zaštite i zdravlja na radu, zdravstvene zaštite, obrazovanja, socijalne i dječje zaštite, građevinarstva, saobraćaja, turizma i u drugim oblastima vrše inspekcije nadležne za te oblasti, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast inspekcijskog nadzora. Posebna ovlašćenja Član 34 Kad se u postupku inspekcijskog nadzora utvrdi da je povrijeđen zakon ili drugi propis, pored ovlašćenja propisanih zakonom, inspektor je ovlašćen da na zahtjev lica koje smatra da je diskriminisano, a koje je pokrenulo postupak za zaštitu od diskriminacije kod nadležnog suda, privremeno odloži izvršenje rješenja, drugog akta ili radnje subjekta nadzora, do donošenja pravosnažne odluke suda. Zahtjev iz stava 1 ovog člana može se podnijeti u roku od 15 dana od dana pokretanja postupka za zaštitu od diskriminacije kod nadležnog suda.			
--	---	--	--	--

	O zahtjevu iz stava 1 ovog člana inspektor je dužan da odluči u roku od osam dana od dana podnošenja zahtjeva.			
Član 18 Naknada štete ili restitucija Države članice u svoje pravne sisteme ugrađuju potrebne mjere kako bi osigurale stvarnu i učinkovitu naknadu štete odnosno restituciju, zavisno od odredbi države članice, za štetu koju je pretrpjela oštećena osoba kao posljedica diskriminacije po osnovu pola, vodeći računa da ta naknada odnosno restitucija bude odvratajuća i proporcionalna pretrpljenoj šteti. Ta se naknada odnosno restitucija ne može ograničiti unaprijed određenom gornjom granicom, osim ako poslodavac može dokazati da se jedina šteta koju je kandidat/kandidatkinja pretrpio/pretrpjela zbog diskriminacije u smislu ove Direktive sastoji u tome što njegova/njena molba za zaposlenje nije uzeta u obzir.	Pravo na naknadu štete Član 6 Lice koje je diskriminisano ima pravo na naknadu štete (reparaciju, uključujući priznanje, kompenzaciju i restituciju) u skladu sa zakonom kojim se uređuju obligacioni odnosi. Pored toga, obezbijedena naknada mora biti djelotvorna, srazmjerna i odvratajuća.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 206 - čl. 212, Zakona o obligacionim odnosima ("Sl. list Crne Gore", 47/08, 4/11 i 22/17) i čl. 140 i 141 Zakona o radu ("Sl. list Crne Gore", br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
Član 19 Teret dokazivanja 1. Države članice preduzimaju potrebne mjere u okviru svojih pravosudnih sistema kako bi obezbijedile da, kad lica koja se smatraju oštećenim zbog neprimjenjivanja načela jednakog postupanja pred sudom ili drugim nadležnim organom utvrde činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je došlo do neposredne ili posredne diskriminacije, teret dokazivanja nepostojanja povrede načela jednakog postupanja bude na tuženom. 2. Stav 1 ne sprečava države članice da uvedu pravila dokaznog postupka koja su povoljnija za tužioca.	Tužba Član 23 Tužbom iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se tražiti i: 1. utvrđenje da je tuženi diskriminatorski postupao prema tužiocu; 2. zabrana vršenja radnje od koje prijeti diskriminacija, odnosno zabrana ponavljanja radnje diskriminacije; 3. uklanjanje posljedica diskriminatorskog postupanja; 4. naknada štete, u skladu sa zakonom; 5. objavljivanje u medijima presude kojom je utvrđena diskriminacija, na trošak tuženog; 6. poništenje diskriminatornog upravnog akta ili druge upravne radnje.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 142 Zakona o radu ("Sl. list Crne Gore", br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	

3. Države članice ne moraju primjenjivati stav 1 na postupke u kojima sud ili nadležni organ utvrđuje činjenično stanje. 4. St. 1, 2 i 3 primjenjuju se i na: (a) slučajeve iz člana 141 Ugovora i, ako se radi o diskriminaciji na osnovu pola, direktiva 92/85/EEZ i 96/34/EZ; (b) sve građanske ili upravne postupke koji se tiču javnog ili privatnog sektora i za koje je u domaćem pravu predviđena mogućnost korišćenja pravnog lijeka na osnovu mjera iz tačke (a), osim vansudskih postupaka koji se vode na dobrovoljnoj osnovi ili su predviđeni u domaćem pravu. 5. Ako države članice ne odrede suprotno, ovaj član ne primjenjuje se na krivične postupke.	U slučajevima iz stava 1 ovog člana tužbeni zahtjev može se istaći zajedno sa zahtjevima za zaštitu prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku, ako su ovi zahtjevi u međusobnoj vezi i zasnivaju se na istom činjeničnom i pravnom osnovu. Teret dokazivanja Član 25 Ako tužilac iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postojala neposredna ili posredna diskriminacija, na tuženom je da dokaže da nije došlo do kršenja načela jednakog postupanja. Pravilo o teretu dokazivanja iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i u postupanju za zaštitu od diskriminacije kod Zaštitnika. Učešće umješača Član 28 U postupku po tužbi iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se kao umješač na strani tužioca pridružiti organizacija, tijelo ili druga ustanova iz člana 26 stav 1 ovog zakona, kao i drugo lice koje se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije lica ili određene grupe lica o čijim se pravima odlučuje u postupku. O učešću umješača iz stava 1 ovog člana odlučuje sud u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak. Sud će prihvatiti učešće umješača iz stava 1 ovog člana samo uz pristanak tužioca. Umješač iz stava 1 ovog člana može preduzimati radnje u postupku i ima u postupku sva prava koja pripadaju umješaču u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak.			
Član 20 Tijela za jednakost 1. Države članice imenuju i usvajaju potrebne odredbe za djelovanje jednog ili više tijela za promovisanje, analiziranje, praćenje i pružanje podrške jednakom postupanju svih osoba, bez	III. ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA Nadležnost Zaštitnika Član 19 Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (u daljem tekstu: Zaštitnik) nadležan je da: 1) postupa po pritužbama zbog diskriminatornog postupanja organa i drugih subjekata i preduzima mjere	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 28, 29 i 30 Zakona o Zaštitniku-ci ljudskih prava i sloboda ("Sl.	

diskriminacije na osnovu pola. Ova tijela mogu biti u sastavu agencija koje su na nacionalnom nivou zadužene za obranu ljudskih prava ili zaštitu prava pojedinaca. 2. Države članice osiguravaju da nadležnosti tih tijela uključuju: a) ne dovodeći u pitanje pravo žrtava i udruženja, organizacija i drugih pravnih osoba iz člana 17. stava 2., pružanje nezavisne pomoći žrtvama diskriminacije kod primjene njihovih pritužbi vezanih za diskriminaciju; b) sprovođenje nezavisnih istraživanja o diskriminaciji; c) objavu nezavisnih izvještaja i davanje preporuka o svim pitanjima vezanim za ovaj oblik diskriminacije; d) razmjenu raspoloživih informacija na odgovarajućem nivou sa odgovarajućim evropskim tijelima, npr. budući evropski institut za jednakost polova.	i radnje za otklanjanje diskriminacije i zaštitu prava diskriminisanog lica, ako nije pokrenut sudski postupak; 2) podnosiocu pritužbe koji smatra da je diskriminisan od strane organa, odnosno drugog subjekta daje potrebna obavještenja o njegovim pravima i obavezama, kao i mogućnostima sudske i druge zaštite; 3) sprovodi postupak mirenja lica koje smatra da je diskriminirano, uz njegov pristanak i organa, odnosno drugog subjekta na koje se odnosi pritužba zbog diskriminacije; 4) pokrene postupak za zaštitu od diskriminacije pred sudom ili se u tom postupku pojavi kao umješak kad stranka učini vjerovatnim, a Zaštitnik procijeni da: - je postupanjem tuženog izvršena diskriminacija po istom osnovu prema grupi lica sa istim ličnim svojstvima, - bi posljedice nejednakog postupanja bile takve prirode da mogu prouzrokovati sistemske povrede načela zabrane diskriminacije, a naročito tešku povredu dostojanstva ličnosti, ili - bi se lice koje traži zaštitu od diskriminacije moglo na drugi način dovesti u naročito nepovoljan položaj po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 5) upozorava javnost na pojavu težih oblika diskriminacije; 6) vodi posebnu evidenciju o podnijetim pritužbama u vezi sa diskriminacijom; 7) prikuplja i analizira podatke o slučajevima diskriminacije; 8) preduzima aktivnosti radi promocije jednakosti; 9) izvještava Skupštinu Crne Gore, u okviru godišnjeg izvještaja i kroz posebne izvještaje, o sprovedenim aktivnostima na zaštiti od diskriminacije i promociji jednakosti; 10) vrši i druge poslove u vezi zaštite od diskriminacije propisane zakonom kojim se uređuju nadležnost, ovlašćenja, način rada i postupanje Zaštitnika. Podnošenje pritužbe Član 20		list Crne Gore", br. 42/11, 32/14 i 21/17).	
---	--	--	--	--

	Svako ko smatra da je diskriminisan aktom, radnjom ili nepostupanjem organa, odnosno drugog subjekta može se obratiti pritužbom Zaštitniku samostalno ili preko punomoćnika. Pritužbu iz stava 1 ovog člana Zaštitniku mogu podnijeti i organizacije ili pojedinci koji se bave zaštitom ljudskih prava, uz saglasnost diskriminisanog lica ili grupe lica. Postupanje po pritužbama iz st. 1 i 2 ovog člana sprovodi se u skladu sa propisima kojima se uređuje način rada Zaštitnika, ako ovim zakonom nije drukčije propisano. V. EVIDENCIJA Vođenje evidencije Član 30 Sudovi, državna tužilaštva, organizaciona jedinica organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove koja vrši policijske poslove i organi koji vrše inspekcijski nadzor dužni su da vode posebnu evidenciju o podnijetim prijavama, pokrenutim postupcima i donijetim odlukama iz svoje nadležnosti u vezi sa diskriminacijom. Podatke iz evidencije iz stava 1 ovog člana organi iz stava 1 ovog člana dužni su da dostave Zaštitniku, najkasnije do 31. januara tekuće godine za prethodnu godinu, a na zahtjev Zaštitnika i za određeni kraći period u toku tekuće godine. Bliži sadržaj i način vođenja evidencije iz stava 1 ovog člana propisuje organ državne uprave nadležan za ljudska i manjinska prava. Zaštita ličnih podataka Član 31 Na zaštitu ličnih podataka koje sadrži evidencija iz člana 30 ovog zakona primjenjuje se zakon kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti.			
Član 21 Socijalni dijalog 1. Države članice, u skladu sa domaćim tradicijama i praksom, preduzimaju odgovarajuće mjere za promovisanje	Saradnja Član 8 U cilju promovisanja principa jednakog postupanja, organi državne uprave sarađuju sa sindikalnim i drugim	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 2 i 7, Zakona o Socijalnom savjetu ("Sl. list Crne Gore", br. 44/18) i čl. 184, 185 i 186 Zakona o	

socijalnog dijaloga između socijalnih partnera u cilju podsticanja jednakog postupanja, uključujući, na primjer, praćenjem praksi na radnom mjestu i kod pristupa zaposlenju, stručnog osposobljavanja i napredovanja na poslu, kao i praćenjem kolektivnih ugovora, kodeksa ponašanja, istraživanja odnosno razmjene iskustava i dobrih praksi. 2. Ako je to u skladu sa domaćim tradicijama i praksom, države članice podstiču socijalne partnere, ne dovodeći pritom u pitanje njihovu autonomiju, da promovišu jednakost muškaraca i žena i fleksibilne uslove rada radi lakšeg usklađivanja poslovnog i privatnog života i da na odgovarajućem nivou zaključuju sporazume u kojima se utvrđuju pravila protiv diskriminacije u oblastima iz člana 1 koje ulaze u područje primjene kolektivnog pregovaranja. Ti sporazumi poštuju odredbe ove direktive i relevantne domaće mjere za sprovođenje. 3. Države članice, u skladu sa domaćim pravom, kolektivnim ugovorima ili praksom podstiču poslodavce da planski i sistematski promovišu jednako postupanje prema muškarcima i ženama na radnom mjestu, u pristupu zaposlenju, stručnom osposobljavanju i napredovanju. 4. One u tu svrhu podstiču poslodavce da zaposlenima i/ili njihovim predstavnicima u redovnim razmacima obezbjeđuju odgovarajuće informacije o jednakom postupanju prema muškarcima i ženama u preduzeću. Te informacije mogu uključivati pregled zastupljenosti muškaraca i žena na različitim nivoima organizacije, njihove zarade i razlike u	organizacijama, udruženjima, nevladinim organizacijama, ustanovama, institucijama i pravnim licima, koja se bave promocijom jednakosti, zaštitom ljudskih prava i sloboda, borbom protiv diskriminacije i zaštitom grupa kod kojih postoji rizik od diskriminacije, kao i pružanjem pravne, socijalne ili druge pomoći licima koja su izložena diskriminaciji.		radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	
---	---	--	---	--

zaradama i moguće mjere za poboljšanje stanja u saradnji sa predstavnicima zaposlenih.				
Član 22 Dijalog sa nevladinim organizacijama Države članice podstiču dijalog sa odgovarajućim nevladinim organizacijama, koje u skladu s nacionalnim pravom i praksom imaju legitimni interes sudjelovati u borbi protiv diskriminacije na temelju spola s ciljem promicanja načela jednakog postupanja.	Saradnja Član 8 U cilju promovisanja principa jednakog postupanja, organi državne uprave sarađuju sa sindikalnim i drugim organizacijama, udruženjima, nevladinim organizacijama, ustanovama, institucijama i pravnim licima, koja se bave promocijom jednakosti, zaštitom ljudskih prava i sloboda, borbom protiv diskriminacije i zaštitom grupa kod kojih postoji rizik od diskriminacije, kao i pružanjem pravne, socijalne ili druge pomoći licima koja su izložena diskriminaciji.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 79, Zakona o državnoj upravi ("Sl. list CG", br. 78/018, 70/21 i 52/2022); članom 3 Uredbe o izboru predstavnika-ca nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija ("Sl. list CG", br. 41/18).	
Član 23 Usklađenost Države članice preduzimaju sve potrebne mjere kako bi se obezbijedilo da se: (a) ukinu svi zakoni i drugi propisi protivni načelu jednakog postupanja; (b) odredbe pojedinačnih ili kolektivnih ugovora i sporazuma, internih pravilnika preduzeća kao i pravilnika kojima su uređena slobodna zanimanja i profesije odnosno pravilnika organizacija radnika i poslodavaca, kao i sva druga rješenja koja su protivna načelu jednakog postupanja, proglašene ništavim ili mogu proglasiti ništavim odnosno izmijeniti; (c) spriječi da se strukovni sistemi socijalne sigurnosti koji sadrže takve odredbe odobre ili prošire upravnim mjerama.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Materija je uređena čl. 17, 145, 150, 152, Ustava Crne Gore ("Sl. list Crne Gore", br. 1/07 i 38/13).	
Član 24 Viktimizacija Države članice u svoje domaće pravne sisteme inkorporiraju potrebne mjere predviđene domaćim zakonima kako bi zaštitile zaposlene	Zaštita od viktimizacije Član 17 Niko ne može da trpi štetne posljedice zbog prijavljivanja diskriminacije, davanja iskaza pred nadležnim organom ili nuđenja dokaza u postupku u kojem se ispituje slučaj diskriminacije (u daljem tekstu zaštita od viktimizacije).	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 6 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 76/07, 73/10, 40/11 i 35/15);	

i njihove predstavnike i/ili praksom od otpuštanja i drugih štetnih postupaka poslodavca, kao odgovor na internu pritužbu ili sudski postupak koji je pokrenut kako bi se nametnulo poštovanje načela jednakog postupanja.	Zaštita od viktimizacije odnosi se na lice koje odbije naređenje za diskriminatorno postpanje. Zaštita od viktimizacije odnosi se i na lice koje podiže svijest o žalbama vezanim za diskriminaciju ili pruža podršku podnosiocima žalbi. Lice iz st. 1, 2 i 3 ovog člana zaštićeno je od bilo kojeg štetnog postupanja ili posljedice kao reakcije na prijavu ili učešće u postupku koji se vodi u cilju provjere kršenja načela nediskriminacije.		članom 29 Zakona o Zaštitniku-ci ljudskih prava i sloboda ("Sl. list Crne Gore", br. 42/11, 32/14 i 21/17).	
Član 25 Kazne Države članice propisuju pravila o kaznama koje se primjenjuju kod povreda odredaba domaćeg prava donesenih na osnovu ove direktive i preduzimaju sve potrebne mjere kako bi obezbijedile njihovu primjenu. Kazne, koje mogu obuhvatati isplatu naknade žrtvi, moraju biti djelotvorne, srazmjerne i odvraćajuće. Države članice obavještavaju Komisiju o tim odredbama najkasnije do 5. oktobra 2005. godine, a bez odlaganja o svim naknadnim izmjenama tih odredaba.	Pravo na naknadu štete Član 6 Lice koje je diskriminisano ima pravo na naknadu štete (reparaciju, uključujući priznanje, kompenzaciju i restituciju) u skladu sa zakonom kojim se uređuju obligacioni odnosi. Pored toga, obezbijeđena naknada mora biti djelotvorna, srazmjerna i odvraćajuća. VII. KAZNE NE ODREDBE Prekršaji Član 35 – član 36 Član 38 Za prekršaje iz čl. 35 i 36 ovog zakona može se, samostalno ili uz novčanu kaznu izreći jedna ili više zaštitnih mjera: 1) oduzimanje predmeta; 2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti; 3) javno objavljivanje odluke; 4) uklanjanje objavljenog sadržaja. Zaštitna mjera oduzimanja predmeta obavezno se izriče kad je prekršaj izvršen korišćenjem predmeta koji se oduzima, odnosno kad je predmet bio namijenjen izvršenju prekršaja ili je predmet koji se oduzima nastao zbog izvršenja prekršaja. Zaštitna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti može se primijeniti u trajanju koje ne može biti duže od šest mjeseci.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 206 – čl. 212 Zakona o obligacionim odnosima ("Sl. list Crne Gore", br. 47/08, 4/11, 22/17).	

	Zaštitna mjera javnog objavljivanja odluke izvršava se na način što se odluka objavljuje u medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Crne Gore.			
Član 26 Sprječavanje diskriminacije Države članice u skladu s nacionalnim pravom, kolektivnim sporazumima i praksom podstiču poslodavce i osobe nadležne za stručno osposobljavanje da preduzmu učinkovite mjere radi sprečavanja svih oblika diskriminacije na osnovu pola, a posebno uznemiravanja i seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu te u vezi sa mogućnošću zapošljavanja, stručnog osposobljavanja i napredovanja.	I. OSNOVNE ODREDBE Predmet Član 1 Ovim zakonom uređuju se zaštita i promocija jednakosti radi stvaranja uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštita od diskriminacije po osnovu, rasnog ili etničkog porijekla, boje kože, nacionalne ili društvene pripadnosti, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja, pola ili prilagođavanja pola i/ili polnih karakteristika, roda ili rodnog identiteta, seksualne orijentacije, genetskih svojstava, zdravstvenog stanja, invalidnosti, starosne dobi, imovnog stanja, bračnog ili porodičnog stanja, životnog partnerstva, pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugih ličnih svojstava. Odnos sa drugim zakonima Član 2 Na zaštitu i promociju jednakosti i zaštitu od diskriminacije primjenjuju se i odredbe drugih zakona kojima se uređuju zaštita i zabrana od diskriminacije po pojedinim osnovama ili u vezi sa ostvarivanjem pojedinih prava, kao i promocija jednakosti. U slučaju da je drugim zakonom propisan manji obim zaštite prava nego što je propisano ovim zakonom, primjenjivaće se ovaj zakon. Pojam diskriminacije Član 3 Diskriminacijom se smatra svako nepovoljno postupanje lica ili grupe lica prema licu ili grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica zbog postojanja, odnosno pretpostavke postojanja bilo kojeg osnova iz člana 1 ovog zakona. Diskriminacijom se smatra i stavljanje lica u nepovoljniji položaj po osnovu ličnog svojstva srodnika ili drugog lica sa kojim je u ličnom odnosu ili sa njim povezanog lica, koje	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 1, 3 i 4 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list CG", br. 46/07, 73/10, 40/11, 35/15) i čl. 7- čl. 16, Zakona o radu ("Sl. list Crne Gore", br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	

	predstavlja osnov diskriminacije iz člana 1 ovog zakona, ali i u slučaju povezanosti sa drugim licem kad lični odnos ne postoji. Područje primjene Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima; 2) uslove rada i prava iz radnog odnosa, naročito zaradu i otkaz, uslove prilikom zapošljavanja, kao i napredovanje na poslu; 3) sisteme socijalnog osiguranja po osnovu pola u odnosu na: - područje primjene i uslova pristupa tim sistemima; - obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa; - obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja po osnovu bračnog supružnika i vanbračnog supružnika i izdržavana lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje; 4) sisteme socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: bolesti, invaliditeta, starosti, prijevremene penzije, nesreće na radu i profesionalnih bolesti, nezaposlenosti; 5) troškove povezane sa trudnoćom i majčinstvom u premijama i davanjima pojedinaca; 6) sistem osiguranja i povezanih finansijskih usluga, uzimajući u obzir aktuarske faktore prilikom izračunavanja premija i drugih davanja, kad se koristi			
--	--	--	--	--

	pol kao faktor koji dovodi do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima; 7) pristup svim oblicima stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja i prekvalifikacija uključujući i praktično radno iskustvo; 8) javni i politički život; 9) obrazovanje, vaspitanje, nauku i sport; 10) socijalno osiguranje, socijalnu i dječju zaštitu i stanovanje; 11) pristup zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti; 12) postupanje pred tim organima i drugim subjektima; 13) medije i marketing; 14) kulturu i umjetnost; 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života; 16) osnivanje, opremanje ili proširenje preduzetničke djelatnosti ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne djelatnosti, uključujući situaciju supružnika i partnera u zajednici života lica istog pola samozaposlenih radnika; 17) uslove za osnivanje privrednog društva između supružnika ili partnera u zajednici života lica istog pola kad i u mjeri u kojoj je to priznato zakonom, ne mogu biti restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva između drugih lica; 18) članstvo i aktivnosti u sindikalnim organizacijama, organizacijama civilnog društva ili drugim organizacijama čiji su članovi nosioci određenih profesija, uključujući benefite koje ostvaruju na osnovu članstva u tim organizacijama. II. OBLICI DISKRIMINACIJE Neposredna i posredna diskriminacija Član 10 Neposredna diskriminacija postoji kad se prema licu ili grupi lica, u istoj ili uporedivoj situaciji u odnosu na drugo			
--	---	--	--	--

	lice ili grupu lica, nepovoljnije postupaju, aktom, radnjom ili nečinjenjem, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Posredna diskriminacija postoji ako prividno neutralna odredba zakona, drugog propisa ili drugog akta, kriterijum ili praksa tretira ili bi mogla tretirati lice ili grupu lica nepovoljnije u odnosu na druga lica ili grupu lica, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje tog cilja.			
Član 27 Minimalni zahtjevi 1. Države članice mogu uvesti ili nastaviti sprovođenje odredaba koje su povoljnije za zaštitu načela jednakog postupanja od odredaba utvrđenih u ovoj direktivi. 2. Sprovođenje ove direktive ni u kom slučaju ne smije biti dovoljan razlog za smanjenje nivoa zaštite radnika u oblastima na koje se ona primjenjuje, ne dovodeći u pitanje pravo država članica da na promjene stanja odgovore donošenjem zakona i drugih propisa različitih od onih koji su na snazi u trenutku notifikacije ove direktive, pod uslovom da se pritom poštuju odredbe ove direktive.	Područje primjene Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima; 2) uslove rada i prava iz radnog odnosa, naročito zaradu i otkaz, uslove prilikom zapošljavanja, kao i napredovanje na poslu; 3) sisteme socijalnog osiguranja po osnovu pola u odnosu na: - područje primjene i uslova pristupa tim sistemima; - obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa; - obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja po osnovu bračnog supružnika i vanbračnog supružnika i izdržavana lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje; 4) sisteme socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: bolesti, invaliditeta, starosti,	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 15 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24)	

	prijevremene penzije, nesreće na radu i profesionalnih bolesti, nezaposlenosti; 5) troškove povezane sa trudnoćom i majčinstvom u premijama i davanjima pojedinaca; 6) sistem osiguranja i povezanih finansijskih usluga, uzimajući u obzir aktuarske faktore prilikom izračunavanja premija i drugih davanja, kad se koristi pol kao faktor koji dovodi do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima; 7) pristup svim oblicima stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja i prekvalifikacija uključujući i praktično radno iskustvo; 8) javni i politički život; 9) obrazovanje, vaspitanje, nauku i sport; 10) socijalno osiguranje, socijalnu i dječju zaštitu i stanovanje; 11) pristup zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti; 12) postupanje pred tim organima i drugim subjektima; 13) medije i marketing; 14) kulturu i umjetnost; 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života; 16) osnivanje, opremanje ili proširenje preduzetničke djelatnosti ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne djelatnosti, uključujući situaciju supružnika i partnera u zajednici života lica istog pola samozaposlenih radnika; 17) uslove za osnivanje privrednog društva između supružnika ili partnera u zajednici života lica istog pola kad i u mjeri u kojoj je to priznato zakonom, ne mogu biti restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva između drugih lica; 18) članstvo i aktivnosti u sindikalnim organizacijama, organizacijama civilnog društva ili drugim organizacijama čiji su članovi nosioci određenih			
--	---	--	--	--

	profesija, uključujući benefite koje ostvaruju na osnovu članstva u tim organizacijama. Pozitivne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije Član 7 Organi i drugi subjekti donose, odnosno uvode i sprovode, u okviru svojih nadležnosti i ovlaštenja, propise i posebne mjere koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije po bilo kojem osnovu iz člana 1 ovog zakona i lica koja su diskriminisana po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Mjere iz stava 1 ovog člana primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima kao razumno, objektivno i proporcionalno sredstvo za otklanjanje diskriminacije u praksi i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni. U cilju obezbjeđivanja pune jednakosti u praksi, princip jednakog postupanja neće spriječiti organe i druge subjekte da zadrže ili usvoje posebne mjere za sprečavanje ili nadoknadu nedostataka povezanih sa bilo kojim od osnova navedenih u članu 1.			
Član 28 Odnos prema propisima Zajednice i nacionalnim propisima 1. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje odredbe koje se tiču zaštite žena, posebno u pogledu trudnoće i majčinstva. 2. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje odredbe Direktive 96/34/EZ i Direktive 92/85/EEZ.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Materija je uređena članom 4 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 46/07, 73/10, 40/11 i 35/15).	
Član 29 Promovisanje jednakosti polova Države članice kod utvrđivanja i primjene zakona i drugih propisa, politika i aktivnosti u područjima na koje se odnosi ova Direktiva	I. OSNOVNE ODREDBE Predmet Član 1 Ovim zakonom uređuju se zaštita i promocija jednakosti radi stvaranja uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštita od diskriminacije po osnovu, rasnog ili etničkog	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 1, 3 i 9 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 46/07, 73/10, 40/11, 35/15).	

aktivno uzimaju u obzir cilj jednakosti muškaraca i žena.	porijekla, boje kože, nacionalne ili društvene pripadnosti, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja, pola ili prilagođavanja pola i/ili polnih karakteristika, roda ili rodnog identiteta, seksualne orijentacije, genetskih svojstava, zdravstvenog stanja, invalidnosti, starosne dobi, imovnog stanja, bračnog ili porodičnog stanja, životnog partnerstva, pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugih ličnih svojstava. Odnos sa drugim zakonima Član 2 Na zaštitu i promociju jednakosti i zaštitu od diskriminacije primjenjuju se i odredbe drugih zakona kojima se uređuju zaštita i zabrana od diskriminacije po pojedinim osnovama ili u vezi sa ostvarivanjem pojedinih prava, kao i promocija jednakosti. U slučaju da je drugim zakonom propisan manji obim zaštite prava nego što je propisano ovim zakonom, primjenjivaće se ovaj zakon. Pojam diskriminacije Član 3 Diskriminacijom se smatra svako nepovoljno postupanje lica ili grupe lica prema licu ili grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica zbog postojanja, odnosno pretpostavke postojanja bilo kojeg osnova iz člana 1 ovog zakona. Diskriminacijom se smatra i stavljanje lica u nepovoljniji položaj po osnovu ličnog svojstva srodnika ili drugog lica sa kojim je u ličnom odnosu ili sa njim povezanog lica, koje predstavlja osnov diskriminacije iz člana 1 ovog zakona, ali i u slučaju povezanosti sa drugim licem kad lični odnos ne postoji. Pozitivne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije Član 7 Organi i drugi subjekti donose, odnosno uvode i sprovode, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, propise i posebne mjere koje su usmjerene na stvaranje uslova za			
--	---	--	--	--

	ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije po bilo kojem osnovu iz člana 1 ovog zakona i lica koja su diskriminisana po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Mjere iz stava 1 ovog člana primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima kao razumno, objektivno i proporcionalno sredstvo za otklanjanje diskriminacije u praksi i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni. U cilju obezbjeđivanja pune jednakosti u praksi, princip jednakog postupanja neće spriječiti organe i druge subjekte da zadrže ili usvoje posebne mjere za sprečavanje ili nadoknadu nedostataka povezanih sa bilo kojim od osnova navedenih u članu 1. II. OBLICI DISKRIMINACIJE Neposredna i posredna diskriminacija Član 10 Neposredna diskriminacija postoji kad se prema licu ili grupi lica, u istoj ili uporedivoj situaciji u odnosu na drugo lice ili grupu lica, nepovoljnije postupa, aktom, radnjom ili nečinjenjem, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Posredna diskriminacija postoji ako prividno neutralna odredba zakona, drugog propisa ili drugog akta, kriterijum ili praksa tretira ili bi mogla tretirati lice ili grupu lica nepovoljnije u odnosu na druga lica ili grupu lica, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje tog cilja.			
Član 30 Širenje informacija Države članice osiguravaju da sve zainteresovane osobe budu prikladnim sredstvima obaviještene o mjerama koje se preduzimaju na osnovu ove Direktive, kao i o	nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Materija je uređena članom 5 Zakona o objavljivanju propisa i drugih akata ("Sl. list Crne Gore", br. 5/08)	

odredbama koje su već na snazi, prema potrebi i na radnom mjestu.				
Član 31- član 36	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
Aneks 1-2.	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
Direktiva 2010/41/EU				
Član 1 Predmet 1. Ovom se Direktivom utvrđuje okvir za primjenu u državama članicama načela jednakog postupanja prema samozapo- slenim muškarcima i ženama, ili muškarcima i ženama koji doprinose obavljanju takve djelatnosti, u pogledu aspekata koji nijesu obuhvaćeni direktivama 2006/54/EZ i 79/7/EEZ. 2. Sprovođenje načela jednakog tretmana muškaraca i žena u pristupu i obezbjeđivanju roba i usluga ostaje obuhvaćena Direktivom 2004/113/EZ.	I. OSNOVNE ODREDBE Predmet Član 1 Ovim zakonom uređuju se zaštita i promocija jednakosti radi stvaranja uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštita od diskriminacije po osnovu, rasnog ili etničkog porijekla, boje kože, nacionalne ili društvene pripadnosti, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja, pola ili prilagođavanja pola i/ili polnih karakteristika, roda ili rodnog identiteta, seksualne orijentacije, genetskih svojstava, zdravstvenog stanja, invalidnosti, starosne dobi, imovnog stanja, bračnog ili porodičnog stanja, životnog partnerstva, pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugih ličnih svojstava. Odnos sa drugim zakonima Član 2 Na zaštitu i promociju jednakosti i zaštitu od diskriminacije primjenjuju se i odredbe drugih zakona kojima se uređuju zaštita i zabrana od diskriminacije po pojedinim osnovama ili u vezi sa ostvarivanjem pojedinih prava, kao i promocija jednakosti. U slučaju da je drugim zakonom propisan manji obim zaštite prava nego što je propisano ovim zakonom, primjenjivaće se ovaj zakon. Pojam diskriminacije Član 3 Diskriminacijom se smatra svako nepovoljno postupanje lica ili grupe lica prema licu ili grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica zbog postojanja, odnosno pretpostavke postojanja bilo kojeg osnova iz člana 1 ovog zakona. Diskriminacijom se smatra i stavljanje lica u nepovoljniji položaj po osnovu ličnog svojstva srodnika ili drugog lica sa	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 39 stav 2 Zakona o manjinskim pravima i slobodama ("Sl. list RCG", br. 31/06, 51/06, 38/07 i "Sl. list CG", br. 2/11, 8/11, 31/17); čl. 7, 9 i 10 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	

	kojim je u ličnom odnosu ili sa njim povezanog lica, koje predstavlja osnov diskriminacije iz člana 1 ovog zakona, ali i u slučaju povezanosti sa drugim licem kad lični odnos ne postoji. Područje primjene Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima; 2) uslove rada i prava iz radnog odnosa, naročito zaradu i otkaz, uslove prilikom zapošljavanja, kao i napredovanje na poslu; 3) sisteme socijalnog osiguranja po osnovu pola u odnosu na: - područje primjene i uslova pristupa tim sistemima; - obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa; - obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja po osnovu bračnog supružnika i vanbračnog supružnika i izdržavana lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje; 4) sisteme socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: bolesti, invaliditeta, starosti, prijevremene penzije, nesreće na radu i profesionalnih bolesti, nezaposlenosti; 5) troškove povezane sa trudnoćom i majčinstvom u premijama i davanjima pojedinaca; 6) sistem osiguranja i povezanih finansijskih usluga, uzimajući u obzir aktuarske faktore prilikom izračunavanja premija i drugih davanja, kad se koristi			
--	--	--	--	--

	pol kao faktor koji dovodi do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima; 7) pristup svim oblicima stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja i prekvalifikacija uključujući i praktično radno iskustvo; 8) javni i politički život; 9) obrazovanje, vaspitanje, nauku i sport; 10) socijalno osiguranje, socijalnu i dječju zaštitu i stanovanje; 11) pristup zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti; 12) postupanje pred tim organima i drugim subjektima; 13) medije i marketing; 14) kulturu i umjetnost; 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života; 16) osnivanje, opremanje ili proširenje preduzetničke djelatnosti ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne djelatnosti, uključujući situaciju supružnika i partnera u zajednici života lica istog pola samozaposlenih radnika; 17) uslove za osnivanje privrednog društva između supružnika ili partnera u zajednici života lica istog pola kad i u mjeri u kojoj je to priznato zakonom, ne mogu biti restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva između drugih lica; 18) članstvo i aktivnosti u sindikalnim organizacijama, organizacijama civilnog društva ili drugim organizacijama čiji su članovi nosioci određenih profesija, uključujući benefite koje ostvaruju na osnovu članstva u tim organizacijama.			
Član 2 Područje primjene Ova se Direktiva odnosi na:	Područje primjene Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna	Potpuno usklađeno		

(a) samozaposlena lica, odnosno sva lica koja obavljaju djelatnost sa ciljem ostvarivanja dohotka za svoj račun, pod uslovima utvrđenim domaćim pravom; (b) supružnike samozaposlenih lica ili, ako su i u mjeri u kojoj su priznati domaćim pravom, životne partnere samozaposlenih lica koji nijesu zaposleni niti poslovni partneri, kada oni pod uslovima utvrđenim domaćim pravom redovno učestvuju u djelatnostima samozaposlenog lica ili obavljaju iste ili pomoćne poslove.	ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima; 2) uslove rada i prava iz radnog odnosa, naročito zaradu i otkaz, uslove prilikom zapošljavanja, kao i napredovanje na poslu; 3) sisteme socijalnog osiguranja po osnovu pola u odnosu na: - područje primjene i uslova pristupa tim sistemima; - obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa; - obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja po osnovu bračnog supružnika i vanbračnog supružnika i izdržavana lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje; 4) sisteme socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: bolesti, invaliditeta, starosti, prijevremene penzije, nesreće na radu i profesionalnih bolesti, nezaposlenosti; 5) troškove povezane sa trudnoćom i majčinstvom u premijama i davanjima pojedinaca; 6) sistem osiguranja i povezanih finansijskih usluga, uzimajući u obzir aktuarske faktore prilikom izračunavanja premija i drugih davanja, kad se koristi pol kao faktor koji dovodi do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima; 7) pristup svim oblicima stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja i prekvalifikacija uključujući i praktično radno iskustvo; 8) javni i politički život; 9) obrazovanje, vaspitanje, nauku i sport; 10) socijalno osiguranje, socijalnu i dječju zaštitu i stanovanje;			
--	--	--	--	--

	11) pristup zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti; 12) postupanje pred tim organima i drugim subjektima; 13) medije i marketing; 14) kulturu i umjetnost; 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života; 16) osnivanje, opremanje ili proširenje preduzetničke djelatnosti ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne djelatnosti, uključujući situaciju supružnika i partnera u zajednici života lica istog pola samozaposlenih radnika; 17) uslove za osnivanje privrednog društva između supružnika ili partnera u zajednici života lica istog pola kad i u mjeri u kojoj je to priznato zakonom, ne mogu biti restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva između drugih lica; 18) članstvo i aktivnosti u sindikalnim organizacijama, organizacijama civilnog društva ili drugim organizacijama čiji su članovi nosioci određenih profesija, uključujući benefite koje ostvaruju na osnovu članstva u tim organizacijama.			
Član 3 Definicije Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije: (a) neposredna diskriminacija postoji ako lice zbog svoga pola ima nepovoljniji tretman nego što ga ima ili bi ga imalo drugo lice u sličnom položaju;	II. OBLICI DISKRIMINACIJE Neposredna i posredna diskriminacija Član 10 stav 1 Neposredna diskriminacija postoji kad se prema licu ili grupi lica, u istoj ili uporedivoj situaciji u odnosu na drugo lice ili grupu lica, nepovoljnije postupi, aktom, radnjom ili nečinjenjem, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 4 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 76/07, 73/10, 40/11 i 35/15).	
b) posredna diskriminacija postoji ako prividno neutralna odredba, kriterijum ili postupak može na određeni način staviti u nepovoljniji položaj lica jednog pola u odnosu na lica drugog pola, osim ako je ta odredba, kriterijum odnosno postupak objektivno opravdan	Član 10 stav 2 Posredna diskriminacija postoji ako prividno neutralna odredba zakona, drugog propisa ili drugog akta, kriterijum ili praksa tretira ili bi mogla tretirati lice ili grupu lica nepovoljnije u odnosu na druga lica ili grupu lica, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona, osim ako je ta odredba,	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 4 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 76/07, 73/10, 40/11 i 35/15).	

legitimnim ciljem i ako su sredstva za postizanje tog cilja primjerena i nužna;	kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje tog cilja.			
(c) uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje uslovljeno polom lica koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda ličnog dostojanstva i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, degradirajućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja;	Uznemiravanje Član 12 Uznemiravanje lica ili grupe lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona je svako neželjeno ponašanje, uključujući i uznemiravanje putem audio i video nadzora, mobilnih uređaja, društvenih mreža i interneta, koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda dostojanstva tog lica odnosno grupe lica, izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja i smatra se diskriminacijom.	Potpuno usklađeno		
(d) seksualno uznemiravanje je svaki oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja seksualne prirode, kojim se želi povrijediti dostojanstvo nekog lica odnosno kojim se postiže takav učinak, a naročito kada takvo ponašanje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje	Uznemiravanje Član 12 Uznemiravanje lica ili grupe lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona je svako neželjeno ponašanje, uključujući i uznemiravanje putem audio i video nadzora, mobilnih uređaja, društvenih mreža i interneta, koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda dostojanstva tog lica odnosno grupe lica, izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja i smatra se diskriminacijom.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 7 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list CG", br. 76/07, 73/10, 40/11, 35/15) i članom 211c Krivičnog zakonika Crne Gore ("Sl. list RCG", br. 70/2003, 13/2004, 47/2006 i "Sl. list CG", br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011 - drugi zakon, 40/2013, 56/2013, 14/2015, 42/2015, 58/2015 - drugi zakon, 44/2017, 49/2018, 3/2020, 26/2021 - ispravka, 144/2021 i 145/2021 i 110/2023).	
Član 4 Načelo jednakog postupanja 1. Načelo jednakog tretmana znači da u javnom ili u privatnom sektoru ne smije biti nikakve diskriminacije po osnovu pola, bilo neposredno ili posredno, primjera radi u	I. OSNOVNE ODREDBE Predmet Član 1 Ovim zakonom uređuju se zaštita i promocija jednakosti radi stvaranja uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštita od diskriminacije po osnovu, rasnog ili etničkog porijekla, boje kože, nacionalne ili društvene pripadnosti,	Potpuno usklađeno		

odnosu na osnivanje, opremanje ili širenje preduzeća ili pokretanje ili širenje bilo kojih drugih oblika djelatnosti samozaposlenih lica. 2. U oblastima obuhvaćenim stavom 1, uznemiravanje i seksualno uznemiravanje smatraju se diskriminacijom po osnovu pola, te su stoga zabranjeni. Činjenica da neko lice takvo ponašanje ne prihvata ili mu se, pak, povinuje ne može se koristiti kao osnova za donošenje odluke koja ima uticaja na to lice. 3. U oblastima obuhvaćenim stavom 1, uputstvo da se lica diskriminišu po osnovu pola smatra se diskriminacijom.	jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja, pola ili prilagođavanja pola i/ili polnih karakteristika, roda ili rodnog identiteta, seksualne orijentacije, genetskih svojstava, zdravstvenog stanja, invalidnosti, starosne dobi, imovnog stanja, bračnog ili porodičnog stanja, životnog partnerstva, pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugih ličnih svojstava. Odnos sa drugim zakonima Član 2 Na zaštitu i promociju jednakosti i zaštitu od diskriminacije primjenjuju se i odredbe drugih zakona kojima se uređuju zaštita i zabrana od diskriminacije po pojedinim osnovama ili u vezi sa ostvarivanjem pojedinih prava, kao i promocija jednakosti. U slučaju da je drugim zakonom propisan manji obim zaštite prava nego što je propisano ovim zakonom, primjenjivaće se ovaj zakon. Pojam diskriminacije Član 3 Diskriminacijom se smatra svako nepovoljno postupanje lica ili grupe lica prema licu ili grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica zbog postojanja, odnosno pretpostavke postojanja bilo kojeg osnova iz člana 1 ovog zakona. Diskriminacijom se smatra i stavljanje lica u nepovoljniji položaj po osnovu ličnog svojstva srodnika ili drugog lica sa kojim je u ličnom odnosu ili sa njim povezanog lica, koje predstavlja osnov diskriminacije iz člana 1 ovog zakona, ali i u slučaju povezanosti sa drugim licem kad lični odnos ne postoji. Područje primjene Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i			
--	---	--	--	--

	privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima; 2) uslove rada i prava iz radnog odnosa, naročito zaradu i otkaz, uslove prilikom zapošljavanja, kao i napredovanje na poslu; 3) sisteme socijalnog osiguranja po osnovu pola u odnosu na: - područje primjene i uslova pristupa tim sistemima; - obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa; - obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja po osnovu bračnog supružnika i vanbračnog supružnika i izdržavana lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje; 4) sisteme socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: bolesti, invaliditeta, starosti, prijevremene penzije, nesreće na radu i profesionalnih bolesti, nezaposlenosti; 5) troškove povezane sa trudnoćom i majčinstvom u premijama i davanjima pojedinaca; 6) sistem osiguranja i povezanih finansijskih usluga, uzimajući u obzir aktuarske faktore prilikom izračunavanja premija i drugih davanja, kad se koristi pol kao faktor koji dovodi do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima; 7) pristup svim oblicima stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja i prekvalifikacija uključujući i praktično radno iskustvo; 8) javni i politički život; 9) obrazovanje, vaspitanje, nauku i sport; 10) socijalno osiguranje, socijalnu i dječju zaštitu i stanovanje; 11) pristup zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti; 12) postupanje pred tim organima i drugim subjektima;			
--	---	--	--	--

	13) medije i marketing; 14) kulturu i umjetnost; 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života; 16) osnivanje, opremanje ili proširenje preduzetničke djelatnosti ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne djelatnosti, uključujući situaciju supružnika i partnera u zajednici života lica istog pola samozaposlenih radnika; 17) uslove za osnivanje privrednog društva između supružnika ili partnera u zajednici života lica istog pola kad i u mjeri u kojoj je to priznato zakonom, ne mogu biti restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva između drugih lica; 18) članstvo i aktivnosti u sindikalnim organizacijama, organizacijama civilnog društva ili drugim organizacijama čiji su članovi nosioci određenih profesija, uključujući benefite koje ostvaruju na osnovu članstva u tim organizacijama. II. OBLICI DISKRIMINACIJE Neposredna i posredna diskriminacija Član 10 Neposredna diskriminacija postoji kad se prema licu ili grupi lica, u istoj ili uporedivoj situaciji u odnosu na drugo lice ili grupu lica, nepovoljnije postupi, aktom, radnjom ili nečinjenjem, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Posredna diskriminacija postoji ako prividno neutralna odredba zakona, drugog propisa ili drugog akta, kriterijum ili praksa tretira ili bi mogla tretirati lice ili grupu lica nepovoljnije u odnosu na druga lica ili grupu lica, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje tog cilja. Uznemiravanje			
--	--	--	--	--

	Član 12 Uznemiravanje lica ili grupe lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona je svako neželjeno ponašanje, uključujući i uznemiravanje putem audio i video nadzora, mobilnih uređaja, društvenih mreža i interneta, koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda dostojanstva tog lica odnosno grupe lica, izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja i smatra se diskriminacijom. Pomaganje, davanje instrukcija i najavljena namjera vršenja diskriminacije Član 15 Diskriminacijom se smatra i pomaganje, davanje instrukcija, podsticanje drugih na diskriminaciju, diskriminacija udruživanjem, kao i najavljena namjera da se određeno lice ili grupa lica diskriminišu po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona.			
Član 5 Pozitivna akcija Države članice mogu održavati ili donositi mjere u smislu člana 157. stava 4. Ugovora o funkcionisanju Europske unije kako bi u praksi osigurale punu jednakost muškaraca i žena u poslovnom životu, na primjer u cilju promovisanja preduzetničke inicijative među ženama.	Pozitivne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije Član 7 Organi i drugi subjekti donose, odnosno uvode i sprovode, u okviru svojih nadležnosti i ovlaštenja, propise i posebne mjere koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije po bilo kojem osnovu iz člana 1 ovog zakona i lica koja su diskriminisana po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Mjere iz stava 1 ovog člana primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima kao razumno, objektivno i proporcionalno sredstvo za otklanjanje diskriminacije u praksi i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni. U cilju obezbjeđivanja pune jednakosti u praksi, princip jednakog postupanja neće spriječiti organe i druge subjekte da zadrže ili usvoje posebne mjere za sprečavanje	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 15, 16, 17, 18, 19 i 20 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 76/07, 73/10, 40/11 i 35/15); čl. 7 i 15 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	

	ili nadoknadu nedostataka povezanih sa bilo kojim od osnova navedenih u članu 1. Postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom Član 18 Neće se smatrati diskriminacijom, u smislu člana 10 ovog zakona, nepovoljnije postupanje prema licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica: 1) kad je takvo postupanje propisano zakonom radi očuvanja zdravlja i bezbjednosti građana, održavanja javnog reda i mira, prevencije krivičnih djela i zaštite prava i sloboda drugih, ako su upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje nekog od tih ciljeva u demokratskom društvu i srazmjerna cilju koji se tim postupanjem treba postići; 2) prilikom primjene posebnih mjera ograničenog trajanja koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica ili grupe lica koja su po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona u nejednakom položaju, kad se te mjere zasnivaju na odredbama zakona, podzakonskih akata, programa ili odluka u cilju poboljšanja položaja manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica, vjerskih, jezičkih ili drugih manjina ili drugih grupa lica ili lica diskriminiranih po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 3) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, odnosno pravljenja razlike, isključenja ili davanja prvenstva zbog prirode određenog posla kod kojeg lično svojstvo lica predstavlja stvarni i odlučujući uslov obavljanja posla, ako je svrha koja se time želi postići opravdana i taj uslov srazmjeran toj svrsi; 4) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, učlanjenja i zasnivanja radnog odnosa u vjerskim zajednicama i drugim organizacijama, odnosno djelovanja lica koje je u skladu sa vjerskim			
--	--	--	--	--

	učenjem, obredima i poslovima vjerske zajednice, kao i druge javne ili privatne organizacije čiji se sistem vrijednosti zasniva na vjerskom učenju ili uvjerenju, a koja djeluje u skladu sa Ustavom i zakonom, ako tako zahtijeva vjersko učenje ili uvjerenje, a zbog prirode tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjersko učenje ili uvjerenje predstavlja istinski, zakonit i opravdan uslov za obavljanje posla; 5) na osnovu starosne dobi, ako su primijenjene mjere propisane zakonom primjerene i nužne za postizanje nekog od ciljeva u demokratskom društvu, uključujući legitimnu politiku zapošljavanja, ciljeve tržišta rada i profesionalne obuke i srazmjerne cilju koji se tim mjerama treba postići; 6) prilikom pristupa i nabavke roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života ako je taj pristup namijenjen isključivo ili prvenstveno pripadnicima jednog pola odnosno roda ili licima sa invaliditetom, kad je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, a upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje tog cilja; 7) utvrđivanjem najniže ili najviše starosne granice, profesionalnog iskustva, odnosno stepena obrazovanja kao uslova za zasnivanje radnog odnosa ili kao uslova za sticanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa posebnim propisima; 8) utvrđivanjem primjerene najviše starosne granice kao razloga za prestanak radnog odnosa u skladu sa uslovima za sticanje prava na starosnu penziju, pri čemu transrodne žene stižu pravo na penziju kao cisrodne žene; 9) na osnovu državljanstva u skladu sa posebnim propisima. Izuzeci iz stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana ne primjenjuju se na osnovu osnovu rasnog ili etničkog porijekla.			
--	--	--	--	--

	Izuzeci iz stava 1 ovog člana tumače se srazmjerno cilju i svrsi zbog kojih se utvrđuju, ako su sredstva za postizanje tog cilja srazmjerna i neophodna.			
Član 6 Osnivanje firme Ne dovodeći u pitanje specifične uslove za pristup određenim djelatnostima koji se jednako primjenjuju na oba pola, države članice preduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale da uslovi za osnivanje firme između bračnih drugova ili između životnih partnera, ako su i u mjeri u kojoj su priznati nacionalnim zakonodavstvom, nijesu restriktivniji od uslova za osnivanje firme između drugih osoba.	Nema odgovarajuće odredbe		Materija nije predmet regulisanja ovog propisa	
Član 7 Socijalna zaštita 1. Kad u državi članici postoji sistem socijalne zaštite za samozaposlene osobe, ta država članica preduzima potrebne mjere kako bi osigurala da bračni drugovi i životni partneri iz člana 2. tačke (b) mogu imati pravo na socijalnu zaštitu u skladu s nacionalnim zakonodavstvom. 2. Države članice mogu odlučiti sprovodi li se socijalna zaštita iz stava 1. na obaveznoj ili dobrovoljnoj osnovi.	Nema odgovarajuće odredbe		Materija nije predmet regulisanja ovog propisa	
Član 8 Davanja za slučaj materinstva 1. Države članice preduzimaju potrebne mjere kako bi obezbijedile da samozaposlena lica, supruge i životne partnerke iz člana 2 mogu, u skladu sa domaćim pravom, da primaju dostatnu naknadu zarade za vrijeme porodijskog odsustva koja im omogućava prekide njihove profesionalne djelatnosti zbog trudnoće ili majčinstva u trajanju od najmanje 14 sedmica.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Materija je uređena članom 126 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore”, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24) i čl. 52 i 53 Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti („Sl. list Crne Gore”, br. 27/13, 1/15, 42/15, 47/15, 56/16, 066/16, 1/17, 31/17,	

2. Države članice mogu odlučiti odobrava li se naknada za porodilje iz stava 1. na obaveznoj ili dobrovoljnoj osnovi. 3. Naknada iz stava 1. smatra se dovoljnom ako jamči dohodak koji je barem ekvivalentan: a) naknadi koju bi dotična osoba primala u slučaju prekida svoje djelatnosti po osnovu koji je povezan sa njenim zdravstvenim stanjem i/ili; b) prosječnom gubitku dohotka ili dobiti u odnosu na uporedivo prethodno razdoblje, koji je podložan eventualnoj gornjoj graničnoj vrijednosti utvrđenoj na osnovu nacionalnog zakonodavstva i/ili; c) bilo kojoj drugoj naknadi koja se odnosi na porodicu, koji je utvrđen nacionalnim zakonodavstvom i podložan eventualnoj gornjoj graničnoj vrijednosti utvrđenoj na osnovu nacionalnog zakonodavstva. 4. Države članice preduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale da samozaposlene osobe, supruge i životne partnerke iz člana 2. imaju pristup svim postojećim uslugama privremenog zapošljavanja ili svim postojećim socijalnim uslugama na nacionalnom nivou. Države članice mogu predvidjeti da pristup tim uslugama bude alternativa naknadi, ili nekom njenom dijelu, iz stava 1. ovog člana.			42/17, 50/17, 59/21, 145/21, 145/21).	
Član 9 Pravna zaštita 1. Države članice osiguravaju da su pravni ili administrativni postupci, uključujući i postupke mirenja kad država članica to smatra primjerenim, za primjenu obaveza shodno ovoj Direktivi dostupni svim osobama koje smatraju da su pretrpjele gubitak ili štetu kao posljedicu toga što na njih nije primijenjeno	Pravo na naknadu štete Član 6 Lice koje je diskriminisano ima pravo na naknadu štete (reparaciju, uključujući priznanje, kompenzaciju i restituciju) u skladu sa zakonom kojim se uređuju obligacioni odnosi. Pored toga, obezbijedena naknada mora biti djelotvorna, srazmjerna i odvratajuća. Tužba		Materija je dodatno uređena čl. 16, 28, 29, 30 i 31 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24); čl. 6 i 6a Zakona o rodnoj ravnopravnosti („Sl. list	

načelo jednakog postupanja, čak i nakon prestanka odnosa u kojem se diskriminacija navodno dogodila. 2. Države članice osiguravaju da se udruženja, organizacije i druga pravna tijela koja u skladu s kriterijumima utvrđenim nacionalnim zakonodavstvom imaju legitimni interes osigurati poštovanje ove Direktive mogu uključiti, bilo u ime podnosioca ili podnositeljke žalbe ili kao podrška njima, uz njegovo odnosno njeno odobrenje, u sve sudske ili upravne postupke predviđene za osiguranje primjene obaveza shodno ovoj Direktivi. 3. Stavovima 1. i 2. ne dovode se u pitanje nacionalna pravila o rokovima za podnošenje tužbi koje se odnose na načelo jednakog postupanja.	Član 23 Tužbom iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se tražiti i: 1. utvrđenje da je tuženi diskriminatorски postupao prema tužiocu; 2. zabrana vršenja radnje od koje prijeti diskriminacija, odnosno zabrana ponavljanja radnje diskriminacije; 3. uklanjanje posljedica diskriminatorskog postupanja; 4. naknada štete, u skladu sa zakonom; 5. objavljivanje u medijima presude kojom je utvrđena diskriminacija, na trošak tuženog; 6. poništenje diskriminatornog upravnog akta ili druge upravne radnje. U slučajevima iz stava 1 ovog člana tužbeni zahtjev može se istaći zajedno sa zahtjevima za zaštitu prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku, ako su ovi zahtjevi u međusobnoj vezi i zasnivaju se na istom činjeničnom i pravnom osnovu. Privremene mjere Član 24 Prije pokretanja ili u toku postupka po tužbi iz člana 21 stav 2 ovog zakona sud može, na predlog stranke, odrediti privremene mjere. U predlogu za izdavanje privremene mjere mora se učiniti vjerovatnim da je mjera potrebna da bi se spriječila opasnost od nastupanja nenadoknadive štete, osobito teške povrede prava na jednako postupanje ili sprječavanje nasilja. O predlogu za izdavanje privremene mjere sud je dužan da donese odluku bez odlaganja. Na postupak iz stava 1 ovog člana shodno se primjenjuju odredbe Zakona o izvršnom postupku. Teret dokazivanja Član 25	Potpuno usklađeno	Crne Gore", br. 73/10, 40/11, 35/15; čl. 206 – čl. 212 Zakona o obligacionim odnosima ("Sl. list Crne Gore", br. 47/08, 04/11, 22/17); čl. 7, 8, 9, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57 i 58 Zakona o upravnom postupku ("Sl. list Crne Gore", br. 56/14, 20/15, 40/16, 37/17); čl. 76 – čl. 89, 205, 206, 207, 207a, 208 i 208a Zakona o parničnom postupku ("Sl. list Crne Gore", br. 22/04, 28/05, 76/06, 73/10, 47/15, 48/15, 051/17, 75/17, 62/18, 034 / 19, 42/19, 76/20, 108/21).	
---	--	--------------------------	--	--

	Ako tužilac iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postojala neposredna ili posredna diskriminacija, na tuženom je da dokaže da nije došlo do kršenja načela jednakog postupanja. Pravilo o teretu dokazivanja iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i u postupanju za zaštitu od diskriminacije kod Zaštitnika. Kolektivna tužba za zaštitu od diskriminacije Član 26 Organizacija, tijelo ili druga ustanova osnovana u skladu sa zakonom, koja se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije određene grupe lica ili koja ima opravdan interes za zaštitu prava i interesa određene grupe lica može podnijeti tužbu iz člana 23 stav 1 tač. 1, 2, 3 i 5 ovog zakona ako iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postupanjem tuženog povrijeđeno pravo na jednako postupanje prema većem broju lica koja uglavnom pripadaju grupi čija prava tužilac štiti. Tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti samo uz pisani pristanak grupe lica. Izuzetno od stava 2 ovog člana, tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti i bez pisanog pristanka grupe lica ako nije poznat identitet lica koja pripadaju toj grupi i ako je to u cilju promovisanja interesa zaštićenih grupa ili zaštite ljudskih prava. Postojeća parnica i srodne parnice Član 27 Dok teče postupak po tužbi iz člana 27 ovog zakona ne može se pokretati drugi postupak za zaštitu od diskriminacije u pogledu istog zahtjeva protiv istog tuženog. Pokretanje ili vođenje postupka po tužbi iz člana 27 ovog zakona ne sprečava diskriminisanu grupu lica da pred nadležnim sudom pokrene postupak za naknadu štete iz člana 23 stav 1 tačka 4 ovog zakona. Učešće umješaka			
--	---	--	--	--

	Član 28 U postupku po tužbi iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se kao umješlač na strani tužioca pridružiti organizacija, tijelo ili druga ustanova iz člana 26 stav 1 ovog zakona, kao i drugo lice koje se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije lica ili određene grupe lica o čijim se pravima odlučuje u postupku. O učešću umješlača iz stava 1 ovog člana odlučuje sud u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak. Sud će prihvatiti učešće umješlača iz stava 1 ovog člana samo uz pristanak tužioca. Umješlač iz stava 1 ovog člana može preduzimati radnje u postupku i ima u postupku sva prava koja pripadaju umješlaču u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak. Obavješćavanje Zaštitnika Član 29 Podnosilac tužbe iz čl. 21 stav 2 ovog zakona koji je podnio i pritužbu Zaštitniku dužan je da pisanim putem obavijesti Zaštitnika o pokretanju sudskog postupka. V. EVIDENCIJA Vođenje evidencije Član 30 Sudovi, državna tužilaštva, organizaciona jedinica organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove koja vrši policijske poslove i organi koji vrše inspekcijski nadzor dužni su da vode posebnu evidenciju o podnijetim prijavama, pokrenutim postupcima i donijetim odlukama iz svoje nadležnosti u vezi sa diskriminacijom. Podatke iz evidencije iz stava 1 ovog člana organi iz stava 1 ovog člana dužni su da dostave Zaštitniku, najkasnije do 31. januara tekuće godine za prethodnu godinu, a na zahtjev Zaštitnika i za određeni kraći period u toku tekuće godine. Bliži sadržaj i način vođenja evidencije iz stava 1 ovog člana propisuje organ državne uprave nadležan za ljudska i manjinska prava. Zaštita ličnih podataka			
--	--	--	--	--

	Član 31 Na zaštitu ličnih podataka koje sadrži evidencija iz člana 30 ovog zakona primjenjuje se zakon kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti. VI. NADZOR Nadzor nad sprovođenjem zakona Član 32 Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donijetih za sprovođenje ovog zakona vrši organ državne uprave nadležan za ljudska i manjinska prava. Inspekcijski nadzor Član 33 Inspekcijski nadzor u odnosu na diskriminaciju u oblasti rada, zapošljavanja, zaštite i zdravlja na radu, zdravstvene zaštite, obrazovanja, socijalne i dječje zaštite, građevinarstva, saobraćaja, turizma i u drugim oblastima vrše inspekcije nadležne za te oblasti, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast inspekcijskog nadzora. Posebna ovlašćenja Član 34 Kad se u postupku inspekcijskog nadzora utvrdi da je povrijeđen zakon ili drugi propis, pored ovlašćenja propisanih zakonom, inspektor je ovlašćen da na zahtjev lica koje smatra da je diskriminisano, a koje je pokrenulo postupak za zaštitu od diskriminacije kod nadležnog suda, privremeno odloži izvršenje rješenja, drugog akta ili radnje subjekta nadzora, do donošenja pravosnažne odluke suda. Zahtjev iz stava 1 ovog člana može se podnijeti u roku od 15 dana od dana pokretanja postupka za zaštitu od diskriminacije kod nadležnog suda. O zahtjevu iz stava 1 ovog člana inspektor je dužan da odluči u roku od osam dana od dana podnošenja zahtjeva. VII. KAZNE NE ODREDBE Prekršaji Član 35 – član 36			
--	--	--	--	--

	Član 38 Za prekršaje iz čl. 35 i 36 ovog zakona može se, samostalno ili uz novčanu kaznu izreći jedna ili više zaštitnih mjera: 1) oduzimanje predmeta; 2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti; 3) javno objavljivanje odluke; 4) uklanjanje objavljenog sadržaja. Zaštitna mjera oduzimanja predmeta obavezno se izriče kad je prekršaj izvršen korišćenjem predmeta koji se oduzima, odnosno kad je predmet bio namijenjen izvršenju prekršaja ili je predmet koji se oduzima nastao zbog izvršenja prekršaja. Zaštitna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti može se primijeniti u trajanju koje ne može biti duže od šest mjeseci. Zaštitna mjera javnog objavljivanja odluke izvršava se na način što se odluka objavljuje u medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Crne Gore.			
Član 10 Naknada ili restitucija Države članice uvode u svoje nacionalne pravne sisteme odgovarajuće mjere potrebne za obezbjeđivanje stvarnog i djelotvornog obeštećenja ili reparacije, ako države članice tako odrede, za gubitak ili štetu koju je lice pretrpjelo kao posljedicu diskriminacije po osnovu pola, s tim da je to obeštećenje ili reparacija odvratajuća i srazmjerna pretrpljenom gubitku ili šteti. To obeštećenje ili reparacija ne smije biti ograničena prethodnim određivanjem gornje granice.	Pravo na naknadu štete Član 6 Lice koje je diskriminisano ima pravo na naknadu štete (reparaciju, uključujući priznanje, kompenzaciju i restituciju) u skladu sa zakonom kojim se uređuju obligacioni odnosi. Pored toga, obezbijeđena naknada mora biti djelotvorna, srazmjerna i odvratajuća. Teži oblici diskriminacije Član 16 Težim oblicima diskriminacije, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona, smatra se diskriminacija: 1) učinjena prema istom licu ili grupi lica po više osnova iz člana 1 ovog zakona, na način da se mogu razlikovati (višestruka diskriminacija); 2) učinjena prema istom licu ili grupi lica po više osnova iz člana 1 ovog zakona koji međusobno djeluju u isto	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 206, 207, 208, 209, 210, 210a, 210b, 210v, 210g, 210d, 211 i 212 Zakona o obligacionim odnosima ("Sl. list Crne Gore", br. 47/08, 4/11 i 22/17).	

	vrijeme na način da se ne mogu razdvojiti (interseksijska diskriminacija); 3) učinjena više puta prema istom licu ili grupi lica (ponovljena diskriminacija); 4) učinjena u dužem vremenskom periodu prema istom licu ili grupi lica (produžena diskriminacija); 5) učinjena na sveobuhvatan način i u kontinuitetu i duboko ukorijenjena u društvenom ponašanju protiv grupe lica, pa i putem zakonskih pravila, politike, prakse ili kroz preovlađujuće kulturne stavove u javnom ili privatnom sektoru koji stvaraju relativne nepovoljnosti za određene grupe lica i privilegije za druge grupe lica (sistemska diskriminacija); 6) učinjena propagiranjem putem medija, kao i ispisivanjem i isticanjem sadržaja i simbola diskriminatorne sadržine na javnim mjestima; 7) koja ima naročito teške posljedice po lice koje je diskriminisano, odnosno grupu lica ili po njihovu imovinu. Teži oblici diskriminacije iz stava 1 ovog člana smatraju se otežavajućim okolnostima o kojima će sud voditi računa prilikom odmjeraivanja kazne i utvrđivanja visine naknade štete. Tužba Član 23 Tužbom iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se tražiti i: 1. utvrđenje da je tuženi diskriminatorno postupao prema tužiocu; 2. zabrana vršenja radnje od koje prijeti diskriminacija, odnosno zabrana ponavljanja radnje diskriminacije; 3. uklanjanje posljedica diskriminatornog postupanja; 4. naknada štete, u skladu sa zakonom; 5. objavljivanje u medijima presude kojom je utvrđena diskriminacija, na trošak tuženog; 6. poništenje diskriminatornog upravnog akta ili druge upravne radnje.			
--	---	--	--	--

	U slučajevima iz stava 1 ovog člana tužbeni zahtjev može se istaći zajedno sa zahtjevima za zaštitu prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku, ako su ovi zahtjevi u međusobnoj vezi i zasnivaju se na istom činjeničnom i pravnom osnovu. Teret dokazivanja Član 25 Ako tužilac iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postojala neposredna ili posredna diskriminacija, na tuženom je da dokaže da nije došlo do kršenja načela jednakog postupanja. Pravilo o teretu dokazivanja iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i u postupanju za zaštitu od diskriminacije kod Zaštitnika.			
Član 11 Tijela za jednakost 1. Države članice preduzimaju potrebne mjere kako bi obezbijedile da tijelo ili tijela određena u skladu sa članom 20 Direktive 2006/54/EZ budu nadležna i za promovisanje, analizu, praćenje i podršku jednakom tretmanu svih lica obuhvaćenih ovom direktivom bez diskriminacije po osnovu pola. 2. Države članice obezbjeđuju da poslovi tijela iz stava 1 uključuju:: (a) pružanje nezavisne pomoći žrtvama diskriminacije kad podnose tužbe za diskriminaciju, ne dovodeći u pitanje prava žrtava i udruženja, organizacija i drugih pravnih lica iz člana 9 stav 2; (b) sprovođenje nezavisnih istraživanja o diskriminaciji; (c) objavljivanje nezavisnih izvještaja i davanje preporuka o svim pitanjima koja se odnose na takvu diskriminaciju;	III. ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA Nadležnost Zaštitnika Član 19 Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (u daljem tekstu: Zaštitnik) nadležan je da: 1) postupa po pritužbama zbog diskriminatorskog postupanja organa i drugih subjekata i preduzima mjere i radnje za otklanjanje diskriminacije i zaštitu prava diskriminisanog lica, ako nije pokrenut sudski postupak; 2) podnosiocu pritužbe koji smatra da je diskriminisan/a od strane organa, odnosno drugog subjekta daje potrebna obavještenja o njegovim/njenim pravima i obavezama, kao i mogućnostima sudske i druge zaštite; 3) sprovodi postupak mirenja lica koje smatra da je diskriminirano, uz njegov pristanak, i organa, odnosno drugog subjekta, na koje se odnosi pritužba zbog diskriminacije; 4) pokrene postupak za zaštitu od diskriminacije pred sudom ili se u tom postupku pojavi kao umješač kad stranka učini vjerovatnim, a Zaštitnik procijeni da: 1. je postupanjem tuženog izvršena diskriminacija po istom osnovu prema grupi lica sa istim ličnim svojstvima,	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 28, 29 i 30, Zakona o zaštitniku-ci ljudskih prava i sloboda ("Sl. list Crne Gore", br. 42/11, 32/14 i 21/17).	

(d) razmjenu, na primjerenom nivou, dostupnih informacija sa odgovarajućim evropskim tijelima, poput Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost.	2. bi posljedice nejednakog postupanja bile takve prirode da mogu prouzrokovati sistemske povrede načela zabrane diskriminacije, a naročito tešku povredu dostojanstva ličnosti, 3. bi se lice koje traži zaštitu od diskriminacije moglo na drugi način dovesti u naročito nepovoljan položaj po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 5) upozorava javnost na pojavu težih oblika diskriminacije; 6) vodi posebnu evidenciju o podnijetim pritužbama u vezi sa diskriminacijom; 7) prikuplja i analizira podatke o slučajevima diskriminacije; 8) preduzima aktivnosti radi promocije jednakosti; 9) izvještava Skupštinu Crne Gore, u okviru godišnjeg izvještaja i kroz posebne izvještaje, o sprovedenim aktivnostima na zaštiti od diskriminacije i promociji jednakosti; 10) vrši i druge poslove u vezi zaštite od diskriminacije propisane posebnim zakonom kojim se uređuju nadležnost, ovlašćenja, način rada i postupanje Zaštitnika. Podnošenje pritužbe Član 20 Svako ko smatra da je diskriminisan aktom, radnjom ili nepostupanjem organa, odnosno drugog subjekta, može se obratiti pritužbom Zaštitniku samostalno ili preko punomoćnika. Pritužbu iz stava 1 ovog člana Zaštitniku mogu podnijeti i organizacije ili pojedinci koji se bave zaštitom ljudskih prava, uz saglasnost diskriminisanog lica ili grupe lica. Postupanje po pritužbama iz st. 1 i 2 ovog člana sprovodi se u skladu sa propisima kojima se uređuje način rada Zaštitnika, ako ovim zakonom nije drukčije propisno. V. EVIDENCIJA Vođenje evidencije Član 30 Sudovi, državna tužilaštva, organizaciona jedinica organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove koja vrši			
---	---	--	--	--

	policijske poslove i organi koji vrše inspekcijski nadzor dužni su da vode posebnu evidenciju o podnijetim prijavama, pokrenutim postupcima i donijetim odlukama iz svoje nadležnosti u vezi sa diskriminacijom. Podatke iz evidencije iz stava 1 ovog člana organi iz stava 1 ovog člana dužni su da dostave Zaštitniku, najkasnije do 31. januara tekuće godine za prethodnu godinu, a na zahtjev Zaštitnika i za određeni kraći period u toku tekuće godine. Bliži sadržaj i način vođenja evidencije iz stava 1 ovog člana propisuje organ državne uprave nadležan za ljudska i manjinska prava. Zaštita ličnih podataka Član 31 Na zaštitu ličnih podataka koje sadrži evidencija iz člana 30 ovog zakona primjenjuje se zakon kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti.			
Član 12 Integrisanje rodne perspektive Pri izradi i sprovođenju zakona, propisa, upravnih odredbi, politika i aktivnosti u područjima na koja se odnosi ova direktiva, države članice aktivno uzimaju u obzir cilj ravnopravnosti muškaraca i žena.	Pozitivne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije Član 7 Organi i drugi subjekti donose, odnosno uvode i sprovode, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, propise i posebne mjere koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije po bilo kojem osnovu iz člana 1 ovog zakona i lica koja su diskriminisana po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Mjere iz stava 1 ovog člana primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima kao razumno, objektivno i proporcionalno sredstvo za otklanjanje diskriminacije u praksi i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni. U cilju obezbjeđivanja pune jednakosti u praksi, princip jednakog postupanja neće spriječiti organe i druge subjekte da zadrže ili usvoje posebne mjere za sprečavanje ili nadoknadu nedostataka povezanih sa bilo kojim od osnova navedenih u članu 1.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 3 i 9 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 46/07, 73/10, 40/11, 35/15).	

Član 13 Širenje informacija Države članice obezbjeđuju da se odredbe donesene u skladu sa ovom direktivom, zajedno sa relevantnim odredbama koje su već na snazi, obznajuju odnosnim licima svim odgovarajućim sredstvima i na cijeloj njihovoj teritoriji.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Materija je uređena članom 5 Zakon o objavljivanju propisa i drugih akata ("Sl. list Crne Gore", br. 5/08).	
Član 14 Nivo zaštite Za zaštitu načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama države članice mogu uvesti ili održavati odredbe koje su povoljnije od odredbi utvrđenih u ovoj Direktivi.	Područje primjene Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima; 2) uslove rada i prava iz radnog odnosa, naročito zaradu i otkaz, uslove prilikom zapošljavanja, kao i napredovanje na poslu; 3) sisteme socijalnog osiguranja po osnovu pola u odnosu na: - područje primjene i uslova pristupa tim sistemima; - obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa; - obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja po osnovu bračnog supružnika i vanbračnog supružnika i izdržavana lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje; 4) sisteme socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: bolesti, invaliditeta, starosti, prijevremene penzije, nesreće na radu i profesionalnih bolesti, nezaposlenosti;	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 15, Zakona o radu („Sl. list CG“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24).	

	5) troškove povezane sa trudnoćom i majčinstvom u premijama i davanjima pojedinaca; 6) sistem osiguranja i povezanih finansijskih usluga, uzimajući u obzir aktuarske faktore prilikom izračunavanja premija i drugih davanja, kad se koristi pol kao faktor koji dovodi do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima; 7) pristup svim oblicima stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja i prekvalifikacija uključujući i praktično radno iskustvo; 8) javni i politički život; 9) obrazovanje, vaspitanje, nauku i sport; 10) socijalno osiguranje, socijalnu i dječju zaštitu i stanovanje; 11) pristup zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti; 12) postupanje pred tim organima i drugim subjektima; 13) medije i marketing; 14) kulturu i umjetnost; 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života; 16) osnivanje, opremanje ili proširenje preduzetničke djelatnosti ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne djelatnosti, uključujući situaciju supružnika i partnera u zajednici života lica istog pola samozaposlenih radnika; 17) uslove za osnivanje privrednog društva između supružnika ili partnera u zajednici života lica istog pola kad i u mjeri u kojoj je to priznato zakonom, ne mogu biti restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva između drugih lica; 18) članstvo i aktivnosti u sindikalnim organizacijama, organizacijama civilnog društva ili drugim organizacijama čiji su članovi nosioci određenih profesija, uključujući benefite koje ostvaruju na osnovu članstva u tim organizacijama.			
--	---	--	--	--

	Pozitivne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije Član 7 Organi i drugi subjekti donose, odnosno uvode i sprovode, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, propise i posebne mjere koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije po bilo kojem osnovu iz člana 1 ovog zakona i lica koja su diskriminisana po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Mjere iz stava 1 ovog člana primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima kao razumno, objektivno i proporcionalno sredstvo za otklanjanje diskriminacije u praksi i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni. U cilju obezbjeđivanja pune jednakosti u praksi, princip jednakog postupanja neće spriječiti organe i druge subjekte da zadrže ili usvoje posebne mjere za sprečavanje ili nadoknadu nedostataka povezanih sa bilo kojim od osnova navedenih u članu 1.			
Član 15 Izvještaji 1. Države članice dostavljaju Komisiji sve dostupne informacije o primjeni ove Direktive do 5. avgusta 2015. 2. Komisija sastavlja skraćeni izvještaj koji podnosi Evropskom parlamentu i Savjetu najkasnije 5. avgusta 2016. U tom izvještaju treba uzeti u obzir sve pravne izmjene u vezi s trajanjem roditeljskog odsustva zaposlenih. Ako je potrebno, uz izvještaj se dostavljaju prijedlozi za izmjenu ove Direktive. 3. U izvještaju Komisije u obzir se uzimaju stavovi zainteresovanih strana.	Nema odgovarajuće odredbe	neprenosivo		
Član 16 Primjena	Nema odgovarajuće odredbe	neprenosivo		

1. Države članice donose zakone i druge propise potrebne za usklađivanje s ovom Direktivom najkasnije do 5. avgusta 2012. One Komisiji odmah dostavljaju tekst tih odredbi. 2. Kada države članice donose ove odredbe, te odredbe prilikom njihove službene objave sadrže upućivanje na ovu Direktivu ili se uz njih navodi takvo upućivanje. Načine tog upućivanja utvrđuju države članice. 3. Kada je to opravdano zbog određenih teškoća, države članice mogu, ako je nužno, dobiti dodatni rok od dvije godine do 5. avgusta 2014. kako bi se uskladile s članom 7. kao i s članom 8. s obzirom na supruge i životne partnerke iz člana 2. tačke (b). 4. Države članice Komisiji dostavljaju tekst glavnih odredbi nacionalnog zakonodavstva koje donesu u području na koje se odnosi ova Direktiva.				
Član 17 Stavljanje van snage Direktiva 86/613/EEZ se stavlja van snage, počev od 5 avgusta 2012. Referenca ka direktivi stavljenoj van snage tumači se kao upućivanje na ovu Direktivu.	Nema odgovarajuće odredbe	neprenosivo		
Član 18 Stupanje na snagu Ova Direktiva stupa na snagu dvadesetog dana od dana objavljivanja u Službenom listu Evropske unije.	Nema odgovarajuće odredbe	neprenosivo		
Član 19 Adresati Ova Direktiva se odnosi na zemlje članice.	Nema odgovarajuće odredbe	neprenosivo		
Direktiva 79/7/EEZ				

Član 1 Svrha ove direktive je postupno sprovođenje, u oblasti socijalne sigurnosti i drugim elementima socijalne zaštite predviđenim članom 3, načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u oblasti socijalne sigurnosti (u daljem tekstu: načelo jednakog postupanja).	I. OSNOVNE ODREDBE Predmet Član 1 Ovim zakonom uređuju se zaštita i promocija jednakosti radi stvaranja uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštita od diskriminacije po osnovu, rasnog ili etničkog porijekla, boje kože, nacionalne ili društvene pripadnosti, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja, pola ili prilagođavanja pola i/ili polnih karakteristika, roda ili rodnog identiteta, seksualne orijentacije, genetskih svojstava, zdravstvenog stanja, invalidnosti, starosne dobi, imovnog stanja, bračnog ili porodičnog stanja, životnog partnerstva, pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugih ličnih svojstava. Odnos sa drugim zakonima Član 2 Na zaštitu i promociju jednakosti i zaštitu od diskriminacije primjenjuju se i odredbe drugih zakona kojima se uređuju zaštita i zabrana od diskriminacije po pojedinim osnovama ili u vezi sa ostvarivanjem pojedinih prava, kao i promocija jednakosti. U slučaju da je drugim zakonom propisan manji obim zaštite prava nego što je propisano ovim zakonom, primjenjivaće se ovaj zakon. Pojam diskriminacije Član 3 Diskriminacijom se smatra svako nepovoljno postupanje lica ili grupe lica prema licu ili grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica zbog postojanja, odnosno pretpostavke postojanja bilo kojeg osnova iz člana 1 ovog zakona. Diskriminacijom se smatra i stavljanje lica u nepovoljniji položaj po osnovu ličnog svojstva srodnika ili drugog lica sa kojim je u ličnom odnosu ili sa njim povezanog lica, koje predstavlja osnov diskriminacije iz člana 1 ovog zakona, ali i u slučaju povezanosti sa drugim licem kad lični odnos ne postoji. Područje primjene	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 15 Zakona o radu („Sl. list CG”, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24), čl. 16 i 17 Zakona o rodnoj ravnopravnosti (“Sl. list Crne Gore”, br. 76/07, 73/10, 40/11, 35/15); članom 7 Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti (“Sl. list Crne Gore”, br. 27/13, 1/15, 42/15, 47/15, 56/16, 66/16, 1/17, 31/17, 42/17, 50/17, 59/21, 145/21, 145/21).	
---	---	--------------------------	--	--

	Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima; 2) uslove rada i prava iz radnog odnosa, naročito zaradu i otkaz, uslove prilikom zapošljavanja, kao i napredovanje na poslu; 3) sisteme socijalnog osiguranja po osnovu pola u odnosu na: - područje primjene i uslova pristupa tim sistemima; - obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa; - obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja po osnovu bračnog supružnika i vanbračnog supružnika i izdržavana lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje; 4) sisteme socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: bolesti, invaliditeta, starosti, prijevremene penzije, nesreće na radu i profesionalnih bolesti, nezaposlenosti; 5) troškove povezane sa trudnoćom i majčinstvom u premijama i davanjima pojedinaca; 6) sistem osiguranja i povezanih finansijskih usluga, uzimajući u obzir aktuarske faktore prilikom izračunavanja premija i drugih davanja, kad se koristi pol kao faktor koji dovodi do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima; 7) pristup svim oblicima stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja i prekvalifikacija uključujući i praktično radno iskustvo;			
--	--	--	--	--

	8) javni i politički život; 9) obrazovanje, vaspitanje, nauku i sport; 10) socijalno osiguranje, socijalnu i dječju zaštitu i stanovanje; 11) pristup zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti; 12) postupanje pred tim organima i drugim subjektima; 13) medije i marketing; 14) kulturu i umjetnost; 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života; 16) osnivanje, opremanje ili proširenje preduzetničke djelatnosti ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne djelatnosti, uključujući situaciju supružnika i partnera u zajednici života lica istog pola samozaposlenih radnika; 17) uslove za osnivanje privrednog društva između supružnika ili partnera u zajednici života lica istog pola kad i u mjeri u kojoj je to priznato zakonom, ne mogu biti restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva između drugih lica; 18) članstvo i aktivnosti u sindikalnim organizacijama, organizacijama civilnog društva ili drugim organizacijama čiji su članovi nosioci određenih profesija, uključujući benefite koje ostvaruju na osnovu članstva u tim organizacijama. Upotreba rodno osjetljivog jezika Član 9 Izrazi koji se u ovom zakonu koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.			
--	---	--	--	--

Član 2 Primjena Ova direktiva primjenjuje se na radno stanovništvo – uključujući samozaposlena lica, radnike i samozaposlena lica čija je djelatnost prekinuta zbog bolesti, nezgode ili nevoljne nezaposlenosti, kao i lica koja traže zaposlenje – i na penzionisane ili radnike s invaliditetom i samozaposlena lica.	Područje primjene Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlaštenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima;	Potpuno usklađeno	
Član 3 1. Ova direktiva primjenjuje se na: (a) obavezne sisteme koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: — bolesti, — invalidideta, — starosti, — nesreće na radu i profesionalnih bolesti, — nezaposlenosti; (b) socijalnu pomoć, ukoliko je njen cilj dopuna ili zamjena sistema iz tačke (a). 2. Ova direktiva ne primjenjuje se na odredbe koje se odnose na davanja čl. porodice nakon smrti korisnika, niti na one koje se odnose na porodična davanja, osim u slučaju porodičnih davanja stečenih kroz povećana davanja koja su dospjela zbog rizika iz stava 1 tačka (a).	I. OSNOVNE ODREDBE Predmet Član 1 Ovim zakonom uređuju se zaštita i promocija jednakosti radi stvaranja uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštita od diskriminacije po osnovu, rasnog ili etničkog porijekla, boje kože, nacionalne ili društvene pripadnosti, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja, pola ili prilagođavanja pola i/ili polnih karakteristika, roda ili rodnog identiteta, seksualne orijentacije, genetskih svojstava, zdravstvenog stanja, invalidnosti, starosne dobi, imovnog stanja, bračnog ili porodičnog stanja, životnog partnerstva, pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugih ličnih svojstava. Odnos sa drugim zakonima Član 2 Na zaštitu i promociju jednakosti i zaštitu od diskriminacije primjenjuju se i odredbe drugih zakona kojima se uređuju zaštita i zabrana od diskriminacije po pojedinim osnovama ili u vezi sa ostvarivanjem pojedinih prava, kao i promocija jednakosti.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 17, 33 i 87 Zakona o radu („Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24), čl. 16, član 17a, član 27a Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju („Sl. list Crne Gore“, br. 54/03, 39/04, 61/04, 79/04, 81/04, 29/05, 14/07, 47/07, 12/07, 13/07, 79/08, 14/10, 78/10, 034/11, 39/11, 40/11, 066/12, 36/13, 38/13, 61/13, 6/14, 60/14, 60/14, 10/15, 44/15, 42/16, 55/16, 80/20, 145/21, 086/22, 099/23) i članom 7 Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti („Sl. list Crne Gore“, br. 27/13, 1/15, 42/15, 47/15, 56/16, 66/16, 1/17, 31/17,

3. Kako bi se obezbijedilo sprovođenje načela jednakog postupanja u okviru profesionalnih sistema, Savjet, postupajući na prijedlog Komisije, donosi odredbe kojima se definiše njegov sadržaj, područje primjene i mjere za njegovo sprovođenje.	U slučaju da je drugim zakonom propisan manji obim zaštite prava nego što je propisano ovim zakonom, primjenjivaće se ovaj zakon. Pojam diskriminacije Član 3 Diskriminacijom se smatra svako nepovoljno postupanje lica ili grupe lica prema licu ili grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica zbog postojanja, odnosno pretpostavke postojanja bilo kojeg osnova iz člana 1 ovog zakona. Diskriminacijom se smatra i stavljanje lica u nepovoljniji položaj po osnovu ličnog svojstva srodnika ili drugog lica sa kojim je u ličnom odnosu ili sa njim povezanog lica, koje predstavlja osnov diskriminacije iz člana 1 ovog zakona, ali i u slučaju povezanosti sa drugim licem kad lični odnos ne postoji. Područje primjene Član 4 Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlaštenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na: 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima; 2) uslove rada i prava iz radnog odnosa, naročito zaradu i otkaz, uslove prilikom zapošljavanja, kao i napredovanje na poslu; 3) sisteme socijalnog osiguranja po osnovu pola u odnosu na: - područje primjene i uslova pristupa tim sistemima; - obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa; - obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja po osnovu bračnog supružnika i vanbračnog supružnika i		42/17, 50/17, 59/21, 145/21 i 3/23).	
--	--	--	---	--

	izdržavana lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje; 4) sisteme socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: bolesti, invaliditeta, starosti, prijevremene penzije, nesreće na radu i profesionalnih bolesti, nezaposlenosti; 5) troškove povezane sa trudnoćom i majčinstvom u premijama i davanjima pojedinaca; 6) sistem osiguranja i povezanih finansijskih usluga, uzimajući u obzir aktuarske faktore prilikom izračunavanja premija i drugih davanja, kad se koristi pol kao faktor koji dovodi do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima; 7) pristup svim oblicima stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja i prekvalifikacija uključujući i praktično radno iskustvo; 8) javni i politički život; 9) obrazovanje, vaspitanje, nauku i sport; 10) socijalno osiguranje, socijalnu i dječju zaštitu i stanovanje; 11) pristup zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti; 12) postupanje pred tim organima i drugim subjektima; 13) medije i marketing; 14) kulturu i umjetnost; 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života; 16) osnivanje, opremanje ili proširenje preduzetničke djelatnosti ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne djelatnosti, uključujući situaciju supružnika i partnera u zajednici života lica istog pola samozaposlenih radnika; 17) uslove za osnivanje privrednog društva između supružnika ili partnera u zajednici života lica istog pola kad i u mjeri u kojoj je to priznato zakonom, ne mogu biti restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva između drugih lica;			
--	---	--	--	--

	18) članstvo i aktivnosti u sindikalnim organizacijama, organizacijama civilnog društva ili drugim organizacijama čiji su članovi nosioci određenih profesija, uključujući benefite koje ostvaruju na osnovu članstva u tim organizacijama.			
Član 4 1. Načelo jednakog postupanja je nepostojanje svake diskriminacije na osnovu pola, bilo neposredno ili posredno, naročito s obzirom na bračni ili porodični status, naročito u odnosu na: — područje primjene sistema i uslova pristupa tim sistemima, — obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa, — obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja s obzirom na bračnog druga i izdržavana lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje. 2. Načelo jednakog postupanja ne dovodi u pitanje odredbe o zaštiti žena zbog majčinstva.	II. OBLICI DISKRIMINACIJE Neposredna i posredna diskriminacija Član 10 Neposredna diskriminacija postoji kad se prema licu ili grupi lica, u istoj ili uporedivoj situaciji u odnosu na drugo lice ili grupu lica, nepovoljnije postupa, aktom, radnjom ili nečinjenjem, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Posredna diskriminacija postoji ako prividno neutralna odredba zakona, drugog propisa ili drugog akta, kriterijum ili praksa tretira ili bi mogla tretirati lice ili grupu lica nepovoljnije u odnosu na druga lica ili grupu lica, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje tog cilja.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena članom 4 Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list CG", br. 46/07, 73/10, 40/11, 35/15).	
Član 5 Države članice preduzimaju potrebne mjere kojima se obezbjeđuje ukidanje svih zakona i drugih propisa koji su suprotni načelu jednakog postupanja.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Materija je uređena članom 17, 145, 150 i 152 Ustava Crne Gore ("Sl. list Crne Gore", br. 1/07 i 38/13).	
Član 6 Države članice uvode u svoje domaće pravne sisteme one mjere koje su neophodne kako bi se omogućilo svim licima koja smatraju da su oštećena zbog neprimjenjivanja načela jednakog postupanja ostvarivanje njihovih prava sudskim putem, nakon eventualnog obraćanja drugim nadležnim organima.	III. ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA Nadležnost Zaštitnika Član 19 Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (u daljem tekstu: Zaštitnik) nadležan je da: 1) postupa po pritužbama zbog diskriminatornog postupanja organa i drugih subjekata i preduzima mjere i radnje za otklanjanje diskriminacije i zaštitu prava diskriminisanog lica, ako nije pokrenut sudski postupak;	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 28 i 30 Zakona o Zaštitniku-ci ljudskih prava i sloboda ("Sl. list Crne Gore", br. 42/11, 32/14 i 21/17); čl. 6 i 6a Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 76/07, 73/10, 40/11 i 35/15); članom 16 Zakona o radu	

	2) podnosiocu pritužbe koji smatra da je diskriminisan od strane organa, odnosno drugog subjekta, daje potrebna obavještenja o njegovim pravima i obavezama, kao i mogućnostima sudske i druge zaštite; 3) sprovodi postupak mirenja lica koje smatra da je diskriminirano, uz njegov pristanak, i organa, odnosno drugog subjekta, na koje se odnosi pritužba zbog diskriminacije; 4) pokrene postupak za zaštitu od diskriminacije pred sudom ili se u tom postupku pojavi kao umješak kad stranka učini vjerovatnim, a Zaštitnik procijeni da: 1. je postupanjem tuženog izvršena diskriminacija po istom osnovu prema grupi lica sa istim ličnim svojstvima, 2. bi posljedice nejednakog postupanja bile takve prirode da mogu prouzrokovati sistemske povrede načela zabrane diskriminacije, a naročito tešku povredu dostojanstva ličnosti, 3. bi se lice koje traži zaštitu od diskriminacije moglo na drugi način dovesti u naročito nepovoljan položaj po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 5) upozorava javnost na pojavu težih oblika diskriminacije; 6) vodi posebnu evidenciju o podnijetim pritužbama u vezi sa diskriminacijom; 7) prikuplja i analizira podatke o slučajevima diskriminacije; 8) preduzima aktivnosti radi promocije jednakosti; 9) izvještava Skupštinu Crne Gore, u okviru godišnjeg izvještaja i kroz posebne izvještaje, o sprovedenim aktivnostima na zaštiti od diskriminacije i promociji jednakosti; 10) vrši i druge poslove u vezi zaštite od diskriminacije propisane posebnim zakonom kojim se uređuju nadležnost, ovlašćenja, način rada i postupanje Zaštitnika/ce. Podnošenje pritužbe Član 20		(„Sl. list Crne Gore“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21, 77/24 i 86/24), čl. 206 – čl. 212 Zakona o obligacionim odnosima („Sl. list Crne Gore“, br. 47/08, 4/11, 22/17); čl. 7, 8, 9, čl. 51 – čl. 57 i 69 Zakona o upravnom postupku („Sl. list Crne Gore“, br. 56/14, 20/15, 40/16 i 37/17); čl. 76 – čl. 88, 205, 206, 207, 207a, 208, 208a Zakona o parničnom postupku („Sl. list Crne Gore“, br. 22/04, 28/05, 76/06, 73/10, 47/15, 48/15, 51/17, 75/17, 62/18, 34/19, 42/19, 76/20, 108/21).	
--	---	--	---	--

	Svako ko smatra da je diskriminisan aktom, radnjom ili nepostupanjem organa, odnosno drugog subjekta može se obratiti pritužbom Zaštitniku samostalno ili preko punomoćnika. Pritužbu iz stava 1 ovog člana Zaštitniku mogu podnijeti i organizacije ili pojedinci koji se bave zaštitom ljudskih prava, uz saglasnost diskriminisanog lica ili grupe lica. Postupanje po pritužbama iz st. 1 i 2 ovog člana sprovodi se u skladu sa propisima kojima se uređuje način rada Zaštitnika, ako ovim zakonom nije drukčije propisano. IV. SUDSKA I ADMINISTRATIVNA ZAŠTITA Postupak pred sudom Član 21 Svako ko smatra da je povrijeđen diskriminatorskim postupanjem organa, odnosno drugog subjekta ima pravo na zaštitu pred sudom i zaštitu u upravnom sporu, kao i pravo na mirno rješavanje spora u skladu sa zakonom i nakon prestanka pravnog odnosa u okviru kojeg se navodi da je došlo do diskriminacije. Postupak se pokreće tužbom ili predlogom za mirno rješavanje spora. Na postupak iz stava 2 ovog člana se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje parnični postupak i zakona kojim se uređuje upravni spor, ako ovim zakonom nije drukčije propisano. Postupak iz stava 2 ovog člana je hitan. U sporu za zaštitu od diskriminacije revizija je uvijek dozvoljena. Stranke će, kad god je to moguće, nastojati da spor riješe sporazumno prije pokretanja sudskog ili drugog postupka. Stranke se mogu sporazumjeti o predmetu spora tokom cijelog postupka. Mjesna nadležnost Član 22			
--	--	--	--	--

	U postupku za zaštitu od diskriminacije mjesno je nadležan, pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud na čijem području je prebivalište, odnosno sjedište tužioca. Tužba Član 23 Tužbom iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se tražiti i: 1. utvrđenje da je tuženi diskriminatorски postupao prema tužiocu; 2. zabrana vršenja radnje od koje prijeti diskriminacija, odnosno zabrana ponavljanja radnje diskriminacije; 3. uklanjanje posljedica diskriminatorskog postupanja; 4. naknada štete, u skladu sa zakonom; 5. objavljivanje u medijima presude kojom je utvrđena diskriminacija, na trošak tuženog; 6. poništenje diskriminatornog upravnog akta ili druge upravne radnje. U slučajevima iz stava 1 ovog člana tužbeni zahtjev može se istaći zajedno sa zahtjevima za zaštitu prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku, ako su ovi zahtjevi u međusobnoj vezi i zasnivaju se na istom činjeničnom i pravnom osnovu. Privremene mjere Član 24 Prije pokretanja ili u toku postupka po tužbi iz člana 21 stav 2 ovog zakona sud može, na predlog stranke, odrediti privremene mjere. U predlogu za izdavanje privremene mjere mora se učiniti vjerovatnim da je mjera potrebna da bi se spriječila opasnost od nastupanja nenadoknadive štete, osobito teške povrede prava na jednako postupanje ili sprječavanje nasilja. O predlogu za izdavanje privremene mjere sud je dužan da donese odluku bez odlaganja. Na postupak iz stava 1 ovog člana shodno se primjenjuju odredbe Zakona o izvršnom postupku. Teret dokazivanja Član 25			
--	---	--	--	--

	Ako tužilac iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postojala neposredna ili posredna diskriminacija, na tuženom je da dokaže da nije došlo do kršenja načela jednakog postupanja. Pravilo o teretu dokazivanja iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i u postupanju za zaštitu od diskriminacije kod Zaštitnika. Kolektivna tužba za zaštitu od diskriminacije Član 26 Organizacija, tijelo ili druga ustanova osnovana u skladu sa zakonom, koja se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije određene grupe lica ili koja ima opravdan interes za zaštitu prava i interesa određene grupe lica može podnijeti tužbu iz člana 23 stav 1 tač. 1, 2, 3 i 5 ovog zakona ako iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postupanjem tuženog povrijeđeno pravo na jednako postupanje prema većem broju lica koja uglavnom pripadaju grupi čija prava tužilac štiti. Tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti samo uz pisani pristanak grupe lica. Izuzetno od stava 2 ovog člana, tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti i bez pisanog pristanka grupe lica ako nije poznat identitet lica koja pripadaju toj grupi i ako je to u cilju promovisanja interesa zaštićenih grupa ili zaštite ljudskih prava. Postojeća parnica i srodne parnice Član 27 Dok teče postupak po tužbi iz člana 27 ovog zakona ne može se pokretati drugi postupak za zaštitu od diskriminacije u pogledu istog zahtjeva protiv istog tuženog. Pokretanje ili vođenje postupka po tužbi iz člana 27 ovog zakona ne sprečava diskriminisanu grupu lica da pred nadležnim sudom pokrene postupak za naknadu štete iz člana 23 stav 1 tačka 4 ovog zakona.			
--	--	--	--	--

	Učešće umješaka Član 28 U postupku po tužbi iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se kao umješak na strani tužioca pridružiti organizacija, tijelo ili druga ustanova iz člana 26 stav 1 ovog zakona, kao i drugo lice koje se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije lica ili određene grupe lica o čijim se pravima odlučuje u postupku. O učešću umješaka iz stava 1 ovog člana odlučuje sud u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak. Sud će prihvatiti učešće umješaka iz stava 1 ovog člana samo uz pristanak tužioca. Umješak iz stava 1 ovog člana može preduzimati radnje u postupku i ima u postupku sva prava koja pripadaju umješaku u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak. Obavješćavanje Zaštitnika Član 29 Podnosilac tužbe iz člana 21 stav 2 ovog zakona koji je podnio i pritužbu Zaštitniku dužan je da pisanim putem obavijesti Zaštitnika o pokretanju sudskog postupka.			
Član 7 1. Ova direktiva ne dovodi u pitanje pravo država članica da iz njenog područja primjene isključe: (a) utvrđivanje dobi za penzionisanje u cilju davanja starosne penzije i njene moguće posljedice na druga davanja; (b) pogodnosti sistema starosnih penzija odobrenih licima koja su odgajila djecu; sticanje prava na davanja nakon prekida perioda zaposlenosti zbog odgajanja djece; (c) pružanje davanja zbog starosti ili invalidnosti na osnovu izvedenih prava žene;	Pozitivne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije Član 7 Organi i drugi subjekti donose, odnosno uvode i sprovode, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, propise i posebne mjere koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije po bilo kojem osnovu iz člana 1 ovog zakona i lica koja su diskriminisana po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona. Mjere iz stava 1 ovog člana primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima kao razumno, objektivno i proporcionalno sredstvo za otklanjanje diskriminacije u praksi i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni.	Potpuno usklađeno	Materija je dodatno uređena čl. 1, 17a, 39 i 197d Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Sl. list Crne Gore", br. 54/03, 39/04, 61/04, 79/04, 81/04, 29/05, 14/07, 47/07, 12/07, 13/07, 079/08, 14/10, 8/10, 34/11, 39/11, 40/11, 66/12, 36/13, 38/13, 61/13, 6/14, 60/14, 10/15, 44/15, 42/16, 55/16, 80/20, 145/21, 86/22 i 99/23).	

(d) pružanje uvećanih davanja na osnovu dugotrajne invalidnosti, starosti, nesreće na poslu ili profesionalne bolesti za izdržavanu ženu; (e) prije donošenja ove direktive, posljedice izvršavanja prava izbora da se ne stiču prava ili obaveze u okviru obaveznog sistema. 2. Države članice redovno razmatraju oblasti isključene stavom 1 kako bi utvrdile, s obzirom na društvena dešavanja u datoj oblasti, postoji li i dalje opravdanje za zadržavanje tih izuzeća.	U cilju obezbjeđivanja pune jednakosti u praksi, princip jednakog postupanja neće spriječiti organe i druge subjekte da zadrže ili usvoje posebne mjere za sprečavanje ili nadoknadu nedostataka povezanih sa bilo kojim od osnova navedenih u članu 1. Postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom Član 18 Neće se smatrati diskriminacijom, u smislu člana 10 ovog zakona, nepovoljnije postupanje prema licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica: 1) kad je takvo postupanje propisano zakonom radi očuvanja zdravlja i bezbjednosti građana, održavanja javnog reda i mira, prevencije krivičnih djela i zaštite prava i sloboda drugih, ako su upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje nekog od tih ciljeva u demokratskom društvu i srazmjerna cilju koji se tim postupanjem treba postići; 2) prilikom primjene posebnih mjera ograničenog trajanja koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica ili grupe lica koja su po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona u nejednakom položaju, kad se te mjere zasnivaju na odredbama zakona, podzakonskih akata, programa ili odluka u cilju poboljšanja položaja manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica, vjerskih, jezičkih ili drugih manjina ili drugih grupa lica ili lica diskriminiranih po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona; 3) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, odnosno pravljenja razlike, isključenja ili davanja prvenstva zbog prirode određenog posla kod kojeg lično svojstvo lica predstavlja stvarni i odlučujući uslov obavljanja posla, ako je svrha koja se time želi postići opravdana i taj uslov srazmjeran toj svrsi;			
---	---	--	--	--

	4) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, učlanjenja i zasnivanja radnog odnosa u vjerskim zajednicama i drugim organizacijama, odnosno djelovanja lica koje je u skladu sa vjerskim učenjem, obredima i poslovima vjerske zajednice, kao i druge javne ili privatne organizacije čiji se sistem vrijednosti zasniva na vjerskom učenju ili uvjerenju, a koja djeluje u skladu sa Ustavom i zakonom, ako tako zahtijeva vjersko učenje ili uvjerenje, a zbog prirode tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjersko učenje ili uvjerenje predstavlja istinski, zakonit i opravdan uslov za obavljanje posla; 5) na osnovu starosne dobi, ako su primijenjene mjere propisane zakonom primjerene i nužne za postizanje nekog od ciljeva u demokratskom društvu, uključujući legitimnu politiku zapošljavanja, ciljeve tržišta rada i profesionalne obuke i srazmjerne cilju koji se tim mjerama treba postići; 6) prilikom pristupa i nabavke roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života ako je taj pristup namijenjen isključivo ili prvenstveno pripadnicima jednog pola odnosno roda ili licima sa invaliditetom, kad je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, a upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje tog cilja; 7) utvrđivanjem najniže ili najviše starosne granice, profesionalnog iskustva, odnosno stepena obrazovanja kao uslova za zasnivanje radnog odnosa ili kao uslova za sticanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa posebnim propisima; 8) utvrđivanjem primjerene najviše starosne granice kao razloga za prestanak radnog odnosa u skladu sa uslovima za sticanje prava na starosnu penziju, pri čemu transrodne žene stiču pravo na penziju kao cisrodne žene;			
--	---	--	--	--

	9) na osnovu državljanstva u skladu sa posebnim propisima. Izuzeci iz stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana ne primjenjuju se na osnovu osnovu rasnog ili etničkog porijekla. Izuzeci iz stava 1 ovog člana tumače se srazmjerno cilju i svrsi zbog kojih se utvrđuju, ako su sredstva za postizanje tog cilja srazmjerna i neophodna.			
Član 8 1. Države članice donose zakone i druge propise potrebne za usklađivanje s ovom Direktivom u razdoblju od šest godina od dana njenog objavljivanja. One o tome odmah obavještavaju Komisiju. 2. Države članice Komisiji dostavljaju tekst zakona i drugih propisa koje donesu u području na koje se odnosi ova Direktiva, uključujući mjere usvojene u skladu s članom 7. stavom 2. 3. One obavještavaju Komisiju o razlozima zadržavanja svih postojećih odredbi o pitanjima iz člana 7. stav 1. i o mogućnosti njihove naknadne revizije.	Nema odgovarajuće odredbe	neprenosivo		
Član 9 U roku od sedam godina od notifikacije o ovoj Direktivi države članice prosleđuju sve potrebne informacije Komisiji kako bi ona mogla sastaviti izvještaj o primjeni ove Direktive te ga predati Savjetu i predložiti dalje mjere koje bi mogle biti potrebne za sprovođenje načela jednakog postupanja.	Nema odgovarajuće odredbe	neprenosivo		
Član 10 Ova je Direktiva upućena državama članicama.	Nema odgovarajuće odredbe	neprenosivo		

Crna Gora
Ministarstvo pravde

Adresa: Vuka Karadžića 3,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 407 501
fax: +382 20 407 515
www.gov.me/mpa

Crna Gora
MINISTARSTVO LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA
Podgorica

Primljeno: 23.06.25				
Original	Prilog	Broj	Prilog	Vrijednost
01-040/25-604/12				

Broj: 01-040/25-6601/3

20. jun 2025. godine

MINISTARSTVO LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA

G-din Fatmir Gjeka, ministar

Predmet: Mišljenje na Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije

Veza: Vaš akt broj: 01-040/25-604/9 od 17. juna 2025. godine

Uvaženi,

Ministarstvo pravde razmotrilo je tekst Predloga zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije, koji je dostavljen aktom broj: 01-040/25-604/9 od 17. juna 2025. godine, zaprimljen u ovom Ministarstvu dana 17. juna 2025. godine.

S tim u vezi, obavještavamo Vas da, u okviru nadležnosti ovog ministarstva, koje se odnose na uređenje postupka pred sudovima, kao i u pogledu odredaba Predloga zakona koje regulišu pitanje sankcija i prekršajnog postupka, nemamo primjedbi na tekst Predloga zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije, budući da su u neposrednoj komunikaciji sa predstavnicima predlagača sugestije Ministarstva pravde ugrađene u tekst Predloga zakona.

S poštovanjem,

MINISTAR

mr. Bojan Božović

Dostavljeno:

- naslovu
- u spise predmeta
- a/a

Crna Gora
MINISTARSTVO LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA
Podgorica

Primljeno: 23. 06. 25				
Op. št.	Op. št. (u. št.)	Repr. št.	Prilog	Ulogovnik
01 - 040 / 25 - 604 / 13				

Crna Gora
Ministarstvo pravde

Adresa: Vuka Karadžića 3,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 407 501
fax: +382 20 407 515
www.gov.me/mpa

Broj: 01-040/25-6601/5

23. jun 2025. godine

MINISTARSTVO LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA
G-din Fatmir Gjeka, ministar

Predmet: Mišljenje na Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrane diskriminacije
Veza: Vaš akt broj: 01-040/25-604/9 od 17. juna 2025. godine

Uvaženi,

Ministarstvo pravde razmotrilo je Izvještaj o preliminarnoj kontroli na rizike od korupcije (CPL obrazac) koji se odnosi na Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrane diskriminacije, koji je dostavljen aktom broj: 01-040/25-604/9 od 17. juna 2025. godine, zaprimljen u ovom Ministarstvu 17. juna 2025. godine.

U skladu sa članom 4 Uputstva o preliminarnoj kontroli na rizike od korupcije („Službeni list Crne Gore“, broj 75/24), Ministarstvo pravde je dana 18. juna 2025. godine zatražilo mišljenje Agencije za sprečavanje korupcije radi otklanjanja mogućih rizika za nastanak korupcije u izradi propisa.

Dana 23. juna 2025. godine, Agencija za sprečavanje korupcije dostavila je mišljenje broj: 04-03-2049/2-25 u kome se navodi da nema primjedbi iz okvira svoje nadležnosti na Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrane diskriminacije.

Imajući u vidu navedeno, obavještavamo Vas da, u okviru nadležnosti Ministarstva pravde, nemamo primjedbi na Izvještaj o preliminarnoj kontroli na rizike od korupcije (CPL obrazac) koji se odnosi na Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrane diskriminacije.

S poštovanjem,
MINISTAR
mr Bojan Božović

Dostavljeno:

- Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava;
- a/a;
- u spise predmeta.

Preliminarna kontrola na rizike od korupcije	
Naziv propisa	Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije
Naziv organa	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava
Sektor/odsjek	Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda
Faza donošenja propisa	Dobijeno pozitivno mišljenje od strane Evropske komisije. Predlog treba biti kandidovan za Vladu Crne Gore.
1. Navedi oblast koja se uređuje propisom.	Propisom se uređuje zaštita i promocija jednakosti radi stvaranja uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite od diskriminacije po različitim osnovama.
2. Da li su jasno definisani subjekti zaduženi za sprovođenje propisa? Objasni.	Da. Članom 32 je definisano da nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donijetih za sprovođenje ovog zakona vrši organ državne uprave nadležan za ljudska i manjinska prava.
3. Da li postoje očigledne pravne praznine, nedostaci ili odredbe u propisu koje dozvoljavaju dvosmisleno tumačenje? Objasni.	Ne postoje očigledne pravne praznine, nedostaci ili odredbe u Zakonu o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije koje dozvoljavaju dvosmisleno tumačenje.
4. Da li je propis, sa predviđenim regulatornim pretpostavkama, kreiran u cilju ostvarivanja profita ili drugih benefita za račun	Ne. Zakon o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije nije kreiran u cilju ostvarivanja profita ili drugih finansijskih benefita za određene subjekte.

<i>određenog/ih subjekta/ata? Objasni.</i>	
<i>5. Da li će javni funkcioner koji je na čelu organa koji je predlagač propisa imati privatni interes od efekata primjene propisa (etičke povrede)? Objasni.</i>	<i>Ne.</i>
<i>6. Da li su u propisu predviđeni adekvatni mehanizmi za njegovo sprovođenje ili je predviđeno da će ovo pitanje biti regulisano podzakonskim aktima? Objasni.</i>	<i>Da. Članovi 19 i 20 se odnose na nadležnost Zaštitnika ljudskih prava i sloboda kao i pravo na podnošenje pritužbe instituciji Zaštitnika. Članom 41 ovog propisa je definisano da će se Podzakonski akt iz člana 30 stav 3 ovog zakona donijeti u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona. Do donošenja podzakonskog akta iz stava 1 ovog člana primjenjivaće se Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja posebne evidencije o slučajevima prijavljene diskriminacije („Službeni list CG“, broj 50/14).</i>
<i>7. Da li su u propisu definisane vrste odgovornosti subjekata zaduženih za sprovođenje odredaba propisa? Objasni.</i>	<i>Zakon o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije ne definiše izričito sve vrste odgovornosti subjekata zaduženih za sprovođenje njegovih odredaba, ali upućuje na druge propise koji regulišu odgovornost, posebno u okviru prekršajne odgovornosti.</i>
<i>8. Da li su kontrolni mehanizmi definisani propisom? Objasni.</i>	<i>Da, zakon definiše osnovne kontrolne mehanizme, prvenstveno kroz nadležnost Zaštitnika ljudskih prava i mogućnost sudske zaštite. Takođe se oslanja na nadzor inspekcija u određenim oblastima. Međutim, ne uspostavlja centralizovan i detaljan sistem kontrole, već se primjena oslanja na druge zakone i institucije.</i>
<i>9. Da li su predviđene sankcije za slučajeve povrede zakonskih normi? Objasni.</i>	<i>Da. Zakon o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije Crne Gore predviđa sankcije za slučajeve povrede njegovih odredaba. Sankcije su jasno propisane i imaju za cilj da osiguraju efikasnu zaštitu od diskriminacije. Sankcije su definisane članovima 35, 36, 37 i 39.</i>

10. Da li je u zakonu propisana jasna procedura za izricanje sankcija, tj. da li je uspostavljen mehanizam praćenja primjene, izricanja sankcija i vrste sankcija? Objasni.	Zakon predviđa novčane kazne za pravna i fizička lica u slučajevima diskriminacije, ali ne definiše precizno postupak izricanja sankcija, nadležnosti organa ni praćenje njihove primjene. Umjesto toga, upućuje na primjenu drugih propisa (npr. Zakona o prekršajima, Zakona o upravnom postupku) i nadležnih institucija (sudovi, inspekcije, Zaštitnik ljudskih prava) za sprovođenje tih postupaka.
11. Da li je propisano da je subjekt koji odlučuje o davanju prava, uvođenju ograničenja i izricanju sankcija, odvojen od subjekta koji kontroliše (nadzire) zakonitost i sprovođenje ovih odluka, tj. da li je uspostavljena adekvatna „dvostepenost“ kao mehanizam provjere i kontrole donesenih odluka? Objasni.	Zakon ne propisuje izričito organizacionu odvojenost između subjekta koji odlučuje i onog koji vrši nadzor, ali princip dvostepenosti je funkcionalno obezbijeđen kroz druge mehanizme kontrole.
12. Da li je propis bio predmet lobiranja? Objasni.	Ne. Nema javno dostupnih dokaza ili izvještaja da je Zakon o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije Crne Gore bio predmet lobiranja.
13. Da li se propis odnosi na izmjenu izbornih mehanizama ili finansiranje političkih partija? Objasni.	Ne. Zakon o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije se ne odnosi na izmjenu izbornih mehanizama niti na finansiranje političkih partija.
14. Da li se propisom bitnije mijenja struktura javne uprave? Objasni.	Ne. Zakon o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije ne mijenja strukturu javne uprave. Njegova primarna svrha je da uspostavi pravni okvir za zaštitu jednakosti i zabranu diskriminacije.
15. Da li je transparentnost obezbijeđena objavljivanjem poziva za javnu raspravu? Objasni.	Da. Poziv za javnu raspravu povodom Nacrta zakona zaštiti jednaskot i zabrani diskriminacije je objavljen 02.11.2022. godine na sajtu Ministarstva ljudskih i manjinskih prava: https://www.gov.me/clanak/javni-poziv-nacrt-zakona-o-zastiti-jednakosti-i-zabrani-diskriminacije ; Ministarstva javne uprave i u sredstvima javnog informisanja u Dnevnom listu „Pobjeda“. Takođe, organizovana su tri okrugla stola: Podgorica, Bar i Pljevlja

	https://www.gov.me/clanak/najava-odrzavanje-okruglih-stolova-u-okviru-javne-rasprave-o-nacrtu-zakona-o-zastiti-jednakosti-i-zabrani-diskriminacije
16. Da li propis predviđa transparentan proces donošenja odluka? Objasni.	Načelo transparentnosti posredno se ostvaruje kroz javnost rada nadležnih organa i pravo na sudsku i institucionalnu zaštitu.
17. Da li propis definiše listu opravdanih slučajeva u kojima se određene odredbe ne primenjuju? Objasni.	Da. Zakon o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije Crne Gore definiše određene opravdane slučajeve (izuzetke) u kojima se pojedine odredbe zakona ne primenjuju. Ovi izuzeci su definisani članom 18.
18. Da li se u propisu definišu rokovi za administrativne postupke? Objasni.	Zakon o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije ne definiše konkretne rokove za administrativne postupke.
19. Da li propis uspostavlja mehanizam kontrole rizika od pojave sukoba interesa na nivou državne uprave, odnosno da li su propisom uspostavljeni mehanizmi odgovornosti koji su odvrćajući za pojavu sukoba interesa i eventualni razvoj korupcije? Objasni.	Zakon o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije Crne Gore ne uspostavlja poseban mehanizam kontrole rizika od sukoba interesa niti specifične mehanizme za prevenciju korupcije u državnoj upravi. Ovaj zakon se primarno bavi zabranom i sankcionisanjem diskriminacije, te promocijom jednakog postupanja.
20. Ostala relevantna pitanja.	/

Datum i mesto

17. jun 2025. godine, Podgorica

Crna Gora
Ministarstvo javne uprave

Adresa: Rimski Trg br 45
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 482 131
fax: +382 241 790
www.mju.gov.me

Br: 01-040/25-2391/2

14. 6. 2025. godine

Za: Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava
gospodin Fatmir Gjeka, ministar

Veza: akt broj: 01-040/25-2391 od 10. 6. 2025. godine

Predmet: Mišljenje na Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije

Poštovani gospodine Gjeka,

Povodom Vašeg akta broj 01-040/25-604/4 od 10. 6. 2025. godine, kojim se obraćate zahtjevom za mišljenje na Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije, uvažavajući specifičnost upravne oblasti koja je predmet regulisanja, te imajući u vidu potrebu usaglašavanja sa direktivama EU, na predlog zakona nemamo primjedbi i sugestija.

Crna Gora
MINISTARSTVO Ljudskih i MANJINSKIH PRAVA
Podgorica

Prijemno	17.06.25
Opis	01-040/25-604/10

Dostavljeno: - naslovu

- a/a

Kontakt osoba: Nedeljko Vuk

Samostalni savjetnik II

tel: 068 863 934

e-mail: nedjeljko.vuk@mju.gov.me

Crna Gora

Ministarstvo rada, zapošljavanja
i socijalnog dijaloga

Rimski trg 46
81000 Podgorica
Crna Gora
www.gov.me/mrzs

Broj:01-011/25-1910/2

Podgorica, 10.6.2025.godine

MINISTARSTVO LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA
-n/r Gjeka Fatmiru, ministru-

Bul.Sv.Petra Cetinjskog, br.130, Podgorica

Poštovani,

Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga razmotrilo je tekst revidiranog Predloga zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije, koji je dostavljen aktom broj 01-040/25-604/2, zaprimljen u ovom Ministarstvu dana 8. juna 2025.godine.

U vezi sa navedenim, obavještavamo vas da Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga nema primjedbi na revidirani tekst Predloga zakona, budući da su sve sugestije i primjedbe ovog Ministarstva, kroz direktnu komunikaciju sa predlagačem, inkorporirane u finalni tekst Predloga zakona.

S poštovanjem,

Crna Gora
MINISTARSTVO LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA
Podgorica

Primljeno:	10.06.25			
Org. jed.	Ministarstvo rada	Radni broj	Prilog	Vrijednost
01-040/25-604/5				

Crna Gora
Ministarstvo rada, zapošljavanja
i socijalnog dijaloga

Rimski trg 46
81000 Podgorica
Crna Gora
www.gov.me/mrzs

Broj:01-011/25-1910/2

Podgorica, 10.6.2025.godine

MINISTARSTVO LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA
-n/r Gjeka Fatmiru, ministru-

Bul. Sv. Petra Cetiniskog, br.130, Podgorica

Poštovani,

Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga razmotrilo je tekst revidiranog Predloga zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije, koji je dostavljen aktom broj 01-040/25-604/2, zaprimljen u ovom Ministarstvu dana 6. juna 2025.godine.

U vezi sa navedenim, obavještavamo vas da Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga nema primjedbi na revidirani tekst Predloga zakona, budući da su sve sugestije i primjedbe ovog Ministarstva, kroz direktnu komunikaciju sa predlagačem, inkorporirane u finalni tekst Predloga zakona.

S poštovanjem,

Crna Gora
MINISTARSTVO LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA
Podgorica

Primljeno: 10.06.25				
Org. jst	Upr. jst	Red. broj	Prilog	Vrijednost
01-040/25-604/5				

Crna Gora
Vlada Crne Gore
Generalni sekretarijat

Crna Gora
MINISTARSTVO LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA
Podgorica

Primljeno: 11. 06. 25				
Org. jed.	Posl. broj	Reak. broj	Prilog	Vrijednost
01-040	25-604	6		

Adresa: Karađorđeva bb
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 482 814
fax: +382 20 224 138
www.gsv.gov.me

Broj: 02-13-040/25-892/2

10. jun 2025. godine

MINISTARSTVO ljudskih i manjinskih prava
Gospodin Fatmir Gjeka, ministar

Predmet: mišljenje na Prijedlog Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije

Uvaženi ministre,

U vezi s vašim aktom (br. 01-040/25-604/3 od 9. 6. 2025. god.) u kom ste zatražili naše mišljenje na Prijedlog Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije, obavještavamo Vas da s aspekta nadležnosti Generalnog sekretarijata Vlade nemamo primjedbi na tekst predmetnog dokumenta.

S poštovanjem,

GENERALNI SEKRETAR VLADE

mr Dragoljub Nikolić

Crna Gora

Ministarstvo finansija

Crna Gora

MINISTARSTVO LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA

Podgorica

Adresa: ul. Stanka Dragojevića 2,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 242 835
fax: +382 20 224 450
www.mif.gov.me

Primljeno:	20.03.23			
Org. red.	POSLOVANJE	Repub. org.	Prilog	Vrijednost
Br:03-02-430/23-1749/2	01-078	22-549	9	

Br:03-02-430/23-1749/2

Podgorica, 16.03.2023.godine

MINISTARSTVO LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA

-n/r ministra, gospodina Fatmira Gjeke-

Poštovani gospodine Gjeke,

Povodom *Predloga zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije*, Ministarstvo finansija daje sljedeće

MIŠLJENJE

Na tekst *Predloga zakona* i pripremljeni Izvještaj o analizi uticaja propisa, sa aspekta uticaja na poslovni ambijent, nemamo primjedbi.

Uvidom u dostavljeni akt i Izvještaj o analizi uticaja propisa utvrđeno je da za implementaciju navedenog *Predloga zakona* nije potrebno obezbijediti finansijska sredstva iz budžeta Crne Gore, kao i da se sredstva za ove namjene neposredno obezbjeđuju kroz realizaciju Vladinih strategija i politika. Nadalje, Izvještajem se navodi da implementacijom propisa ne proizilaze međunarodne finansijske obaveze kao i da sprovođenjem ovog zakona u dijelu koji se odnosi na kaznenu politiku u slučajevima vršenja diskriminacije, moguće je ostvariti prihod za budžet Crne Gore u onoj mjeri u kojoj diskriminacija bude prisutna u crnogorskom društvu tj. u slučajevima diskriminacije koji budu procesuirani pred crnogorskim sudovima i presuđeni prema kaznenim odredbama sadržanim u ovom zakonu. Dodatno, predviđeno je donošenje podzakonskih akata ali iz kojih neće proizilaziti dodatne finansijske obaveze.

Shodno navedenom, Ministarstvo finansija, sa aspekta budžeta, nema primjedbi na *Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije*.

S poštovanjem,

MINISTAR

mr Aleksandar Damjanović

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANALIZI PROCJENE UTICAJA PROPISA

PREDLAGAČ PROPISA	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava
NAZIV PROPISA	Predlog Zakona zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije

1. Definisanje problema

- Koje probleme treba da riješi predloženi akt?
- Koji su uzroci problema?
- Koje su posljedice problema?
- Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri?
- Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status quo" opcija)?

Koje probleme treba da riješi predloženi akt?

Nepostojanje antidiskriminacionog zakonodavstva u Crnoj Gori je po prvi put 2010. godine uslovilo donošenje Zakona o zabrani diskriminacije. Od donošenja prvog Zakona o zabrani diskriminacije, Zakon je pretrpio tri izmjene (2011 i 2014. i 2017. godine). Međutim, na osnovu nalaza ekspertkinja angažovanih posredstvom TAIEX misije (25. oktobra do 3. novembra 2021. godine), konstatovano je da u postojećem Zakonu o zabrani diskriminacije postoje brojni nedostaci koji proizilaze iz opšte strukture Zakona i s njom povezanih nomotehničkih bojazni kojima se slabi značenje i sadržaj pravne tekovine EU. Takođe, utvrđene su obaveze iz direktiva koje nisu transponovane u Zakon o zabrani diskriminacije. Cijeneći nalaz ekspertkinja, donijeta je odluka da se pristupi izradi novog Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije kojim je pojednostavljena struktura zakona sa pročišćavanjem odredbi kako bi se izbjeglo preklapanje odredbi, odnosno prenormiranje, a koje je kao takvo unosilo zabunu u primjeni i ograničavalo zaštitu od diskriminacije kroz veliki broj definicija, izostavljajući neophodnu širinu pravne norme da bi bila primijenjena u praksi.

Takođe, Zakonom se ističe obaveza usklađivanja svih ostalih zakona kojim se reguliše zabrana diskriminacije, ali istovremeno i unapređuje karakter zakona odnosno njegovog predmeta/obuhvata/fokusa u dijelu promocije jednakosti kao vrhunskog principa ovog zakona. Donošenjem Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani će se ojačati sistem zaštite od diskriminacije i obezbijediti potpuna usklađenost sa relevantnom pravnom tekovinom Evropske unije.

Koji su uzroci problema?

Zakon o zabrani diskriminacije i drugi relevantni nacionalni zakoni i propisi ukazali su na ozbiljna pitanja koja crnogorski zakonodavac treba dodatno da riješi kako bi se postigla potpuna usklađenost s relevantnom pravnom tekovinom i standardima EU u oblasti suzbijanja diskriminacije. Postoje brojni nedostaci koji proizilaze iz opšte strukture Zakona o zabrani diskriminacije i s njom povezanih nomotehničkih bojazni

kojima se slabi značenje i sadržaj pravne tekovine EU. Takođe, utvrđene su obaveze iz direktiva koje nisu transponovane u Zakon o zabrani diskriminacije.

Koje su posljedice problema?

Ukoliko se ne donese Zakon o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije koji je u potpunosti usklađen sa pravnom tekovinom EU, a koji ujedno predstavlja kamen temeljac politika za suzbijanje diskriminacije u Crnoj Gori, proces pregovora za Poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje će u značajnom mjeri biti usporen, jer je donošenje pomenutog Zakona jedno od tri završna mjerila za zatvaranje Poglavlja 19.

Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri?

Zakon o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije je ključni propis u zakonodavstvu koje uređuje suzbijanje diskriminacije i jednakost i stoga treba biti napisan jasno i sistematično kako bi se primjena postojećih garancija podstakla, a ne destabilizovala. Nedostatak jasnoće, pretjerana deskriptivnost i djelimično preklapanje značenja izraza uzrokuju nerazumijevanje glavnih pojmova suzbijanja diskriminacije koji mogu navesti na pogrešno tumačenje, stvarajući pravnu neizvjesnost, urušavajući djelotvornu praktičnu primjenu i ostavriavanje zakonodavnih ciljeva, iz čega proizilazi da može nanijeti štetu subjektima na koje se Zakon i odnosi.

Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status quo" opcija)?

Ukoliko se ne donose Zakon o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije, zaustavio bi se proces pregovora u okviru Poglavlja 19 -Socijalna politika i zapošljavanje.

2. Ciljevi

- Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?
- Navesti usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo.

Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?

Predloženim propisom se obezbjeđuje potpuna usklađenost sa pravnom tekovinom Evropske unije što je i glavni cilj.

Navesti usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo.

Obaveze definisane Programa rada Vlade za 2023. godinu uslovile su donošenje novog Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije, kojim će se obezbijediti potpuno usklađivanje sa zakonodavstvom Evropske unije. Pored toga, Zakonom o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije će se u potpunosti inkorporirati međunarodni standardi, što je bio i primarni cilj, odnosno obezbijedit će se usklađenost sa primarnim i sekundarnim izvorima prava EU.

3. Opcije

- Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema? (uvijek treba razmatrati "status quo" opciju i preporučljivo je uključiti i neregulativnu opciju, osim ako postoji obaveza donošenja predloženog propisa).
- Obrazložiti preferiranu opciju?

3.1 Usvajanjem Predloga Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije ispuniće se postavljeni zahtjevi, odnosno postići će se potpuno usklađivanje sa Direktivama EU.

3.2 Druga opcija bi bila nedonošenje zakona, koja bi za rezultat imala nemogućnost zatvaranja Poglavlja 19.

4. Analiza uticaja

- Na koga će i kako će najvjerojatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.
- Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima).
- Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti.
- Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija.
- Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.

Kao pozitivni rezultat donošenja Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije, biće, između ostalog, i potvrda ostvarenog napretka i uspostavljanja vladavine prava, poštovanju temeljnih prava i političkih kriterijuma za punopravno članstvo u EU. Usaglašavanjem pravne tekovine, i poboljšanjem antidiskriminacionog zakonodavstva u smislu jačanja institucija zaštite i efiksnosti u primjeni Zakona u praksi, postići će se veći stepen poštovanja ljudskih prava i sloboda što će voditi daljem napretku u primjeni zahtjevnih standarda EU i UN, do njihove potpune implementacije.

Usvajanjem ovog Predloga zakona neće imati finansijskog uticaja .

5. Procjena fiskalnog uticaja

- Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?
- Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? Obrazložiti.
- Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? Obrazložiti.
- Da li su neophodna finansijska sredstva obezbijeđena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?
- Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proistići finansijske obaveze?
- Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore?
- Obrazložiti metodologiju koja je korišćena prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda.
- Da li su postojali problemi u preciznom obračunu finansijskih izdataka/prihoda? Obrazložiti.
- Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/predlog propisa?
- Da li su dobijene primjedbe uključene u tekst propisa? Obrazložiti.

Za sprovođenje Zakona o zaštiti jednкости i zabrani diskriminacije nije potrebno obezbjeđivanje posebnih finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore, niti njegovom implementacijom proizilaze međunarodne finansijske obaveze.

Implementacijom ovog Zakona, odnosno, sprovođenjem kaznene politike u slučajevima vršenja diskriminacije, moguće je ostvariti prihod za budžet Crne Gore u onoj mjeri u kojoj diskriminacija bude prisutna u crnogorskom društvu, tj. slučajevi diskriminacije budu procesuirani pred crnogorskim sudovima i presuđeni prema kaznenim odredbama sadržanim u ovom Zakonu.

6. Konsultacije zainteresovanih strana

- Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertna podrška i ako da, kako.
- Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije).
- Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni. Obrazložiti.

Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertna podrška i ako da, kako?

Prilikom izrade Nacrta Zakona o zaštiti jednкости i zabrani diskriminacije je korištena ekspertna podrška od srtane konsultanta angažovanog posredstvom Savjeta Evrope.

Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije).

Pored konsultanta Savjeta evrope, u pripremi Nacrta pomenutog zakona učestvovali su predstavnici/ce radne grupe ispred sljedećih institucija: Ministarstva finansija, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva pravde, Ministarstva ekonomije, Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (u svojstvu posmatrača) Višeg suda za prekršaje Crne Gore, Vrhovnog suda Crne Gore, Uprave za inspekcijske poslove, Kancelarije za evropske integracije, KCCG-a, Unije poslodavaca Crne Gore, DOO KIPS, NVO Juvantas NVO CEDEM i predstavnici/ce predlagača Zakona.

Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni. Obrazložiti.

Predlozi i sugestije su usaglašeni sa stavovima Radne grupe za pripremu Nacrta zakona o zaštiti jednaksoti i zabrani diskriminacije i inkorporirani u sadržaj navedenog Predloga Zakona.

Pored predstavnika/ca gore navedenih institucija kao članova/ica radne grupe, konsultacije su sprovedene i putem javne rasprave organizovanjem tri okrugla stola. Dokumentacija dostupna na zvaničnom sajtu Ministarstva ljudskih i manjinskih prava na linkovima:

<https://www.gov.me/clanak/javni-poziv-nacrt-zakona-o-zastiti-jednakosti-i-zabrani-diskriminacije>;

<https://www.gov.me/clanak/najava-odrzavanje-okruglih-stolova-u-okviru-javne-rasprave-o-nacrtu-zakona-o-zastiti-jednakosti-i-zabrani-diskriminacije>

Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni. Obrazložiti.

Izveštaj sa javne rasprave čiji je sastavni dio i obrazloženje je dostupan na zvaničnom sajtu Ministarstva ljudskih i manjinskih prava na linku:

<https://www.gov.me/clanak/izvjestaj-sa-javne-rasprave-o-nacrtu-zakona-o-zastiti-jednakosti-i-zabrani-diskriminacije>

7: Monitoring i evaluacija

- Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?
- Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?
- Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?
- Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?

Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?

Odlaganje usvajanja zakona.

Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?

Aktivno učešće Ministarstva ljudskih i manjinskih prava .drugih organa, organizacija i institucija u okviru svojih nadležnosti.

Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?

Usaglašavanje ostalih Zakona koji tretiraju oblast diskriminacije.

Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?

Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava sprovodi, svake druge godine, istraživanje diskriminacije najčešće diskriminiranih društvenih grupa u Crnoj Gori, te publikuje rezultate istraživanja koji pokazuju stepen diskriminacije u posmatranom periodu i utvrđuje listu najdiskriminiranih društvenih grupa.

Takođe, svojevrsnu bazu podataka o slučajevima diskriminacije u CG predstavljaju **Izveštaji** Zaštitnika ljudskih prava i sloboda o diskriminaciji.

Datum i mjesto

Podgorica, 22. 02. 2023. godine

**MINISTAR
Fatmir Gjeka**

Crna Gora
Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava

Adresa: Bulevar Svetog Petra Cetinskog, br. 130
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 234 197
www.gov.me/mmp

Br. 01-078/22-549/2

16. decembar 2022. godine

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI

Nacrt zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije

Shodno Programu rada Vlade Crne Gore za 2022. godinu, ustanovljena je obaveza usvajanja Predloga Zakona o zabrani diskriminacije u IV kvartalu 2022. godine. U skladu sa navedenom obavezom, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava je, na osnovu člana 12 i 14 Zakona o državnoj upravi ("Službeni list Crne Gore", br. 78/2018, 70/2021 i 52/2022.) i člana 9 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija (Sl. list CG, broj 41/18), a nakon sprovedene procedure za izbor predstavnika nevladinih organizacija, 24. 02. 2022. godine donijela Rješenje o formiranu Radne grupe za izradu Nacrta Zakona o zabrani diskriminacije koja se sastoji od predstavnika sljedećih institucija: Ministarstva finansija, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva pravde, Ministarstva ekonomije, Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, Višeg suda za prekršaje Crne Gore, Vrhovnog suda Crne Gore, Uprave za inspeksijske poslove, Kancelarije za evropske integracije, KCCG-a, Unije poslodavaca Crne Gore, DOO KIPS, NVO Juventas NVO CEDEM i predstavnici/ce predlagača Zakona. Zadatak Radne grupe je bio da pripremi tekst Nacrta Zakona o zabrani diskriminacije sa Preporukama EK odnosno izvještaja ekspertkinja koje su bile angažovane posredstvom TAIEX-a i uz podršku konsultanata Savjeta Evrope.

Radna grupa je u skladu sa preporukama EK pripremila tekst novog Nacrta zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije koji se u samom nazivu razlikuje u odnosu na prvobitnu verziju.

Imajući u vidu donošenje nove Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Službeni list Crne Gore", br. 049/22 i 056/22), kao samostalno, uspostavljeno je Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava. Osim toga, sajber napad na informatičku infrastrukturu Crne Gore,

se direktno odrazio na funkcionisanje zvaničnih sajtova državnih organa kao i na način komunikacije unutar i među državnim organima. Sve navedeno je uticalo na odlaganje sprovođenja javne rasprave.

Kada su se stvorili uslovi odnosno kada je sistem ponovo uspostavljen, Javna rasprava o Nacrtu zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije je počela 02. novembra 2022. godine u trajanju od 30 dana, zaključno sa 02. decembrom 2022. godine.

Na osnovu člana 15. Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi strategija i zakona („Službeni list Crne Gore“, broj 41/18), Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava je 02. novembra 2022. godine objavilo Javni poziv za sprovođenje javne rasprave o Nacrtu zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije.

O održavanju Javne rasprave javnost je informisana putem objavljivanja Javnog poziva na sajtu Ministarstva ljudskih i manjinska prava i portalu e - uprave (02. novembra 2022), CRNVO mreže i putem štampanih medija (dnevni list Pobjeda 02. novembra 2022. u okviru kojega je odštampani primjerak Nacrta zakona distribuiran kroz cjelokupni tiraž).

Link na Javnom pozivu : <https://www.gov.me/clanak/javni-poziv-nacrt-zakona-o-zastiti-jednakosti-i-zabrani-diskriminacije>

U okviru Javne rasprave održan je okrugli sto 17. novembra u Podgorici, 22. novembra Baru i 24. novembra 2022. godine u Pljevljima.

Primjedbe, prijedloge i sugestije na tekst Nacrta zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije su dostavili:

- Nevladino udruženje crnogorsko slovačkog prijateljstva CSP, Podgorica
- Inicijativa mladih s invaliditetom Boke, Nevladina organizacija iz Kotora
- Akcija za ljudska prava, NVO iz Podgorice
- UNDP, Podgorica
- Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava
- Ombudsman

Rezime dostavljenih primjedbi, prijedloga i sugestija sa navedenim razlozima njihovog prihvatanja odnosno neprihvatanja:

Nevladino udruženje crnogorskog slovačkog prijateljstva CSP			
Član nacrta zakona	Predložene izmjene	Obrazloženje	Odgovor obrađivača
Član 12: Govor mržnje	"Netoleranciju izraženu u formi nacionalizma, diskriminacije i neprijateljstva protiv manjina "zamijeniti tekstom: „Netoleranciju izraženu u formi nacionalizma, diskriminacije i neprijateljstva protiv manjina, drugih nacionalnih manjinskih zajednica i etničkih grupa“.	U Crnoj Gori žive manjinske nacionalne zajednice (priznate sa statusom nacionalne manjine, koje imaju nacionalne savjete i ostvaruju svoja prava shodno ustavu i zakonima) ali i druge manjinske zajednice i etničke grupe koje takav status nemaju (na primjer, Slovaci, Česi, Mađari, Poljaci, Ukrajinci, Rusi, Grci, Makedonci, Jevreji). Zato je preciznija odredba, ukoliko želimo da obuhvatimo i manjinske zajednice bez statusa nacionalne manjine i etničke grupe formulacija koju smo predložili.	<u>Prihvata se djelimično - Obrazloženje</u> Predložena izmjena se prihvata u dijelu uskaldivanja sa Ustavom crne Gore pa se istoj odredbi nakon riječi „manjina“ dodaje „i drugih nacionalnih manjinskih zajednica“. Ne prihvata se predložena izmjena u dijelu „etničke grupe“ jer je ista sadržana u konceptu „nacionalnih manjinskih zajednica“.
Član 16: Zabrana diskriminacije i postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom	U tački 2: ili odluka u cilju poboljšanja položaja etničkih manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica, vjerskih, jezičkih ili drugih manjina ili drugih grupa lica ili osoba diskriminiranih po osnovama iz člana 1 ovog Zakona; Umjesto: "položaja etničkih manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica", staviti: "položaja manjinskih naroda, drugih manjinskih nacionalnih	U Crnoj Gori žive manjinske nacionalne zajednice (priznate sa statusom nacionalne manjine, koje imaju nacionalne savjete i ostvaruju svoja prava shodno ustavu i zakonima) ali i druge manjinske zajednice i etničke grupe koje takav status nemaju (na primjer, Slovaci, Česi, Mađari, Poljaci, Ukrajinci, Rusi, Grci, Makedonci, Jevreji). Zato je preciznija odredba, ukoliko želimo da obuhvatimo i manjinske zajednice bez statusa nacionalne manjine i etničke grupe formulacija koju smo predložili.	<u>Ne prihvata se - Obrazloženje</u> Predložena izmjena se ne prihvata iz istih razloga kao i kod prethodno predložene izmjene, odnosno zbog činjenice da je pojam "nacionalnih manjinskih zajednica" širi i obuhvata i pojam "etničke grupe".

	zajednica, etničkih grupa, vjerskih"...		
Kancelarija UNDP-a u Crnoj Gori			
Član 12: Govor mržnje	Predlažemo da se član 12. dopuni na način da glasi: Govor mržnje podrazumijeva upotrebu jednog ili više posebnih oblika izražavanja - zagovaranje, promociju ili podsticanje ocmjivanja i klevete, mržnje i netrpeljivosti, ili omalovažavanje lica ili grupe lica, kao i svako uznemiravanje, vrijeđanje, negativno stereotipiziranje, stigmatizaciju ili prijetnje nekom licu ili grupi lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona i svako opravdavanje svih ovih oblika izražavanja mržnje i netrpeljivosti, ksenofobiju, homofobiju, transfobiju, rasnu mržnju, antisemitizam, seksistički govor mržnje ili ostale oblike mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući i netoleranciju izraženu u formi nacionalizma, diskriminacije i	Istakli smo sugestije da se definicija govora mržnje dopuni sa par termina u skladu sa ECRI preporukom broj 15, što predstavlja posljednji legislativni napor da definiše govor mržnje. Dopunom definicije govora mržnje olakšaće se tumačenje ove odredbe i osigurati njena efikasna primjena. Seksistički govor mržnje svakako ne treba da bude izostavljen u dijelu odredbe gdje se taksativno navode uobičajni oblici govora mržnje. Nadalje, predlaže se da se u zakonski tekst uvede i termin netrpeljivost. Netrpeljivost je termin koji se izričito koristi u Ustavu Crne Gore, odnosno Ustav propisuje zabranu izazivanja i podsticanja mržnje i netrpeljivosti. Pored toga, međunarodna praksa i standardi upućuju na to da treba revidirati jezičku konstrukciju odnosno termine, na način što umjesto mržnje	<u>Prihvata se djelimično - Obrazloženje</u> Predložene izmjene odredbe člana 12. se usvajaju u dijelu riječi "mržnje i netrpeljivosti," dok se u dijelu drugih pojmova ne prihvata, imajući u vidu da su već sadržani. Predložena izmjena kojom se predviđa dopuna sa stavom 2. kojom bi se propisao govor mržnje počinjen putem interneta se ne prihvata iz razloga sveobuhvatnosti odredbe stava 1. člana 12. i činjenice da bi se istovremeno javila potreba da se propiše govor mržnje putem drugih medija, a što je opet obuhvaćeno odredbom stava 1. ovog člana.

	neprijateljstva protiv manjina. Također, u članu 12 predlažemo da se doda još jedan stav, koji glasi: „Kada se govor mržnje iz stava 1 vrši putem računarskog sistema ili mreže, drugim oblicima elektronske komunikacije to se smatra govorom mržnje na internetu.“	odnosno i pored termina mržnja, treba usvojiti i termin netrpeljivost. Govor mržnje nije nova pojava, ali mu je internet dao nove mogućnosti: viralnu moć da se lakše i brže širi, ali i obuhvati još veći broj ljudi, te mobilise istomišljenike/ce i saveznike/ce. Govor mržnje na internetu ili tzv. govor mržnje online je rastući problem u svijetu. Pored nanošenja direktne štete onima kojima je upućen, govor mržnje na internetu ostavlja značajne posljedice na ciljnu i druge ranjive grupe, te društvo u cjelini. Ovu vrstu govora mržnje karakteriše to da za veoma kratko vrijeme može biti dostupan jako velikom broju ljudi. Iz tog razloga štetnosti, kako po pojedinca/ku i ranjive grupe, tako i po društvo u cjelini, je on posebno štetan za društvo i svakako zahtijeva da se tretira zakonom i izričito propisuje i zabranjuje.	
--	---	---	--

Član 31 Prekršaji	Tačka 5 predlažemo da se dopuni na način da glasi: "koristi govor mržnje, uključujući govor mržnje na internetu, izražavanjem ideja, tvrdnji, informacija, mišljenja, kojima se širi, raspiruje, podstiče ili pravda diskriminacija, mržnja, netrpeljivosti ili nasilje protiv lica ili grupe lica zbog njihovog ličnog svojstva, ksenofobije, homofobije, transfobije,	Dodavanje ključnih riječi iz naprijed navedenih razloga.	<u>Prihvata se djelimično - Obrazloženje</u> Predlog izmjene se usvaja, u obimu u kojem je prihvaćen inicijalni predlog izmjena člana 12.

	rasne mržnje, antisemitizma, seksistički govor mržnje ili ostale oblike mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući i netoleranciju izraženu u formi nacionalizma, diskriminacije i neprijateljstva protiv manjina (član 12)"		
Inicijativa mladih s invaliditetom Boke (IMI Boke)			
Član 1 Predmet zakona	U članu 1 stavu 1 Nacrta Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije (u daljem tekstu: Nacrt Zakona) riječ „invaliditeta“ zamjenjuje se riječju „invalidnosti“.	Shodno članu 1 stavu 2 Konvencije UN-a o pravima lica sa invaliditetom, invaliditet nastaje iz sadejstva dugoročnih fizičkih, mentalnih, intelektualnih ili senzornih oštećenja sa različitim barijerama, koje otežavaju puno i efektivno učešće lica s invalidnošću u društvu na osnovu jednakosti sa drugima. Dakle, invaliditet nije lično svojstvo osobe, već društveni fenomen, koji upravo nastaje zbog diskriminacije uzrokovane različitim barijerama u društvu. Zbog toga se termin „invaliditet“ ne može ubrojati u lična svojstva po osnovu kojih se vrši diskriminacija, već je to moguće jedino učiniti sa terminima „invalidnost“ i „oštećenje“. Kako je u toku Javna rasprava po Nacrtu Zakona o jedinstvenom tijelu vještačenja	<u>Prihvata se - Obrazloženje</u> Usvaja se predlog u dijelu izmjene riječi „invaliditeta“ i mijenja sa „invalidnosti“, uvažavajući potrebu skladištanja odredi Zakona sa Konvencijom UN-a o pravima lica sa invaliditetom.

		invaliditeta, i kako će se tim Zakonom precizno definisati termini „oštećenje“, „invalidnost“ i „invaliditet“, to treba uzeti u obzir i definicije iz ovog Nacrta Zakona. Naime, Nacrt Zakona o jedinstvenom tijelu vještačenja invaliditeta u članu 8 tački 7 invalidnost definiše kao „lično svojstvo“, a u tački 6 istog člana definiše invaliditet kao „društveni fenomen“. Svakako da će i konačan tekst Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije morati biti usklađen sa konačnim tekstom Zakona o jedinstvenom tijelu vještačenja invaliditeta, tako da je bolje u ovom momentu u član 1 stav 1 Nacrta Zakona uključiti adekvatan termin koji se odnosi na lično svojstvo osobe, a da bi se izbjegle ponovne izmjene i dopune ovog Zakona.	
Član 9 Propuštanje razumnog prilagođavanja	Član 9 Nacrta Zakona mijenja se i glasi: „Diskriminacijom se smatra i propuštanje neophodnog i odgovarajućeg prilagođavanja infrastrukture, prostora, informacija, opreme, procedura i na drugi način ograničavanja korišćenja javno dostupnih resursa licu s	Zaposleni/e u nadležnim državnim i lokalnim institucijama i dalje poistovjećuju termin razumnih prilagođavanja sa ispunjavanjem standarda pristupačnosti i sprovođenjem afirmativnih akcija prema licima s invaliditetom, koji su definisani propisima i posebnim mjerama, kako se navodi u članu 6 Nacrta Zakona. Zbog toga ponuđenu definiciju propuštanja razumnih prilagođavanja treba precizirati i	<u>Ne prihvata se – Obrazloženje</u> Predmetna odredba člana 9. nacrta Zakona je dovoljno široko postavljena da ukazuje da se ista odnosi na primjenu odgovarajućih mjera kako bi se obezbijedilo razumno prilagođavanje. Pa se tako odredbom navodi „drugi način omogućavanja korišćenja javno dostupnih resursa licu sa invaliditetom, odnosno učestvovanje u javnom i društvenom životu, pristupu radnom mjestu i odgovarajućim uslovima rada“. Zakode, istom odredbom se jasno upućuje da se ista odnosi na

	invalidnošću, odnosno učestvovanje u javnom i društvenom životu, pristupu radnom mjestu i odgovarajućim uslovima rada, koji svojim obimom prevazilaze propise i posebne mjere iz člana 6 ovog Zakona, a potrebna su u konkretnom slučaju, kako bi se tom licu garantavalo uživanje ili ostvarivanje svih ljudskih prava i sloboda na jednakim osnovama sa licima bez invalidnosti, pod uslovom da ne predstavljaju nesrazmjeran i neprimjeren teret."	učiniti što jasnijom, kako u primjeni i sudskoj zaštiti ne bi došlo do obesmišljavanja cilja ove odredbe. Stoga je pored isticanja neophodnosti prilagođavanja infrastrukture i prostora potrebno uključiti prilagođavanja informacija, opreme, procedura i drugih oblika prilagođavanja koji su neophodni za „uživanje ili ostvarivanje svih ljudskih prava i sloboda" u konkretnom slučaju lica s invalidnošću, a na osnovu jednakosti sa licima bez invalidnosti. Takođe je neophodno istaći da ta prilagođavanja nisu ona koja su već propisana različitim pravnim i strateškim dokumentima, jer oni predstavljaju obavezu prema svim licima s invalidnošću, bez obzira je li istaknut konkretan zahtjev nekog lica s invalidnošću da se ta prilagođavanja obezbijede (obaveza ex ante). Naprotiv, obaveza sprovođenja razumnih prilagođavanja nastaje kada konkretno lice s invalidnošću zahtjeva prilagođavanja veća od onih propisanih različitim pravnim i strateškim dokumentima i ta obaveza nastaje tek kada se taj konkretan zahtjev pojavi (obaveza ex nunc) (1 Paragraf 22 i 23 Opšteg komentara Komiteta	posebne slučajeve, a ne obavezama propisanim posebnim zakonom (Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom), odnosno odredbom člana 6. nacrtu Zakona. Unapređenje primjene zakona se mora sprovoditi kroz praksu, obuku i kampanje. Na osnovu navedenog, smatramo suvišnim izmjene odredbe člana 9. nacrtu Zakona.
--	--	---	---

		UN-a za prava lica sa invaliditetom na član 9 Konvencije UN-a o pravima lica sa invaliditetom). Sve gore navedeno je jasno istaknuto u predloženoj odredbi ovom Primjedbom/Predlogom/Sugestijom. Inkorporiranje ovakve odredbe u konačan tekst Zakona će osigurati da zaposleni/e u nadležnim državnim i lokalnim institucijama, ali i privatnim pravnim licima razumiju šta je obaveza i obim pružanja razumnih prilagođavanja. Ukoliko se ova Primjedba/Predlog/Sugestija ne usvoji, u praksi može doći da se njen smisao ne razumije i da ona ne proizvodi nikakva pravna dejstva, te da ostane mrtvo slovo na papiru, kao što je to do sada i bila odredba člana 2 Konvencije UN-a o pravima lica sa invaliditetom.	
Član 17 Nadležnost Zaštitnika/ce	U članu 17. tački 4 Nacrta Zakona zarez i riječi: „a Zaštitnik/ca procijeni“ brišu se.	Smatramo da je nadležnost Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore da „pokrene postupak za zaštitu od diskriminacije pred sudom ili se u tom postupku pojavi kao umješlaš/ica“, uvijek kada stranka učini vjerovatnim da su ispunjeni uslovi iz člana 17 tačke 4 alineje 1, 2 i 3 Nacrta Zakona. Dakle, Zaštitnik/ca nema potrebe da procjenjuje javni interes	<u>Ne prihvata se - Obrazloženje</u> Titular prava na pokretanje postupka pred sudom je lice/lica koja su diskriminisana, a sve shodno Glavi IV Nacrta Zakona. Zaštitnik/ca pokreće postupak pred sudom ili se pojavljuje kao umješlaš kada se za to ispune uslovi propisani odredbama člana 17. tačka 4. Napominjemo da Zaštitnik/ca prevashodno postupa po pritužbama i ne može zastupati stranke u postupku, niti da u njihovo ime ulaže pravna sredstva,

		pokretanja sudskog postupka za zaštitu od diskriminacije, kada „je postupanjem tuženog izvršena diskriminacija po istom osnovu prema grupi lica sa istim ličnim svojstvima, bi posljedice nejednakog postupanja bile takve prirode da mogu prouzrokovati sistemske povrede načela zabrane diskriminacije, a naročito tešku povredu dostojanstva ličnosti i bi se lice koje traži zaštitu od diskriminacije moglo na drugi način dovesti u naročito nepovoljan položaj po nekom od osnova iz člana 1* Nacrta Zakona. Dovoljno je da stranka učini vjerovatnim da su navedene okolnosti nastale ili mogu nastati pa da Zaštitnik/ca pokrene sudski postupak. Na ovaj način bi se ojačala uloga Zaštitnika/ce u borbi protiv diskriminacije, jer nijedna diskriminacija ne može oslabiti u društvu ukoliko članovi/ce tog društva ne shvate da je to zakonom kažnjivo djelo, a naročito dok se javne institucije koje vrše sistemske diskriminaciju, ne počnu sudski pozivati na odgovornost. Ovo je naročito slučaj sa diskriminacijom lica s	osim u slučaju iz člana 27 stav 2 Zakon o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Imajući u vidu prednje navedeno, predlog se ne prihvata.
--	--	---	---

		invaliditetom, protiv koje se i dalje bore većinom samo ova lica, a trpe je čak i od nadležnih državnih i lokalnih institucija, bez ikakvih konsekvenci za diskriminatore. Smatramo da je Zaštitnik/ca u ovakvim slučajevima dužan pokretati i sudske postupke, a ne godinama ponavljati i moliti da se prava lica s invaliditetom poštuju, jer to mogu činiti i sama lica s invaliditetom. S obzirom da se Zaštitnik/ca finansira od strane državnog budžeta, tj. konkretnije novca građana/ki Crne Gore, to samim građanima/kama, koji su na sistemski način diskriminirani, treba pružiti adekvatnu zaštitu, kako u postupcima pred ovom samom institucijom, tako i pokretanjem i učestvovanjem u sudskim postupcima. Ukoliko se Zaštitniku/ci ostavi mogućnost da sam/a procjenjuje da li treba ili ne pokrenuti i učestvovati u ulozi umješaka/ice u sudskom postupku za zaštitu od diskriminacije, bez ikakve provjere adekvatnosti njegovog/ne procjene i bez ikakvog pozivanja na odgovornost, onda ćemo i dalje imati Zaštitnika/cu koji/a većinu svog rada zasniva na postupanju po pritužbama građana/ki, mirenju i apelima.	
--	--	---	--

Član 20 Mjesna nadležnost	U članu 20 Nacrta Zakona nakon stava 1 dodaje se novi stav koji glasi: „Izuzetno od stava 1 ovog člana, u postupku za zaštitu od diskriminacije lica s invalidnošću mjesno je nadležan i sud na čijem području je prebivalište, odnosno boravište tužioca/teljke.“.	Kako postoji sistemska diskriminacija lica s invalidnošću, zbog koje su njihova prava na slobodno kretanje i pristup pravdi umnogome ograničenija nego licima bez invalidnosti, to ovim licima treba dozvoliti da pokreću i učestvuju u postupcima za zaštitu od diskriminacije u mjestu njihovog prebivališta odnosno boravišta. Ukoliko se predložena odredba ne uključi u konačan tekst Zakona, može doći do toga da ionako mali broj lica s invaliditetom koja traže sudsku zaštitu od diskriminacije, od ovoga odustanu, jer bilo ne mogu doći do suda na čijoj teritoriji tužena strana ima prebivalište ili sjedište, bilo je taj sud nepristupačan pa u njega ne mogu ući. Ovim bi došlo do viktimizacije lica s invaliditetom, čime bi ovaj Zakon u praksi postigao suprotni cilj od onoga zbog kojeg se donosi.	<u>Ne prihvata se - Obrazloženje</u> Nacrtom zakona je propisana mogućnost podnošenja pritužbe, odnosno pokretanja sudskog postupka putem punomoćnika, odnosno organizacije ili pojedinca koje se se u okviru svojih djelatnosti bave zaštitom ljudskih prava, pa samim tim se propisanom mjesnom nadležnošću ne ograničava pravo na pristup sudu.
Član 31 Prekršaji	U članu 31 stavu 1 Nacrta Zakona nakon tačke 1 dodaje se nova tačka koja glasi: „2) ne izvrši neophodno i odgovarajuće prilagođavanje	U Nacrtu Zakona ne postoji kaznena odredba za propuštanje razumnog prilagođavanja, a kako je ovo prvi put da crnogorski pravni akt propisuje zabranu ovog oblika diskriminacije po osnovu invalidnosti, neophodno je u konačnom tekstu Zakona	<u>Ne prihvata se - Obrazloženje</u> Predlog izmjene se ne prihvata, imajući u vidu da predlog izmjene osnovne odredbe nije prihvaćen.

	infrastrukture, prostora, informacija, opreme, procedura i na drugi način ograniči korišćenje javno dostupnih resursa licu s invalidnošću, odnosno učestvovanje u javnom i društvenom životu, pristupu radnom mjestu i odgovarajućim uslovima rada, koji svojim obimom prevazilaze propise i posebne mjere iz člana 6 ovog Zakona, a potrebna su u konkretnom slučaju, kako bi se tom licu garantavalo uživanje ili ostvarivanje svih ljudskih prava i sloboda na jednakim osnovama sa licima bez invaliditeta, pod uslovom da ne predstavljaju nesrazmjeran i neprimjeren teret (član 9);". Tačke 2, 3, 4, 5, 6 i 7 postaju tačke 3, 4, 5, 6, 7 i 8.	propisati prekršajnu sankciju za kršenje člana 9 Nacrta Zakona. Ukoliko se ova Primjedba/Predlog/Sugestija ne usvoji, neće biti moguće prekršajno sankcionisati učinioce/tejlke propuštanja razumnog prilagođavanja.	
Član 33	U članu 33 Nacrta Zakona nakon stava 1 dodaje se novi stav koji glasi:	Ova Primjedba/Predlog/Sugestija predstavlja sankcionisanje nepostupanja Zaštitnika/ce u skladu sa članom 17 tačkom 4 Nacrta Zakona, čija je izmjena	<u>Ne prihvata se - Obrazloženje</u> Predlog izmjene se ne prihvata, imajući u vidu da predlog izmjene osnovne odredbe nije prihvaćen.

	„Novčanom kaznom iz stava 1 ovog člana kazniće se i Zaštitnik/ca, ako ne pokrene postupak za zaštitu od diskriminacije pred sudom ili se u tom postupku ne pojavi kao umješlač/ica kad stranka učini vjerovatnim da: je postupanjem tuženog izvršena diskriminacija po istom osnovu prema grupi lica sa istim ličnim svojstvima, bi posljedice nejednakog postupanja bile takve prirode da mogu prouzrokovati sistemske povrede načela zabrane diskriminacije, a naročito tešku povredu dostojanstva ličnosti i bi se lice koje traži zaštitu od diskriminacije moglo na drugi način dovesti u naročito nepovoljan položaj po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona (član 17 tačka 4).	predložena u Primjedbi/Predlogu/Sugestiji 3. Nije dovoljno samo propisati da Zaštitnik/ca mora pokrenuti sudski postupak za zaštitu od diskriminacije, kada stranka učini vjerovatnim da: „je postupanjem tuženog izvršena diskriminacija po istom osnovu prema grupi lica sa istim ličnim svojstvima, bi posljedice nejednakog postupanja bile takve prirode da mogu prouzrokovati sistemske povrede načela zabrane diskriminacije, a naročito tešku povredu dostojanstva ličnosti i bi se lice koje traži zaštitu od diskriminacije moglo na drugi način dovesti u naročito nepovoljan položaj“. Nasuprot, neophodno je propisati i prekršajnu sankciju Zaštitniku/ci ukoliko ne pokrene postupak za zaštitu od diskriminacije pred sudom ili se u tom postupku ne pojavi kao umješlač/ica, a sve u cilju podsticanja njegove proaktivnije uloge u borbi protiv diskriminacije. Na ovaj način bi se osiguralo da Zaštitnik/ca, uslijed prijetnje od prekršajne sankcije, prestane da ima samo ulogu medijatora i institucije koja moli za poštovanje načela jednakosti.
--	--	--

Akcija za ljudska prava, Podgorica			
Član 1 Predmet zakona	Smatramo da definicija diskriminacije propisana u članu 1 stav 2 Nacrta zakona nije adekvatno formulisana, jer u definiciji izostaje ključna riječ "neopravdano". Diskriminacija nije svako razlikovanje već neopravdano razlikovanje osoba.	Naš predlog bi bio da se definicija propiše po uzoru na rješenje koje postoji u Srbiji, konkretno iz člana 2 Zakona o zabrani diskriminacije 1, koji propisuje da diskriminacija predstavlja svako neopravdano pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje (isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva), u odnosu na lica ili grupe kao i na članove njihovih porodica, ili njima bliska lica, na otvoren ili prikriven način, a koji se zasniva na rasi, boji kože, precima, državljanstvu, nacionalnoj pripadnosti ili etničkom poreklu, jeziku, verskim ili političkim ubeđenjima, polu, rodu, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, polnim karakteristikama, nivoom prihoda, imovnom stanju, rođenju, genetskim osobenostima, zdravstvenom stanju, invaliditetu, bračnom i porodičnom statusu, osuđivanosti, starosnom dobu, izgledu, članstvu u političkim, sindikalnim i drugim organizacijama i drugim stvarnim, odnosno	<u>Ne prihvata se - Obrazloženje</u> Upućujemo da je u Nacrtu Zakona pojam diskriminacije definisan na jednom mjestu i to članom 8 „Neposredna i posredna diskriminacija”. Izuzeci od diskriminacije su jasno propisani članom 16 nacrta Zakona, čijom primjenom će se korigovati primjena odredbi kojim se utvrđuje diskriminacija. Svi zakoni, pa i ovaj se primjenjuju sistemski i ni jedna odredba se ne smije primjenjivati bez korelacije sa odnosnim odredbama samog zakona, odnosno kada je to potrebno kroz sistemsko tumačenje. U konačnom, spajanje definicije diskriminacije sa izuzecima bi bilo nomotehnički neprihvatljivo. Shodno navedenom, ne prihvata se predlog izmjene.

		pretpostavljenim ličnim svojstvima (u daljem tekstu: lična svojstva); I Evropski sud za ljudska prava je u svojoj praksi utvrdio da „razlika u tretmanu osoba u relevantno sličnim situacijama... je diskriminatorna ako nema objektivno i razumno opravdanje; drugim rečima, ako ne teži legitimnom cilju ili ako ne postoji razuman odnos srazmjernosti između upotrijebljenih sredstava i cilj kojem se težilo.“¹ Takođe smatramo da bi član 16, u kome navodite šta se neće smatrati diskriminacijom, trebalo pridružiti definiciji diskriminacije tako da se objasni šta se smatra opravdanim razlikovanjem, odnosno šta nije diskriminacija. Svakako smatramo da pojam diskriminacije treba definisati na jednom mjestu, objedinjenim odredbama, a zatim i posebne oblike i sve ostalo.	
Član 10 Uznemiravanje i seksualno uznemiravanje	Smatramo da je potrebno uvrstiti posledice Uznemiravanja propisane Zakonom o zabrani		<u>Prihvata se - Obrazloženje</u> Predlog izmjene se prihvata, isti je u skladu sa EU direktivama.

¹ Zakon o zabrani diskriminacije, ("Sl. glasnik RS", br. 22/2009 i 52/2021)
 ECtHR, Burden v. the United Kingdom [GC], br. 13378/05, 29 April 2008, p. 60; ECtHR, Guberina v. Croatia, br. 23682/13, 22 March 2016, p. 69.

	diskriminacije i to "izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti", jer ne postoji opravdano obrazloženje za njihovo brisanje iz zakona, posebno imajući u vidu direktive EU kojima se zabranjuje diskriminacija ² .		
Član 31 Prekršaji	Smatramo da je u tački 5 potrebno naglasiti da se sankcioniše govor mržnje iz člana 12 na javnom mjestu, dok nije potrebno ponavljati sadržaj člana 12		<u>Ne prihvata se - Obrazloženje</u> Napominjemo da se u cilju uniformnog propisivanja prekršaja isti eksplicitno definišu i da u konkretnom slučaju „govor mržnje“ nije neophodno praviti izuzetak i isto bi bilo nomotehnički neispravno. Samom tom činjenicom suvišno je naglašavati da je govor mržnje izvršen na javnom mjestu. Shodno navedenom, ne prihvata se predlog izmjene Nacrta Zakona.

² (Racial Equality Directive, Art. 2 (3); Employment Equality Directive, Art. 2 (3); Gender Goods and Services Directive, Art. 2 (c); Gender Equality Directive (recast), Art. 2 (1) (c).

Član 34	U stavu 1 dodati tačku 4 koja glasi: 4)Uklanjanje objavljenog sadržaja. Zaštitna mjera uklanjanje sadržaja odnosi se na obavezno uklanjanje govora mržnje iz člana 12 o trošku učinioca prekršaja iz člana 34 stav 1 tačka 5 . U slučaju da se ne pronađe učinilac prekršaja iz člana 34 stav 1 tačka 5, koji je ispisivanjem, oslikavanjem, postavljanjem ili na drugi način saopštavanjem poruka na stambenim zgradama, zgradama i drugim javnim površinama, koristio govor mržnje, državni organ, odnosno nadležni organ lokalne samouprave je dužan da, o svom trošku, preko nadležne inspekcijske službe izvrši uklanjanje takvog sadržaja, uz pravo regresa prema počiniocu. U stavu 3 je neopravdano ograničeno trajanje zaštitne mjere na šest mjeseci. Ukazujemo da u	U odnosu na predlog za dodavanje tačke 4 u stavu 1 "Uklanjanje objavljenog sadržaja", HRA će se obratiti i nadležnom Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma sa predlogom da se izričita obaveza uklanjanja objavljenog sadržaja uključi i u Zakon o održavanju stambenih zgrada. Međutim, imajući u vidu da je javna rasprava o izmjenama tog zakona okončana, smatramo da je tu obavezu potrebno svakako propisati i ovim zakonom.	<u>Djelimično se prihvata - Obrazloženje</u> Predlog izmjene se prihvata u dijelu propisivanja posebne zaštitne mjere – Uklanjanje objavljenog sadržaja. Trajanje zaštitne mjere zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti na šest mjeseci usaglašena je sa odredbom člana 45. Stav 3. Zakona o prekršajima. U pogledu primjene zaštitne mjere javnog objavljivanja odluke, ostavlja se diskreciono pravo suda da utvrdi adekvatnost primjene ove mjere u pogledu konkretnih okolnosti ali naročito u mogućnosti osuđenog ali naročito u odnosu na svrhu zaštitne mjere u pogledu dobra koje se štiti.
----------------	---	---	---

	nekim drugim evropskim državama, npr. u Belgiji, ova mjera može da traje i do 10 godina (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava Feret protiv Belgije, predstavka broj 15615/2007). U odnosu na stav 4 smatramo da primjena ovog člana podrazumijeva nesrazmjerni trošak objave presude u velikom broju medija imajući u vidu da jedna odluka može da ima i više stranica, te da se mora objaviti npr. samo u jednom mediju.		
--	--	--	--

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda			
Član 22 Rok za podnošenje tužbe	Smatramo da je ovaj rok pretjerano prolongativan, jer je rok za podnošenje pritužbe pred Zaštitnikom znatno kraći, pa prema odredbi člana 32 stav 1 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore pritužba se podnosi u roku od šest mjeseci od dana saznanja za učinjenu povredu ljudskih prava i sloboda, odnosno u roku od jedne godine od dana učinjene povrede. Dakle, subjektivni rok je pola godine, a objektivni godina dana.		<u>Prihvata se - Obrazloženje</u> S obzirom na osjetljivost u slučajevima diskriminacije, kao što je u slučaju rasne diskriminacije ili diskriminacije po osnovu polne orijentacije, žrtvama je ponekad potrebno vrijeme da se odluče pokrenuti sudske postupke. Sa druge strane, smatrajući da bi predugi rokovi uticali na pravnu sigurnost ali i na dokazivost slučajeva diskriminacije, predložena izmjena se se usvaja i u Nacrtu Zakona se kao subjektivni rok određuje rok od 3 godine i objektivni rok od 5 godina.
Član 9 Propuštanje razumnog prilagođavanja	Postavljamo kao dilemu, a kod podsjećanja da mi kao Institucija čvrsto stajemo u zaštitu prava osoba sa invaliditetom, da li da u posebne oblike diskriminacije ostane propuštane razumnog prilagođavanja iz člana 9. Jasna je intencija zbog čega je ovaj član uvršten u Nacrt zakona, jer razumno prilagođavanje kao takvo nije prepoznato matičnim Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom na način kako ga		<u>Djelimično se prihvata - Obrazloženje</u> Propuštanje razumnog prilagođavanja je sastavni dio Nacrta zakona shodno odredbama Konvencije UN-a o pravima lica sa invaliditetom. Anticiganizam nije lični status ili karakteristika per se, već specifičan oblik rasizma, koji se, između ostalog, izražava nasiljem, govorom mržnje, eksploatacijom, stigmatizacijom ili diskriminacijom Roma. Anticiganizam je samim tim obuhvaćen odredbom člana 1. Nacrta Zakona i to kroz etničko porijeklo, nacionalnu ili socijalnu. Takođe, spisak osnova nije zatvoren jer se na kraju nevedene odredbe propisuju „kao i druga lična svojstva“.

	prepoznaje Konvencija UN-a o pravima lica sa invaliditetom a koja glasi: "Razumne adaptacije" jesu neophodne i odgovarajuće modifikacije i prilagođavanja koje ne predstavljaju nesrazmjeran ili neprimjeren teret, a potrebne su u konkretnim slučajevima kako bi se licima sa invaliditetom garantovalo uživanje ili ostvarivanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda na jednakim osnovama." Pretpostavljamo da su se na ovaj način željeli ispraviti nedostaci Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, ali ostaje otvoreno pitanje da li i drugi oblici diskriminacije, kao što je anticiganizam, trebaju biti prepoznati Nacrtom zakona?		
Sokolj Begana, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava			
Član 12 Govor mržnje	Da se u navedenom nabranju uvede i riječ: anticiganizam posle riječi rasne mržnje koja označava specifičnu formu rasizma koja je	U Crnoj Gori je potrebno pojačati borbu protiv anticiganizma i diskriminacije Roma i Egipćana kako bi se ostvarilo njihovo potpuno društveno i ekonomsko uključivanje. Anticiganizam i višestruka diskriminacija	<u>Ne prihvata se - Obrzloženje</u> Anticiganizam nije lično svojstvo ili karakteristika per se, već specifičan oblik rasizma, koji se, između ostalog, izražava nasiljem, govorom mržnje, eksploatacijom, stigmatizacijom ili diskriminacijom

	upućena prema romskoj zajednici.	predstavljaju osnovne razloge za njihovo društveno isključivanje, dok simptome njihovog nepovoljnog položaja čini visoka stopa nezaposlenosti, niske stope upisa i završetka škole i loši uslovi života velike većine Roma i Egipćana. Rezultati najnovijih istraživanja ukazuju da se Romi i Egipćani i dalje suočavaju sa poteškoćama u integrisanju u društvo u Crnoj Gori, tako i u okruženju. Od posebnog značaja za politiku Roma i Egipćana je pojam rasne diskriminacije koja je tretirana Zakonom o zabrani diskriminacije i koja predstavlja svako pravljenje razlike, nejednako postupanje ili dovođenje u nejednak položaj lica ili grupe lica, sa uvjerenjem da rasa, boja kože, jezik, nacionalnost ili nacionalno ili etničko porijeklo opravdavaju omalovažavanje lica ili grupe lica, odnosno opravdavaju ideju o nadmoći nekog lica ili grupe lica prema onima koji nijesu članovi te grupe. Nasuprot tome, anticiganizam predstavlja „posebnu vrstu rasizma, ideologije koja se temelji na rasnoj superiornosti, oblik dehumanizacije i institucionalnog rasizma potpirivanog istorijskom diskriminacijom koja se izražava, između ostalog, nasiljem, govorom mržnje, izrabljivanjem, stigmatizacijom i najočitijim oblikom diskriminacije“.	Roma. Anticiganizam je samim tim obuhvaćen odredbom člana 1. Nacrta Zakona i to kroz etničko poreklo, nacionalnu ili socijalnu. Takođe, spisak osnova nije zatvoren jer se na kraju nevedene odredbe propisuje, „kao i druga lična svojstva“. Shodno navedenom, predložena izmjena se ne prihvata.
--	---	---	--

Član 13 Pomaganje, davanje instrukcija i najavljena namjera vršenja diskriminacije	Diskriminacijom se smatra i pomaganje, davanje instrukcija, podsticanje drugih na diskriminaciju, udruživanjem, kao i najavljena namjera da se određeno lice, grupa lica, ili nacionalna manjinska zajednica Roma i Egipćana diskriminišu po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona.	Cilj je da se preduzmu svi neophodni koraci kako bi se ova manjinska zajednica zaštitila od svake vrste diskriminacije i bila ravnopravno tretirana sa ostalim građanima Crne Gore.	<u>Ne prihvata se - Obrazloženje</u> Kao i u slučaju prehodno obrazloženog predloga, anticiganizam je obuhvaćen odredbama Nacrta zakona. U pogledu zaštite Roma i Egipćana od diskriminacije potrebno je posvetiti posebnu pažnju edukaciji i promociji jednakosti i zabrane diskriminacije.
--	---	--	---

Naziv organizacione jedinice ministarstva koja je odgovorna za pripremu Nacrta zakona: **Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda.**

KOMUNIKACIONE TEZE

Naziv dokumenta	<i>Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije</i>
Nosioci komunikacionih aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava
Ključne poruke	Zakon o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije predstavlja temeljni pravni akt kojim se nastoji uspostaviti pravednije, inkluzivnije i ravnopravnije društvo u Crnoj Gori, u kojem svi ljudi, bez obzira na lična svojstva, imaju jednaka prava i mogućnosti. Polazeći od potrebe da se otklone sve prepreke za puno ostvarivanje ljudskih prava, i u skladu sa opredjeljenjem Crne Gore da gradi društvo utemeljeno na nacionalnim i međunarodnim standardima jednakosti i zabrane diskriminacije, ovaj zakon ima sljedeću viziju: Društvo u kojem svi građani i građanke, uključujući marginalizovane i ranjive grupe, mogu slobodno i ravnopravno učestvovati u svim sferama života, bez straha od diskriminacije i nejednakog postupanja. Kako bi se ova vizija ostvarila, zakon uspostavlja sveobuhvatan i funkcionalan okvir koji ima za cilj: 1. Obezbijediti pravnu zaštitu od diskriminacije po svim osnovima, uključujući pol, rod, etničko porijeklo, vjeru, seksualnu orijentaciju, invaliditet, starosnu dob i druga lična svojstva; 2. Ojačati institucionalne kapacitete za prevenciju, sankcionisanje i eliminaciju diskriminacije, posebno kroz ulogu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, sudova i inspeksijskih službi; 3. Unaprijediti saradnju između državnih institucija, civilnog društva i građana u borbi protiv sistemske, interseksijske i višestruke diskriminacije; 4. Promovisati kulturu jednakosti i tolerancije kroz obrazovanje, medije i javne politike, u cilju smanjenja predrasuda i društvenih stereotipa; 5. Omogućiti svim ljudima ravnopravan pristup pravima, resursima i javnim uslugama, i osigurati pravni lijek u slučajevima povrede tih prava. Zakon je u potpunosti usklađen sa pravnom tekovinom Evropske unije, čime doprinosi ispunjenju međunarodnih obaveza Crne Gore u oblasti ljudskih prava, kao i jačanju vladavine prava i socijalne kohezije.
Efekti	Ovaj zakon je usmjeren na uspostavljanje i jačanje sveobuhvatnog institucionalnog i normativnog okvira za zaštitu od svih oblika diskriminacije, kroz jasno definisane mehanizme prevencije, zaštite, sankcionisanja i

	promocije jednakosti. Poseban naglasak stavljen je na jačanje kapaciteta nadležnih institucija – uključujući Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, sudove, inspekcijske službe i druge organe – kako bi efikasno sprovodili zakonske odredbe i obezbijedili punu zaštitu prava svih građanki i građana. Zakon omogućava uspostavljanje efektivnije koordinacije i nadzora nad sprovođenjem antidiskriminacionih politika, kao i transparentnog izvještavanja o stanju u ovoj oblasti. U fokusu su i aktivnosti usmjerene na jačanje saradnje između državnih institucija i organizacija civilnog društva, posebno onih koje pružaju podršku ranjivim i marginalizovanim grupama. Mjerama koje proizlaze iz ovog zakona adresira se potreba za aktivnijim uključivanjem svih društvenih aktera u borbu protiv diskriminacije po različitim osnovama – uključujući, ali ne ograničeno na: pol, rod, seksualnu orijentaciju, etničko porijeklo, invaliditet, starosnu dob i socioekonomski status. Zakon ima za cilj osnaživanje pojedinaca i grupa koje su posebno izložene diskriminaciji, kao i smanjenje društvenih stereotipa i predrasuda koje utiču na njihov položaj. Konačno, ovaj zakon definiše okvir za mjere koje treba da omoguće svim licima jednak pristup pravima, uslugama, resursima i mogućnostima u društvu, kao i da unaprijede ukupni nivo poštovanja ljudskih prava, društvene kohezije i socijalne pravde u Crnoj Gori.
Novine	Ključne novine: - rekonstrukcija i pojednostavljena struktura zakona sa pročišćavanjem odredbi kako bi se izbjeglo preklapanje odredbi, odnosno prenormiranje, a koje je kao takvo unosilo zabunu u primjenu i ograničavalo zaštitu od diskriminacije kroz veliki broj definicija, izostavljajući neophodnu širinu pravne norme da bi bila primijenjena u praksi; - proširivanje primjene zakona na način što se diskriminacijom smatra dovođenje u nepovoljniji položaj u odnosu na drugo lice ili grupu lica po nekom od osnova iz člana 1 Zakona. Važeći Zakon diskriminaciju prepoznaje kada je neko lice dovedeno u nejednak položaj (usklađivanje sa direktivama (2006/54, 2004/113, 2010/41, 2000/43, Direktiva 2000/78); - kao teži oblici diskriminacije uvrštena je višestruka i intersekcijska diskriminacija; - rok za podnošenje tužbe je produžen sa godinu na pet godina relativni i sa tri na deset godina apsolutni rok; - obaveza usklađivanja svih ostalih zakona kojim se reguliše zabrana diskriminacije, ali istovremeno i unapređuje karaktera zakona odnosno njegovog predmeta/obuhvata/fokusa u dijelu promocije jednakosti kao vrhunskog principa ovog zakona;
Rizici	Nema rizika.
Ciljne grupe	Građani/ke (fizička lica) koji mogu biti diskriminirani po bilo kom osnovu iz člana 1. To uključuje lica diskriminirana po osnovu: - rase, etničkog porijekla, boje kože, jezika; - pola, rodnog identiteta, seksualne orijentacije; - vjere, uvjerenja, političkog mišljenja; - invaliditeta, zdravstvenog stanja, genetskih svojstava;

	- starosne dobi, imovinskog stanja, bračnog ili porodičnog statusa; - članstva u grupama, organizacijama, partijama, it Posebno ranjive i marginalizovane grupe Zakon eksplicitno adresira potrebe i zaštitu: - osoba s invaliditetom (uključujući razumno prilagođavanje – član 11), - žena (posebno u pogledu jednakosti u zapošljavanju i pristupu uslugama), - LGBTIQ+ populacije, - manjinskih naroda i nacionalnih zajednica, - starijih lica. Pravni subjekti – javni i privatni sector Zakon obavezuje: - državne organe, organe uprave i lokalne samouprave, - pravna lica koja vrše javna ovlašćenja, - preduzeća, preduzetnike i sve ostale pravne i fizičke subjekte u privatnom sektoru (član 4). Institucije Sistema - Zakon određuje nadležnosti i obaveze: - Zaštitnika ljudskih prava i sloboda (Ombudsman) – kao centralnog mehanizma zaštite (član 19–20), - Sudova i inspekcija – u sprovođenju zaštite (članovi 21–28 i 32–34), - Organa uprave – u promociji jednakosti i vođenju evidencija (član 30). Organizacije civilnog društva i druge ustanove - Zakon predviđa ulogu i mogućnosti za: - NVO koje se bave ljudskim pravima i borbom protiv diskriminacije, - Sindikate, vjerske zajednice, udruženja i druge organizacije – kao partneri državnih organa (član 8), - mogućnost podnošenja kolektivnih tužbi u zaštiti prava grupa (član 26).
Relevantnost dokumenta za inostranu javnost	Relevantno.
Period realizacije	Naredni period.
Dodatne napomene	Nema

PREDLOG ZAKLJUČAKA:

1. Vlada Crne Gore je, na sjednici od _____ 2025. godine, utvrdila Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije.
2. Za predstavnike Vlade koji će učestvovati u radu Skupštine i njenih radnih tijela, prilikom razmatranja Prijedloga zakona, određeni su Fatmir Gjeka, ministar ljudskih i manjinskih prava i Mirjana Pajković, generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda.